

НИКӨАЛА КӨЫТЏНИА

АФЫМТАҚӘА РЕИЗГА

Ажәафатәи атом

Ажәеинраалақәа
Апоемақәа

Апцхәынтшәкәтыжбырта
Акәа – 2016

ББК 84 (5 Абх) 6-5
Кә 94

Кәйтцниа, Н. Т.

Кә 94 Афымтәкәә реизга. Ажәәфәтәи атом. Ажәеинраалакәеи
апоемакәеи.

Апхәынтшәкәтыжырта. Аҕәә, 2016. – д.

© Кәйтцниа, Н. Т., 2016
© Апхәынтшәкәтыжырта, 2016

«НАУНАГЗА»

1985

СЫШЪТАХЪКА СХЪАҢШЫН...

Сышьтахъка схъаңшын,
Ҷкәын хәычык дыџуа,
Ишьапқәа хырқьақьа дтан амзырха.
Ибжбы җарыхәҗәәза ахабла иахыџуан,
Аҗәы дахан уи, дааскьон деилыхха.

Сышьтахъка схъаңшын,
Дыбжьалт хгәарабжъара,
Иџызцәа иман даауан деиханы.
Дычча-ччон еснагъ, уи ицын лашарак,
Икыдын амра шеишеиуа иханы.

Дыҗкәынмыз,
Аҗсҗазаара даараза игәы ахәон.
Дықәиан уи, амра иеаҗа, ақәара.
Кәыдры азиасгъы леиуан агәгәахәа,
Иахъа уи дҗалеит-дҗыҗт изхара.

Дымцеит қьафла маҗаратқьа даарак,
Пхыз хаак иаџызаха имџаст ихәыҗра.
Датҗалеит уи дышнеи-шнеиуаз еидарак,
Изымдыруа дықәхеит нас-нас дзыхъзара.

Аҗсҗазаара
Ус раҗәа артҗысит, иҗнагалеит:
Зны дҗәағәон, зны длатон, иааирыхт аеаџра.
Азын, ааҗын, ақхын, җагалан,
Изтодаз тәамџахә, даґын акрура.

Сышьтахька схапшын,
Уи дтэан цхагэанынза,
Итааза аарла иакын ацэашьы.
Иара шэыкэ гэартак, даарылмышэхэо, имтан;
Изхара дмыцэацкэа дгылон шыжыы.

Амѡа днангылон, акэарақэа дрыруан,
Дцон уи ашкол ахь, ицкьон ахэынцэа.
Иац ааста дарпысын, иац аастагы идыруан,
Иац аастагы игэыгуа изыпшуан итаацэа.

Сышьтахька схапшын,
Инижъхъан ақыта,
Имѡа даныла, днаскьейт хараза.
Дабацо, дабаго, дызфугы зтахыда?
Дызнеирыма ишиатэоу, нас, имѡа аханза?

Сышьтахька схапшын,
Дцон дынкахэыцуа,
Ибон – тышақэак ирыртэын ааигэа.
Идыруан ишыказгы уи амѡан ицэызуаз,
Аха дымтэейт, мап, ихы неимлагэа.

Сышьтахька схапшын,
Афыстаацэак дхьырхэон,
Ихэытхэытуа аатцраф игылан маза.
Икам-ианым, дызлашам зегы изырхэон,
Ицылар, ифаччо, икарцон ыыргаза.

Рыгэхъаа имкит урт, – имамызт раха,
Ибон излашаз зегь, дырпыртцит лассы.
Аифызара ахызала илшон уи хаха
Азы дтагыларгы. Дразын ауаа рзы.

Сышьтахька схапшын,
Ани ицкэынра абаказ,

Дышлахъан, ибыбышза икѣхазшѣ асы.
Аха икан, о, икан дзыргѣакуаз, –
Дгѣакуан, дхѣыцуан, дыкѣпѣон Уатѣазы!

Сышьтахъка схѣацшын,
Избеит сара сымѣа,
Схѣамцуа, санылан саауан сыѣекантѣа.
Сацхѣакагъ икѣоуп, аангылаха сымам,
Избоит, макъана уи цоит хараза.

Сееитцыхны сылаиоуп, итатаза, ашьац.
Сатѣацшует ажѣан – уажѣада исымбац!
Адгъыл сымбац, о, ажѣан сымбац
Сызхара. Сылаиоуп, итатаза, ашьац.

Сбылгѣоит аѣтцыс еипш – исиааит ашѣахѣа,
Иаркѣандеит, иартѣит уи сгѣатѣа хыхѣхѣа.
Нышѣазам, нышѣазам ари адгъыл са сзы,
Сыкѣаиоуп, икѣхашт ари адгъыл сыпсы!

Ацѣтазаара сгѣы ахѣоит, ацѣтазаара сгѣы ахѣа!
Сааигѣа арѣашкѣа леиует агѣгѣахѣа.
Рѣырѣагъа сышьхакѣа гылоуп хара,
Сырзыпшит, сырзыпшит, исызбѣм сызхара.

Сгѣыргъара – сиит сара абрака, исызхѣаит,
Сабацѣа ражѣеи рашѣеи сахѣаит.
Срыцхара – имачуп уи азыхѣа сзыхъзо!
Срыцхара – абри адгъыл ныжъны сахъцо!..

ЕРЦАХӘ ЦАГҢА АСЫ ҢҚӘУП ИЦЫРЦЫРУА

Адгғыл сықәлан снейуеит, адгғыл гәыраз,
Митә ҕамлеит, нас, сахҕашазар дацк.
Ерцахә цагґа асы ықәуп ицырцыруа,
Уахь инагоуп сымәә, са смааҕсац.

Агәы рахатза аҕсабара сҕаҕхәа ицәан,
Ари амәә са санықәлоз шарҕазы.
Қыр санааскәа, азқәә дәықәлеит ихышхыцәан,
Игәытқәаган урт ршыкыбжыы геит са сзы.

Сыццакы-ццак сшааиуаз – ацҕа хыхын,
Хыла аҕаә иагәйдлон уақа аз-ҕы.
«Иаҕсам», – рымшын, «Ухынхәы», – рҕақыхын,
Аха сгәы иснаруамызт: «Игәаҕы...»

«Дагеит, – рхәеит, – дагеит, змоурахә мызыз!» –
Сеисарц са сҕанаасха ацәқәырҕа.
Азәык-ыыҕыак рақәзан уажәы исыцыз,
Егырт зегь цеит, ашәах еипш, ишьтаба.

Азқәә срыруа са сааскьон, инымцәаз амәә,
Ахәы схыга, аҕста сҕыга, наҕ сагон.
Сханы амра кыдын зны ишамшамуа,
Азлагареипш, зынҕы ажәәан ду лагон.

Исгәалашәоит, снатҕагылеит храк цыәцыәуа,
Аҕаанахеит уи хахә дук аҕыбганы.
Аршәәа иасын, абжыы ақраамта исхыәуан,
Аха са сынхеит абрақаҕ сеибганы.

Сгәы сымкыар, саҕысрызма хра тақнаха,
Сгәы сымкыар – сымәә уақа ицәан.
Аха анаәсҕыы сыннамыжыит сара уаха,
Сгәыҕра сыцын, уи ахьсымаз са сынцәан.

Сышпазхьацши уажә арақа, сыдгьыл гәыраз,
Митә қамлеит, нас, сахқьашазар дацк.
Ерцахә цагьа асы ықәуп ицырцыруа,
Уахь инагоуп сымға, са смааңсац.

СЫШЬХАҚӘА – СЫШЬТАХЬКА, САҢХЬАКА – АМШЫН

Сышьтахька сышьхақәа гылоуп,
Саңхьа амшын ду газгоит.
Схәыцуп, аха, амшын ду, суңылоит,
Схәыцуп, аха сымч агәра згоит.

Сәаңхьа уанаацәыртц уеишьылза,
Уцәан, избеит, уааңсаны.
Ғба дукгы, бжьы цәгьак ахылцо,
Иааскьон – угәта еиқырссаны.

Ашьхақәа сышьтахька инсыжьуан,
Есаaira уара уааигәахон.
Ана-ара иухыңсалаз анышьқәа
Снарықәтәар сҥахын – исгәаңхон.

Ағба абжьыцәгьа уаршәазшәа,
Уаатцысит, уааилашит, уааилаҥеит.
Иаразнак, хаҳәык сахқьашазшәа,
Саабрын, сахьааиуаз саатәеит.

Исыздыруам, гәағума иутцаз,
Иснукьарц иааугон цәқәырцақәак.
Ашьхақәа рымч ду ансытцас,
Сыхиан, иҕақсдон зегьы рҕак.

Пҕстазааран уи сызлагылаз,
Исфәтәоз амшын иацәқәырцан.

Аха сжәылон, сымшәакәа саңылон,
Сагьалцуан – шьхатәыла саңан.

Ицәгьоуп уи аңан, изынкылом
Знызатәык згәы зымнаҕьаз.
Сышьтахьҕа сышьхақәа гылоуп,
Сышьхақәа нхоит иара абас.

АХАХӘ

Даҕаа цлакгы, аҕафхәа ихысны,
Агәарахәа илеит – ихжәеит.
Ахахә шытан. Иахамацәысны,
Адгьыл зызон, иара мшәеит.

Ихнафәеит азиас хыҕеан,
Уи гьежы-хынхәит, иааңсеит.
Аха ахахә азы иахыччон –
Цхьаҕа маңк иазмырхәазеит.

Ианамыхәа, ицеит ихьатцны,
Иагхо, иагхо, итыкәкәаны.
Ирхаштызшәа, ишытан ибжьазны,
Краамта алыкь ахагәаны.

Ақәа иазәзәеит нас ишнеиуаз,
Азхыцтра, агәаҕра ианзацәца,
Атакар бааңс ахаңеиуа,
Адәыхты иаақәхеит изатцәза.

Аңхын цан, иаакылсит азын,
Ацаа иаргьефт, асаба тәан.
Хәаха амоуа асыршәы иатцан,
Ааңын зыхәашь аҕатәан.

Аға ҫеиуан, ҫаңха имҫасуан,
Абығқәә ҫежьза икаңсахъан.
Ахаҳә иқәгыл ашақә иасуаз
Иацтәи арңысгъы дажәхъан.

Ицаз анца, инхазгъы анызуа,
Ишьтан ахаҳә ду еиқәханы, –
Уаҫытәыҫсағь дацамшьыцуа,
Акгъы змышъуа хаҳәханы.

АЦЬ

Аць ңарңар ду агәараҳәә,
Абна рзызо, хәылбычехак
Адгъыл иқәҳаит. Аиңш еиҫаҳәатә
Ара иҫамлацызт шамаха.

Хәаха роушам иара зқәаҳаз –
Ирылгеит наҫ, ихжәоуп, иежәоуп.
Иазынхаз махә дукгъы раҳан
Ишынаңш-ааңшуа уамашәоуп:

Ғәғшақә аума, абас имшаҫа,
Ашьапы иқәҫъан иара шгаз?
‘Еа цлак уаҳа ара изымбада,
Акрахароу ас зызҳаз?

Иаман, иаман маза агәҫыха,
Абна алахь цәгъа еиқәын.
Уи иазхымгоз: ңмакы аңрыхон
Аць ду илеиз ахыцәкәыкәын.

АЛЕКСАНДР ЧАЧБА – МОНТЕ-КАРЛО

Петербургга ырызбахэ аафует уарла-шээрла,
Аха ытала уи дазхэыццэом Петербург.
Қытак иеипшыны ибоит уажэ Монте-Карло,
Игэы цшаауа дагыатэоит зымға абырг.

Ихэыцра дама ицеит назашы ахыыкам,
Аха икоуп, уақа икоуп иара ицашэ.
Лахынтоуп, дад, ихы шхазгы уахы, афнықа,
Цашы имоут, игэы дкыдхоит, аа, данажэ!

Анцэа уиацлаб, имчгы умча аамтала,
Аха цашэда, агэра игеит, цыаргы уғыаом.
Хыаала итэу агэы цыруама, ахэра анхалеит,
Уи арақа азэггы ахаан изыргызом.

Ашыа дуқа рсахы ибла ихгылеит,
Арфаш рашэа ылымха итафит хараза.
Дамыргылеит, дамыртэеит уи, дамыргылеит,
Даеа зныкгы даауазырит: «Алахынца!..»

Ех, ишцацқаз, имшын, уақа ахауа,
Ажэфан уа иаха ицыккан, ихаракын.
Хашы рымшын, хтахы рымшын, хауа...
Уажэггы имыцэо уа лашарак изакын.

Ацсынтэыла ибоу харантэ илахынцадан,
Илабжышқэа... азэггы имбеит, игэы итацсан.
Уи ицсыбаф идгыыл гэакыа иатан
Икалазтгы, уи дыцсызма, уи дыбзан.
Адгыыл итцаа ицеит иаразнакала,

Дынкахэыцуа, ихыақэа ас данырк,
Ихагылоу ажэфангы акгы изалам,
Иара убригы иара итэзам абырг.

ҰЫНҒАЖӘА СЫРҒЫСИТ

Ұынғажәа сырғысит. Снықәғылт ақара.
Ұынғажәа сырғысит, Исоуам ға ақара!
Иааима исзыршаны? Избома иашаны?
Ұынғажәа сырғысит. Ұыңыара ишаны
Сахәаңшын, сығрысит, исағызгаз ңшааны,
Иузынымкыло ңшаны, сғалеит сеикәшаны.

Ұынғажәа сырғысит. Ұынғажәа раңәоуп!
Схалом, сылбаалароуп. Уи иаға еиңәоуп.
Еиғасхәарым сыхтысқәа. Салагар – иауңәоуп.
Ұынғажәа сырғысит. Ұынғажәантә схырңәоуп,
Исылгоуп, саға итәала. Сыхра рхәашаны
Идәықәырңеит, исгәалоуп. Сышыға ңшааны,
Саға ицасғыы сгылеит, сғалеит сеикәшаны.

Сғалеит, сгылеит цасғыы, амреиңш слашаны!
Ишәхәа, зәыр сибама сгәымхан, слахшаны?
Ұынғажәа сырғысит. Стәам сеилишшаны.
Ұынғажәа сырғысит. Исымоу зегь шаны,
Сымғақәа сырғыцуеит, схьатцуам сшәаны!
Ұынғажәа сырғысит. Скағуеит сашәаны!

Ұынғажәа сырғысит. Снықәғылт ақара.
Ұынғажәа сырғысит. Исоуам ға ақара!

АЛАШАРАХЬ

– Уццакы-ццакуа унеиуеит, умға абахоу? –
Сымға уи даангылеит шыжымтан.
– Алашарахь, – ағак истеит схы саағахан.
Иашан, сара алашарахь сыццакуан.

– «Алашара» еснагь илашалароуп!..
«Алашара»... ажурнал... Иахья ихамбеит...

– Мап, – схәеит, – уи даҕа лашароуп,
Зызбахә сымоу...
– Ға лашараку?!
– Аиеи...

– Исзеилкаауам...
– Илашьцароуп, илашароуп...
– Аа, уи аума... – уаҕа ихшыџ ааимшәеит...
Апшыха сымам, сара сымџахь сцароуп,
Лашарак са сахьымзар хәа саашәеит.

Ишьтам сыдгьыл алашьцара ахахан,
Уи азы акәзам алашарахь сеиханы
Са сызнеиуа... Иҕазами, дадраа, уаха,
Дамокл иахәеипш, икнахау ха хханы?

Иҕазами ауаа ирыцрыхо, пхьаҕа инагоу
Рымџа иаша уажә ианыжьлоу ихахәханы?
Аиаша ахы ианџахо иапырхагоу,
Иҕаз, иҕоу уи иахьанзагь иаҕаны?

Иҕазами, апшза, абзиа, ахьз рџашьан,
Цәгьа-цәыпхамшьа наҕ иахызхуа ацәа?
Иаҕсоу аҕсамшәа иқәган, наҕ ирбашан,
Илазыжьуа маза-аргама ахәынцәа?

Иҕазами, ахьз азыхәа, атып азыхәа,
Атзы икыдло, цаҕа зџызцәа зкәахауа?
Угәы бжьызхуа, ипхастазтәуа уара уныхәа,
Аҕәыш иажәа иацымныҕәо, измахауа?

Цәгьамзар бзиа зхы иҕазамкәа игәароу
Рыбла тнахуеит Алашара, ирзыхгом.
Уахгьы-еынгьы изызхәыцуа алашьцароуп,
Алашараҕ урт рацәак рыбжьы дыргом.

Урт аазгаз аранза, изцоу лашьцароуп.
Уи цѣятәуп, наѣ ианыхтәуп адунеи!
Алашарахь амѡа сықәуп, уа сназароуп,
Мѡак ауп иѣоу. Умѡа бзиаз, цѣаѣа унеи!

ЗНЫ, ХАБ ИЦСЫ АНТАГӘЫШЬАЗ...

Хапѣагь даазаап хара иѣаз, –
Игәы нирхомызт иара хаб, –
Хшәышьты, нас, харгьы аѡныѣа,
Хаб ихайхәо аахахап.

Аѡны ныжьны, харабѣара
Арантәи хцеижьтәи уи абас
Хаизигалоит зегь Аѣара,
Дагьахыѡом иара иѣас.

Зегь хаизон, ихамаз ныхәан,
Хтәон азалаѣ хаикәшаны.
Иажәа дналгон ашышьыхәа,
Ипѣаны, изаны, ишәаны.

«Ауаа шәрылоуп, шәрыламѡашьан,
Шьоукы шәрылѣит, шәаарызхьаѣш...
Аѡны гылоуп, ас инхашам,
Амхы лоуп, иѣыхтәуп аѣш...»

Уи дзеигәыргьо имхәар иуама,
Уи игәала ахаан изом.
«Шәыѣаз, баба, шәѣырманшәалан...» –
Ихәатәу зегьы дрыхьзом.

– Ари наги, ани ааги –
Дызлоу иусқәа рацәазоуп.

Дҗабжьоит уи уахыки-енаки,
Җаитанааша заа иҗтәоуп.

Җгылоит ашыжь җаибарҗыхан,
Дтәоит иара аишә аханы.
Иҗамоума нас аҗшыха,
Амә җақәлоит җаиханы...

Избахит сара ааигә җхызла
Җаитеизазшә җаҗхә абас.
Иҗам дарбан, зәыр даҗцәызма?
Зәыр дынхама, мшәан, дахьцаз?

Ахәта иҗоу днымхеит Ахәта,
Ленинградтәи – Ленинград.
Дызбоит җабгы дышлаҗәғәзә,
Сазыҗшуп уи иажә «дад».

Зынза ацәажәара иҗахзамшә,
Сҗаҗхә, аишә аханы,
Дтәоуп, ара зынза дтәазамшә,
Дынкахәыцуа, игәы нханы.

«Иҗалазеишь, анаҗалбеит, –
Уи дызтәоузеи иахә абас?!
Исмаҗаит ауп, иажә далгеит!.. –
Сгәы сҗацәажәоит сара нас. –

Җаитеизугеит зегь аҗныҗа,
Аха, абар...» – Сыхшы җеимшәоит:
Җара җшеизаз, иара дшыҗам
Сгәалашәар җә җаҗхә сшәоит.

САҢАТӘУП, САҢАТӘЫМ

Амған дсықәшәеит убас сара азәы,
Исылеитцеит уи сышәара атәы...
Иаргы саргы хтамыз вагонк,
Адәығба ахара хәыңағь хагон.

– Уаҕәатәума? – уи дтәаит. – Саҕәатәуп...
– Аҕәаа зегь мышкы шәныртәатәуп!..
– Ишпа, уара?! – Ғаастит. – Убас, ишуаҳаз!..
Хәашыак амам шаҕа сеикәашәаз,
Аха сәыҕажо стәан хамтакы.

Ататын дахо, ибзгы аатакы,
Апенңыр аҕнытәи дхыңшылон амшын.
– Аҕәаа зегьтәҕьа, –
саацәажәеит, – хәиңшым...
– Анык илышшаз шәоуп, анык илышшаз!.. –
Избон уи ахатца шаҕа деилашуаз.

Дахон, деитәхон дахьтәаз ататын.
Нас убас еипш хтыск иртытын,
Исеихәон ахатца Аҕәа дзағаз,
Аҕәаа ахатца игәы шындырхаз.
Акы азымхеит, ихәеит даҕа хтыск.

Ишәақь гәыңәны ауп уи шысәакыз.
Абасҕак аниҳәа, абасҕак данағьы,
Саҕәатәуп ахысхәаз сахьхәит ашьтахьы.
Иаргы саргы хтамыз вагонк,
Адәығба ахара хәыңағь хагон...

Аамта цеит. Аәныҕа саауан,
Акаршәра иқәыз адәығба тәаауан.
Амған дсықәшәеит убас сара азәы,
Ешьас дҕастцароуп, сгәахәит, уатәы.

Иарггы сарггы хтамыз вагонк,
Адэыгба Акааа хыцыгьг хагон.

– Уакэатэума? – уи дцааит. Сара дак
Фасылыцсаан, исызимтеит атак.
Сеимхэашэа, сеимсашэа, иазызун хасаб,
Азцаара атак кастеит сара: – Мап!
– Ее, уара акааа уздырзом зынза, –
Дааскьан, ахатца даацэажеит дразза. –

Акаа икоу иреихау – Ауафроуп!.. –
Нас уи ахатца иажэагь ироут.
Исеихэон акааа игэы ишаздырхаз,
Уи арака афызцаа ширхаз;
Азэ дубар – дшухаштуа җазэы,
Урт зегь ипыларц ишааиуа уатцэы...

– Акаа, Акаа! – дакаыцуамызт, мап. –
Акаа амееи дызнымхар калап.
Ламысуп, патууп... Иаацсом, матцуруп...
Акаа икоу иреихау – Ауафроуп! –
Иажэакэа нцэомызт. Сгэы аздырхауан.
Акаршэра икэыз адэыгба цэаауан.

Акааа рзы ифытышэшэон амѡан ахы.
Аха сгэы иалоуп, сахьхэит ашьтахы,
Иахьиасымхэаз уи сара сшакаатэыз,
Аламыс, апату... Ауафратцака сшатэыз...

Акааа, акааа!.. Сара сакаатэым,
Цэгьамзар бзиа ишэмырхэозар атэым.
Шэыбзырзы анырхэо –
шэдунеи тбаа сатэуп –
Ускан, ижэдыруз, сара сакаатэуп!

СААҚӘЛАХЫР ҒЫЦ АДУНЕИ...

Мышкы зны саақәлахыр сғыхан,
Саақәлахыр ғыц адунеи...
Иабыкәыз, мшәан, усқан иахьсихоз?
Схәыцуа схы саазынхеит.

Сцашан, сөы-ццышә кәадырны,
Аңсышәак цқбаза иахьсаҳаз.
Сцашан азиасқәа срырны,
Сцашан сара иахьсызҳаз.

Псыуа чарак ахь снейуан,
Псыуала сықәла скәашон.
Снейуан иахьгылоу игәәтеиуа,
Иршатәызар, сгәәтеиуа исыршон.

Аңсыуа пхәыск илхәоз аккаҳәа
Амыткәмабжь сгәы тнашьаарын.
Кәыдры азиасгыы агәгәаҳәа
Иахьнеиуа, цъара снатәарын.

Сөыхәа паць-пацьуа, Егрынза
Снейны, Псоука схынҳәуан.
Снатцхон исзымдыруаз рымца,
Урт рырахәгы сааигәара ихәуан:

Баҳчак сгәакыцәыкуа сыцан
Сшааиуаз – сынталон штакы.
Сцон сара, избон сара с-Ритца,
Иназон даеазнык сыгәтакы.

Сыдгыл саргәырғьо, саргәакуа,
Зны алада, зны ағада сца,
Сынкылсрын машыналагь Ақәа,
Ех, сылахьгы мацк инеиқәца.

Ари адгыл сатэымыз, санаалон,
Иахэон сара сѣаѣхъ акы мза.
Аѣсышэала саѣхъон жэеинраалак,
Исыргон са сыбжыы ѣацаза.

Снаѣш-ааѣшуан, рыцхарак снырны,
Сѣаѣшуан зегы-зегъ рлаѣта.
Ара сѣызцэа уаѣ дшыѣамгы дырны,
Слыбжыхэаша сѣон сара еиѣта.

Наунагза адгыл хакэзар хѣтаххоит,
Аха хакъал есаaira арахъ иааигэахоит.
Иаабом арт ашыкэсѣа мѣасны иахъцаз,
Акака рзынхажыыр хѣтаххоит ихэхшаз.

Сазхэыцуа стэоуп саргы стѣицэа ирзынхо,
Сара урт ирзынсыжыует амра зхаѣхо,
Хабакэа ршьала ирѣсаау, иѣшьоу,
Ханацэа рылагырыз кэанда зхъыршоу,

Саныѣкоу сыззыѣкоу адгыл – сгэы иѣоу,
Саныѣкам – назаза сара сызмадоу.
Ирдыруаз ишрыду еснагъ уи ауал,
Ирымаз. Иѣкам еихау даѣа малк.

СЫДГЫЛ

Сыѣсы сгэы ианкылаха,
ухауа цѣа сѣашэшэеит.
Саѣакэа санрылаха,
скахан, са сымшэеит.

Сгылеит уа сыбжъасханы –
исугеит амч-алша.
Усдацханы, усцашәханы
усныруеит есымша.

Уара ужәван схыбранатц,
иакызаргъ сыңсы ахац,
Икыдшәом сара сымра ара,
игъежьюам сыблахац.

АЦЫХӘТӘАНТӘИ АБҢЫЦ

Ацыхәтәантәи амш – ацыхәтәантәи абҗыц...
Сыңсҗазаара сылапш нахызгап хәыц-хәыц.

Зны снахыңшып сара сымәа аханы,
Аҗәанахап нас уи арахь еиханы.

Раңхәатәи сажәа сҗәап, ирахап,
Ирнаҗар агәахәа, са сгәы иазнархап.

Исҗәап: «Уаф дызхьымзац сылшап, сахьзап...»
Мәахәастак санылан, мәа дук ахьгы сцап.

Иҗалап сара амәаҗ сангыло слашо,
Иҗалап саннеиуагъ қыдқәак срыхъашо.

Дсырхап сара афызә, дсоуп сара аҗә,
Исҗәахаз насгәытцәо, сцалап сеилыхха...

Ацыхәтәантәи амш – ацыхәтәантәи абҗыц,
Сыңсҗазаара сылапш нахызгап хәыц-хәыц.

Ашьха сшәарыцап, сеимдап, еимсырҗәап,
Избап җәара абҗаб, иаацәыртп ақәасаб...

Архақәа срықәсып, азиасқәа срырп,
Ацәгъеи абзиеи срықәшәап, издырп.

Срылаз сызлияаз, сыпхзаша кәтәап,
Саашәақәа иреигъу зфырцгыи снатәап.

Саахьапшыр, аттаҳәа абгъыцқәа еихышәшәап,
Саахьапшыр, аамта иаразнак саршәап:

Ицеит сара сымшқәа! Бгъыцк ауп инхаз!..
О, саамта хазына, саамта – исағаз:

Зегъ сызтаз, исымпаан исцәызгаз зегъы!
Усцейпш даеа мацзак, усцейпш хамтакы.

Ҷа зныкгыи исылшаз ирзызуп ҳасаб,
Саргәырғап инсыжьюа, сызхымзо сгәыршап...

Атыхәтәантәи амш – атыхәтәантәи абгъыц,
Сыпсҗазаара сылапш нахызгап хәыц-хәыц.

Избап: абасала инцәоит лахьынтцак...
Акәапгыи сырғылоит – икаҗәоит лағырз-цак.

БАРА СБЫЗХӘЫЦУА

|

Беиҗаацәырцит сҗапхьа, аапын бацны,
Сыбла еитдыхны сшымныкәоз рацәак,
Сара схьаақәа, сгәалақәа зегъ бжъазны,
Адуinei иахалейт даеа цәак.

Алзынрапгыи адгъыл тахан ицәан,
Ахафь азхымтуа, ажәәан еихашьшьын.

Уажә арѡашқәа дәықәлеит ихышхытәан,
Аапынра иахылтцуаз шәахәабжын.

Адгьыл иқәуп шыта ашәт рыфѡы-хаа,
Зегьынцъара иѡеиуеит ѡақхьа аѡа.
Ацәа иалаз ақсабара анѡыха,
Инеихызгоит саргьы сақхьақа сшыаѡа.

Избоит, ажәѡан иаттам қтакгьы қыалан,
Асы, ахьта, ақшацәгьа – зегь хароуп.
Ѣ-рифма бзиақ шеикәшәо ажәеинраалаѡ,
Убас ҳаикәшәеит. Сықсҭазаара аапынроуп.

II

Бара быда ақхын хаарак аттам,
Сара сусқәа мцашеи еипхьытта.
Аха ѡыц ашәхымс ихытцыз тацан,
Бара аѡны быѡналашоит еиҭа.

Быччабжь ашҭа иқәыѡеит, ашәшьыраѡ
Икаршәуп ауарқал иатцәа – ашьац.
Ажәак, ажәа қәанда-қәандашьшьырак
Иаргьежьеит сахьықәиоу сыблахатц.

Иаххагылоу ажәѡан ду тәулоуп,
Быбла зыжь цамцам еипш ииатцәоуп.
Иахьызгара сыздыруам, амч ду сылоуп,
Сааигәа бықоуп, иахьа са сынцәоуп.

Ашҭа иаақәлоит ус, икаҳа-бғало,
Ҳҭеицәа ѡыцъа, урт арахь иеихоит.
Амтәыжәѡақәа сымоуп, ажәѡан схалоит,
Ѣақхьа бѡақхьа ахырхәара сҭаххоит.

III

Ибарақбатза ашта италт тағалан,
Иуаркалеиуа атцла иѳоуп атѳа.
Ал ду иалкѳа амцѳышѳѳ ѳаѳа иантала,
Баатцалт бара атцла бгѳырғѳатѳа.

Аж калейт убас, аҫыхра уахәом,
Илбаауейт, иҫеиуейт ҫаҫхьа амтҫәйшә.
Бызбоит сара абрантәи былба тхәхә,
Аж еикәтҫә ахьыкәзытә ба бкьышә.

Избоит, ирыцхны икнахауп ацъынцъыха,
Анаѡс амра иамоу лахарѡоуп.
«Шэымѡахыт, шыта аѡ-ѡа хнаѡыхаап», –
Сгаы стацэажэѡ, сызныцшыло мѡоуп.

Апшәмапхәыс афы лнаҳап, дантацаз,
Данкәыпшыз еипш, лыблақәа тыпқо.
Сықәындаз, нас, адгьыл ду назаза,
Былапш хаа акраамта ас сарпқо!

IV

Ихьшәашәаза иаакылсит хара хазын,
Апхын цеит, җагалан цеит лассы.
Ихашьтаҗежьюа, пшак еикәымтәо ихәцын,
Ихнаҗеит ус архақәагь асы.

Сыхгыы иалахат ас-кѣаш илиуаз,
Уи зытуам, ахаан иагызыршѣшѣом.
Зынрами, нас, иаакѣымтзакѣа асы афуаз,
Сара аси атѣаи сырзыршѣом.

Быччабжь зхыџа амшқа ирыцу ҟхароуп,
Ишылашац сытхқа зегь лашоуп.

Ари азынрагъ ныжъуа, ѡаѡхъа исхъароуп:
Избаѡ боуп – быссируп, бынѡахшоуп!

Иѣымѡааит, Анѡа сихъоит, сара сымѡа,
Рымра кыѡаит, сихъоит, сѡѡ-ѡаѡа.
Шъѡа раѡаѡгъы нымхеит, сымш, ааѡнынѡа,
Аѡѡѡаара иамам ѡыхъаѡѡа.

Даур изкны

Дахъышьѡамызт ихала агъашъ аѡнынѡа,
Инапы шахъкыз хъиѡеит хараѡа.
Мѡаѡы хъаѡуп уахъ хъаихъымѡа-еиѡымѡа,
Днынъны нас хъаиѡаауеит хъагъгъаѡа.

– Хара дыѡаз, – сбабъжоит усгъы, – иѡызѡа дрыѡуп,
Уи дхъыѡума, шъѡа дарѡысуп, ихы ибап... –
Аха сѡгъѡыха, изѡаргъы, зынѡа иѣыѡуп,
Схъѡа уи сѡхъыѡуа аѡраамѡа стъап.

«Уи насыѡын, – схъыѡуеит, – хъгъашъ аѡнынѡа
Данахъмышъѡуаз иара ихала...» Данхъаѡѡа,
Мѡаѡы хъаѡуп хъаргъы уахъ хъаихъымѡа-еиѡымѡа,
Днынъны нас хъаиѡаауеит хъагъгъаѡа.

Исыѡдыруам иббо аѡхъыз бахъалоу,
Ма бзыѡхъыѡуа, бхы баназынха,
Сара ѡхъызлагъ зны днысмыжъѡ ихала,
Агъашъ хъанѡѡѡгъы,
сѡпы иѡыхын уи иаха...

АМЗАР

Умыццакын, уара аамта – ачаландар!..
Иеихсыршәшәоит бғыц-бғыц амзар.

Сзыцәшәо сзыдыруам, аха акы сацәшәоит,
Амзар абғыцқәа неихсыршәшәоит.

Сынхықәыххылт, истахуп азыхыгы стар,
Уара убғыцк сзыныж, амзар.

Истахуп сгәы итоу зегы тсырттар,
Урт рхәаха сыт, амзар.

Иудыруазеи шьоукгы ргәы сзырдар,
Уазхәыц уара убригы, амзар.

Сызхара смыччеит, сызхара смыхәмарт,
Учаландар абацо, сабаго, сымзар?

Адунеи иахалоит, скалендар, җа цәак,
О, рацәак сызнымхеит, иараби, рацәак!..

Икалап сагаргы, исыткьасоит афарз,
Цлакы арака игылоуп, егьагым исыцәфарц.

Истахузеи усгы шака зур, исхәар!..
Иеихсыршәшәоит бғыц-бғыц акалендар.

АУС ЗЛОУ

Пшьынфажәа шықәса зхытца абырг иеипш,
Фажәа шықәса иртагылаз Иуа, зны,
Иижәша азыхыгы ахы ыцнамхыц хәа ианыцшуаз,
Адстазаара иацу ауадафракәа зегь дырны,

Адунеи ахьаакэа, агэалакэа инырны,
Ирхэыцгаха, ажэакэа еинраалан иѿуан.
Исзымдыруазтгы дыкэрахьымзан уи дшыпсыз,

Сиацэажэозшэа збаларын сара есымша,
Зпышэа дуззоу бырг шлагэагэак дыртэаны...
Ѽажэа шыкэса зхытца ачкэын иеипш,
ПшьынѼажэа шыкэса иртысхьаз Дырмит,
Абзиабара ашэахэа хаа агэылыццо,
Ирхэыцгаха, ажэакэа еинраалан иѿуан.
Исзымдыруазтгы уи ақэра ду шнитцыз,
Сиацэажэозшэа збаларын сара есымша,
Абзиабара ихнацааз арпыск...
Ихытца аума аус злу, нас, апоет?

АКАМБАШЬ

Аѿны дыкэмызт, даара акыр цуан.
Ишыкэскэа, имѼа, иаапсара ихьзан,
Уаха иламкэа, амѼакэа ааихтэо,
Азкэа дрыруа, апхзаша ихьытэцэо,
Имала дшааиуаз ибеит акамбашь.
Итатэан уи змах дук ачэажь.

Дышпакалеи, мшэан, уи дгэыргыатэа!
Макыана имбацызт днеин итаацэа,
Агэылацэа, азлацэа, аду, ахэычы...
Шьюукгы изыпшуазшэа ибеит ахэафы,
Аха урт рахь рацэак дмыццакцэеит.
Дхынхэит аѿныка, иныкэара нтэеит.

Дыкэгылоуп идгьыл. Ианимам дыпсып.
Дхынхэит! Икам еихау чэа насыпк!
Дахэапшуа дгылоуп, ибан акамбашь.
Изыпшуан уи змах дук ачэажь.

АШКӘАКӘА

Ишкәакәаза ашьхақәа ирықәхаит асы,
Уи җаңхәа ирхәыцгаха илеит сара сзы.
Ишкәакәаза адгыл хнаҗеит ауархал,
Хәыхәқәакгы шкәакәаза еилагьежьюа исхалт.

Пша цәгъак рытцасны, ицом еиханы,
Аңтақәа шкәакәаза икнахауп сханы.
мшын ацәахәа алдан, ашьта нантца,
Ағба шкәакәа наскьоит хараза.

Ишкәакәоуп, ишкәакәоуп исымтцоу ақбаад,
Уи сышкәакәаза садхалеит, дад...
Сажәымта шкәакәа аҗынза сызцар,
Икалап адунеи зегь ашкәакәа ахызар!

СЫСАСЦӘА АНЦА АШЬТАХЬ

Скахәыцуа садтәалоуп цәыцак,
Сысасцәа гылан ианца.
Игоит урт ражәакәа нытцак,
Ицеит дара наҗ, хараза.

Асасцәа, сысасцәа ссирқәа!
Сшәыхәон, шәара шәыццакцәеит.
Исыхьыз схататәҗья исмырдыркәа,
Сышшәышьтаз, шәыбналозшәа шәцеит.

Исыхьыз... Иарбан са исыхьыз?
Сысасцәа цеит. Ихынхәуам.
Ахауа иналҗеит уи лыхьыз,
Сәагылеит, еитасхәеит: Мариам!

Дыңшын уи, дгылан абасшәа,
Дцарггы, дымцарггы лтахны.

Стәан уи зынза дсымбазашәә,
Стәан сара аишәә аханы.

Аха сдунеи зеггы дазнан,
Дысхыцәеит, имцасит лызгы.
Исыхыыз сысасцәа ирбазма,
Игылт, рыхқәа хан адәахы.

Сыхәмарны икоу сцәахында,
Аха уи сара сзыхәа имариам.
Ицәахымкәа, цқьатцәкыагы ихымтуа,
Сгәакуа хнеипырцит, Мариам!

Мацгы зымжәит, сара стәала,
Аха исхыцсаит уажә зынза, –
‘Еа цәыцак санадхала схала,
Сысасцәа гылан ианца.

ААМҢА ЦЕИТ...

Аамта цеит, дад, исхаштыз рацәоуп.
Сышьтахька инхаз ак дара еикәатцәоуп.
Аха илашоуп убас еипш ҕақы,
Убла хнакып уи, убла хнакы!..

Быччапшь ахьхәхәа ахьеипш икацсоит.
Ацха бнықәлоит. Цха цәруп. Баазазоит.

Бхынхәуеит сара сахь, бшыччац быччо.
Җгылоуп нас краамта, амра ххаччо.
Искуп бара бшәыра. Иаххәо хаздыруам.
Шәаатцраҕ акәара хәыц, мшынущәа, хзыруам.

НАРА

Сыңшын, уажәақәа рыбжьара
Ибжьахеит уи лыхьз – Нара.
Нара – угәааны, Нара – ухәмаруа,
Нара, Нара, Нара, Нара...

Иухәоит: «Нара, сылашара,
Бара быда схәартам, Нара.
Сара исыдуп, Нара, ахара,
Ибзызуруп, Нара, ачара...»

Аха Нара дгәырғәа-хәмаруам.
Иарбан гәалоу ибымоу, Нара?
Бгәы ндырхазаап даара-даара,
Ихәа, издыда, мшәан, ахара?

«Уи дахьхәыроуп, – умақаруан, –
Даламгылап уаха Атар!..
Уи дабақоу, изду ахара?
Бгәы нзырхада усгыы, Нара?

Ибзызуруп, Нара, ачара...»
Аха ғымтұа дгылоуп Нара.
Нас: «Сағамыз сара даара,
Арқыск дықоуп Калдахәара...»

«Ех сахьымзароуп ашара,
Исзыбузеи Нара-хаара!..
Сгәоуп, исыдым сара хара...
Арқыск дықоуп Калдахәара!..»

Сышнеиуаз салаҳаит иаша урт рымц,
Иеиғаччо ащыцьагь ықәтәан арымз.

Ириватәаз дгылан, итың антаңы,
– Уара уда иҳамада? – иҳәахуан азәы.

Егы дахьтәаз цәгьаза илымха царын,
Абри иахарц дгылк атыхәа дцарын.

– Ухшыџтроуп, уажәа жәларык ирызхоит,
Уи зыгхаз егырымамкәа инхоит...

Иувсит, ицъасшьоит, – ахамтақәа шоуп,
Уара ҳа ҳзыхәан ухамтаны ушоуп.

Иҝоу, иҝам, иаҳдеицшу зегь гәат,
Хадара рутарц улшоит ҳмилат...

Иахауан, иахауан игәы аазырхауаз,
Дзытуан, – игәацхон ари захауаз.

– Зегь имбар, имахар абас еилфацак, –
Иааџуан са сҝынза инцәартәыз итак, –

Иахабгон, иахацәон зынзаск адунеи.
Снацшит, саацшит, аха уаха дсымбеит

Уара иуеицшу адыр ҳара ҳҝны...
Иумоуп зегьы-зегь абас ицҝаны!

Дыжәба, дшәыртәа ҳәа уатцәытәҝыа срызцап,
Исхәо рлымха аҝынза иназап...

О, ииҳәо! Ииҳәоз сара исаҳахьан,
Ицәа ихыхны зынза ирҝацахьан.

Ахәынтәа еиқәыртәон аџыцъагь наҝ-ааҝ.
Иеицылар, ишьтырхуан иҝам бираҝк.

Схы сыхнахуан еснагь дара рымц.
Иеифаччо иқәтәан урт уажәы арымз.

ОСВЕНЦИМ

Саауан сара,
Освенцим ааныжьны, скахәыцуа,
Урт схәыцрақәа сәатцәо
Амшын ацәқәырцәицш.
Сыбла ихгылан, исныруан, исыцын
Адгьыл ахәаа цәгьа,
Адгьыл ацәицш.

Ажәфәан лақәзәшәа збахуан,
Сегьшәахын,
Снықәыцшит адгьыл,
Уи ацта ахашьшын.
Са сызлыцыз, сегьзлымцуа – хлымзәахын;
Освенцим –
Еихсыгыра змамыз хәхәабжьын.

САРА СЫШЪТАХЪ СФЫМТАҚӘА ЕИХЗЫРШӘШӘО

Сара сышътахъ сфымтақәа еихзыршәшәо,
Иудыруама, дад, сара сыцәшәо?..

Узыдтәалоу гәтыхоуп, имшынцоуп,
Рыххатәыс уа иуоуз слахьынцоуп.

Сабацари, икоу цқьа изымтаз,
Иузгәамтар сымшынта шыслахьынтаз?!

Сцәәхәәкәа рыбжьара, цқба уааимда,
Есымша саацәырцуеит са схаҭа.

Аха ус, мышгашақә, срыбжьаиам,
Зегь мариам араҭа, зегь мариам.

Сагәылацшуан сара ахәыц еиҭәыршәаны,
Адәы сықәын смыткәман, сашәаны.

Сажәа цьбаран саҭацәа срынҭьон,
Сабцъар мцан, схызатәны сытҭьон.

Сылаион ашьац иатцәа кашышы,
Апарцалыкь хәыц амцәыжәџақәа рыбжьы

Аштә зегь иахыџны исахауан.
Сара абас мацара исызхауан...

Арныг сымхы далалан шыыбжьонк,
Слапҭьақәа ихы иатцатцә ицсы ишьон.

Деицаџо арахь даналтц уи амишәан,
Ауаа иреихәон: «Ееилагь ирашәам...»

Сара сыҭан усҭан, рацәазак
Имырхьаакәа ирыстон зегь аҭак.

Уара идыр, нас, дад, сара сзыцәшәо,
Сара сышьтахь сџымтәқәа еихзыршәшәо...

«ҲАИ, РЫЦҲА!..»

– Ҳаи, рыцҲа!.. Ихъзеи хәашабга? –
Раҭхьаза зҭәазхо жәақәоуп.

Настәи – уи нас ирхасаблап,
Нас ак хәоуп, ак жәәгәоуп.

Срызхәыцуеит рацәак изызхәыцым,
Рапхәаза иааиуа еишьтаххы.
Рапхәатәи ажәәқәа сцәызуам,
Итымтца итәхеит сара схы.

– Хәи, рыцхә!.. – рфымкьеит машәыршәа,
Ламысуп, уафроуп идзырхәаз.
Ханыкам иахзырхәо хаздыруам,
Ханыкоуггы акым иахмахаз.

Насыпуп – уажәраанзаггы кәыцхак
Дтажны дгатәын хәа рмахит.
Нас сышьтахыка игаит уи, «Хәи, рыцхә!..»
Хәи, рыцхә! Хәи, рыцхә! Хәи...

ГАХА ДЫКАЗАМ АФНЫ

Иеы дақәтәан, агәра дахо,
Иаша лашта даатаххын,
Дабакоу хәа диатцааит Гаха, –
Ахатца Гаха дитахын.

– Афны дыкам, уаха хахоуп –
Абартца даақәгылеит дкахәхәа. –
Дәеа хахагь дкалом Гаха... –
Ифәццеит лара лшәәхәа.

– Умфәхытц, – лхәеит уи насшәа, –
Ауаңбағгы амца тоуп...
Амца пхара иеәта дтәазшәа
Игәггы аакалт: даара ихьтоуп.

Уи дылчыжәңеит уаха мхәакәа,
– Амца җазар ауаҗбаҗ,
Сыҗсырҗап – хәа, ашәҗгы днагәан,
Дныҗнашылеит иарҗгы наҗ...

Настәи тышоуп, уаҗгы дзыруам,
Ара инсыжыуам акҗгы җны.
Дара ирхәом, хара ихәздыруам,
Ғахаҗ дыҗазам аҗны.

АМШЫНУАҢ

К. П. Голованов изкны

Аамҗа, аамҗа цәҗан.
Амшҗы җеимызт. Ари – уахынлан...
Уахынхалартә, ахырхырхәа,
иааҗәымҗзо иауан аҗәа.
Аҗба неиуан зегь хәҗәйтҗак,
аҗба цон амшын ду ихылан.
Иадыҗеалә, имаҗаруа,
ишхыҗцуа збон аҗәҗырҗаҗәа.

Ус, иаразнак, амца хәйтҗкәеит,
амца җылт имца қбоуқбадны.
Амца аҗрәлеит иара амшынҗы,
ахәҗахәа иҗәон аиха.
Са санааҗш, җаҗа скажын,
иара уа, адашымә схы адны.
Изааҗәрылон хара хәҗба,
дгәырҗбо дхәхәаҗшуан аҗа.
Иамазәмызт еиқәырхашә,
иҗаҗәышьеит хәҗба аҗаҗахь,
Инахатәеит уи, еҗҗамлазшәа,
амшын гәеитҗхәа ду газго.

Уахь иагьамгеи сара сөызцәа,
ицәагәышьоуп уа назаза.
Адәы сыкәуп аа, иахьанза,
сара даара абри гәынго.

Сшынхалакгы сынхагәышьеит...
Ацәкәырцакәа аауан ицхлымүа.
Сара среисон, сара сракәңон,
сара саңхьака сеихеит.
Сшынхалакгы сынхагәышьеит...
Иабоуҥаху настәи сымҭа...
Сара снеит акәара акынза,
аха, сөызцәа реиңш... сҭахеит!

Ааи, сҭахеит, сҭахеит, хәарада.
сагагәышьеит наҕ, азацахь,
Сзалцуазма сара ани амца!
Уи сыцрасит – сегьҭахеит!
Сыкоу цьысшьоит уа назаза,
сыцәоу цьысшьоит уа назаза,
Аҭахызаргь сыбла ааңшуазааит,
уа сынхеит, сынхеит, сынхеит...

Сгәагәо снеилоит сара амшын ахь,
сагьяагылоит уаҕа схала.
Сылаңш ххалоит уи амшын ду –
зегь ааиҭасуеит уамашә:
Сгәы иснаҭоит – сгәы сажьома. –
иаацәырцызшәа ихыхәхәала,
Ацәкәырцакәа агәыдычәало,
Хара хәҕба цхьа ицошәа.

ДЕРЖАВИН ИЗХЭЫЦРА

Гаврила Роман-ица Державин
Аķаардә тата дықәтәоуп дажәзаны.
Уи дынцәами, дара рзыхәан дшами,
Инаивс-ааивсуеит рычәзаны.

Дыцәеит шырхәоз, дгылеит иеыриашан,
Ихы дацәажәо адәахыгы дымцеи.
Егызгәамто цыыршьоит дара баша,
Иара ибла ихгылоуп алицеи.

Ибоит, ибоит арақа зәыршы шхәыдам,
Ицстазаара ззыкыз шымцурам.
Аха иреигу дарбан, мшәан, изтәыда
Инижьюа атыц? Ибашатцәкьоу зтаарам.

Сеалазгалом, – иоуит дук мырцыкәа
Атаҳмада дыззыцшыз азтаара атак.
Харгы уи ашытахь хаизыцшын, имцымкәа,
Хгәазташаз, иҳақәныхәоз, аха дааг!

Гаврила Роман-ица Державин
Хабеибагәышьоз, дажәхьан, дегьхарацәан.
Хицацшуан ҳара Анцәа, аха хжәамыз,
Ихазы дықан уи, ихазы дынцәан.

АТАХМАДА ИЦХЫЗ

Ицхызшәа-ицхызымшәа, аха ицхызны
Атаҳмада абасгы ибеит:
Иан ахцәышла рыцҳа длыцны,
Дааины ашәшырақны даатәеит.

Лнапы ныкәылшыит икәәкәа,
Инеилыркит – ачаңкәа лзын.
Нас иңалтахт аитцаркәәкәа,
Цшьяала илахьгы днагәзын.

Игәыкәтаган уака аңшалас,
Иасуан, иасуан ахәхәа-хәхәа.
Дыцәан иан лкалт даниалан
Цытрак ашьтахь уи дтахәхәа.

АРЫШ ГЬЕДЛАЧ

Ускәак рынагзара игәы ахәо, –
Урт дцак еипш иаңхәа ишьтан,
Арыш Гьедлач апкарахәа
Кәтешь дынкылсит шыжьымтанк.

Азакәан азин инаңар,
Дзышьтоу иускәа кәцахап.
Иихәо ибап агубернатор,
Уажә дышиашоу уахь деихап.

Җажәак иархәеит дназыдгылаз:
«Агубернатор деилахоуп...»
– Саауеит, – ихәеит, – Аңсынтәылантә,
Лассы афныка сымҗа хоуп...

Аха уи акгы иамыхәеит.
Деилахазар деилахаз!..
Ифыцәа дрыдтәалан ауха,
Гьедлач җыжәроуп изынхаз.

Адырҗаены, амра җашлон,
Агубернатор дибарцы
Дахьынкылсыз – җаңхәа башан,
Дхынхәит дшыхынхәыз иацы.

Адырхаёны ҫаҫхьа днелуелт,
Ичхара арахёыцкёа рххоуп.
Абас иархёолт дшыгёатеиуагы:
«Агубернатор деилахоуп!...»

Ашё илахаз ашёаё дкахап, –
Угъазкып ара, – иазхоуп,
Дыхиртёалоз, дааиуам уаха!
«Агубернатор делахоуп!...»

Арыш Гьедлач, цкьа даахёыцын,
Абри еигьны ибеит иаха:
Ифон, ижёуан, ифызцёа дрыцын,
Кётешь – иахымаз ауаа рха.

Аамта игеит уи ҫахагы, хахагы,
Кьафурала атхкёа иршон.
Имазамшёа даеак аха,
Абас ихёлон, абас ишон.

Арыш Гьедлач – зара еихатыр –
Кётешьяа рыхёса ргёы итахаз,
Шьта уахь днелрц агубернатор
Азин кайцеит, аха иазхаз,

Гьедлач имазам уи аха,
Дтёоуп ифызцёа рыгётаны!..
Атёитёых, ацатца хаха,
Даара акыргьы деимданы,

Данизыцшаа зара еихатыр,
Дцом, дидхалеит абас!
Игёы нхап агубернатор,
Иеихёарызеи угьы ажёас?

Иёеихкьелт иаразнак амца,
Нас уи иааиз днаифацшын:

– Арыш Ёедлач, дад, иахъанза
Агубернатор дизыңшың.

Икалап агәала инаҗар,
Аха егъамам, иахъарнахыс,
Игәы ңцәаанза, агубернатор
Арыш Ёедлач дизыңшыз!..

Сгәы иҗақәоу зегъ сырхъымза-срыхъза,
Мѡакы сықәуп, уи сагап хараза.
Снықәахъеит кыргъы, схы аѡада ихоуп.
Сшааиуаз сҕаңхъа иаацәырҗыз шъхоуп.

«Иазхоуп, узцом ңхъақа уаха шыаҕак!»
«Ус аума? «Ус ауп». Иустоит аҗак:
Уңагыоуп, удуззоуп, ушәартоуп, ушьхоуп,
Зегъ акоуп, сара сымѡа аѡада ихоуп.

Храк саҕысыр, исыңгал даҕаа храк,
Ицәырга зынза сыззыңшым «еиҕарак».
Хаҳәқәакгы сыҗыбга иҗалааит хланҗы,
Сара сгәы сымкьом, иудыруаз, бзанҗы.

Зегъ акоуп, ашьха, идыр, зегъ акоуп,
Сымѡа шиашоу шъха-нхыҗынза игоуп.
Умѡашъан, ихъаҗыз ҕа уаами, ҳаиңшым,
Сышьҗахъқа унхаанза җынчра сзыңшым.

Ирзыузшәа сықоуп зегъы-зегъ ҳасаб.
Җара исыргылар сҗахуп шыҗа акәап.

Санылт җе мѡақы. Санзазар сҗахуп.
Сышьҗахьҗа иҗаз бжъазт, иҗѡахуп.

Шоура сҗаршѡым, жѡа җѡанда сҗѡазом,
Сахан ма снабхьыҗшып хѡа сҗазом.

Шѡҗѡыкгы зыѡуамен саазқѡылаз, җаны,
Зны сқьышѡ иқѡкыз жѡақѡак ианҗаны.

Иагараан сбызхѡыцуа, сгѡаҗуа ишахьан,
Сажѡыма, җасеиҗш, сгѡы җыҗуам иахьа!

Ажѡан кеикеиуеит, макьана шыыжып,
Аха са сзыхѡан ари амш еихашышып.

Снеиуеит – сабацоишь? – сылахь еиқѡҗа,
Снеиуеит, сымѡа сагап хараза, –

Макьана иѡахымҗѡар даара иҗахуп.
Сышьҗахьҗа иҗаз бжъазт, иҗѡахуп.

Ибжъазну? Ишыбжъазра иарбан ибжъаз?
ѡаҗхьа снылалт итатаза ашьаҗ.

ѡаҗхьа гѡашѡк аҗарахѡа иаатын,
Сахьнанагаз сзымдыруа, сгылан сыҗшын.

Сыҗшын, сымш лашара еихыкко,
Сыҗшын, сыбла иабоз агѡра мго:

Блаша-лашо сѡаҗхьа бгылан бхаҗа!
Излеиуам хабжъара ахаангы аҗарда.

Исымам җе царҗак, уи агѡра згеит:
Сымѡа җазныкгы арахь саанагеит...

Дзыхурҕьозеи, Каин, Авель – уа уашья?
Ишпоугааҕы, изкоутэазеи, мшэан, ашья?

Уицашьыцну? Уеилагама, ашья шэыбжям!
Уицашьыцну? Каин, Авель уа дуашьян!

Ашэышықэсақэа ирылсны иаауеит, уцхашья,
Уара икоутэеит хыдарала уашья ишья!

Уара ушытахь зэырфы афыцшит абаацсы:
Аешья иеиха шытцааит иашья изы.

Аха каинраа, рашьцэа рдырга, хьзы ргазом:
Мышкызны урт Голгофа изацэцазом!

Цхызу лабэабоу сара схаҕа исыздыруам,
Сназыцшит – ибжьазт хара сёара.
Сышытахьҕа цха хым, азқэа сызрыруам,
Сышытахьҕа иафуп акы абылра.

Уахь инхаз ирымам еиқэырхашья.
Ирейгьыз сымшқэа уахь исыцрышэшэеит.
Аетэақэагь, уеицш, ара изкаччашам,
Урт срытцапшуа акырынтэ исыршеит...

Шьяуардынтас аамта цеит исхууаан,
Сеимырцэазшэа, сара сылахь еиқэцаны
Сгылазаргьы, ицаз цеит, сахьтэуом, –
Шьта исзырхынхэуам усгьы сахьзаны!

Истахын сыңхарц сшәәхәә нароушәә,
Истахын пстеи-гәәџеи сыртаччарц.
Шәыжәџан скыдзар, иараби, сымроушәә
Ҷа зқышықәсагы исылшон сыччаларц.

Сынхон адггыл сақәлан сара усқан,
Адггыл еипш, ахаан сарггы смажәзо.
Ех, издыруеит, уатцәы инсыжьроуп сусқәә,
Уаџ дыхнымхәыц уахьынтә – са сахьцо.

Ацара мариам назаза иныжны
Адггыл гәытбаа-гәыраз, са сзаазаз!
Дәәазныкгы сылапш уи иахыжны.
Сгәы стахәыцуа, сцәажәоит сара абас:

– Адггыл саазеит, сықәиааит сыхәрабггыцны,
Сара сышьтахь сышьта аныцрым – еилыккоуп.
Сара инсыжьуа шьоуку ишьтырхып зынза ирґыцны,
Хеикәырхашьас икоугь иара убри ауп!

САРА АМҢА ХАРА СЫМАН...

Сара амҢа хара сыман,
исыздыруамызт ацсшьара,
Азқәа срыруа, ахәқәа сырхыцуа,
сыпсы ааитакуа, пхьаҕа сцон.
Ус сышнеиуаз скарауара
са сныбжьалеит гәарабжьарак,

Лақәак трысны, ахухухәә,
рыц хырцьацьа, ома картцон.
Сарггы сгәәан, урт сырзыцкьейт,
лаба дук сыпшаан иаразнак.
Ари анырба, рыбла кылца,
иаапкны исыжәлеит алақәә.

Исгәйдпалон акы ууаза,
сымға насыгзар ауазма,
Санааскыагы иара сыштан,
ахухухәа ишуа, аешуа.

Сыңсы рцәызгеит изулакгы,
ашьапы цыстәеит сара лакгы,
Ахәы схытны арахь санықәлагь
лашбыжь тахәәек саҳауан.
Сара амға хара сыман,
инагзатәын уи, сышчалакгы,

Азқәа ирыруа, ахәқәа ирхытца,
сара сымға иаша иган.

Сеитаналалт сара ҳаблак,
са сныбжьалахт гәарабжьарак,
Ахухухәа, ома рымәхак,
қаңхьа итрысит ға лақәак.
Анахь ифит, арахь ифит,
исывагьежът, рыедыркареит,
Аха сцон исымбазазшәа,
ишьтысымцааит уа лабак.

Рыц хырцаца дара сыштан,
ахухухәа ишуан, еиҫашуан,
Исапысуан, сымға еихыртәон, –
исыхьзон, ома картцеит.
Аха ианырба рыгәхьаа шыскым,
рхы шдыргәашоз дара баша,
Ихынхәит ртыхәәқәа ршәшәо,
саргы сымға насыгзеит.

МЦЛА ИЕИБАРКУ, ИАША ЗЫМХЭАЦ

Мцла иеибарку, иаша зымхэац
Иршон жэаха зны ирымам акэац.
Ихаķэза иџнатэан урт иргылам аџны,
Иржэуан дара азы, аха ирбахуан иџны.

Мцла иеибарку, иашак зымхэац,
Иеицхыраан, ицырхэеит иķам адац;
Игыламыз атцла иџырхын ашэыр,
Иķамыз цхэыск илтиуан Кьалашэыр.

Мцла иеибарку, иашак зымхэац
Ацэхэыраџ илаиан ицэан ашэац.
Зыцсы тамыз бзахазшэа иеихон,
Макыана иџымыз шэķэыкгы дырехэон...

Сашыны са сныџналеит наķ.
Дцааит: – Уабатахэаи, агэаķ?

– Сабатахэахыи, аброуп...
Даасџацшит: – Ицхашэароуп...

Сажэа инацыстцеит сашыымшэа:
– Ибылшозар, арахь срымжэа!

Ара сџахэаит, уа срызтымгеит,
Уа сыгэнахэа зегыи ишэзымгеит!..

Мацгыи цуам, сдуinei аахэит,
Акыр бацсазар хэа схынхэит...

Схы ытагыжьуа ытахахьейт уажэадагы,
Сгэы сырхьуа, сынкахэыцуа сартэахьейт:
Аскифцэа абакоу, хара инхейт Еллада,
Ажэйтэтэй Рим асаба ахатэахьейт!

Наунагза акгы нхомзаап ацсабарае!
Аамта ацшатлакэ ахашэышэуеит хдунеи.
Аимпериақэа еилахаит харабгыара...
Егькамлазшэа, ухатцоуп, пхьақа үнеи!

Дагънеиуеит зегъы рѣыцуа, зегъы ргыло,
Уатѣтѣи амш ахь ауаѣ имѣа гоуп.
Аскифцѣа рышьтыбжь гоит
схѣы-сжьы еиларгыло,
Еллада цѣажѣо испылоит, зегъ акоуп.

Ус анакѣха, иагарым, дад, аамта азырѣаш
Ауаа ирыхѣо. Иазѣзѣааит агѣамсам.
Азкѣа хытцыр, итабытцассоу наѣ ихырѣашт,
Иахѣа иапсам, уи уатѣгѣыи иапсам...

Сыңашоу!
Суафими, зегь здыыр сҭахуп...
Сымфасхьахт.
Игәырғьо, сҭың шьоук ахуп.
Снапфымҭақәа ирылоуп – акыргьы идырххеит –
Скритики сфыза хәа ззырхәоз саҕеи.

Сыџны ашә адыркыхит – иџоуп абырқәам,
Даахоит маҗ-маҗ са сахь азәы игәам.

Саныҕаз издыруан, издыруан дзакәыз,
Уи акәхап дзыргәыргьо сыфны ашә ахьакыз.

Бара бабагеи, мшәан, ибыхъеи бара?!
Сгәәкуеит, сашьтоуп, сахәоит ббара!
Иҕалом, иҕалом, баргъы бҕаханы!
Абар, бахьтәоу ана, абаҳча аханы!

Бтәоуп, базиңшым иахьазны саара.
Бтәоуп, быңшуеит, бышьтаңшуеит асаара.
Са соума, ҕазәума, ҕакума, маза,
Бара бзызхәыцуа, нас, былахь еиқәтә?

Атыхәтәантәи сымҕа санықәло, мышкызны,
Исышьтаңсап нкылашьа змам лағырзқәак.
Иңсы ааивигап уа игылазгъы идьысны. –
Издыстоз ахара, иҕазташаз аҕак.

Сеиңшгъы издыруадаз идьыз ахара!
Иңсы ааивигап – шьта ҕак ҕаитцазом.
Дзымцап хәа сыҕоуп уи дгәыргьо-дыхәмаруа,
Мап, уи ахаангъы аҕак дзаңцазом!

Аамта, саңбал умырласын цасгъы!
Агәымхара адаңқәа реоужь иансыңәца,
Ауаа рхагәта дықәсуа дтәан иреиңәазгъы,
Уи дзакәытәҕью ирбатәуп, сахьыгза!..

Сшыңсугъы, атыхәтәантәи сымҕа санысуеит
Уара суеиғны, суафны, сыбзаны.
Исызхымго, сышьтахьҕа иааиуа дқьызқьызуеит,
Сыҕазар акәхап ма убри саңсаны.

Угәығуеит, угәығуеит: «Дцеит, ҳаилгагәышьеит...
Сгәы каршәны, са соуп иззынхо...»
Уа уакәым, абри адгьыл сызпыртцауа рзынсыжьюеит
Зны-зынлагь уи лагырз-цала изырқхо.

«ҲАҚӘГЫЛАНАТЦ АБРИ ҲАДГЬЫЛ...»

«Зегьы ҳариааиуеит, ҫьаргьы шәарта ҳамам,
Ҳақәгыланатц абри ҳадгьыл ҳбағьаза...»
Исыздыруам, уи дыхәмарны ихәама,
Даапышәырччан, ажәван дҫатцапшт икказа.

Илаба итцарс, дгылан аштә агәтәтәҫьа,
Деигәырғьозшәа збон иҫсы ахьтаһаз.
Иҫны дықан, хара инижьхьан ацәҫьа,
Изшьапыкгьы уахь ауп иахьынхаз.

Аха дгылан, уи агәхьаа икзамшәа,
Изымбо дгьыли-жәҫани изхара.
Иац дызҫахаз ашьацхәа наҫ иҫамжәа,
Дыпшуан уажә арантә иара хара.

Абар, уи аахыс шыта мацгьы цуама,
Аха слымҳа итаҫуеит ааиғәаза:
«Зегьы ҳариааиуеит, ҫьаргьы шәарта ҳамам,
Ҳақәгыланатц абри ҳадгьыл ҳбағьаза...»

Игьежьы-хынхәуа абығь ҫежь, тагалан,
Апша иаман суада иааҫнашәеит.
Сгәырғьар акәзу? Аха иснаҫеит гәалак,
Агәала моу, аиаша ами, саршәеит.

Иѣшәеит абҕы. Игъежьюа ахауа иалан,
Аңша анатас, суадахъ иаанагеит.
«Цлакы сѣоуп, – аасгәахәит, – саргыы аамтала...»
Ех, уи атцла дара акры ахнагеит.

Аха ихҕьан иахьанза бҕыы иатцәала,
Иакын адгьыл иаларҕаца адац.
Абыҕъ џежьқәа дәықәлеит уажә иихаала,
Иаргъежьюр хәа сшәоит уи аблахатц.

Сара махәык макьана сахьынхалоуп,
Исзырпшзара цыисшьоит ҕеа мышқәак.
Сханы аңтақәа зса-зсо ажәџан иалоуп,
Иҕьо иама идәықәуп дара пшак.

«Испырхагам аңта хытц, ихылаз...» –
Сгәы сырғәғәарц саҕеуп сара маза.
«Сытцла гылаз, – схәыцуеит, – сытцла гылаз,
Сыҕшәазаргыы, игылаз сытцла-слахьынцла!»

Дахьынтәааз сыздыруам, исылтеит агәтыха,
Даакылсын, ҕакала ислырбеит адунеи:
Иахыџит ашәа-хаак, иаразнак иҕыхеит,
Амра ахачцеит, еиыцъцеит, икеикеит.

Дахьынтәааз сыздыруам, пшрала, ҕазшьала
Илеипшу сылнымиац – дшоуп, дынцәахшоуп!
Аха сара ҕадыцъ сусқәа маншәалам –
Дсывсны дышнеиуа зынза слымбошәоуп.

Аха снейуеит уи лышҕа сгәәтеиуа...
Ажәџан дылбаама, дгьылу дызшаз?!

Ецәа гәартәк ҳа ҳзыҳәа икәеицеиуан.
Ҳаларшәын атх, ихәзгәамтеит ишшаз.

Дахьынтәааз сыздыруам дкыдшәатцәкьоу ажәван,
Сыкәа дташәеит уи уахык ецәатцас.
Ианааша, санаахьапш... сықәхеит сыгәжәажәо:
Исыздыруам, аф лыст, дахьагаз!

АҶСУА МАМЕЛИУК

Исхаштит сара аамта мшынха ишҳабжъаз,
Сәапхъа уаагылеит, уеипшха цәгъа абжъас.

Ажәылара, ақәңара, ашьарфаш – еитәх?
Уагоит, уагоит, уагоит аға игәағ.

Аха ари ақәңара хыдоуп, иашан, сашъа;
Уңсәзаара хъзы амам, иум уашъа ишъа:

Уңсадгъыл рыцха нужит, уи хъчам!
Умҳатә залузеи излам уара уңьам?!

Иутәу ухы ақәца, – уи ссирс ибатәым,
Аха – уеиларгеит – уазықәпоит атәым!

Шьоукы урылган, ихытны шьоук аахт.
Ажәылара, ақәңара, ашьарфаш – еитәх!

Уңсадгъылағ иқан уи аастагъ еицәаз:
Сара сәашәеит ара аға имацәаз.

Сөызцәа тахеит ара, сашьцәа тахеит,
Стәыла рыцха нақ-аақ еимдырххеит.

Ацыхәа җырҗарц, иахырхырц аҗсы,
Уи андыргәакуаз уқәпон шыук рзы.

Уара уанысзымхоз, сағацәа санрыбжыз
Исархәеит: уи дгәымшәоуп, деицшуп абжас...

Санфьцхаха,
Схы сырхеит сара алашарахь,
Аха атх-лашә салахәит ааигәа.

Иаасхагылеит ажәфангы мақаруа,
Икыдхаеа ағаанахеит ақәа.

Ус мацара шыта, ргәы мырдакәа,
Ихыцны ицашам аҗтақәа ббаза.

Иаасғагылеит ашыхақәа рҗырдагәа,
Аиџхаа дуқәа ртысрагь мариазам.

Аха усгыы арџаш хышәашәа сыруан,
Аха усгыы сымџа насыгзон.

Ғынчроуп шысхәоз адыд схагәыргәыруан,
џаҗхьа ақәа, џаҗхьа асы сахьзон.

Сзон. Схы хан сара алашарахь.
Сзон. Сымџа наган хараза.

Исхахәлан сықәхеит шысхәоз гәысакарак,
Иаасхагылон ажәфан иатәаза.

Сшааиуаз, схы сыкәәҗ суртәагәышыеит,
Уаагылап нас, уатәы зны, сымџа кы,

Аха, аңсҕазаара, урт зегь уанасыжьуеит:
Саргы абри адгыл сықәын ҕамҕакы!

Ирацәахеит хатала сара исцәызуа,
Сышьтахь амҕа ианыңсало еипхытта.
Абри адгыл азәазәала ианыцуа
Иалагеит са сөүзцәагь иахьа шыта.

Азиасқәа ҕаңхьа ишьтамы, шәрырла,
Җара хусқәа нымцәац... Аха, абар,
Азәы – иааикәшәан, азәы дҕахеит машәырла,
Исаҕауам сара ахҕатәи ихабар.

Җаҕьеит аамҕа, иқәнахит ххы аңыка –
Зегь гәйтҕаган, зегь аазаган иҕамлеит.
Сара сшааиуаз сҕара гәыргьахә нықәуа,
Субар суздыррым – сшышлара сышлеит.

Аха, хәык ихало, хәык ихыцуа,
Сара сымҕа ңхьаҕа ицоит еиҕа.
Агәра згар сҕахуп зегьыцәкьа шмызуа,
Исҕахзам сҕаңшыр аңсра алақта.

Ари сара соума? Ари сара соума?!
Аччаңшь иҕықәбан, илахь еикәтца,
Дгылоуп деикәышла. Даара дааңсоума,
Иҕыхома ма иара игәатца ак маза?

Дгылоуп уи, дгыла, ихыцәкьа иҕахымшәа,
Икәша-мыкәша ҕацәуп, егыбом.

Игәы зхыз зегь ацәѡашьан ирхымшәар,
Акаҗеипш уи җа гәырѡак ихаѡом.

Аха, иабаҗоу, наҗ-ааҗ иааиҗагылеит,
Асаркьа даннадгыл, дҗапшит алакҗа, –
Иқәра җакала, җакалаза иңылеит!
Дархәыцма, ихьааха ицрасмашь еиҗа?

Имѡаҗ иарбан ицәырҗыз, нас, уаҗа –
Илахь еиқәызҗаз, игәы абас дазырғаз?
Имазма, иараби, знымзар-зны гәнаҗа,
Уи аума изхылҗыз араҗа абжьы игаз?

Кәрыжәаа дрықәлам, ирызхәом «ахамыхәа»,
Аха усгьы... аха усгьы... Адунеи
Аахәит даҗакала, җа зыхьк узаҗыхәом,
Аамҗа, иаамҗамкәа иреигьыз, цахьеит!

Издыруада, издыруада, нас, уи азоума
Асаркьа дзадхалаз, илахь еиқәҗа?
Дызустада? Дарбан? Ари сара соума?
Сара соума ас ишлаз зынза?

Зны-зынла ажәѡан
Адгьыл убас иахаҗәҗәоит,
Ушҗашәо, ушҗашәо!
Урыбжьууаан уцарц уҗаххоит.

Уаатәоит җара уҗадкыл,
Иҗам, хырхарҗа убазом.
Бжьра-быжьҗәа адгьыл
Узыҗамлазт, уңшуп, уқәацом.

Уанңырымха, – сажә
Уаџдас игәынкыл, – уџахоит.
Зны-зынла ажәџан
Адгғыл убас иахаџәџоит.

Ажәџан иатџаџсоуп еџәа гәартәк кәеиџеиуа,
Уаха амза гымгымуа илашоит са сханы.
Хашта сыџәуп снейџеиуа, сгәәџеиуа,
Сгәы арахәыџџәа зегъ акы иakup ирхханы.

Срызхәыџуеит, исхәауп, испыршәом уажә йкам,
Сынхәаџшны саахәаџшаанза аамџа исџәагаз.
Истахуп, истахуп зегъ хынхәырџ уаха аџныка,
Истахуп хәихәләчџо хәатәарџ хара нас.

Издыруаз маџхоу, са схала сырмыхәеит,
Схала исызрымџеит зегғы-зегъ хасаб,
Хәиџхыраан сусџәа ирахџтароуп џсихәа,
Ухшыџи уажәи сызхом, сара саб.

Ехәшьак дсыман, џәгъа иџьасшьоит уи лыда
Иахъанза, сәырџкәышны, абас сызлаауа.
Сзышоит, ба бажәагъ сыхәароуп, Ида,
Ибымбои, нас, срылагылт сааин иахъа ауаа.

Ажәџан џыкка амџан снымхарџ џынхада,
Исымбаџ ари адгғыл зынза иџәџзаны,
Аха, сџыза, сахъшәтәтәу сшәтам,
Срыџсаххәеит – исхысхәеит абригғы мцаны.

Уара уанысмаза, имаџхеит са исымаз,
Сзыкәгәыгуаз агент, имџарс, хара аџша.

Иҫоуп, исыцуп, имаңҗоым, иңсыма,
Избоит уара уҗызцәә, аха исхәоит есымша:

– Дыҫамызт, дыҫа, дегьсоушам уа уҗыза!
Аха уҫам. Сааигәара дгылоуп аңсы.
Уа уеиңш ицқьаны зегь рымҗа ианысааит!
Уара ухазуп. Зегь сыргылоит хазы...

Итыкка ари ажәҗан сатҗахеит схала,
Уахантәарак сгәы сҗаңәажәоит маза.
Исыздыруам сиетҗаахә кыдшәан иантало,
Ишгац асар рымҗа гоуп хараза.

Ахьта уакып, уакып уара амла,
Узынгылоугы пхьаҫа уназго мҗам, –
Ухьаа хьааха җазәы иахьицрамло,
Уара угәырҗа җазәы иахьигәырҗам.
Ианыҫала аргама угәы зырмаңуа,
Уңсаатәханы адәеиужь узахҫьом, –
Икәадырны уҗы-ццышә, иҗаңь-җаңьуа
Игылазаргы, аңхьахә уа иузгом.
Аха агәыразра ахьыҫоу, егьрымхәаргы,
Мҗәыжәҗада ажәҗан уалоуп уласза.
Еидаран адунеи ду уатҗазаргы,
Уи уеидара еидарам, ихаҗа.

Стәар сҗахымхеит зегь аасхыган,
Ицоз, идәықәлаз сахьынхалт.
Даҗа мшыки даҗа цхьыки
Хамҗа ссирк еиңш исыңгал!

Исырба адгыл иаха иҗыхан,
Ажәдан сатарҗш итдыкка;
Крыкоуп амши атҗи, бсыхәа,
Суси схи рыгәра сырҗа.

Хҗынаххапишь аҗшахәала,
Ихаргыларым уажә акәаҗ.
Даҗазнык баасгәйдсыхәхәалар, –
Адунеи сара исзынхап.

САСИ ҖШӘЫМЕИ

Амцхә ифама, амцхә ижәыма,
Дынхацәама уи дахьааз,
Асас ихы ибеит даҗшәыман,
Угәы нымхан ура нас!

Аха аҗшәма, ауаф гәыраз,
Җымт дыҗшуан, даашанхашәа,
Дҗамлар асас ихы идыруа,
Ихы ахырдыртәу игәырәошәа.

Есышьыжь сгылоит макьана,
Ауаа рахь анеира сҗахны.
Ихаауп аҗсҗазаара аҗьама,
Амрагь лашоит уханы, –

Ауаа рзы-мшын уаналоу,
Уангылоу рус агәҗаны.
Унапы зурклак – уманшәалоуп,
Утәоуп ухы угәы азҗаны.

Есышыжь ишџахаау макъана
Ашьхақәа ирхытџау ашәахәа!
Макъана, макъана, макъана
Сатџоушәа збом ауахәа.

Аџны сызтәагәышьџом макъана,
Мџахәастак сышьџақәа анџоуп.
Икыдуп џаџхәа амза маџанан,
Ажәџан лашоуп, итџыкџоуп.

Саргәырџџоит макъана лакџа хаак,
Изџом адунеи ларханы.
Исымам, исымам атәаха,
Сџоит ауаа рахь сеиханы.

Ус сышнеиуа, – ауаџы моу,
Аихатџәџагь зны иуџәхап, –
Санхәарџа, гәырџәара ансымам,
Ускан схы сазынхап.

АНЫШӘ ИТЦОУ АДАЦҚӘАГЫ...

Анышә итџоу адацқәагы,
уабарыхәо, баша идацқәам,
Урт еилысит рызынтәыкгы,
рнапқәа убас еиџш еикәдыршеит,
Уахггы-еынггы атџла ирхашәышә,
ирхагьежьуа ирхаз аџшацәгьа,
Амш рхырџоит егьырмышькәа,
атџ ду иааирала идыршеит.

Анышә итџоу адацқәагы
арахәыц па иалшо рылшом,
Инеивысыр, рыхқәа хәытџак,
харабџәара зегь еихар.

Абри здырша абри рдырааит,
абри рхамыштыр цэггагышьам,
Урт еикэхозар, абри иалшоит,
абри иамчуп еикэнархарц.

Анышә итдоу адацқаагы...

Адәы сықәуп. Иарбан уаха
Уи еихау даеа насыцк!
Саргы зны сышнеиуа скахап,
Сыхәжәаны акәзаргы сыцсып.

Цъара сгыла, цъара сҭаха,
Цъара атышақәа сырхып,
Адәы сықәуп. Иарбан уаха
Уи еихау даеа насыцк!

Ақәа леиуеит, асы леиуеит,
Амра гылоит, иҭашәоит.
Аамҭа сацуп, саргәатеиуеит,
Амшқәа акакала еихышәшәоит.

Сара сықоуп. Аха баша
Адәгы сықәым сыгәгәаза.
Ихьчо сгылоуп сара Аиаша,
Сцоит ус сымәа аханза.

Икасымҭац ахаангы гәнаха,
Икастцар – сахәаеып сыцсыц.
Адәы сықәуп. Иарбан уаха
Уи еихау даеа насыцк!

АЛАХӘА

Ианыкәу схаштит, иахьыкәыз сыздыруам,
Аха Аңсынтәылоуп, иҗаҗа-ирха,
Җадгьыл алахәа ахан иахаҗыруа,
Җадгьыл җсыбаҗла ихыйкьеит аҗа.

Амра аакылкьан, амтәыжәҗа цырцыруан,
Аңында агәы ырхәан, шыжьза,

Җадгьыл алахәа ахан иахаҗыруа,
Ус ишҗыруаз иааскьеит ааигәаза.

Ажәала ахаангы еиҗахәашьа рымам
Аамтә иафаз, иазаз, ихнаҗаз,
Аха зылаңш ахым дҗаларыма
Уи алахәа, иҗыруа иаххахаз?

Уи аауеит егьамыхкәа иахьанза,
Ажәҗан иаңоуп, мшаҗенеипш, иббаза.
Иңзозеи, халан, хагьалцит хара амца,
Иара ххууаан иңоит хараза.

АБРИ АДГЬЫЛ БЗИА ИМБАКӘА...

Абри адгьыл бзиа имбакәа,
Бзиа излазбои даҗа дгьылк!
Саазеит, сахьчеит, сҗаршәын акәа,
Игәыргьо, анык леиңш, иаргы сҗылт.

Ашьац иаңәара, аңла ашәшьыра.
Ишеит. Ихәлеит. Ихәлеит. Ишеит.
Ахәқәа срықәын, азқәа срыруан,
Ашьха зыхьқәа сыхьсыршеит.

Саапын сашта италт арака,
Сшааиуаз сызынра ааигәахеит.
Абра сгәырғьон, абра сгәәкуан,
Сшьатцақәатцәкьа абра исырхеит.

Алабжышқәа цқьа имырбакәа,
Саднакылап уи зны – ахылтц...
Абри адгьыл бзиа имбакәа,
Бзиа излазбои даҭеа дгьылк!

Сгәысеанзамкәа сеаласхалеит, –
Сеастеит, саццеит сызлашәаз.
Арахь салга шыта лыпхала,
Анцәиныс сыгәгыи шахшәаз.

Схьатцып сгәахәит наҕ иныжьны,
Амҭа снықәлон – иаасхьынхалт.
Сызбылуаз сара амца схыжьны:
Ҷаңхьа ҳгәәкуа ҳа ҳаидхалт!

Сызлашәаз закәыз крыздырма,
Сеастеит, саццеит сызлашәаз.
Зык ҳабжьысуан, сырма, смырма,
Нырцә бынхар ҳәоума сзыцәшәаз?

АДУНЕИ БЗИА ИСЫРБАНЫ

Знык ихнарқьан, ақәа хымкәо,
Мчыбжьы наҕьак уи шауаз,
Сгәы бжьысны, схы сҭахымкәа,
Исықәшәацәгьан са сантәаз;

Хара инсыжыыз, аха исгәалаз,
Сара исхыслоз имцаны,
Җаңхыа арахъ ибжыаналан,
Санаһыоз исыхъзаны;

Бмаалыкъха балпраауа ажәван,
Афродита леипш, ашәах
Бара балцу, тынч баацәажәан,
Бааины сәаңхәтәһыа баатәахт.

Акы башътан, акы бахәон,
Бтәан исыто зтаарақәак.
Сгәы аагыңеит атхарахәа,
Иһастеит саргыы акы атак.

Пхызу, лакәу? Иамам хәашыа,
Цқыа исыздыруам сызлашәаз.
Мшәан, ибдырма, ихәеишь аиаша,
Адунеи ду сгәы шахшәаз?

Бызтаарак иатакзу, схала
Схы-сдыхәа ак сымзеит.
Баргыы ибнатәу сгәала агәала,
Уи сазныжыны, наһ бымцеит.

Хаибаргылан, бсывацало,
Хақәла хнеиуан аһәара.
Җа дунеик сышиашаз салалт,
Сыгәгы тыңон атхара.

Амш еилгазшәа бгәаңхарала,
Сханы ажәван аакеикеит.
Ус хашнеиуаз аһәарала,
Уа мөахәастак ахъ хәгеит.

Амөахәаста – уи мөахәастәуп,
Иаша ицом, икәаратцап.

Бмыццакын, икоу гәастап,
Цқьа ирзызуп зегь җасаб.

Амҗахәаста цеит ибналан,
Италт хаҗәқәакгы сынҗаны.
Бара бызит сгәала бәалак,
Адунеи бзиа исырбаны.

Мшума, цхума, шәышықәсоума
Җара иахзеилаз, иахзынхаз?
Анасыцқәа иреиҗыыз соума,
Сара соума иагьзыцхаз?!

Ааңын иацу ажәеи ашәеи
Җазны иузымхәо жәоуп, ашәоуп.
Уажә җакала азыхьқәа цәажәоит,
Саргы сәыхеит, исыхшәоуп.

Адгьыл иаҗа агәы разыми,
Уи ацхара снырт еиҗа.
Сгәы цкәынха, насыц сима,
Сҗаңшуеит ажәҗангы алакҗа.

Зегь рыбжьара аҗаа зытызшәа,
Ацәгәа дмыршошәа зынза,
Адунеи зегь җыц иизшәа,
Сҗаңхәа ицәыртцит ицқьаза.

Сыбыңшын, уажә даҗакала
Сааигәа быблақәа җыңхеит.
Наунагза, сааңын салан,
Адгьыл ақәзаара сҗаххеит.

Ассир, дантәуюзгы лнаалон!
Илнымаалоз усгы ак сымбеит.
Нас, зеггы лхарштны мариала,
Лылабжыш рыцқо даатәеит.

Ханынтыт, дыфны дсапысуан,
Илымаз, сыпшын, хәыч җазшыан.
Сыхәда ләахажны дқызқызуан,
Хшеипырцуаз җыц илахан.

Хыдаран ашытахь дызҗызгы –
Диашьапкуа дгылан Анцә.
Сынкыдыпшылт аҗароуп лызқә,
«Хәхәмарра» ацыхәа анытцә.

Мап, ихәмаррамызт, иашан,
Гәәҗран хазҗыз хара еиҗа.
Насыпын, аипшгы җалашам,
Ицеит, ахыпша лас сында.

Сацәцазар хәа ишәама, сышыҗа ихылан,
Иацтәи амш аацәыртцеит еилыкка.
Сара сыцәа җыалоит нас уахыла,
Иахыа иубогь сакәым, сыгәра га.

Сеидыҗәғәала акы сакын, суазыруеит,
Атцх еиқәара салоуп сыгәгәаза.
Ацхә хырхын, зиаск амған сыруеит,
Амға сықәуп, сықәуп сыҗекынтца.

Иргәәпхом, ирзызуеи, сымѡа ахьнагоу,
Сѣәпхьа шыоук аацәыртѡеит еицхьытта.
Мыч рымазар, иеигзом, исцырхагоуп,
Исцырхагоуп, исцырхагоуп урт еиѡа.

Рыгәхьаа шыскым дырны, имақаруа;
Еишьклахауа рѣартѡит нас аган.
(Уара ишѡоубеи урт рзы-хәашь арра,
Рыцхақәа зегь шәартан – иѣәкәан.)

Иацтәи амш иазныжьуп игәеигәеиуа,
Исцырхагам, урт арахь иаауам.
Аха иарбан усгы сзаргәәтәиуа
Иацтәи амш? Исышьтыцуам, иауам.

Иааскьалааит арахь, нас, сышьѡа ихылан,
Иахьатәи снарбап иаха еилыкка...
Ахәәтыхла срақәѡит шыоук уахыла,
Урт сыпхыз иахьалоу, рыгәра мга.

АЛАКӘ

Бжьы-шьхак рынхыѡ, дзыназозар,
Быжь-насыпк иара изыпшын.
Ѣа фѡык иман уахь дызцозар,
Зегь акака ргон, иртәын.

Амѡа дықәлеит шыыжьза ихала,
Ихы дақәгәыгт – имч азхап.
Шьхакы дхытѡыр, шьхакы дхалар,
Быжь-насыпк иара изынхап.

Ицырны инеиуан арашь даман,
Анасыпқәа ацәеипш икәшәон.

Акрынхама, шыта акрынхама,
Аха, афаст, акы дацәшәон.

Ҡаҫхьа дгәыҫуан, пхьаҫа днеиуан,
Ҡаҫхьа ихәон уи: – Сымч азхап...
Игәы тынчым, цәҫа дгәәҫеиуеит,
Изынхоеи? Даҫа шьхак.

«Арымарахь иҫоу тышоуп,
Арыҫара – иҫәоит аиха.
Пхьаҫа удәықәлар, ухынхәышам...»
Ҡырак даҫхьон дааҫсаха.

Уи дхынхәыргыи цәҫа имбагәышьеит,
Аха ихәлахон иҫсыҫ.–
Ирашь днасын, деихагәышьеит:
Шьха нхытц иҫан ҫа насыҫк!

Ашьха дхалеит, дтысны атыша,
Дгәыргәан... ацаҫа длаҫҫеит.
Насыҫк иман уи дхынхәышан,
Быжь-насыҫк ауаа ирзынхеит.

Схынхәит сзаазаз, сызлытхьаз ақытахь,
Сытәғаншьап асырсыр сҫахуп сара абра.
Акы агхазшәа иҫан уи сара сыда,
Сааит уажәы, абар, аха смааит мышгара.

Ажыга, аҫыга, аҫага, амагана...
Салагаз ҫыушьап уажә ҫыц атара,
Ақытан зда псыхәа рымам маҫана
Саарыхеит арахь, иҫахуп акрура.

Спынца итасааит ари адгьыл аффы-хаа,
Ипыххаа ишьтастоит снапала анышөгәл.
Истахуп ашыжь сара арбагы сарфыхар,
Ашыжь, аңсаатәкәагы рашәа сыпгал!

Иеилыскаар стахуп ари адгьыл зыргәакуа,
Избаргы стахуп уи агәы иаззырхаз;
Самардар стахуп зны анышә саргы абрака,
Сабацәа ражәа ахьсахаз, иахьсызхаз.

Истахуп сара абри адгьыл сыкәзарц назаза,
Сускәа срыхьзартә еипш исыман агәамч.
Аха исызгәамтакәа ашыкәскәа шпацей!
Агәра сахоит, сеитахоит, иауам.

Инеиуеит срашь ду – аамта шьамхы-лас,
Избоит, исафган иагаз рацәацоуп.
Гәыршоума ирхымтца са сыблакәа ирхылаз,
Арахь исхагылоу ари ажәфан иатцоуп;

Ари адгьыл макьаназ ашәакәа ахыфоеит,
Амфакәа нымтәац, ицоит хараза.
Сызхымзац рацәами, срыхьзароуп, сырзыфоеит,
Аамта сыпхьоит, сагоит сгәысеантца.

Анасып ацны истахуп сара даара
Даеазнык – даеа цхык, даеа мшык.
Даеазнык хамала адунеи хазынхароуп,
Даеазнык, даеазнык, даеазнык хайфацшып.

Апшзара ныхәоуп. Инымтәааит аныхәа!
Стәар стахым зынза сылахь еикәтца.
Абзиа кастар стахуп ауаа рзыхәа,
Аамта, еа пытрак, нас, уи сахьыгза!

АҘЫНЫШЦӘА ИРАҚӘПӨЗ

Алада сымға иаангылеит ихытны,
Ағада, ахарт еипш, сшаауаз, исғапсеит.
Амған дарғы сарғы хаивахаит хаикәызны,
Аиғапшра халшом, убас еипш хаапсеит.

Сангылалагь исхыисит аҗынышцаа рымца,
Саларшәны рәырзеит, италт ахатгәын.
Нас дарғы сарғы ашьхақәа рымца
Хахәақәа җыхны наҗ-ааҗ еиғақын.

Салалом рхы шҗадырхаз рнапала,
Ркәакәылах ыҗамкәа зны ишынсыртәаз.
Исхәо, исзымзо, исымоу агәала:
Аҗынышцаа срақәпөн, исхаштны сшынцәаз!

Дынхандаз сөыза дысөызан!
Иеиғахшон хара анкәа ағатца.
Җсышәакгы мхәакәа хаивысуеит,
Уи хәааго, сцоит сыгәгәаза.

Схәыцуеит, иҗоу сзазхәыцуам,
Снеиуеит, схы сзизырхом.
Сөызагь са сахь дымғахыцуам,
Ари ахәра аламала иузырғьом.

Дынсыжыт, аҗахызаргы аф асааит,
Дрыцлеит назаза исыпхаз.
Дынхандаз сөыза дысөызан!
Саға дынхеит дышсағаз...

Бжыы-шьхақы сырхытцуеит,
 бжыы-мшынк срыруеит,
 Бжъаха-бжымш сузырцѣом
 сара шыта:
 Бшыѳоу здыруеит, иѳоу сныруеит,
 азѳѳа срыруеит,
 Даѳѳа енакгы бааигѳа сгылап,
 даѳѳа цѳыкгы сыт еиѳа.

«Иаҗахым, амарҗа, – бымшуп, –
ашьха ухытцуеит, азкәа урыруеит,
Машәырк ухып!..» – Ба буазыруеит,
аха ибхәо ссырхауам.
Аха хынхәышья сымам усгы,
саргы издыруеит, баргы ибдыруеит,
Са сымцоуп, сымца кьоукьадуп,
сара сырцәара мариам.

Зегы урейгыны анызбоз аамта цеит,
Ицеит, ицеит, уи хара аеазеит.
«Сзырѡашъази, узызбеи унѡаха?» –
Схѡыцуа стѡан, зегы уанрейѡаха.

Хара шыта хайшызцаам, хайгацаам,
Зегы урейгыым, ма зегы урейцаам.
Ааигәа укам, хара укам, ихатца,
Цьаргы укам, указам зынза.

Амш ишашьтаз атх иахацәеит –
Амш аакылсын, иара бжъазт.
Атх ишашьтаз амш абацеи?
Илахахәлеит, иацым, иац!

Амра гәаҕуа амза ишашьтаз,
Илеины акәаҗхәа илташәеит.
Иара убасҕан амза хашта,
Ахаҕы ахаччо, иаатаҗцеит.

Амза дәықәлеит агәы иамуа,
Амра ишашьтаз атх еигәеит.
Амра ангылоз ишамшамуа,
Амза аҗшшәы зегь лахыггеит.

Уахгы-еынгы бара сбышьтан,
Сеи скәадыри еикәтаны.
Аха исцәызуан бара бышьта,
Сгәы сзырдама сбыхьзаны!

Сара аарцә саныгәәтеиуаз,
Бара нырцә җара бцәахын.
Быҕамызшәа сбәәс саннеиуаз,
Бааигәа сгылазар бҕахын...

Амши атхи, амреи амзеи,
Барей сарей – зегь ҳаишьтоуп.
Знымзар-зны ҳаиниар ахәтамзи,
Еишьтытцшәа ҳамам, зегь акоуп.

АХЫНХЭРЭ

Истахымызт җазны араһь сыбжьанагалар,
Аха сеиҗаахит, исыздыруам схынзырхәыз.
Издыруа – сара араҗа җхызгьы салам:
Сара саха лымам азә иҗхәыс.

Аха уи дмизеит уара дупхәысны!..
Саҗоумҗан, дад, сара сзырхәыз.
Ишьтоуп сара сыдгьыл амҗа ахысны,
Исыздыруам, иашан, схынзырхәыз.

Сәыза иҗыза – уи саргьы дысәызоуп,
Иҗәра згоит, изгозар уара угәра.
Сәыза, ешьаҗас уара узтахыз иоуп
Сара сашьҗәа ирзызуз ешьара.

Агәырҗара ансымаз, уаргьы иудыруеит,
Дтәан уҗыза бзиа зегь җагәҗа.
Зны, санҗәыуоз, илабжыш җырҗыруан,
Агәырҗаҗәҗа иоуит ихаҗа.

Зегьы здыруа сәыза, уҗашьагәышьеит,
Җәара аҗыза бзиа дузмышҗаит.
Иҗсы җыхуа дуҗын, уиҗагәышьеит –
Уҗәҗа зыршо дрылоуп, иуаҗаит.

Маҗгьы җуама, ушҗа дымҗахыҗуам,
Арахь дызлааниуа амҗаҗәа җахҗәоуп.
Уара иуҗәызуа, уи саргьы дшысҗәызуа
Дырны иумаз, сәыза – устахҗәоуп.

Ұыза бзиақ дсыман сарғыы ңаса,
Ұызасғыы акәым, дсыңхьазон ешьас.
Саға иахь уи имѡа каххаа игазаап,
Саға иѡыза, дѡызоушәа сызжьаз!..

Сѡыза иѡыза – уи сарғыы дысѡызоуп,
Уашта итысуа имѡа сышка ихоуп.
Ицәгьа, ибзиа, сҕазшыа шыкоу ус ауп:
Уара иуагоу – уи сарғыы дсагоуп.

СѡЫЗА СИҢЫРҘЫН...

Сѡыза сиңырҕын, дсыргәырҕеит саға:
Иахьа ашьыжь дысҕылеит уи дыхәшаха.
Схы аѡада ихан, аха алада ирха,
Дааскьан, сааигәара дгылт дҕынхаха.

Ушиашоу аѡнынза унеи хәа уаха,
Иблақәа ихаччо, ганха-ганха,
Ҙьаҳанымҕа уи днеиуан деиха...
Сѡыза сиңырҕын, дсыргәырҕеит саға!

Амѡа ирҕан, дамкит амѡа,
Атың иоун, изимырхеит.
Ибеит раҕәак ага изамуа,
Инижьит, ашьхаҕа деихеит.

Уи дынхеит-дынцит деихбаалан,
Аха изхом амал ирҳаз.
Ихы ҕыркьеит, дырехәо, ажәала,
Убригьы изымхазеит, иаҳаз.

Ахан дықәдыртәан тариала,
Сқәацә хәа дашьтан есымша.
Дырчо рҕаархан бағлашала,
Игәы ахшәеит абағлаша.

Адунеи дамкуа ауаа дрылан,
Хыхь деихеит, цақа деихеит.
Идамра жны дынтадыргылан,
Уа даатынчхеит – зегь изхеит.

Иҕоу дырны, иҕам дырны,
Сусқәа ныжыны, сеиҕхытта,
Ихабжыысуа азиас сырны,
Ашәхымс саахытцит сара еиҕа.

Сгәы сыххәыцуам, сгәы сыххәыцуам,
Сышбызхьаауаз атҕх сыршеит.
Арахь шыта уаҕа сымғахыцуам
Шысхәоз, иамуит, саанагеит.

Схьааи сыгәтыхеи еинкьа-еиныруеит,
Стәоуп уажә даараза игәынго:
Ғәырз-шашәаз бшыбжьазша здыруеит,
Избоит аҕша шәышәуа бшаго...

АҒҒЫҒРА ДУҚӘА АНСЫМАЗ...

Аамтақ ықан, уағ дызхьымзац сахьзарц санағыз, –
Ағғығра дуқәа ансымаз, сұбыбақәа антацәыз.
Амацәыс қарықтыруа ашьхақәа ирғакшон,
Аетдәақәа рытақа хыбрада исыршон.

Сгылан са сөйрцаңаны, сыкан сара азәйс,
Исхаштуан уи уажәы-уажәы, – сңыбақәа штацәыз.
Адунеи зегь сгәытакын, суада хәың лашон,
Акгыи сыкәа итасымтеит, ипхьасымкит, ишшон.

Сыдгьыл гәакьа аразра снырма, сразцәахеит.
Сөызцәа рыгәта сгыламыз, урт зегьы срызхеит.
Изхәода, изхәода, иараби, усқан шака схыз, –
Агәыгра дуқәа ансымаз, сңыбақәа антацәыз.

Исыздыруам икалаз, иахьа сгәы назам:
Гәыгра дуқәак сымазам, сңыбақәагь тацәзам...

АННА ЛААИРА

Сара соуп хәа Анна, ашәхымс даахытын,
Сәаңхьа дааин даагылеит Анцәахша.
Схәыцуан, уи дсыздыруам, сеитахәыцуан,
Схы итаз зегьы тпаа иагеит аңша.

– Анна Керн! – лхы слырдырт иаразнак.
Анна, Керн! – Дгылан лылахь еикәтцаны.
Аңхыз аңны зегь калар ауазаап,
Арахь дааскьан, даатәеит дааигәазаны.

– Ухәан-схәанқәак срылтны сааит, сатамыз,
Ахра ауеит арака агәрагара.
О, сатамыз, атахызаргь мацк ипшзамыз,
Дааиран дыкоуп уи уажәытәкьа ара...

Салан, салан сара пхызк абри иафызаз,
Анна Керн лыбжьы хаа гон ипшқазаны.
Амәа иқәын, итәәа-тәәауа ицон ахызатә,
Пушкин дузза игәатцагара иарбаны.

«Адгьыл еипш ачхара умаз».
Сархэыцуа саатэеит исаҳаз.
Зегьытцэҕа сьчхарац атахума
Адгьыл, асҕак зегь зьчхаз?

Сазхэыцуеит, ҕазныкгы сазхэыцуеит
Исаҳаз, аха исхэоит акгы мза:
Суафьими, сьчхара хьтцуеит,
Исказшьам – ҕеьырха, ҕеьргаз.

Хэыцырта сьмамкэоу схада?!
Сьчхара аҕара аҕҕаны,
Сжэылоит – ипсыда, инхада?!
Сьрхьысуеит изхьстэу цҕҕаны.

Иара адгьылгы, ачхара анхьтцуа,
Ипшым, ақәнага иахьнагзоит:
Ишакәым, ианакәым зцәа итьтцуа,
Бжьра-быжьтцәа урт агазоит!

АБАЛЛАДА

Абасгы избейт: «Афны сьпсыроуп.
Сьҕесьрҕьалеит, шьта иазхоуп...»
Ех, ибатцэҕьейт уи хапсыра...
Абар, афныҕа имфа хоуп.

Аха мацгы бжьоума афнынза!
Исьрласьп хәа пхьа деихейт.
Акгы имьхәейт уи шьоук рымца,
Уи шьоук рымца даьырпхейт.

Заа иеҳэьтцтэын... Уажәгы иусьн,
Ишьтаз ньжьны, дахьаауаз.

Ацәкъа изызхаз... уи дыпхәысын,
«Уи дыцънышуп!» – имшын нас.

Ихаштит уи арахь ишимаз,
Ицшны иштәаз иара итаацәа.
Аха усгъы акыр ицшыма?
Иқәнага ықан уажә рацәа!

Даауан дықәха, ашьха дхыцны,
Амши атци – зегь еицшыын.
Итахын уажә зегъы рҕыцны
Нап дыркызар, аха дшыын:

Уи дкацсеит – ибеит хапсыра –
Ихахәы жәпа акыр иаҕоуп...
Дхәыцуан, рыцха: «Аәны сыпсыроуп...»
Абар, аәныка имәа хоуп...

Адунеи зегь хыбын сыла,
Ипуа дааиуан, деилышшеит.
Ахьта илсит уи баапсыла,
Аха арахь имшеит, имшеит!

Имәа гамшәа, имәа гоушәа,
Ихи ихшыөи еилагон.
Атцх далан уи дгагоушәа,
Пхьака аарлаҳәа дгәагәон.

Ииулакгъы игәашә ақынза
Ицсы неигеит дыхшәааны.
Ифы өеихихын, ибжбы имзааит,
Дгәырҕоу, дшәоу... игәы еикәжәаны,

Агәашә днадхалт ахапыхәа,
Иблақәа аштә шыкоу ицшуан.
Анаатә асуан. Ахухухәа,
Дазымдыркәа, ила затә шуан.

Азәы сиеиғьуп схәом, амарца,
Хыхьынтә са сааңшуам, сынцәам.
Зны, саныкам, сшыказ харцап,
Иахьа среиғьым... сагьреицәам.

Игоит сажәа: «Ихәхац ауп», –
Шьоукгы цас иддырхауам.
Урт ирбом, еидарак сатцоуп,
Сажәа ихәоуггы баша ихәам.

О, издыруеит уи шымшуггы,
Ажәа исхәо, сахыңсаап.
Зны, ибжьазит хәа ишыңшуггы,
Еиҥахынхәны арахь ирзаап.

Игәы еибанарфап, дыцхафыруа
Дгылап ҥыц иара захаз.
Сара усқан акгы сныруам,
Азәгы издыруам сахьтахаз.

АЖҢА ЗЫМШӘО

Ашәыргәындагь ахьыз, уи шәыргәындам,
Алымха кьацә зынзагы ишәазом.
«Ишдамшәахуеи, – рымшуп, – агәы угәында...» –
сыхәмаруашәа рбоит, ирызхатом.

Икалазгы уи ауп, адырра рытам,
Ирутаргы –
Агәра рзымго икалахьеит,
Зынза ргәы дыртынчхьеит уажә ақытан,
Усгы ихәыцуеит:
«Ажьақәа зегь нхарцәахьеит!»

АШЫҚӘС АНЦӘАМҒАЗ

Ари ашықәсгы цама, исцәынцәама?
Уи самазу, исымазу тәыс?
Инхама, иґахама, рцыхәа сзыпцәама,
Срылгама зцыхәа пцәатәыз?

Сгылама, скахама, сгәыгракәа еикәахама?
Амцәыжәфақәа соума, сымцәыжәфақәа пцәоу?
Исмахаша сахама, исахаша смахама?
Сышьтахька инхама, ипшуама иреицәоу?

Абирак еипш, агәыгра ду шытысцаан,
Аха амшкәа андәықәла абас еихышәшәа,
Ари адгылаф изызбазеи, изызба,
Ашықәс акәым, са саамґа нцәошәа?!

АРАХЬ

Ихабжыагылт хара аамґа баагәаран,
Арахь, апсґазаара змоу ахьынхаз,
Иґоу здырырц сґахуп сара даара,
Избар сґахуп сара арахь истынхаз.

Сара сзыхзызоз рыхьчама, еикәдырхама?
Иахахан, ишьтыхны иргамәа пхьаґа?
Рыцәгьеи рыбзиеи еилыцма, еилахама?
Инхама урт ишрыбжәз фапхьа ахґа?

Аиаша анаиааиуа хәа акыр иазыпшыма?
Ифахан иркызма ахақәитра абирак?
Амца дырцәарц ашьа кадыршыма?
Дыґоума арыцха, дыґоума агәаґ?

Ирымоума ауаатәыџса ирхырымхуа агәнаҳа?
Инхада, иҗахада, дызуста ихырҗәаз?
Адгьыл ду шыҗоума аҗцышә ахаҳан?
Ианбыкәу аибашьра атҗыхәа аныҗҗәаз?

Иҗоу здыырҗ сҗахуп сара даара,
Избар сҗахуп сара араҳь истынхаз.
Иҳабжьагьлт араҳь аамҗа баагәаран,
Араҳь, аҗсҗазаара змоу ахьынхаз.

Араҳь иҗоуп схы зкәыстҗаз Аиаша,
Иҗоуп ара Ажәа, сзышьҗаз есымша.
Уи сзыржәуан, иазкасҗәон аҗхзаша;
Зны аамҗа абаагәара агарҗ ирхәаша.

АЗЛАГАРА

Абра иҗагылан ҳазлагара,
Уахгьы-еынгьы уи лагон.
Җазлагарахьча Хапара
Еснагь ашыла иеаиргон.

Азлагара уныџнашылар,
Азлагарахьча длашон.
Җара иҳамҗәомызт ашыла.
Аамҗа цон. Ихәлон, ишон.

Уажә иабаҗоу ҳазлагара?
Җазлагара цама ибжьаз?
Ихабаргьы збом Хапара:
Игәы иқәиаахьейт ашьац.

Аха усгьы уи, Хапара,
Дагьыҗсыҗәкьам, агәра згоит.

Аху амшуп ҳазлагара,
Ҳазлагара хэыч лагоит.

АЛАҶШ

Зегь хэатэым, иагьузхэом ажэала,
Инымцэаз аз ажэагь ажэазам.
Акырза ахэаргы ауазаап алацш,
Алацш уашьтаз, уи иагьацэцатэзам.

Алацш иацуп агэырөеи аныхэеи,
Иунарбап уцстазаара ашэаны.
Ушэқэа акып ма урт аатып ашышыхэа...
Утэоуп ура алацш уацэшэаны.

Амра убас ихаауп, игэыбзыцуп,
Сгэы иқэыхэмаруеит убас ашэахэа,
Ара акэым, нахьхы цъара, адгьыл атыхэан,
Сара азэ дацан хэа збом ауахэа.

Адуinei зегь иахытэаз лашароуп,
Гэыразроуп ажэөан саркьа иунарбо.
Схэыцуеит: абас дача шэышықэса ицароуп,
Наунагза инхароуп, имгэақуа, имгэырөө...

Избоит, нахьхы азэы итеикит атцырауа,
Ағъара дхыланы дцоит азэ еица...
Ус иаацэырцуеит алахэа қырауа,
Иаразнак схэыцрақэагь цоит еипхьытта.

Ажэөан иатцоуп алахэа қырауа,
Сылаиоуп сара сееитцыхны ашыац.
Стынчым, стынчым, исыхьыз сыздыраум,
Иахьынхалоушэа збоит сыцсы ахац.

Иахъа арѡашкъа гәырғъарак рымоуп,
 Инеиуеит аѡхаа дуқъа ирыбжькъа.
 Иахъа алада азиаскъа гәрымуеит,
 Ишнеиц икеикеиуа инеиуам қхъақа.

Иахъа архақъа ирымоуп агәтыха:
 Азиаскъа ирыгхан, адгъыл шабеит.
 «Усыцхраа, – исыхәоит адгъыл, – усыхәа,
 Сгәы бажәхеит, абар, сеікъәыпцеит...»

Ашәарах зызо ишеилахо здыруеит –
 Ашәарыцаѡ хара ашьха даѡоуп.
 Ацар амахә иахыкәтәоу ичырчыруеит,
 Издыруеит урт ирхәо. (Рнаѡс – икаѡоуп,

Игылоуп атцла, махәыкгы зызымхаз...)
 «Инкыл, инкыл, инкыл аихабжьы...»
 Ацар гәәкуеит ргәы иѡоу ахырызымхәаз,
 Аха исаҳатәкъеит урт ражәа шыжьы.

Азыхъ тыстан, аѡѡеипш санафыхәа,
 Сдақәа иртысызшәа, сгәы иазнарҳаит.
 Иснырит иаразнак, издырит агәтыха,
 Азыхъ абызшәала ишцәажәоз саҳаит.

Ихырқәақәо игылаз ашәт аѡариашеит,
 Савсны санимца, иахәаз ансаҳа.
 Адгъыл иѡоу адацгы сырцәажәеит,
 Зны, саҳкъашан, иеилыскааит иаҳа.

Ипыруа, изсо, цсы зхоу, изхазамгы...
 Адгъыл иқәиаауа атырас, ашьац...
 Шәхафы иқоу, шәгәы иѡоу, итазамгы
 Арақа егъупылом збызшәа сызмырҳаз.

Снапы иканатцеит абрака сара амса,
Зны абрака, икалаз цэак еипш, сыфшэап.
Зегь еилыскаауеит уи аенынза, избанзар,
Даргы саргы ихамоуп бызшэак.

Саҕацэа сыргэырҕарц сгэи иҕазам –
Схы сықәыжьны, срыцхахэха стэазам.
Сзаадыргыларҕь гәатцаҕара сара азҕы,
Шеихац наҕ сеихоит аҕәарахы.
Снапқәа шытыхны сгыло – сгазам.
Саҕацэа сыргэырҕарц сгэи иҕазам.

Истахым са сөызцэа ргэи нсырхарц:
Срыгәан, ирхәо рғамшәо еиласырхарц:
Истахуп урт ражәа хаа сахарц,
Ашызцэа дуқәа шәшылагь исырхарц.
Хаишызара амгарц наҕ афарз,
Истахым са сөызцэа ргэи нсырхарц.

Сара сөызцэа – са сбаагәара ду – газам,
Саҕацэа сыргэырҕарц сгэи иҕазам...

Сытака ибҕалаз ахахәқәа хәашо,
Адунеи сара сҕапхьа ианаат илашо,
Снапала сатасуа ажәфан атуан,
Шьхакы схаларц, краатцуан, саауан.

Ақәа сакәаба, атцаацәгьа сардыс,
Саауан сара афхаа дуқәа сыртыс.

Ашьа рылкьасон, сышьхақәа хан,
Аха схьамтцит, схы аҭада ихан.

Ицхыраара сахәар сҭахымызт Анцәа,
Аха сыхчара атдыхәа аныпцәа,
Иара убриггы зны дысҭашәон,
Аха сыгәхьааггы имкызт, сыхәызжәон.

Ианаамҭаз бцәырцит, ианаамҭаз рацәа,
Сымаалықь, соуцшәыл, сгәыгра, сынцәа!
Издыруан, настәи мариан, зегь мариан,
Снапала снацасуан ажәфан атуан.

Адунеи сара сҭапхьа ианаат илашо,
Сыцәа ахахәқәа цон ихәашо.
Амҭа иқәыз иахьанза интәаха,
Ашьа ду схалан, сыпшуан сынцәаха.

Еиниашьа хәа ҳамазам уаха,
Амшын ду ҳабжьара ицәқәырқоит.
Адгьыл, лашьцарак ахахан,
Са сеипш еитәғәғәазшәа снарбоит.

Схызлома амшын ду, санхыла,
Ҳабжьара ианлеи аҭарда?
Среисарц ацәқәырқь санрылал,
Сдыршәит арахь сара еитә.

О, аамҭа, иҭыцәазар амца,
Сахәлагәа умшын ду, сыбжьарз!..
Иаазоит сара сҭынза иахьанзагь
Ибхылцуаз лашарак сарпхарц.

УАКА

Адгьыл сықәуп уа смаалықьхан,
Илаңш схуп сара сынцәа.
Адгьыл сықәуп, акгы сыгхом,
Иахоуп уи аҫара ацәа.

Амра есышьыжь ашәахәа аршәуеит,
Ажәван хәаадоуп, ицыккоуп.
Афартын анасуагь аршәаа,
Сара сымға каххаа игоуп.

Исхам алахәақәа ҕыруа,
Азәгы иршәуам аҕарағ.
Изақәу сара исыздыруам
Шьоукы змырцәо уи – агәағ.

Агәыгра ду сымоуп – сызуам,
Сара исыртеит адунеи.
Рцәа итытуам, иеицашьыцуам,
Акәтағь рыбжьоуп ладеи ҫадеи.

Ацәгьа зыршо дықәнагалом,
Имбо дыкам уи – ҳаихәом.
Иңсы тнахуам азәгы игәала,
Дгьыли жәҫани еихағәғәом.

Иҫнылашо хан хьыцәцароуп,
Уи ҫарами – зеиңш ҕамло.
Сматанеиуеит: лассы имцароуп!
Сахьынхалоуп скәалкәало.

Избан, издыруеит алақтала,
Абла шашақәа тыңхеит.
Сара ара сыжәбеит аамтала,
Уа наунагза сынхеит.

АҢХӘҮСЕИБА

Дахьчалакгы дхытџуам лышьта,
Илаңш дытшәар хәа дшәошәа.
Зны илашами лаңхәа, лышьтахь,
Илашьцоуп зынгы омашәа.

Ишңахьшәашәоу уаха лиарта,
Уи дагәылоуп деилаџа.
Ибаргәузеи, иара ибартам:
Адгьыл иқәхеит агәырџа...

Деиҗаацәыртџеит дықәрахьымзан,
Шьта лылабжыш лызхом.
Уи дажәуам, дынхеит дычкәынзан,
Уи дажәуам. Лара дҗахом.

АНКҢА ЗНЫ, ИЕИБАРЫџУА ИШАШЬТАЗ...

Еибарыџуа ишашьтаз, ицеит аезаны,
Уатәы зны ихәытқьарц џаңхәа имцаны.

Иеибарыџуа иашьтан, иахьзарггы иацәшәон,
Аха угьы иахьзарц рычәхәыржәон.

Аеыџқәа реиңш, иргәытџашт ашәах,
џыңьа ахацәа иркын ақәарағ.

Ахқатәи дшыџуаз ихытхьан ицәа,
Ирмазеины икын уажә аатцәа.

Алагьан иасуан, иҗыхон ачуан...
Иржьарц иашьтан. Иахьзар ирхәәҗуан.

Ашыапқаа пыртэон, ирхэахэон ақышэ,
Бжырабыжытэа инаган иартон анышэ!..

Изышытаз, дара ртэала, ицэахын, имазан,
Аха ихамбеит уи, Аиаша пхатан.

Иеибарыоуа ишашытаз, ицеит аезаны,
Уатэызыны ихэытцкьарц оацхьа имцаны.

Адгьыл цэдыртэон, ашыац зегь рыжэжэон,
Иеибарыоуа иашытан, иахьзаргьы иацэшэон.

БАРА БАНЦА

Атзы снадыпшылт итзытцкьан, –
Уи иацы зны ишэахэон.
Ахы иоахеит оацхьа сыцэгьак,
Уи сыбзиара хьнахэон.

Иаха иагхеит амра апхара,
Уи сыцэтэалоуп, сазырпхом.
Ажэоан иатдам иахьа хаара,
Адэқэа срықэуп, ак сызхом.

Схы стэхым, исыхь сыздыруам,
Стэоуп схэыцрақэа еишытапсо.
Исымпытцкьазшэа маакырак,
Цхакы сықэгылоуп сзазо.

Хзеилгаз удыруама, цымхеит,
Хамоақэа зцаз хаз-хазы?

Иахзеилаз, иахзеипшыз егнымхеит,
Хрылгеит, ирхытцит рыңсы.

Уақа, уа утәылағ, иаражәит
Амц, ашыыцра, агәағ.
Ахәатәы цәырган имцәажәеит,
Ихәатәым шәынтә идырххат.

Уақа ушыза дгәыбзыгуа,
Дкыдлоит угәы дыхәшаха.
Иазар, адгыл уаныхуп,
Духаштып усқан уаға.

Уақа ахаан угәра ргашам,
Уақа ацәаныррагы цшәам.
Ахәахәа ахъзуп Аиаша,
Абзиа абзиа хәа ишәам...

Наунагза сьдгыл ианхалашам сышьта, –
Аамта иланашьтып узлымцшуа аңарда.
Аха усгы зны, ашәышықәсақәа рышьтахь,
Абрахь саакәлар сҭахуп сара еиҭа.

Сшызцәа зысцылом, дҭкалашам сьздыруа,
Уи хәааха исыцрасып, уи сеилнашьаап.
Аха сааскәап сара, азискәа срыруа,
Атыша цәгәа сҭысны саап, сааскәазап.

Избап сара сьдгыл ашәышықәсақәа рышьтахь
Зынза иссирха ишағу цхәацара.
Даға зныкгы ианысцап уи сышьта,
Слыбжьахәаша сцап нас сара сышцара.

ААҘНЫНЗА

Ибжьоузеи, рацэакгы бжам, нас, ааңнынза,
Сахьзап, хабжьара икоуп зынрак.
Аха изызбозеи ихаамшэа са сымца,
Сымчқэа каңсама, сажэзама зынзаск?!

Асы леиуеит шыта, абар, ахэалыхэа,
Ашьхақэа ирхытны ахыта ааскыацэеит.
Ааңнуп, уаха акгы ыкам са сзыхэа,
Атаагь санаргэыргьоз атыхэа сцэыпцэеит.

«Ааңнынза – схэыцуа стэоуп сара, – ааңнынза...»
азынра сышытахька инхоит, зегь акоуп,
Избанзар, ҕыцэашыа хэа амазам сымца,
Саңхыака икоу, исыпхыо ааңынроуп.

Адгьыл кэымпыл,
Ампыл еипш,
Инапқэа ирынцаны,
Амра иамцак,
Иҕырцацаны,
Даагылеит зегь зылшо,
Зегь зымчу Анцэа –
Ауафытэыѡса.

Сшэоит
Ихьыр хэа газарак:
Адгьыл кэымпыл
Мпылс ипхьазаны,
Ишилшо
Зны дамысааит уи,
Амарца!..

АҢША

Аңенцьыр иадхон, иадхон иаха аңша,
Иааҕэымтцзакэа иасуан иаха аңша.
Ицон, иаауан, игэаразан аңша,
Ғааҕрак аман, харак адын иаха аңша...

Аҕныҕа иҕнасыжылон иаха аңша,
Аха са сацәшәеит аңша ахыңша.
Арахь иҕнасыжылар уи, аңша,
Еилажәжәа иагон зегь уи, аңша.

Рахәызбақәа ҕыхны, иеикәҕыаша,
Иеибарыҕуа иашьтан шьоук аңша.
Аха иңшымыз иахьцалак аңша,
Иашьтаз зегь агазаап ирхәаша.

Сара уи сазхәыцуеит иахьа анша,
Аха еиқәымтәац цьысшьоит уажәгы аңша.
Иднарбарц идәықәлеит зегь алша,
Ма ҕааҕра дук аматцәҕыан аңша.

Ишәышәуан уи, ишәахәон аңша,
Иуазыруа ицон хара аңша.
Еиқәтәара ақәмызт, иасуан иаха аңша,
Ҡсҕазаарак иаҕызан иаха аңша.

Аңенцьыр иадхон, иадхон иаха аңша,
Иааҕэымтцзакэа иасуан иаха аңша.
Ицон, иаауан, игэаразан аңша,
Ғааҕрак аман, харак адын иаха аңша.

АСАСААИРТАҒ ИҚӘЫРШӘЫЗ АБҒЫЦ

Сарғы абрақа сықан қыафла, аамтала,
Схы-сгәы ақәны акырынтә исыршеит.
Зны-зынлагы ахәыцра сыцәа арқыалон,
Уи сдунеи иагәылсуан, еикәнашеит.

Издыруан, ара наунагза сынхомызт,
Иумазаз хәа исыдмыркит ара ацацха.
Сындәылтыргы, азәгы игәы нсырхомызт,
Схы схәыцраха стәахуан нас уаха.

Исымаз нысхит, сцом уи сыкәа итәцәах,
Сөызцәа еизызган, атәца ады тыцхон.
Игәырғон, ашәа рхәон арақа ахацәа,
Пхәыск арақа адунеи ду сгәалырцхон.

Амшқәа цеит, ицеит иахьцаз сымбакәа,
Ицоуп арахь санымқахыцыз, уеилагап!
Уаргы зны умтаашеи: «Сымшқәа абақоу?»
Сара срылгеит. Исыргылт арақа акәац.

Сызлаухәо, унымхан зынза ухала,
Қыафла указ, алашара ухы азырхаз.
Иудыруазааит абра ушықоу уаргы аамтала,
Ғазәгы дшааиуа, уара мацзак шузынхаз...

НАПХГАҒЫК

Рхы убас итиқяхъеит, аиашаз,
Имоуп зегы убас еилахәаны,
Аиаша ахьзым уақа зынза аиаша,
Иахьахәацшуа ирбоит ихәахәаны.

Рхы убас иҗиҗахъеит инҗәаша,
Дызхагылоу тәоуп агәра ганы:
Аҗәә анаша җәлоит, аҗа – аҗәаша,
Акарпыжәгы рҗоит илаганы!

АКГЫ РЗЕИЛАМЫЗТ

Акгы рзеиламызт. Издыруан,
Азәы иман җәзәы игәәҗ.
Уажә азә илабжыш цырцыруан,
Ажәә анирҗагы дҗакахт.

Иеилгахъан. Иҗсыз ахатҗа
Данызбаз датәын җә ганк.
Азәы икәыба егы датҗан.
Анышәынтрахъ амҗа ган.

АЛАШӘ ИҖХЫЗ

Аҗарҗалыкъ хәыҗ, адәы иатҗәә иахыпраан,
Дыҗуа дшашьҗаз, иҗәеит хараза.
Ибоит, иҗәтәоуп уи анаҗа ахыбра,
Иара җаҗа дгылоуп дууаза.

Инахаран бжык илымҗа иҗәҗуеит,
Илаҗш лықәшәоит зҗабк дынҗәәхшаха.
Аҗарҗалыкъ данашьҗаз еиҗш деиҗәҗуеит,
Ашҗа дықәҗкә днеиуеит деилыхха.

Иеивагылан наҗ агәашә инҗыҗуеит.
Уи лыхҗәы шықьыр, лхаҗыҗ җәаш... дылҗәәҗуеит.
Аха ус, даахьәҗшаанза, диҗәызуеит,
Ахухухәә иааигәә алақәә шуеит.

Даақэхалоит иаңхьа зык дызмышуа,
Ихэашьза арахь игэйдлоит ацэкэырпа.
Еивасны ицоит, ицоит аеқэа кыркыруа...
Мшэан, иборма абарт зегь лабэаба?!

Дахынаңшуа, нахьхь, ацха хыхуп,
Уахь сназап хэа ддэықэлоит деиханы.
Уи цхыраарак дахэаргы итахыхуп,
Алахэақэа кыруеит иханы...

Днеиуеит дышуа, днеиуеит амша дахэо,
Аха ибомызт уи ахьцоз, иахьгаз.
Длахкьашан абажэ ду, агэарахэа,
Иаашьтиргеит дышнеиуаз уи атаз.

Диан иңсыңгы аарла илага-шаго,
Днықэххызшэа атыша – аңсра – ахықэ.
Ибар ауазтгы, иага иңхыз гэыткьагаз,
Алашэ рыцха уи аңхыз җазнык!..

Хыхь – ажэван, цака – адгьыл, рыбжьара
Сара срыбжьагылоуп. Суаууп, сегьынцэоуп.
Сахзызо адгьыл аңызгалт ашара,
Ажэван сыбла агэеиңш ииатцэоуп.

Сара соуп ихаразкыз уи, ажэван.
Сыжэшахырқэа атцакны икуп, сааңсазом.
Адгьыл сықэнатц ахаангы саражэуам,
Сара сыцкэыннатц иаргы уаха иажэзом.

Ажэван иатцаңшуеит адгьыл гэыбзыгза,
Ажэван сыбла агэеиңш ииатцэоуп.

Дгыли жәвани рыбжара егьсыхьзом,
Сара суаџуп, дад, сара сегынцәоуп.

Адәығба, маң-маң, итагәтасуа, итагәтас,
Ишааиуаз ңшьаала авокзалаҕ иаанҕаст.
Сылаңш лықәшәеит иңшыз уи аңхәыс,
Лыңшышьала иубон уи дгәаҕуа дшыңшыз.

Лнапы дџахашәа илкын дахьыңшуаз,
Зны дгәырҕон, лылахь еиқәылтцон уи нас.
Дыҕам дзышьтоу, идыр, нас, дахьыз,
Аха дыңшуан уи дгылан, дшыңшыц.

џаңхьа адәығба маң-маң интагәтаст,
Дысцәызит аңхәысгьы – избом дахьагаз.
Аха урт еиқәшәон, аҕара згон,
Сакуамызт сара сызтаз авагон:

Издыруан, дшыңшыз еиңш ара ари аңхәыс,
Баргьы нахьхьи ңара бгәаҕуа бшыңшыз.

АМџА ИҚӘЫМ

Исархәоу саңхьоу, имцу ииашоу
Са исыздыруам, аха избон:
Рыгәқәа каршәны италт аџаша,
Рдәығба цон, итан вагонк.

Ахашагьы рымџа рымџан,
Рыгәқәа каршәны адәығба итан.
Афатә рыман, ажәтәгьы рыман,
Икаххаа ицәан шыжьымтан.

Ицеит аңшыаша, иааит ахәаша...
Ишңа, хәашану?! Иацоуп
Урт антытшаз, бзиа збаша,
Ара ак рыхыт, иргазоуп!

Инаңшызар, рыхкәа раҳан, –
Адәахыи амшгыи ааихыккон, –
Адәытба абакоу! Рыгәкәа лтаҳаит:
Уи иацрыхуп авагон!..

Абас акәхап, нас, хәарада,
Харгыи ишхахьло, иба омашәа:
Тыпкаф ҳақан, ҳгәи ишаҳнаҗо
Амҗа ҳақәыхәхәа ҳцошәа.

«Ааңыра цеит...» Издыруеит, издыруеит
Хәаас уара иумоу; ааңыра ахьцаз,
Амцхә ухәацәом, аха усгыи ууазыруа,
Избоит, ункархәыцуа, абас ушартәаз.

Ааңыра цеит! Кыр цуеит, уаныңшылом,
Асаркәа цырцырцәоит, рацәак агәра угом.
Иацтәи ачкәын уи аҗаңхәа уаагылеит
Абас уеикәышла! Уажьоит! Уажьазом...

Ааңыра цеит! Нкылашьагь амам,
Уеимыртәазшәа угылоуп, наҗ ахара уңшуеит.
Аҳауа иалышәшәоит уи ааңыра агьама,
Уара узахьзондаз, җаңхәа ааңыра аауеит.

Дышәтышха даацәырцит, дысҗаччеит, дысҗахәмарт,
Їхыз хаак дафызан дызбеит – дынкабеит.
Сгылоуп, исыхыз, уи лҗара сҗы ахәма?
Дзықәгылаз аҗаф ду снахысит, сеганҗеит.

Исмоузакәа абаха, абас ауп, абас ауп
Ишцаз сҗара гәырҗахә, – шәахшәа инкабеит.
Быччапшь еипш иқәхәшеит адгыл, имҗаст ауп,
Игәааз ацәқәырҗеипш, сара аҗаф саннарҗеит.

Ссарцу сыбжъазны,
Иахъа акәым, уатәызны?!

Исзырхәарцу мыткәмак?
Иргылатәну кәақк?
Хәыцрак аҗауаҗ
Җамчушәа имацәысны,
Исанахәоит усҗы:
Мап, уара, мап!

«Мап! – ахәоит сызгәык. –
Инхоит икеикеиуа,
Иҗоуп ари ажәџан,
Умшәан, иуцәыбгом.
Адгыл еҗахъуам,
Уқәланы унеилап...»
Истахуп агәра згарҗы, –
Иауам, исызгом.

Адгылҗы ажәџанҗы
Еҗрыхъшам, хәарада,

Еибамбашьягъ рымам,
Иеицуп, еикәлацәоуп.
Аха сҕалом
Уртҕ рыбжьара уажәада,
Саҕхьака избо
Уи амш еикәатцәоуп.

Аха цсы кадыць
Ант ашьхақәа рымтан
Цьара икҕахароуп,
Инхароуп аҕза!
Ныжьшьас иамоузеи,
Сшәазтцаауеит, Ритца, –
Ритца –
Уаха умхыцшыло зынза?

Исымбарцу, нас,
Ахаан сара уаха
Адгьыл, –
Цсоуи Егри ирыбжьыпцхо?!
Бзып иҕахәмаруа
Иҕоу акалмаха,
Лзаа иҕалаз ашәыргы
Еикәацхо?..

Ишлеиц Кәыдры азиас
Леиуеит агәгәахәа,
Иҕынчхом, иасуеит,
Еиҕасуеит аҕаџ.
Исыҕазма уи ашьтыбжь
Аамтала, ауаара хәа?..
Имлеирану сҕаҕхьа
Уаха асқәа еимаџ?

Ишәтышха ицәыртцран
Иҕоумашь уаха,
Сыцкәынха схы снарбартә,

Үе аапынрак?..
Аамта, абартқәа зегь
Нсыжьыр – сыгәнахауп,
Инсыжьуама?
Сухәоит, исумтан атак.

Изырхәон уи абасгы: «Ибз иҫы изтакзом».
Душьуазаргы игәампхаз давсны дызцазом.
Диеитцбыз, диеихабыз, диағаз, диҫахыз –
Даниашам дишаџом, атанк еипш дихыст...»

Иазхоуп. Иахьала ус иҫоу ҫазәхап,
Зызбахә ҫамоу шыта ихы ргәаирпхап.
Ирхәроуп дзыхьчаша, имүороуп ацәыз,
Иақәиргылахьеит ибз ду ихапыц.

Пҫаса иихәоз, о, абжагы ихәом,
Аиаша анышә ианарто дыхәхәом.
Угәы нирхазом, са сгәы нирхазом,
Кәтағь затәык адағь ҫенак итцазом.

Иара дабагәышьоит, ижәуеит уи акәтағь...
Изызхәогы изырхәоит: «Изтам, уара, агәағь...»
Ирхәо рхәалааит, иара иирхауам,
Иахьала умцхә, сара сымцхә ирхауам.

Аха уатцәызны, дышнеиуа, мац-мац,
Имырхашеи зегь реиҫа, зегь реиҫағь дытхацъп.
Уи азыхәан аҫымтра аҫахуп иахьазы,
Дгылоушәа аабароуп уа узы, сара сзы...

Дкыдызкьо арбан, ҫа хгәы нырханы!
Иоухьеит дзышыҫаз: уи дтәоуп аханы!

...Атаацэа зегь хаатэоит хаикэшаны,
Ишахэшахэуа амца тоуп ауацбак.
Хашпакоу, хашпакоу хара ихазшаны –
Лыпсаа дхамам, дхамам агэак!

Ахэылпаз иалаган, ихкэом, ахэалыхэа,
Ишлеиц, ахэалыхэа илеиуеит асы.
Унымтэан, унымтэан, амарца, ха хныхэа,
Иубоит, адунеи ду хтэуп уажэазы.

Сухэоит, эа пытрак ас адгбыл ханызааит,
Нас даэа хтысқаак ааскэоит еишьтаххы.
Итэаа-тэаауа амэа икэуп ахызатэ,
Иалкэаран икоуп уи саб игэахы!..

Ф-ДУНЕИК

Адэы ишпақэу урт рыпсы қымқымуа!
Иумоу рыт, зегь рэажь, ирыздырхом...
Сара абжбы сахар стахуп ашымаа,
Сара урт злоу зынза исгэапхом.

Амра ангылаз сгылан, амра сацуп,
Ашэахэа хаа сныруеит, исхыыршоуп.
Икеикеиуа иахэа ажэван шпацкэоу,
Иахэа сыдгбыл ахафэ лашоуп!

Арэаш рашэа аафэуеит слымха акынза,
Агэга рымшуп, ее, нахьхы, азтаеэақэа...
Зынгы сгылоуп ацэыкэбарқэа снапкэа рытқак,
Ахэыцқэа реипштэфэа сеигэырғэоит ақэа.

Шьацрак сылсны снейуеит дук мыртыкэа,
Сшьапсыргэйтца арчыхэчыхэуеит ахаскьын.
Атра ихшэан, атыс тасыршэит ськэа,
Лабытэ хэычык, дирижиорк иеипш, уака искын.

Истахын сара адунеи зегь тэызар шэала,
Ажэеинраалан уи абжыи хаа сахауан.
Зегь еинаалан, апсабараф зегь маншэалан
Икалазшэа, са сахьнеиуаз сгэи азхауан.

Ус, шацхьа ант аацэыртт рыцсы қымқымуа,
Иумоу рыт, зегьы рфажь, ирыздырхом.
Раха сьмам, раха сьмам, раха сьмам,
Баша исышьтоуп, дара рахьгыи схи сырхом.

Сьбла иамбо, хаилзыргода, ха ихабжьада?!
Сишь, анака иаирхэоит азэи апхьарца.
Бжьи ыказам адунеиаф уи абжьада, –
Абра инаркны наф, абри адгьыл аханза.

Сьцсра сара сахаанумтэын, Анцэа!
Азэ дьздыруеит, дыкоуп дгэыргьатцэа.
Ицсы тоуп, ауаа дрылоуп, дышлахьеит,
Аха, краатцеит, апсцэа рахь дрыцхьазахьеит.

Ифоит, ижэуеит макьана дахьаниаз,
Аха ауаа рахь днэиуеит гагатцас.
Ирхэалоит лассы-ласс иара изы:
«Упши уара, дахзауеит апсы!»

Дыкоу цьишьоит, дцэыртцеит дьгэгэаза,
Ауаа дрылоуп деипшны ала газа.

Зны дынкахар, дызтәыуо хәа, анцәиныс,
Уафытәыфса дшимоуа бзан иңсыз!

Сыхшыф, уңырни уабацо,
Урымазшәа утакны?
Иҥоуп сыбла зхьымзо
Ассирқәа зқыи шәкы.

Зегь сзеипшны умбан, дад,
Сахьнеиуа сычкынтца.
Сыхшыф тынчра снафом,
Сарцәом уи зынза.

Са суафуп, аргам
Мап зыцәку – дынцәоуп.
Издыруа цәа амам,
Исзымдыруа рацәоуп.

Са сдунеи ду бжъазуам,
Избароуп зегь акны.
Сыхшыф, уңырни уабацо,
Урымазшәа утакны?

СУСҚӘА ШӘАРҒАХАР...

Сусқәа шәарґахар,
сымч кәадахар,
Саңбал аакылсыр,
зынза иааигәахар,
Ғашта снықәшәырқш,
ашыц қашәқашәап,

Аңсра наскыап уа,
 маңк иаасыцәшәап.
Сускәа шәартәхар,
 сымч кәадахар,
Снажәга Кәыдрынза,
 уи ашытыбжь сахар,
Сҕыхап, сеибафап,
 схата сыцәкәырцап,
Ускан аңсра кәдыць
 мчы амазар жәбап!

Сускәа шәартәхар,
 сымч кәадахар,
Ускан амшын
 кәандашьшыра сҕаххар,
Исшәырба сара амшын ду –
 сылаңшгы ахьзом.
Аңсра сҕаххазом сара,
 аңсра сазгазом.

Сускәа шәартәхар,
 сымч кәадахар,
Истахуп сара сылаңш
 Ерцахә иазшәырхар.
Амцәыжәәкәа снатап уи,
 сгәы азнархазап,
Аңсыхра саҕызаргы
 сыңсы ҕанатцап.

Цкәынроуп узго аоны удәылцаан,
Уаан, уеиҕацеит иахьцатәым.
Уара иутәым иухоу ахылца,
Иаха ухнахит иахьа атәым.

Узаазаз уи аишәа ныжьуп,
Еицәоу уқәчоит, ухы утәым!
Уара ухызхыз атәым кәтыжь ауп,
Иаха ихаами уи, атәым.

Аха зны иеилукаашт усгы, –
Дад, уи аамта харахом, –
Уан лкәыди уан лбыстеи
Реипш ахаан фатә хаахом.

АҚӘА ЛЕИУЕИТ

Ақәа ауеит, ақәа ауеит.
Уи ахыб инахыкәкәан,
Ак шагәалоу адунеи
Ақәа абжьала исахауан...

Игылама ари атдла хынаан,
Ақәа шхымкәоз анаба?
Иҕықәҕықәт анака ардәынак,
Амахә иқәтәоуп акәыҕба.

Ажәәан иахьа агәы хнатышам,
Иаҕахузеишь уи иахәарц?
Дхықәхаламашь зәыр атыша,
Мамзар ицдалоушь аҕарз?

Ақәа иазәзәеит ашәапыцяп,
Ант еилысзеит, аха ицәуп.
Ақәа ицәхалацәеит аҕыцягь,
Сара арака стәоуп, сазәуп.

Ақәа, схьаақәа умырҕыхан,
Иахумырҕьацәан, ухкәа!

Сынхыңшылеит ғапхъа зыхәашык,
Ишауц иауеит ақәа.

Аеарҕыцит уи шыбжышьтахъ,
Ихәмаруан аатраҕ ацәикәбар.
Ианымхалеит цьаргы сышьта,
Арахъ, иаасыдгылт ҕа ианарк...

Ех, сгәы даара ицаҕахеит,
Паса амац иазнархауан.
Ак шагәалаз адунеи
Ақәа абжыала исахауан.

«СЫҢСЫ ТҢУП САРА МАКЪАНА»

(Асахъатыхъы имонолог)

*Асахъатыхъы А.Чачба иңстазаара
аңыхәтәантәи амшқәа рзы иңстазаара
далйхъазшә анырҕеит газетк.
«Сыңсы тҢуп сара макъана»
хәа иәуан иара атәкс.*

Сыңсы тҢуп, итҢуп макъана!..
Дарбан уаҕа са сызжыз?
Псышьагъ сымамызт макъана,
Сара Аңснынтәи сшырызпшыз!

Аңсынтәыла – сымра шаша,
Сыдгыл, сыжәған, сгәыгырта...
Аңсра ахыҕоу схы сырхашам,
Уара узбаанза ҕазны еиҕа.

Сыдгыл гәыраз хәыч, сухырбааит,
Сара сзыхәа парда леит.
Сызпырхагадаз, сухырдааит,
Арахъ хынхәышьа хәа ҕамлеит.

«Далгеит!..» – рхәеит шьоук аганаф,
Ус рзеиғын урт иаха.
«Сыңсы тоуп сара макъана!» –
Сымшын, уи уаха, иуамаха.

Схы сшьомызт, мап, тахмадас
Зны, саналцуаз Петербург.
Сгәы қадыць шыказ збадаз,
Сара уахь сеихон. Иаур...

Аңсынтәылахь иқан сылаңш,
Аңсынтәыла сгәы нхахьан.
Аха сцеит сахьцашаз сылаз,
Анцәа ус еиңш избахьан.

Гәшәк атуамызт, садхон баша,
Ғазнык иамур – сеилагон.
Сыбла ихгылан сымра шаша,
Арахь, сымға нақ сагон...

Париж сықан. Аамта ниаст.
Лувр сыфныцуан сеитцағәғә.
Сена саван, Бзың азиас
Са сазхәыцуа, сгәы еитцағәғә.

«Дыззеит, рыцха» – рхәазар акәхап,
Са сантәаз схы сгәырғаха.
Аха сғаңхьа Ақәа лакәха
Иааин иаагылеит хәылбычәха.

Нас уахынла сыцәа қьалон,
Хәыцра гәартәк срыхкьашон.
Амшын Еиқәа аңшахәала
Са сышнеиуаз иаасыршон.

Шьыжь санынтыт, иасуан анаатә,
Аңша сғасуан итцәытцәза.

«Сыңсы ҫоуп сара макъана!..»
Ажәџан сатәңшуан сзатәза.

Исахъа сымазам игәарло.
Сыңха хыхуп, уи табгеит.
Акәәң сырғылап Монте-Карло,
Монте-Карлоҕа сагеит.

«Дыңсытәҕъеит», – ҕарцеит иңшымыз,
«Рыңха!» – рҕытҕъеит хара иңшыз.
Ари амшғы са сзы имшымызт,
Дарбан усғы са сызжыз?!

Зны анышә самардарғы Ницца,
Сдоуха ццышәха икаңсазом.
Сыџны сыҕазамзааит, сыззом,
Са схынхәуеит, харак ицом.

Аңарда аадыртыр, уа аганаҕ
Ҙъара сгылоуп – сырбазом.
Сыңсы ҫоуп сара макъана,
Аңсыуак дыҕанатң сыңсзом.

Иҕыжуеит ахъажь.
Иҕыжуеит. Шыжьбуп.
Иҕыжлааит ахъажь,
Ахъажь хъажьбуп.

Рыңхарас иҕоу –
Уагап агәыңжәа, –
Иабозаап ахъажь
Ашәакғы ахәошәа!

АЛАШӘ ИБЛАҚӘА АНЫХТЫ...

Алашә иблақәа аныхты...
Закә жәаңқоузеи?... Иаартыты...
Дхагахазаап, дхагахазаап,
Алашә иблақәа аныхты!

Хәашьа рымам, слашәзахазма,
Шақа сағсыз, исымбаз!
Сабанзақаз иара усғы
Кыр сымбакәа сара абас!

Сғыхеит. Схагахом. Сарқәышит.
Шьта издыруеит сара стәы –
Алашә сыблақәа аныхты,
Алашә сыблақәа аныхты...

Уара утәаз, нас, уеыртынчны,
Зегь ибахуеит хәа Анцәа:
Ажы анырфа ужә затә ғычны,
Ишьтхысаа иқәкәашоит ацәа!

Убаскак уи бзиа дықан,
убас еиңшғы игәы тәын,
Ихы хазу иара ағнықа,
уантә даауазу – зегь еиңшын.

Еиңшын амши атхи усқан,
Адгғыл шытамыз емырқәаца.

Ицәгъазу ибзиатәкъазу иусқәа –
дырызхәыцуамызт зынза.

Исыздыруам, акрынхама,
акрынхазамашь ашьтахьы?..
Меигзарах ихаман усқан,
ҳалагылан ҳара ахьы.

Ишаҳтахыз ҳалагылан,
ҳалагылан иара сха.
Наунагза ихамаз җахшён,
наҗ иаҳдыртаанза иласха.

Мцак ҳацран, иазымычҳама,
изытыцәкьоу ськ шзытра,
Ицеит, иҗам, иныбжьазит,
схала саақәхеит ақәара.

Интәеит, иҗам уи аныхәа,
шьта иутаху җатца.
Смышьхәылтц сацҳап ақағыхәа,
аха уа сназом зынза.

Избоит, италеит ақара ашта,
Иааилагылт шьоук еилыхха...
Ишыртаху иалахәмаруеит,
Илагылоуп иара сха.

Сара сыкоуп җа дунеик ахь,
сгылоуп сылахь еиқәтцаны.
Ицаз цеит, аха иагьымцеит,
җақхьа исхысуеит имцаны...

Дааигоит имтәыжәѡақәа дрытцак,
Идыруеит, иара дтәанатцы,
Иага картцаргы дышмызуа,
Дшырзамто уи днаган азы.

Идыруеит – далоуп азыхәашь,
Идыруеит – зынза дыхьчатәым.
Аха, иаманатц псыхәа,
Итыцаѣ диргылом атәым.

Ари иара агәықәха дитәыми,
Дипырцыр, днарышьтуам шыаѣак.
Дыказ, нас, дыказ, итәыми,
Рѡыцагы ирхәоит иахьа ашәак.

Змахқәак иртысхьеит ишеицыз,
Цак еицтатәан рыезаны.
Уажә дипхьазоит уи ешьа еитцбыс,
Даауеит ихәатәгы хатцаны.

Дааигоит имтәыжәѡақәа дрытцак,
Дырган дигарц дача змахк.
Аха икъашьуп, уара, рытца,
Рыфѡы цәгы харантәгы исаҳахт.

Ирбоит, ицаруп ауаа рылапш,
Ирбоит урт анык илцацәоуп.
Рѡыцагы зны убас изаакәрылап –
Иахьагаз здырша Анцәа иоуп!

Адунеи ду тацәуп, уаф данзамшәа,
Сәаңхәа уи шытоуп итыкка.
Адәахыи амра цхоит, изынрамшәа,
Икоуп иахәа амш еихыкка.

Нас, сара ара сзыфнахазеи?
Сгәы сыңхьом рацәак адәахыи.
Адунеи тбаа иаха изытшәахазеи?
Схыңшыло сызтәоузеи азгъы?

Сабаго, сындәылтдыр, ани амфәа,
Ани амфәа, сызлааз, сызлацо?
Иабыкәу қәа ахьамуа, сы ахьамуа?
Сызлытдыз, сызлоу, сызлазо –

Аамтала инхеит дара уаҕа,
Сыхнымхәыргыи рушам уатцәы.
Нас, иарбан, о, иарбан сзыргәаҕуа, –
Исылазцо сышәара атцәы?

Издыруеит, исыбтом ҕыңныхәа,
Издыруеит, ихауам тызшәа.
Аха иабаци, мшәан, хныхәа?
Изхәода, иацеипш, са сыгәшәа?

Исзырбада сара амра мразамшәа,
Ихаазамкәа иахылцуа ашәахәа?
Саражәуеит, саражәуеит, – бышцамшәо
Сыхәжәар хәа, – сшатцоу буахәа?!

Еидароуп, убас еипш еидароуп...
Исхәароуп... Исхароуп... Иазхоуп...
Сгәы сыхьуеит, мацк исырдароуп,
Арахыыцкәа даараза ирххоуп.

Сыңшрым, иахьатѣѣагы сыхнхэышам,
Аха иѣоу-иану еилгазам.
Сызмыррашѣа збеит сара тышак,
Сырзаргы – сыззыруа дыңшзам...

АСАХЪАТЫХЪЫ

Иури Ракша игѣалашѣара иазкны

Шѣара шѣхъааѣеи шѣгѣалаѣеи шѣрыѣоуп,
Шѣара шѣусѣѣа шѣрышыѣоуп шѣеиваѣ.
Сара рѣеишыѣа змам уи аѣѣыз ауп
Сызхѣыѣуа, дыдран слымѣа ианѣаѣ.

Срызхѣыѣуеит жѣаѣѣак, исмаѣаѣшѣа уажѣада,
Сыргоит сышыѣахъѣа исыхан хара:
«Рѣеишыѣа зегъы-зегъ ирымоуп – аѣсрада,
Срыѣѣара, иааишыѣа хъаѣом аѣсра!..»

Имазшѣа иѣалашаз зегъ дырны,
Ибахъазшѣа заа игѣы арахѣыѣ пѣѣарашѣа,
Дыѣѣаѣы-ѣѣаѣ, азиасѣѣа дрырны,
Дабаѣѣоз абас? Уи акѣзар дхѣызжѣа?

Жѣытѣи ѣѣтѣи еилазѣѣѣит игѣѣѣѣан,
Иаѣи иахъеи дыркын дрыбжъархѣа,
Ианиба дгъыли жѣѣѣани дрыбжъазуа,
Дгыларѣ избеит уи аѣсра даѣаѣа.

Амши аѣѣи еипишыѣит тариала,
Иара итѣѣитѣырѣ, игарѣ изынхаз...
Ирхынхѣѣит аамѣѣа, иѣахъаз изаакѣѣѣала,
Иргылеит, ибзоу реипш, анѣѣа иѣахаз.

Ашәыга еилыңхеит, ицәыртцит аеа шәыгак,
Ақәпара иалтңны афырхацәа ааскьазеит.
Иара усқан дңеихьан ахықәағ,
Аха игәы гәгәа угғы имцазеит.

Уатәтәи амш ахь икыдын уи илаңш,
Есааира имаңхон, имаңхон илша...
Дшагәыцакыз дарцәеит назаза Урыстәыла,
Дыкам са сөызак – Иури Ракша.

Срызхәыцуеит жәақәак, исмаҳацшәа уажәада,
Сыргоит сышьтахька исыхан хара:
«Рееишьа зегы-зегь ирымоуп – аңсрада,
Срыцхара, иааишьа хзатом аңсра!..»

Саргы ус акәын, Иура, сышхәыцлоз,
Аха сахьаатәаз нас сылахь еикәтә,
Иңарңаруа сәаңхьа иаагылеит уа уцла,
Аңсрагы мчыдан избеит уажә зынза.

АУАҢЫЗАТЦӘ ИХЫНХӘРА

Бгәы бамжьан, ари амәа арахь санызшәа,
Бара бакәызшәа сгәы итазас, исхыз.
Хахтысқәак зңыз абгыц хәыцқәа аңызжәа,
Акгы хзеилам хәа анысхәа шытарнахыс,

Ацхақәагь шытастеит нақ ихыхны,
Хаимарымдарц урт хара еазны.
Даеаңьара сдәықәлеит сыхгы шытыхны,
Аеҳәа сыеҳәамхеит схәалаңсны.

Хәса кәымшәышәқәак, иззом, сылаңш рышьтан,
Рымәа са саангылон сеилыхха.
Ихыңшылон еа шыоукых са сышьта,
Сгәы ғығыр хәа ишәозшәа, санзатәха.

Сара сцон, снаскъон даеа мѡакала,
Даеа усқѡак срылан. Сыртахын.
Шьта схьатцрангы сыкъазма аламала,
Сатѡын адунеи фьц, иара схын.

Хан лашак, машѡыршѡа зны сныѡналан,
Иѡьякъѡа ашѡкъѡа ахьѡатыз – дынцѡахшан...
Иласымхѡеит бсырчоит хѡа баѡлашала,
Схаѡа агьѡа анызба, уи ашан.

Сгазѡзошѡа лбоу уи, ма – схы стѡымшѡа,
Дсыхѡѡшуан акраамѡа ус, дшанхан.
Избеит сара ара слахѡушѡа, стѡымшѡа,
Амѡа скызшѡа инсыжьѡуан нас Ахан.

Стѡнагалеит даеа штѡк, сышнеиуѡз,
Даеа ѡныкгы сѡылеит илашаѡа.
Аха сыкъѡеит ѡѡѡхьѡа абра сгѡѡеиуѡа,
Избеит сара абра зегь ашаѡа.

Бжѡ-зиаск срырны, бжѡы-шьѡахы сырхьцны,
Ашьѡа схылан ассир, сыззыѡшыз,
Уѡанзѡѡи сдунеи зынѡа сацѡѡызны,
Сцар стѡхын, аиашѡз, уи нахыс!

Хан лашак, машѡыршѡа зны сныѡналан,
Иѡьякъѡа ашѡкъѡа ахьѡатыз – дынцѡахшан...
Иласымхѡеит бсырчоит хѡа баѡлашала,
Схаѡа агьѡа анызба, уи ашан.

Сгазѡзошѡа лбоу уи, ма – схы стѡымшѡа,
Дсыхѡѡшуан акраамѡа ус, дшанхан.
Избеит сара ара слахѡушѡа, стѡымшѡа,
Амѡа скызшѡа инсыжьѡуан нас Ахан.

Станагалеит даға штак, сышнеиуаз,
Даға җныкгы спылеит илашаза.
Аха сықәхеит җаңхә абра сгәтеиуа,
Избеит сара абра зегь ашаза.

Бжь-зиаск срырны, бжьы-шьхакы сырхытны,
Ашьта схылан ассир, сыззыпшыз,
Уаанзатәи сдунеи зынза сацәызны,
Ссар сҗахын, аиашаз, уи нахыс!

Сымҗа мҗамызт, уи тагәтаст акырза,
Җара иҗалеит, җара ихалеит, иҗыбгеит.
Нас, зегь ныжьны, ишыҗалаз сыздырзом,
Җаңхә абрахь исыхан саанагеит!

Исзеилкаауам, амш акы агәалоуп,
Ицоит лағызқәак аҗыкәкәа.
Сгәаҗуа санаақәхалак схала,
Ихкәоит иаразнак ақәа.

Аңтақәа ирылыццоит амра,
Иаҗахушәа сгәы җанатҗарц.
Адгылаҗ иҗам харабра,
Наҗ иҗыкәкәеит зынза аҗарз...

Исзеилкаауам, гәаҗрак иархаган,
Итәҗасуеит, иҗәылоит аңша.
Иснаҗазшәа абазаап җырхага,
Нас сарҗынчт уамашәа.

Сыкәа иҗалоит аңшалас,
Иаҗахушәа сгәы җанатҗарц.
Еилкаашьа сзамҗеит иагәалаз,
Ицеит, ицазеит аҗыбжьарз.

Исзеилкаауам, игәәҗуеит ари атцла,
Иахьгылоу иалгоит аҗҗа.
Агәәҗра җа гәәҗрак анацла,
Уҗахызаргы нас икаҗа,

Итцхәангы икажь, егъаныруам...
Сымчыдаха сшатцаңшуа абан,
Аҗартынчит, уи уаха иуазыруам,
Аҗҗа алго игылам, абан.

Изаза-мазо, ус, иара атәала,
Инытакшәа уи акы ахәоит.
Ашәәкәа иреиҗу ашәала,
Амахәкәа еихьысуа, ишәәхәоит.

Ибыхьыз сыздыруам, аиашаз,
Изкәыстцо сыздыруам зынза,
Бымышкәа гәалак иарашан,
Бтәоуп бара былахь еикәҗца.

Сгылоуп аганахь сгәәҗеиуа,
Сыгәҗыхеи быгәҗыхеи еицуп.
Бзамҗа икәкәырны инеиуа,
Изакәызеи, мшәан, ари лаҗырзуп!

Уи сара хәахаха снаҗом,
Уи сара сгәы җнашьяауеит.
Изыхкәзеи усгы, изывбада?
Ихәхьзеи? Хзыниазеи? – сцаауеит.

Зынза егъкамлазшәа баахьхәуеит,
Былаңш хааза инасҗыршоуп.
Нас быччоит ахьхә-хьхәхәа,
Җаңхәа адунеи зегь лашоуп.

ДТӘН АХАЦА...

Дтән ахатца, имацара, абахча атыхәәф,
Дтән ахатца, ихы инапқәа ирынтданы.
Иказамшәа ибазар акәхап уаха псыхәак,
Инапы икьейт уи нас, игәы цаны.

Ихы дацәажәон ахатца, уи дыгәжәажәон,
Ататын ләа ихылтуан ихәхәза.
Зынран, аены амш акыргыи ихьшәашәан,
Аха хьта дакуамызт уи зынза.

Са схарамызт, схәыцуан са сахьтәазгы:
Изыкалазеи, закә кәтоузеи дызлахаз?
Ифыза диоума дшааиуаз иара ғасгы,
Ға гәымхарак импытқьоу иағаз?

Игәы цәызқьо, иатәам ажәа рхәаху,
Дадыргарц иафыху ак маза?
Ма ипқхәыс аенышыбжьон длыпсаху?
Изишәиуа уи акәу илахьынтца?

Дгылан – дзымгылт, итыпәф ақәыфыхәа
Деиталатәейт, икит ихы еимлагәа.
Акы ихәарцгыи итахызшәа Анцәа диҳәан,
Дәатцапшт ажәәан. Ихагылан игәынқыуа.

Исзымдырзо ихәдацәал абас ихызжәаз,
Изышымхуа гәырәа цәгьак ихьзаны,
Ибган ажәәан иқәхарц итахызшәа,
Абахча атыхәан дтән, игәы цаны.

Сара сакәызшәа збейт уажә ажәа иахәыз,
Зфыза дзағахаз, заға даапкыз;
Аенышыбжьон иржъаз, ирыпсахыз,
Зхы еимлагәаны абас еипшгыи изкыз...

Даёа абри акара ныстдыр, иныстцеит
Саб инициыз – цшынѡажѡи фба.
Аха дарбан уи сылахь ианызцо,
Изутода уи азыхѡангы авба?!

Даёа аамтоуп сара сызтагылоу,
Сызнысызгы, идыр, даёа мѡоуп.
Сани саби сықараѣ иеипылеит, –
Иахьа смаѣа цшышықѡса дыртоуп...

Цшынѡажѡи фба. Исыздырцеом. Сазнагом,
Иалшарым сгѡы, аха усгы сѡалап.
Исыргылоит, саѣал ааир, сымшѡазакѡа,
Иргылатѡхар,
 саб иеипѣш,
 хызатѡѡа акѡаѣ.

СХѡЫЦРА АТѡЫЛАХЬ

Мап аасцеѡышѡкыр зны, иахьа сзыкѡгѡыгуа,
Сыкѡша-мыкѡша игылоу, зыгѡра зго,
Ажѡа затѡык шѡасхѡоит – сауѣсыхуа –
Наѣ снашѡпырѣышт нас, ари гѡынго.

Имариам уи, уазынхар агѡысакара,
Иааидыѣгѡѡалар дгыли жѡѡани, узатѡѡханы.
Изхароу уахь ирыдзааит дара рѡара,
Сара урт сырпырѣуеит сеиханы.

Сѡоит сахьаазаз, сыгѡра ахьырго стѡылахь,
Схѡыѣра атѡылахь, сымѡа шиашоу игоуп.
Аѣхзы ыкѡнарбап иаразнак аѣша сылахь,
Иѡаракуп уа сыжѡѡан, иѣыкѡоуп.

Мартакушәә ара атла ашыапы схи адца,
Хашта икәу аңарчалыкыкәә сырзыпшуа,
Сара ашәшыра снытаиап срахатза,
Ари шәықалақь аҫакар анахашуа.

Иснырп иаразнак, сыдгыл, уара уңхара,
Сара сгәы ахәра анызцо зеггы рҫас,
Исуҫап, иашан, уара убас алшара,
Сыхгы збап уатәызны еиҫа дауҫас.

Издыруеит, мап ааркырггы сыкәша-мыкәша,
Дгылбжъахан уара еснагь ушысзынхо.
Сығшәазарггы, бгыцк еипш, угәы сныкәшәааит,
Иахъанза исымчу, иахъанза сеикәзырхо.

Еидарак ныкәҳаит уара укәәкәә,
Ушәан, уаатгылеит уеитцағәғәә.
Исымбакәә, ҫымхеит, исымбакәә!
Сувагылоит, сахоит ауахәә.

Зеггы збоит, иеилыскаауеит, издыруеит
Уара угәы нзырхаз, узыхдыркьо.
Сиғампшзарггы, ус харантә исныруеит,
Избоит саға илапш ансыхкьо.

Шьоукы нсыжъзеит, шьоукгы рааигәә сгылаз, –
Икоуп зыгәра сзымго, зыгәра зго.
Исыргылоит урт еилых хазы-хаз,
Иара убри ауп хәә сыкоуп сагәаазго.

Игәлалашәом уи шака ихытца,
Дақәлоушәа ибоит адунеи.
Иңсҗазаара мөасит аңхыз еиңш,
Шьҗа царҗа ахьамам дазнеит.

Иатәашьаз амшқәа зегь ныхуп,
Ашықәсқәа ныжьуп шьҗахьҗа.
Уахь, ишьҗахьҗа, аңҗақәа хыхуп,
Ирыбжьатәҗьоушәа убап уара ахҗа, –

Иаци иахьеи еиңылашьа рымам,
Ибжьазша бжьазит. Арахь ихынҳәуам.
Аха дхьампшкәа, ихы иқәыжь дцарыма,
Усгы ибом уи, цқьагы иаҳауам.

Ишьҗахьҗа иршәуеит уи илаңш,
Длашәзазаргы – ибоит хараза:
Дхыцәза чкәын хәычык дгылоуп
Нахьхы, иара имҗа аханза.

Дсабизоуп, дмаалықьуп макьана,
Издыруам ихгы ахьирхара.
Иҗаңхьа ишьҗоу зегь шанан
Ибазаап, дыңшуеит уи хара.

Илымҳа цар шәа хаауп иҗауа,
Блахкыгоуп уи ибла иабо.
Дзазхәыцуам аңсҗазаара изауа,
Издыруам дзынқьо ма дзынқо.

Издыруам, аҗаңхьа ишьамхы арсны,
Дтәазаргь уи даара игәынго,
Аңсҗазаара, инаҗо зегь мҗарсны,
Имбазашәа, уатәы зны ишаго;

Ацәгъагъ абзиагъ шиңыло,
Данзымтәә, дышиашоу данца...
Дхыцәза чкәын хәычык дгылоуп
Нахьхы, иара имѡа аханза...

Сышпацәаз иаха усгъы сраҳаҭны!
Саанахә-аахәын – икаххаа ишахьан.
Избеит харак шәаргъы саргъы иҳадны,
Ашҭақәа ирҭыҭны ицаз зны арантә.

Хабаци, хабаци, хәхьнеиз иахзыңшыдаз?
Хнызкылаз арбан, асҭак ханзырхаз?
Ныхәаҭак хаман – «Хазлыҭыз ақыҭаз»,
Иаххашҭит убригъы хәшнеуаз нас-нас.

Сара ишыстәыз здыруан зегъ паса,
Агәашә асыртуан – саңшәыман сахын.
Уажәы исыхьзуп, иссирми, нас, «асас»,
Аха ссасымзар даара иҭахын.

Сышпасасу, арт атҭлақәа еиҭахан,
Урт ирықәызҭаз нас азахәа!..
Аратҭлагъ спылеит амахәқәа рхахан,
Ишҭаз адыруазшәа сгәатца иҭахәхәа.

Сгара гылан убрака, ара амҭан,
Иѡуа нас ашҭа иқәын схәычра.
Ххәышҭаара амца сныруеит иахьанза,
Аха иабакоу, нас, уи, ххәышҭаара?

Ақыҭагъ избахьоу, издыруаз қыҭам,
Аха ицәырҭдәан иахымсыц ашьац.

Арака тынчрак убас еипш исытан,
Ғаха-ғымтран убас, сыблахат

Аргъежыт уи – ҕакзами сзышьцылаз –
Ашьтыбжықәа анааикәтәа, сҕалеит уамашәа!
Сахьцаз санынха, санымаа, санкылаз,
Иабейт сара сқыта зынза смаарашәа.

Аха саакылсит. Сышпацәеи срахатны!
Саанахә-аахәын – икаххаа ишахьан.
Избейт харак шәаргы саргы ихадны,
Аштақәа иртыцны ицаз зны арантә.

АПХӘЫС ДГЫЛАН АМШЫН ДУ ДХЫЦШЫЛО

Апхәыс дгылан амшын ду дхыцшыло,
Дгылан акраамта, дгылан дзатцәза.
Иахьантәарак Амшын Еикәа жәылон,
Уи ихыслон цшакгы цәытцәза.

Схәыцрақәа срылан, саауан апшахәала,
Дахьгылаз харантә дызбон уи апхәыс.
– Бзиа иббазозаап амшын, аламала
Уи бзапыртцуам. Дмаари быззыпшыз?

Атак сылтеит (икалцанда ҕырдагәа) –
Исхәо сғамшәо уи сыннархеит:
– Амшын... Аиеи, нас, бзиа исымбакәа...
Исымаз иреигьыз уи иагахьейт...

Хаивагылан ғымтзо ҳнейуан,
Хаихәацшлон ҳақхашьаны.

Итцегъ сеиғъзарц сыесыреееиуан,
Снеиуан са сеилышшаны.

Саназхэыццэа, сажэа ажэамхеит,
Уи сыцэцеит ибырзаны.
Ицэырызгаз ашэа ашэамхеит –
Илаҕэцэаны, ихарақзаны...

Ифыпуазшэа збон сахьбыцыз,
Сара саамта зегъы хьны...
Бнапыцэҕыа сыбмыркыцызт
Бара усқан игэағыны.

Ирылшозар, сара издыруа шьоуку
Ихалартцон зынза аргама аҕкы.

Иаразнак ахы иџахарын агэаҕ,
Хара здымыз дтаҳарын азмах.

Дҳахэап хэа, даҳтэуп хэа, иеиханы,
Ҕсы хьшэашэак ддыргыларын ҳханы.

Халатэарын ҳнеин хэдацэа аҳэынцэа,
Амц иақэыркрын аиаша хэа рнацэа.

Иқьуа издыргылон усқан азэ аца,
Итадырцэуан дача цак зынза.

Азэы излагара ахухэа илагон,
Уи афыз, иеимшыр – деилагон.

Ирыдымгылаз, идыруаз уи дзыхҕыо,
Адэы днықэыртцон дтынхадан, дыблаҕыо.

Иҗам ыҗан, иҗоу ыҗамкәа иудырбон,
Иахьзыназ аз бызкатахан иахаҗон.

Убас еипш хусқәа цон еилаҗата,
Изеилыргомызт урт Анцәа ихаҗа.

Уа ингылозма, идәықәлон рҗеыхәжәа,
Адунеи ду амаа рызкрашәа...

Издыруан ари абаҗча уаҗ дышҗамыз,
Асы хьшәашәеи аҗшацәгъеи анахьза.
Аха сара сымҗа уахь ихамыз,
Снеиуан сынкахәыцуа, сыгәгәаза.

Сшәомызт сара араҗа хьҗа сакыр хәа,
Сазхәыцуамызт сахьааиз сышзатәыз.
Ччабжык слымҗа иҗаҗит акыркырхәа,
Абаҗча ахи атыхәеи ахьҗатәыз.

Хәыцрак амцеипш иҗҗҗеит, сышьҗахь
Инасыцрасит иаразнак уажә абра...
Сбыагылан са сахьнеиуаз снышьҗаст,
Инабсыркырц уи, инкашәаз бчабра...

Иандәықәла акәу иахьа уусқәа умдан,
Сымҗасит хәа улахь кыр еиқәцәоуп.
Баша ухы уахашшаауеит, уажәым, дад,
Макьана уара иулу ршо рацәоуп...

Иубома ари атцла, акрахытцуеит,
Зны-зынлагъ иалгоит уи аѳѳа.
Аапынра анааилак, аѳарѳыцуеит,
Еигәыргъоит иахъѳеиуа ѳапхъа аѳа.
Ишазыпшым, цлак абас иажәыр,
Иазнымкыло иѳахауеит ашәыр.

Иeidгылеит eидгылашъа змамыз,
Иеинышәеит еинышәашъа змам.
Иабакоу, иабатцәаху амзыз?
Анапщцәа рзыхәан еилкаам.

Иац рахәакәа тыхны еижәылон,
Иеижәылон, иеигәыдлон хаха.
Иахъа иаразнак иeidгылеит, –
Данаацәырц аѳыцъагы раға.

Сара сыччабжъ атцх иалапсон ахъхъахәа,
Сыкәа итапсон етцәа гәартак ѳышәшәаны.
Ари адунеиаѳ, аказаара еснагы иахъахәо,
Сыпцстазаара акыргы имѳасуан иашәаны.

Дгылыи жәѳани сгәы рызтан, сегьрызгәыкын,
Апцстазаара сныхәон усқан, сашәа азкын.
Сара стцәуабжъ атцх иалыѳт игәытшъааган,
Иагон иара уи атцх лашә еийкәжәаны.

Аха исымбеит абри азыхәан уи цәыршәаган,
Аха сымтәеит абри азыхәан сгәы ахшәаны.
Апцстазаара цстазааран, сара сашәа азкын,
Абирак еипш, уи еснагы ишьтыхны искын.

Исымбацшәа иааигәан ас иахьада, –
Сара сыдагы уаф дызбом ара, снацшын, –
Аҕәара сыкәтәоуп амра цара сеәтан,
Схыпшылоит иахьантәарак сара амшын.

Амшын тынчуп. Амшын иамам гәалак.
Ацәкәырпақәа арцәеит пшьаала, еижәнатом.
Иҕам, аеазеит, ибжьазт ацшалас,
Сахьаахьацшуа цлак абгытцәкьагы қәацом.

Амшыни схәыцрей. Ацстазаарей амшыни.
Амшыни аамтеи. Аамтеи ацәкәырпей.
Еидкылан, ирызхәыцын, еицшын, еицшыми,
Аха сара иҕыцны ҟацхьа избеит.

Иҕыцны избеит амшын, измам агәала,
Иахьантәарак икәиоу җемирқәаца.
Аха избазар уи сара адәахьала,
Амшын тынчрак амамзар зынза?

Издыруада, итәызар уи гәырҟала?
Ускан агәырҟатцәкьа атца ижын.
Зхьаакәа зегь цәырзымго аламала,
Суцашьыцуеит учҳараз, амшын.

Скәыцшын, скәыцшын сара ускан,
Иааинышәшәылон аарлаҳәа сцатца.
Срылаҳаит убас еицш усқәак,
Рылтцшья сақәшәомызт зынза.

Пцхәыск дгылан, пцхәыс еинаалак,
Урт аусқәа рыгәтаны.

Уи лыката, аңсыз еипш, салан,
Аха салан сгәы азтаны.

Истахытәкъан, сгәаңхарала...
Аха нас убас сылжъеит.
Слывсны сцон хара-харала,
Са сзыниаз хъымзгыс исшьеит.

Хыбрак атдака ҳаңхьомызт,
Нак ҳнеипырцит, ианатахха.
Аха сгәы ахәра анын, иғьомызт,
Уи сыцрасуан имцаха...

Итәахъеит сызлаҳаз амца,
Сабыл-саңың, нак исхыст,
Аха иңьасшьо уи ауп, иахъанзагъ
Дшызра дызуам уи аңхәыс!

Ари роухәар, шыоукгы ихарцом,
Аха, аамта раңәа анца,
Лыбзиара лыңәгъара арзын,
Уи сгәы дкыдхалеит дхааза.

Q-ЗЦААРАК ОМАР ХАИАМ ИАХЪ

I

Узақәгыгуам, иуаароуп, адунеи мышгагоуп,
Диашоуп ауаф кәыш Омар Хаиам,
Хәхьцалакгы, ңаҳанымка ҳамәа нагоуп,
Ара, Ыанат, ҳахьыкоу қыф аауам.

Иахфат, иаажәып, адунеи мышгаган
Зеггы иаабат, иеилаҳкаап ишаңсам;
Ихәа, усқан ҳара ҳамәа абагоу,
Ҳабацо, ауаф кәыш Омар Хаиам?

Укәша-мыкәша дыҕам зыгәра угаша,
 Уөызцәа урылаңш, дсабжьалоит Хаиам,
 Уәағы ирхәо ажәа ажәам, ибашоуп,
 Рыгәра ануга, утарыжьуеит иахьакәзам.

Сыкәша-мыкәша игылоу рыгәра згашам,
 Сызгылари рааигәагы зыгәра гам!
 Исыцзыхьчода усқан сара Аиаша,
 Сара сыгәра згода, дад Хаиам?

АҔСҔАЗААРАЗ

Иңшын аңсра-ңсымтә асаса раҳан,
 Ишәарыцо аган иаван даниуаз.
 Убри аахысгыи ишьта дхуп аңсцәаҳа,
 Иңьоушьап, нас, иахьанзагы уи дызлааз.

Даныөеидас, иңсы ахьынхалт аҕыхәа,
 Ашьац цәыртцәо даақәлон амзырха.
 Иҕырөашьан, усқан, зеггы рцыхәан,
 Аңсцәаҳа дыңшны дгылан, хәылбыҕеа.

Уи имариа дашьтан, дишьклаңало,
 Иҕытцәахны, дицны еснагы дхынхәуан.
 Азаара ззааз фыртынны зны дихалон,
 Зынгыи амөан сытәхәан диҕахәуан.

Ицхақәа иҕақәаанза азқәа дрыруан;
 Аөсҕаацәа данырклак, дымөахкьон.
 Амшын дхылан, атра иамкуа, игәрымуан;
 Ацәкәырца дукәа иҕба ианнакьон.

Чаракаҕе дыштәаз аргаме иеҕаҳаит,
 Ҕсракаҕе рылаңшқәа машәыршәа еиқәшәеит.

Җаңхъа, дышхыц, ишьта дхын аңсцәаха,
Дышицрымтцуа аниба, уи даашәеит.

Ифызцәа азәырфы рхы ирхакъан нарцәыҕа,
Иаразәк даҗамшәеит аңсцәаха ишьацхәа.
Ихы икәыршәны уажә даауан афныҕа,
Зеггы иңырган, мчыла зегъ иххәа.

Игәы иааинаҗеит: «Шәартәк ыҕам уаха...»
Аңсҗазаараз икәңан, аңхзы кәтәан...
Усқан, иблақәа камкамуа, аңсцәаха,
Иееибытан, абраҕа аеҗәа дыҗәхәатәан.

ФЕДЕРИКО ГАРСИА ЛОРКА

Асолдәтцәа раңхъа ддыргылеит Федерико,
Ршәақьқәа харшалан ишьтахъ иркын.
«Лассы схынхәуама, – дҗааит иара, – афныҕа?...»
«Уңшыз!...» – Ихызәтхәа ажәак иҗакын.

Акыркырхәа иччон урт ахънеиуаз,
Ицәырыргеит ашәа. Пельсинқәак рфон.
Игәы иртынчит дахънеиуа, дгәәҗеиуам,
«Ифашәеит... Нас еилдыргап...» – агәра игон.

Ажәфан дәтәңшт, имбацшәа иахъада,
Ахауа даҗыхәан ижәит ицқьаза.
Иахъа җакалаза иныруан Гренада,
«Гренада...» – дхәытхәытуан дахънеиуаз маза.

Даахъаңшын, илаңш рхикъеит иаразнак,
Рычҗабжъ уаҕа иааикәтәан, иааикәашәеит.
Рмагәқәа иртәхауа ишаац еиңш иаауазаап,
Җытфокгы еицын, аха Лорка ицәшәеит...

Ихароузеи усгы? Издыруам, дыршәтап...
Ашәт рыффы-хаа... Иблахәт аагыҗыит.

«Гренада...» – иқышә ишықәкыз Гренада...
Аҕәҕәәхәа илеигәйдтан Гренада дыршыт!

Амц еикәдыреәеап, ахы ата, ашыапы ата...
Гренада иалпсаит иаразнак адак.
Ихароузеи усгы? Иаздыруам Гренада,
Иаздыруам, иҕам иахьанзагы атак.

Снапы сәахан, амашына
Ахьаасывалаз иаанҕаст.
Ұыңыа ҳтатәан акабина,
Амашына шытхысаит нас.

Иара амҕагы напсыргәйттан, –
Ихьзытәкьюшә акы аныршоуп.
Уццакыроуп, арҕыс, итцегь,
Арҕыс, уара ари уазшоуп.

Арахь сагхеит, сара исхароуп,
Арахь икәыршоуп азы!
Сара анахьгы сагымхароуп,
(Ұ-жыак урыштыамлан бзантцы!)

Жыак ашьжымтан абна илазт,
Мшәан, сахьымзарцу еакы?!
Амҕа акраамтаза сангылан,
Арҕыс, суҳәоит, уааццакы.

Хамҕақәа еипырцны иандәықәла хазы-хаз,
Хнапала ианхахх уи ацқа иҳабжыаз,
Исыздыруам уахь, егьахьыҕам, избыхаз,
Исыздыруам уа иббаз, абасгы бызжыаз.

Бара ибдырп иҫоу иахъя бгәатца,
Сара исзынхааит уи – избо омашәә.
Аха иихәазеи усгыи зны бхатца,
Ихъз атыңан сыхъз аныбфашәә?

Ашәгыи ныдхалт агәарахәә,
Шьта иаркыи, нас, ацапха.
Акгыи сашьтам, акгыи сахәом,
Сара арахь схынхәуам уаха.

Сыббарым уатцәи, уатцәашьтахь,
Нас лабжышкәак еизыкәкәап,
Аха урт срызнагом баштахь,
Исыргылт абрака акәәп.

Сынхацәеит ара иахьянзагы,
Уара идыр сынзырхацәә.
Иахзеикәымтцеит хәыцьягы амца,
Хтыцуан баша зынза хцәә.

Аехәә башаза хәехәыхон,
Кәиц маапшит ихәыжжаза.
Са снахәыхуан, ба бнахәыхуан,
Хамшкәә мәасуан иашаза.

Цыхәәпцәара змамыз драман,
Сроль уазхәыцыр – уеилагап.
Избеит сара псыхәә шамам...
Исыргылт абрака акәәп.

Сынкахәыцуа, сгылоуп скәәфза,
Имариам, ари хьантоуп.
Аха мәә ыкамзар уадафзан,
Амәә сымоуп – уи хадоуп!

«АҒАХӘЫ»

1988

АБЖЬЫ

Дарбан уажә арака зегь зырҕыцыз?
Хтысқәак былгьо иааиуеит, сеилагоит.
– Ҳақәибагоит, ҳаи, зкәакәылах мызыз!
Шәааидгыл, уара! – бжьык харантә игоит.

Исзырбазеи ськәшамыкәша ашәарта?
Сгәы тырзызо изааџзеи уи абжьи?!
Иқәибагарц иеишьталазма, мшәан, Нартаа?
Адгьыл шытоуп егъамхәо, еиқәышьшы.

Ауаатәыџса Нартаа дуқәа ирцеицәан
Сҕаңхәа ицәыртцуеит – иааиуан еишьцәатцас.
Аха тыша дук ахықә иазнеицәан,
Иеиларгазшәа збоит урт рықә, рцас.

Ҳаңшәымацәоуп, адгьылаҕ сас дыкам,
Анык ҳлыхшазшәа ихалами зегь шыак.
Сара даара сиқәгәыгуан Сасрықәа, –
Иугәаларшәа, дҳаман ус ешыак.

Иара иами, ажәџан аетцә кьдпаан,
Зны, ҳлахәны ҳангылаз ҳаиқәзырхаз.
Сшабоит, сшабоит,
ицоит са сгәы кьдбан, –
Дарбан, нас, уи ихаиғьыз, дтазырхаз?!

Дарбан уажэггы арака зегь зырфыңыз?
Хтысқәак былгьо иааиуеит, сеилагоит.
– Хақәибагоит, ҳаи, зкәакәылах мызыз!
Шәаидгыл, ура! – Бжык харантә игоит.

АИШЬЦӘА

...Абартқәа санрылапш, аскашык сахьаауаз санырпыла,
Скәышны зегь реиха, мамзарггы зегь реиха сарныг,
Сиазцаауеит Каин, сиазцаауеит Амель даанкылан:
Шәишьцәазами, шәылхымшазеи шәыңыагь анык?!

Ғаха-ғымтрак иахәәеуеит адгьыл ахышьтоу иахахан,
Шәа-зызарак иамчехак, иаразнак агәы тнашьаауеит.
Цәхәырак сықәсны, еидара цәгъан сатцоушәа гәнаҳак,
Исхәара сғамшәо, ари адгьыл сықәлан саауеит.

Амра ангыло, ианцәыртцуаз шыжь шәәпшь уаркалеиуа,
Иадызбалоз шәахәамызт – сғапхьа икыдыршаз шыан.
Амра антәшәоз, уи хьы-лагъанха ианлеиуаз,
Иадызбалоз шәахәамызт – изшьаз Каин диашъан.

Схәыцуан: еилгап, рыцхарак ахьны еилахәазар,
Апсы еивнагап, аҗарыцқып, иахаштп абаапсы,
Агәагь азтоуп, ичкәыноуп, – убас еипштәкьа игәгәазар, –
Аешьа дгылап дыпсөыхган нас-нас иашьа изы.

«Харт зегь ҳаишьцәоуп», – схәыцуан.
Ашәәпшь уаркалеиуан.
«Харт зегь ҳаишьцәоуп, ҳаибафар калом чан-чаны...»
Амра ышьтытхъан. Ажәфан икыдланы ишеиуан...
Инахара игылаз лактацәгьак иҗааихеит арахь дыччаны.

Икын ицырцыруа еиха дук, уи хын, избон, ицҳафыруа,
Акәәп-кәәпхәа макъана шыа-цқыак иара иаҗыкәкәон.

Даныздыр – сыхәхәеит, деихеит – азы хәашь ду дыруан,
Сара сышьтахька сәаасхеит. Аарла аһныка сгәагәон.

Дәҗазныкгы ашьа алашәт, иркышыит дәҗазныкгы
ашьацра.
Сыхәхәабжь, агәаҗақәа иртыһны, ажәһан агәыштә
ианҗеит.

Рхы дырхазаап аҗықәхрахь, рхы дырхазаап абжьазрахь,
Ахәаҗыхла иеизытқьарц наҗ-ааҗ иааиҗагылт аби җеи.

Иеизытрыст агәылеи агәылеи, еилалеит ахаблеи ахаблеи,
Ақытақәа аццышә рхахан, исабаха акраамта ирхатәан.
Издыруада изакә хырзаманыз ихрыжьлоз уатә җабла –
Азышьтрақәа ирталан идәықәлеит, аихаза ахәаҗахә
идыртәан.

Алакәқәа ицәырыргаз хтысқәам есааира сара сызлахалоу.
Пхыз җаастан сшалаз сымҗыхеит, шәаргы агәтқьа
шәасырго.
Адами Еваи ирхылцыз сцоит, исыздыруам тьсахьхало.
Исыздыруам, сыбҗалан, сышьтахька иааиуа ахахә
сахьаго...

Сылапш нарықәшәоит хәыч гәартак, ихәмаруеит
аҗьҗахәа.
Адгьыл сәаҗхәа иаацәыртцуеит шыац иатцәа згымхо штаны.
Схы сгәанардхоит уи, слахҗыххоит, аҗстазаара сгәы
ахәоит,
Исыхәлатцәаз зы-хәашьк сәацәызган, саацәыртцит сыҗс
аарла итаны.

Иаасҗалашеит амра. Инымтәазо амҗа саангылан,
Снықәыпшуеит Адгьыл. Сәаҗацшуеит ажәһан җазнык.
Сиазтаауеит Каин, сиазтаауеит Авель даанкылан:
Шәеишьцәазами, шәылхымшазеи шәәыҗагы анык?!

ХҲОУРЫХ АДАКЪАҚӘА ЕИХЫРШӘШӘО

I

Хара хзы ицәыргам абҕыц хәыцҕы хәы амам.
Ирцәажәам –

еихазкыз гәашәт, уара, аҕы.
Абар, ҕаха-ҕымтроуп Мыкә ауахәамаҕ,
Ғаха-ҕымтроуп ара, Акәа абааҕы...

Савала снейуеит аҕсуа баагәара.
Избоит, амшын уи ицнашәаит Кыалашәыр.
Кыр сагозар, сара абри саҕага роуп
Иацтәи амш ахь. Истахуп снахыцшыр.

Ахахәкәа акакала, акакала еикәылоит,
Иҕеиуеит есаaira, ишьтыцуеит атзамц.
Еинышәашьа рымам, наҕ-ааҕ иеиҕагылоит...
Изталаз агәашәҕы макьана иаркзам.

Цхызушәа, лакәушәа асахьақәа цәыртцуеит,
Цшацәҕыак харантә, харазантә исындоит.
Аҕы-ццышәкәа нықәкьоит аштақәа цәыртцәан,
Еибаркьыркьыруеит урт, алҕа хантоит.

Алҕа рхатәоуп хара Дали Цабали,
Ахра цыҕцыҕкәа ашәыта рҕатәоуп.
Ижәылоит Кәыдры азиас цәкәырцала,
Аҕаҕкәа ана-ара ашьатцәкьа рҕатәоуп.

Иалцит Далҕы Цабалҕы нас амца.
Аха ирыгхаран иҕам акраамта агәырҕа,
Сара сҕынза иаауеит уи, иахьанза,
Иаххаштыз акы-ҕбаҕы ирхысҕьоит рыха.

Зны баагэаракгы ацеипш илеилахаит,
Ибгон, ахаҳәкәа рлагозшәа ихәашон.
Ихьатцуан, ихьатцуан, ирылымшоу уаха,
Ашьхақәа ахьгылаз маң-маң иааилышшон.

Аха нас дара гылон баагэаран,
Иабцъархон, –
агәгәахәа ахаҳәкәа рфьибгон.

Итагылан усқан ҳапыкаф агара, –
Ахрақәа бгон, аха агарашәа гон.
Псыс Аңсынтәыла иахалоз арпысын,
Ахапы лашьцаф уа изызхауаз.
Дөеидасыр,

апқарахәа агәааа дынтысуан,
Дипылон ақәылаф, дтахон иарггы нас,

Аха акраамта, акраамтаза джәылон,
Ар ртыхәа җигон – идгьыл ихьчон.
Уи изы,
җәзәы изы ашәеиқәатцәа ашәылон,
Аңсынтәыла җамлеит, уара, иччо!

Җазшәида, мшәан, гәәқрала шәықәха,
Шәықәзаа хәа нас,
шәышнеи-шнеиуа, зынзаск?!
Аңсынтәыла хәыч шытан ихьыршәыгәха,
Уи иахнагон зықь гәәқра, зқыи мца.

Сзалцуам уи амца, иааскьоит, исыцрасуеит,
Абар сахьықәзааз, абар сахьыхтәә!
Ус агәарахәа асаркьал ду иеитасуеит,
Ираамтан – ақәцара иалалт сцацәа.

III

Спацэатцэ́кью? Усшэоуп, сфашьома, усшэоуп.
Пхызума, фыстүеит: – Шэнеи, уара, шэнеи!..
Спацэа рыла шьта ахатцара пьсшэоит,
Ақәпацэа рапхьа даацэыртүеит Дамеи.

Дааизар амца икуп сара сеихагь,
Аңсынтэыла, схьыршэыгә, иағацэоу
Ианраҳэатәу уи идыруеит иреихәо,
Иңцэатәу зегь рцыхәа изыңцэоуп...

Абар, уажә ақәпара далалт дыбжьасха,
Иапхьақа днеихьеит Даур, аихабы.
Дарбан урт руа иаазаз аңацха?
Дарбан итыцыз урт руа ахапы?

Аамтак иатәымшәа, җа аамтак иеиднакылоит,
Анык илыхшаз ус зынза ихарахоит:
Азә амҳаңьырахь амҗа днангылоит,
Егы Кәыдры ахықәан ңара датаххоит.

Имҗасроуп урт ахьцалакгы қәпарала, –
Зыңсы җам, уи илшом, дықәдом...
Аамта ҳабжьалеит – амца сыңралеит:
Даургы дызбом нас, Дамеигы дызбом!

IV

Иабақоу, иабоугеи, Аңсынтэыла, иузгылаз,
Уара узы зыңсы җыхны изкыз уңацәа?
Зынза исыздыруам, умбои, шьоук ахькылаз,
Ирмышәеит – иңхыраара саҳәон Анцәа.

Мап иңәыскт сара убригы – дабақаз
Асал назларҗаз уи сыңла ансыңәшьа?

Дабаказ, дабацәз анацә ангәакуаз,
Ианлеиуаз абацә ирыцкьаса ашьа?!

Иҕамыз цеи духылцыргыи анамуаз, –
Агара дышгараз дыршыуан, дыртиуан.
Дфырпцхәысны дзыргылоз иарбан мыч шаназ
Хапсуара атыхәа ызымтцәз Ан?

Ижәдыруеит уи хәаха лмоуа дзыџназуаз –
Цацхан, қәацәын, мамзаргыи ихәцын.
Зегь реихә ихьантәз аидара датан,
Аха ныхәан иаалгоз – имшацын.

Уи иаалгон хара хцеира неидкыло,
Дахзызо, ишьтыхуа, ирцшзо омашәа.
Аамта цон. Хара хгарақәа гылан.
Аамта цон. Иеиқәлырхон уи хбызшәа.

Апсуа цхәыс – хтоурых ду адакьа хазына,
Ғәахара зқәымыз, хназгоз цхьақа,
Иреиҕу сашәақәа зысхәо ба бзын ауп...
Илызшәыргыл, о, уи Ан абақа!

V

...Амца уалызбааит хан – Апснйтәыла,
Уара ухәрақәа ғәғәоуп. Кыр ҕахьеит.
Еилаханто инеиуан уи, аамта иаргылаз
Асаба; иабақоу, иахьала еиқәтәахьеит.

Иахтама, схәыцуеит сара, аамта иагаша?
Инхаша, сухәоит, уахзыза, итцәахы!
Сара исыздыруам уатцәызны излагаша –
Хтысқәак еишьталан иаауеит еишьтаххы.

Иузыхгарым шыта иухугахыоу абжа,
Апсынтэыла, уи акэхап абасгыы сзыршэо.
Сапхыака снейеуеит,
сышытахыка схыапшуеит,
Исыздыруам зыблароу мцоу узлашэо.

Аха сгэыгуеит: хара хнафс акгыы башам,
Ашэах еипш, зеггы-зегь цом ишытаба.
Ицоит, Кэыдры азиас ахаангыы итабашам,
Аеартынчрангыы икам Бзып ацэкэырпа...

АСАРКЪАЛ АБЖЫЫ

Иеикэшаны итэан урт атэатцлакэа рымцан,
Ражэакэа рымцээзшэа, тынч, еикэышышыы.
Итаауан, ифыцэарц егыгазмышт рымца,
Ианаагаз асаркыал ду абжыы...

Уи иахаит зегь рапхыаза Кыгэа, –
Инапха иакэым, иакэзаргыы ауан, –
Дтээзшэа шырбоз, уажэраанза иеырдагэа,
Дфыкэтэеит зегь рапхыагь деихан.

Азэ дахытээз, – деипшын, иашан, иара алым, –
Илымхақэа кыдцан, иеыкатца ахас,
Даацэажэеит:–Уфашьеит,уфашьеит, саркыалым.
Саркыалбжым, дад, иуахаз...

– Ишпа, уара, улымхақэа кыдцеи еазныкгыы, –
Агэарахэа абжыы аафт асаркыал!.. –
Уи абжыы иазыпшын ара кэышгыы арныгыы,
Иара былгыо уажэ ашта иаафалт.

Измахаз имахаит, икаитцозма еырдагэа,
Дахахцарым уи хара атэы.

Деилыхха адыххәа дѡацѣязар Кыагәа,
Уи игәра игеит, нас, ҕазәы...

Асаркьалбжь
Лассы-ласс хәцсадгьыл иахыѡуан,
Ақәпацәа ирыцхьон, цыарак еизнагон.
Рлымха иаатасыр, рабцар иазыѡуан,
Еиѣасуан, ахәақәа рхьаѡбыжьқәа гон.

Алада амца рцәакыр – инеидгылон,
Иеицықәпон – аѡада амца анакыз.
Гәыгран урт иааиуаз амш излапылоз,
Биракны ауп ишьтыхны уи шырхакыз.

Амца ишалцыз, ишеиқәхаз нарахәо,
Иахьаатәоз урт нас еиқәышьшы,
Ианцшыз, ианцшымыз зны, агәарахәа
Игон асаркьал ду абжы...

Еиқәтәашам, еихсыгышам аринахыс уаха,
Ацәгьеи абзиеи ирызхәоуп есқынгы,
Иахьыкоу зымбаз, аа, сгәатца итакнахауп,
Угәатца итакнахауп уаргы...

Асаркьалбжь змаҳаз адәышкәагыз даақәхап,
Игааит даеа зқынтә – ашәаргәында даршәап.
Дазмыргылатцәкьар – цсы хьшәашәак иакәхап.
Дазмыргылар – ма илымха цнажәап!..

ДАЛ АҢСҢА АМЦА АНҢАШУАЗ

Ш. Д. Инал-Иҗа ихъызылшыллит

Ишшәартәз сзымдырма аусқәа,
Исзымдырма иңшацәгъан ак шас?
Сабақаз, сабақаз, мшәан, усқан,
Дал аңсҗа амца анҗашуаз?

Алада ахәаа шыоук рыцәхытын,
Ахыырқар гылт уа имцаха.
Шыыжь ақәпара иалалаз срыцын,
Шыыбжьаанза нақ дықәцан аға.

Ицәырган арт ашьхақәа рымцан,
Аганза игон азәы иуаз...
Иаңылада ақәылацәа рымца,
Дал аңсҗа амца анҗашуаз?

Нақ аҗадагъ амца ацрадырсын,
Шыоук рахәа цырцырқәа еиҗакшон.
Аға ихы ихагыламшәа ихырсан,
Уа иаахынхәыз срыла исыршон.

Аха усгыы ара сырҗахымыз,
Са сыда ишәхәеишь ишдыршаз
Зны, ақәылацәа анҗаз ицхлымуа,
Дал аңсҗа амца анҗашуаз.

Агаҗа иқәхаит шыоук жыышо,
Арахъ иааскьоит дара нас.
Избоит шыҗа абрақа сшыңсыша,
Аха сгылоит, сықәңоит хаҗаҗас.

Атрагедиахъ икылсуеит адрама,
Изыхирқызгы дыр ура Анцәа...

Сыцхыраарак рымамкәа инхама
Маршьанаа, Дарыкәа иңаңәа?..

Алада шысхәоз, сышгәаҕуаз,
Нас аҥада шыҕоу сшыбжыаз,
Срыхъзеит, сагыҥаеит сара убраҕа,
Дал аңста амца аңташуаз!

МАРШЬАН ДАРЫКӘА ИҢА ШАБАҢ

Мыц зымхәаң аңсыуа шәақьк аанкылоуп,
Амҥа аңәоуп, аусқәа ахьнеиуа гәаҥ.
Ихыҥны Дал иҥалаз дырҕагылоуп
Маршьан Дарыкәа иңа Шабат.

Акырцх еиңш, ахы иқәрыңсеит иаразнак,
Аҕәкәахәа уа иеилартон, бнакы рҕаҥ.
Аха дхьаҥны шыҥахьҕа дцар ауазма
Маршьан Дарыкәа иңа Шабат!

Иааилыңсааит, изызеит Чхалҥеи Мрамбеи,
Ирхабгазашәа ргәы ирнәҥеит, дад,
Аха зныкгыы ма шыҥахьҕа дмеиҥаңеит
Маршьан Дарыкәа иңа Шабат.

Марыхәынзагы нас ахысыбжы ҥеиуан,
Аңста иҥыҥны игон «Арахь уеҥаҥ!»
Аха аҥаңәа амца рҕаирцеиуан
Маршьан Дарыкәа иңа Шабат.

Иаңхьа иҕам, ишыҥахь иҕам царҥа,
Цхырааҥ димам, цхырааҥгы дихәом, дад,
Усс икышам – ишыагыы абраҕа икарҥааит
Маршьан Дарыкәа иңа Шабат!

Уи иабацэа рцъынцъ ахаан изрыџом
Арахъ ибжъанагалаз, уаџ дымшаџ.
Уажэы-уашьџан даџашэап арыџэа
Маршьан Дарыџэа иџа Шабат.

Икэшеит. Амацэаз дџарцалеит ишнеиуаз,
Ихэхэеит даџазнык дара: «Уеџат!»
Аха урт иргэагын дзырџеиџеиуаз
Маршьан Дарыџэа иџа Шабат.

Арџэаа дыхэхэон, аџыкъхэа деиџахыст,
Иара уиакэхеит, иара уиакэхеит, дад,
Илгеит наџ, аха дџамлеит дызџахыз
Маршьан Дарыџэа иџа Шабат!

ЦАБАЛ ДУ АБААѢЫ

Аамџа аатгылаз џыышьоит ишьхныџсылан,
џабал ду агэеисыбжъ аасаџарџ.
ИрѢыхатэу рѢыхо сѢаасхар, иеидыџсылап,
ИсмырѢыхаргы дара џом ара рѢеибжъарџ.

џабал абаа атэымуаа акэшоит Ѣыла,
Ижэыларџ иаауан, аха акы иаршэоит.
Анышэынџтраџэа ааныжъны ахаџэа гылоит,
Ирыџэхаз аамџа асаба кадыршэшэоит.

Изыблараха сѢаџхъа ахџыскэа мѢасуеит,
ИѢазамшэа гэашэ дук дырхэашоит.
Икыыркыыруа аѢѢэа аршэаа иасуеит,
Иџырџыруа ара ахэаѢэа еиѢакшоит...

АѢа имаџэаз иџыџны џарџа рымам, –
ИѢам абаа ныжъны иџарангы.

Анаѡс, цаќа, Кѡыдры азиас гѡрымуа,
Рыхѡра ҕызѡзѡ ирыцаѣѡит зынғыы.

Ишгылоу рыҕсы рхытѡеит, рыѣкарыжыуам,
Ишнеи-шнеиуа даараҕы иаҕахаз,
Рхы ақѡырѡоит – абаагѡара нрыжыуам,
Урѡ аҕсра иапылоит хатѡтѡас...

Ихыдыѡрыз дхѡазан хыхь даѣалоит, –
Аҕсра хзаазгаз хадгылаѣ дыҕсып!
Ихьчатѡхеит ѣыт-ѣыт, шыѣѣа-шыѣѣала
Иампыѡгатѡхеит уи аҕа инацѡхыѡ.

Иѡахаз ѡхеит араќа, ирзууеи,
Рхатыҕан рыхѡса аауеит иқѡҕарѡ.
Асабицѡа шѡан, иеибархыуысууеит,
Иќан абаа иамбашаз абарѡ...

Асабицѡа руазѡ сара дсабдухоит,
Дарпысхоит уи Цабал ду абааѣы,
Икадырѡѡоит, избахѡ ыртутухоит,
Аха уи дырзақѡќызом иѣы.

Амѡа имоуп, дниуеит аҕѡра рымжѡан,
Қѡҕарала акырынтѡ ирхѡлап, иагыршап.
Дапылалап аҕсра нас, ихы иѡахымшѡа,
Ихшаз ирыхшаз сара сихшап...

Ахѡысқѡа зегь, аамѡа, иузеиқѡмырхаргыы,
Сабду избахѡ уман хашѡа уѡалт.
Имамыѡт хѡа шѡасхѡоит иахыа харгыы,
Баќаны иѡынхазар уи Цабал.

Игылазшѡа збоит ара са сгараҕы,
Сныѡнысқѡан, даара сгѡы цшаауеит.

Ахыз-аңша ишьтнахын абаагэара,
Ашьауардынқәа уи аңақа иңыруеит.

ДИОСКУРИА САЛАХЫН ҚХЫЗЛА

Диоскуриа салан збеит иаха қхызла.
Ихьантәза иғаз гәашәқәак ааимқбан,
Са сеиңш игәәкуа иңшыз шыоук насыцлан,
Ауаа рыжәпара ҳналст шыжыымтан.

Бызшәа раңәа еилалон арақа ирәашха,
Изхытңны, изхытраха арахь шыоук аауан.
Шыоук азыңшын, италон лассы ашхәа,
Ихәлахьазшәа, лашаракғы аарла итаауан.

Ус амра шамшамуа сыбла ихыңңалеит,
Сзышо, шәшыракғы сәытқакны стәан.
Сааңсан, сыказшәа еидарак сарчалан,
Сқышә иқәкын зтааракғы: избан?

– Избан? – сразтаауан алада инеиуаз.
– Избан? – сразтаауан ағада иңоз.
Сцо-саауа ақалақь салан сгәәтеиуа,
Сеитанаразтаауан амған сзыхьзоз.

Аха имоуит арақа азәгы саха,
Уаха-саха ҳәа иеилан рхазы.
«Ахарамхәыцқәа», – сҳәахуан,
«Ахыдақәа», – сҳәахуан,
Сқырқы итагылахын иаины сыңсы.

Избеит сара арақа азәгы ситахымшәа, –
Икоу зегь реихагь избеит еиңәаны.
Издыруа дықамшәа, сыдгыл сахымшәа,
Атәымуаа ирғахьоушәа уи еимтәаны...

Ус акөзар, ари акгы сзаламзар уаха,
Иаххэаны ишьтазар, иахзамызшэа, сыхьз,
Амшынгы хьтцны арахь илахахаит,
Исыхьран икоузеи шыта сара исмыхьц?!

Дааины дгылазшэа арахь, сара сганахь,
Исхэаз иахазшэа дахьыкэтэаз Анцэа,
Иѳаз, зегь ыѳаз ихэазшэа макьана,
Илацш аасхигазшэа збеит дгэыргыатцэа.

Шьюк аацэажэеит ацсышэала ахьхьахэа,
Иаразнак исхахаз сыцсы насхатцо.
Сѳагылт урт сара ацшэа нарахэан,
Сѳагылт, аха иабыкэу сахьцо?..

Исымазам царта, узнахом, узаахом,
Иаангылахит аамта, абар, сеилаго.
Диоскуриа шыта сара исахтынрахуп,
Исхатэахуп амшын ду газго...

АБЗИАБАРЕИ АЦӘЫМЫҢРЕИ

Ц-хэынтқарракны реыршеит урт хазы-хаз,
Еинышэашья ахаангы ирымам, еиматэам.
Абзиабара агэы иалоуп зегь ахьѳыхам,
Ацэымґра – ихырқэақэо ауаа ахьтэам.

Абзиабара иқәцраа аханқәа аргылар, –
Итбаатыцәза, икаххаа, илашаны, –
Ацэымґра ахәатыхла еснагь иапылоит,
Еихоит иагарц урт наѳ ирхәашаны.

Абзиабара цоит, ахәаақәа ацнахуеит,
Иагәыдыхәхәало гәыразқәак иртәуп.

Уи иахнатцаз ацхақаа зегь хнахуеит
Ацэымҕра... Абас еснагь еишьтоуп.

Аццышә иалтцны, аеыриашо ахы иааџахоит,
Абзиабара зызхытцәкьо мра шәахәоуп.
Ацэымҕра ахоит, усқан иахоит аҕа,
Иаҕьарц џаҕхьа иазрыжәуагыы аихоуп.

Ѡ-хэынтқарракны рҕеыршеит урт хазы-хаз.
Иусқәа ҕеим рыбжьара ибжьахаз.
Ацэымҕра ашья арблакьарц дарҕыхап,
Бзиабароуп деиқәхазар деиқәзырхаз.

Ацэымҕра шхамха знык изҕатцәаз,
Исыздыруам адгьыл дықанатц дызланхо.
Далцдроуп далазаргыы ауаџы ацәа,
Бзиабароуп уи наҕ-наҕгыы деиқәзырхо.

АНАҘЬАЛБЕИТ!..

Аеыуардын аамта цеит, иабаҕоу,
Иамырхит, уи иамам ак азин.
Амџақәа ҳарнылан ҳгәаҕ-гәаҕуа, –
Иааҳацагылт иаины алимузин.

Адгьыл ҳамкызт, ажәџан ахь ҳанеиха,
Иҳатцасны ҳашьтнахт адирижабль.
Хҳәыцрақәа хыхь, цәџантцәыҕа иџеихьан.
Дәеа ссирқәак ҕьахшьартә иҳазшап.

Рацәазакгыы бжьам уи амш аенынза,
Абар, шәыпшы, шаххәоз, зегь шанхеит:
Аполиус инахыцраан, баша аџнынза
Инкылсызшәа, Америка илатәеит...

Иагарыла хдыршанхап иагараан!..
Ахшыѳ пыруз, иара убригь иаѳыст:
Адгьыл амаѳа амѳейтеит Гагарин,
Ажѳѳан ду атуан харак дахьыст!

Марс, Венера... Ицоит, нтѳара ақѳым,
Асар рымѳеипш, хамѳа тѳѳыхаа игоуп.
Аха уи ақѳым, сара исху уи ақѳым,
Ѵаѳхѳа са сзызхѳѳа ауаѳ иоуп.

Адгьыл ныжьны, икӀалаауа ажӀдан иалоу,
Иара убраӀа аихазатӀкӀа зыртӀо,
АгӀхьаа мкыкӀа, иалырӀкӀан, мышкала,
УаӀ хӀазамкӀа аццышӀа хӀаиртӀо?!

Иудырын ахыз-ацша ахан ах мѡа шумам,
Ухыз шырхѡалак бзиоушѡа убоит, Герострат.
Уапхѡаа аамта уамырзырц ицшума,
Унеиуеитеи умала атцх-лашѡ уеат?

Артемида лхан лаша ццышәха
Иузагәылаңсар абри атх иңсаҕа,
Уара убаҕқаа ахааназгы инышәхом,
Уацәцойт, уағашәом аңсра ацәҕа.

Угәыгуан абас.
Мап, урхаштыр умутәҕеит:
Аҕәара уаақәхаит зны убаафыҕа!
Угага икнахам иаразнак ирзытҕеит,
Адгыл инықәлеит ауаа ираҕаха.

Иаңшааит афызцәа. Уи шатара аздырзом.
Цьордано Бруно имцаңшьха иҕацеит.
Ицеит нас, нкылашьа рзамтакәа, акырза,
Европа аццышә иналажыуа ицеит.

Амца рыцрасит Толстоии Шекспири,
Адгыл иқәла инаскьон абылфөы.
Ашьхақәа ирхытдит, азиасқәа ирырит,
Амца шатцәышатцәуа ихьзон ауафы.

Ахара зду Герострат иеирпсыма,
Адәқәа инарыхьзазар амра ашәахәа?
Аха игәырәацәҕаха ицәыртт Хиросима,
Ҡаңхьа ажәәан хҕагылт еитцәғәғәа...

Раңхьаҕа аамта иамырзрашәа иңшума
Игәеигәеиуа инеиуа, атх-лашә зәат?..
Иудырын ахьз-аңша ахан ах мөа шумам,
Ухьз шырхәалак бзиоушәа убеит, Герострат!

АКОРРИДА

Иарбан ауаф иимбо, ихәыцрағ итам,
Днызкыло, уи ихшыф ңырны ианцо!..

Абар, сҕаҕхҕа ицҕыртцуеит акоррида,
Иаатуеит арена – иҕам лапш ахызо.

Аҕаанахоит ацҕ, уи нкылашыа амам,
Анапеинкҕабжыкҕа апылоит дыдратас.
Акыанцҕеипш, торерок, дыхҕмаруа аргам,
Ацҕ аблакҕа дырхыслоит зынза цас.

«Успырт! – иҕҕҕҕоит иаразнак бжытгарада, –
Сымҕа наҕ, уаныт, уара, убжыаз!..»
Ас гҕыпжҕагак ыҕазамшҕа уаҕа арада,
Итрысны, ицҕыртцҕа икҕнатыоит ашыац.

Егҕамлазшҕа, атореро наҕ дынхыатуеит, –
Ивыууаны иацҕыоит ацҕ аҕша.
Атрибунакҕа сыпсак еипш итҕҕацуеит,
Дгҕыргҕо инапкҕа шытихуеит, ианизша.

Ацҕ аапкит. Атореро ҕаҕхҕа дхыатуеит.
Инаижҕеит – дубар даахҕ уатцҕы!
Атрибунакҕа асыпсеипш ҕаҕхҕа итҕҕацуеит –
Ицырцыруеит алахы иаахаз аиха цҕы.

Иаахеит, иара убра иагылалагылеит,
Иаразнак абла шашакҕа аалашыцеит.
Зназы ишытаст, игылт, аҕыннакылеит,
Изаза-мазо шыаҕаҕакгы ицеит.

Иааилашит агҕаҕ. Шыта нкылашыа амам –
Ирхаго апынтца итасит ашыа фҕы.
Аха дыхҕмаруа арахы дааскҕон аргам
Апсышыа цҕгызтҕыртц аҕхҕа икҕахаз ауаҕы.

Атрибунакҕа тынчмызт, рыба тҕаха
Ацҕ иахҕапшуан: хымҕада ишҕаҕеит.

Икахауеит, уи шыта егьалшом аныргәахәуаз,
Ашәақы еипш, убаскан иара тқыеит.

Арахь дықәхазшәа ауаа рзы-мшын дырны,
«Уалга!» – ибжыы ырылқыеит ааигәа азәы.
Иара уиакәхеит, аҕапхьа иаацырцырны,
Ажәашәақы илалқыеит аиха тәы.

Иадырсызшәа инхоит. Шьаҕак еитатцеуит,
Агәарахәа илеиуеит таҕа нас.
Аеазныкгы атрибунакәа рсыпса тҕәацеуит,
Анапеинкыабжыкәа рҕаархоит дыдратцас.

Дгәыргыоит атореро – ииааира ҕара рхагоуп.
Сара арантә сыхәхәоит, сҕацкәымкәа ратцә.
Нак, Испанияка, акорридахь сымҕа нагоуп,
Сара сакәугь ҕыысшыоит иара убри ацә.

Абар, хшәышықәса антәамтахь инеиуеит.
Ашықәсқәа иҕеижьхаз бгыжәны иҕышәшәоит.
Саамта мҕасуеит. Хыхь аетә кәеицеиуеит.
Итынчуп ари атцх, аха усгы саршәоит.

Имқәацо амшын ахьтаиоу ицырцыруа,
Унықәсып иаша ахьтәы цха хтцаны.
Аха стынчым, о, исҕеипшу сыздыруам, –
Ианырку абцар са сзы еитатцаны.

Рхы-рҕқәа ҕарыхәхәеит хашьхақәа сыла,
Ирхагыежьюа, ирхашәышәуа ирхами аҕша.
Игылоуп урт уаха ҕымт, ишьхныпсыла,
Ишәазшәа, исхыкны ахара ипшуа.

Сахәоит атынчра, хамтак аңсшьара,
Ихааза, ацәеипш, ак сыхан сагоит.
Аха ана, дгыли жәџани рыбжьара,
Игәткыагоу тынчрак мшыншә игазгоит.

Амарца, шәарта калом, сыгәра га хәа
Игоит зынза бжык ааигәаны.
Аха избоит сара еитәх агәарахәа
Илеирашәа ари хажәџан бганы!..

АКАТЦӘАРАҢ

Саакәгылт сыџхалан хыхьза катцәарак,
Икьакьаза сәаңхәа иаатит адунеи.
Ихалоит, италоит нас цака ихәмаруа,
Шәауардыңкәак хиаала иңыруеит.

Ашьхакәа ирәажьу асыңса цырцыруеит,
Иткәацны италоит урт хәаш-хәаша.
Саңхәака сымџа нымтәац, издыруеит.
Сықәхәан сазымгац исхашәышәуа аңша.

Сышьтахька инсыжьыз амџа такнахауп,
Саахәаңшыр, сгәатца тзызоит уажәы.
Исылшомызт уаха, о, исылшомызт уаха,
Сзықәымсуа сәаңхәа ишьтан асыршәы.

Сышьхәа иаткьаз хахәык аныбғала,
Алу иафыргаз рыцшәа ихәашеит.
Иарбан мчу сара абрахь сызлахалаз?
Сызлариааизеи ахьтеи аңшеи?!

Аха усгыи сәазеит акатцәараң, –
Икьакьаза сәаңхәа иаатит адунеи.
Ихалоит, италоит нас цака ихәмаруа,
Шәауардыңкәак хиаала иңыруеит.

Ажәѡан ахь усгьы мѡакам, хәарада,
Улбаароуп, хлағъароуп хәа бжык ансаха,
Сҕыласхеит уахь,
аха аѡеира аиҳа, изхәада
Шьта алеира мариоуп хәа иаҳа?!

Сыцәап шысхәоз, иаразнак сабагеи!
Саргәәтеит аамтак, лахьынтцак...
Смыр Гәдисеи Инацха Кьагәеи,
Рыхқәа неидкылан, еибырхәон мазак.

Ус, абар, ари лара лоуп хәа
Иналықәикызшәа азә аргам аинацәа,
Ғыхәак дақәтәан даацәырқьеит Баалоу-цха,
Срыцхашьа хәагьы азә диҳәон Анцәа.

Смыр Гәдиса алада ддәықәлеит,
Днеиуан сылацш ихьымзо-ихьзо.
Хахәык днасын Кьагәа шыаппықәла,
Аѡада ихы рханы ами дышцо.

Икәаша-кәашеит урт рахәшьа лҕеыхәа,
Ицрит, лышьхәа знык ианаба.
Срышьталанда сгәахәит, сгәы сыхеит.
Аха иабыкәу, сабацо, саба?

Хәцсадгьыл ҕазныкгьы ашәарта иташәама,
Икьыркьыруеит цъара ахара аҕеи!
Сыхшыѡ ус баша, башаза еимшәама?
Иаазгазар акәхап сгәы итазгьы схаҕы.

Ацх лашә иалган схәыцрақәа наган,
Саргәәтеиуан аамтак, лахьынтцак...

Смыр Гәдисеи Инаҗа Кыгәеи,
Рыхқаа неидкылан, еибырхәон мазак.

СПАРТАК

Иҗаз збон, иагысхәон: «Изгарым,
Спартак баша ихы ақәитцоаап Рим!..

Иаҗахума?..» Аха иҗаитдом аҗак,
Ишгац Римҗа имҗа гоуп Спартак.

Уи изтоугы, издыруеит, ишәо гәым,
Аха издыруеит ишизныҗәогы ишакәым –

Лассы ишилго чархәа изуны...
Җыра акала шәихә, уара, шәласны!

«Ацәгәа баша акаҗа аҗауам...»
Аха афырхатца ирхәо иирхәуам.

Ажәа затәык реиҗәоит: «Егьоурым...»
Нас – җхәҗа! Игароуп иара Рим!

Сыхәхәоит арантә, исылыҗсаауеит дак:
Римҗа амҗа дықәгылоуп Спартак!

ҖЫШӘҖЫК АХЫРҖАР НАСКЪАРГЕИТ АҚЫҖАН...

ҖышәҖык аҗәҗәәқәа – җышәҖык ахырҗар,
Еилаханто аибашьра амца анҗысы,
Рыҗсадгьыл ашәартә иацәыргарц, иахдырҗарц
Иҗытцит қәҗара, аха изыхнымхәит лассы.

Ашьамҗа иангылан, иалан урт амца,
Ахьатҗра ргәы иҗамызт қыҗак иахшаз.

Раҫхьа азә дҭахеит ахтны-қалақь амцан,
Хьыз чыдасгьы иман арҭыс «Абжьас».

Ифызцәа гәымшәәқәа дәықәлеит ибжьасха,
Ирурц иара ишья, – наҭ илгарц аҭа.
Днепр ахықәан иғтәеит азәы игәатцга,
Брест ауп дышхатцаз егьы дахьтаха.

Украина акаршәрақәа ирықәст еибашьрала,
Шьамхыла Карпат ашьхақәа ирхыст.
Дунаи азиасгьы ршәит дара ршьала,
Дышнарцоз итәыраха есааира афашист.

Иахьыҭазаалакгьы гәыла еибадыруан,
Дытцарцалон ахьырцар аҭа аф.
Урт рацәафымызт шыта, Ельба ианыруаз,
Имацфын – ианнықәгыла азиас аҭаф.

Бранденбургтәи агәашәқәа жәохәфык ртәлеит,
Ишааиуаз аибашьра иацҭеит инхаз.
Афашизм ашьта дамыҭ ҭааста анхалеит
Ашьамфә, араха урт знысны иаауаз.

Жәохәфык ақәпара иалан ишалац,
Иаарлас аиааира ртахын, аха иааг!
Уафы изгәамтәит жәафыуаак ахьалаз.
Хәфыуаак рыхьзқәа аныртәит Рейхстаг.

Аиааирахь мфәҭан збом дара рыда.
Ирхырымгаз арбан, –
Урт қәпеит, илахәит...
Фышәфык атәицәа наскьаргеит ақытан.
Фышәфык! Афныҭа ... фыцья хынхәит!

АҢШӘМА

Бағрат Шыңқабә изкны

Абартца длалбаан, даақэгылеит аштэ,
Иапсуа матэа инаало ишэцаны.
Забэцэа рыдгыл иқэгылам пашэдак
Арака дызцэырцуамызт ас дыпшзаны.

Ипагъаза ишьтахъҭа ишьхакәа аацәырцит,
Асцена аатызшәа, ианфәаха аңарда.
Араҭа ахауатцәҭагь ацсуара амырзит, –
Ицқьан, ицбаран, – иара ацшәма ихатә.

Ибацәа рабацәа иеикәыртцаз амца,
Хьта иамыркыкәа, абицара ирызхон.
Имырцәакәа, ицатцхо, уи ааргеит иахьанза, –
Ихәажжаза акәицкәа рыбла тыпхон.

Асасџаа неины уи амџа ианџаџа,
Иаразнак агџџаџа еиџџылт иаџаџы.
Илашеит, амџџџџџџџа еитџнахит аџџџа,
Ауааа роуп уи агџы азџырџаџы.

Дгылы жәѡани аҕсышәала ицәажәон,
Аҕсышәала ишәәхәон ааигәа азыхь.
Шьта егышамыхуа збон сара хажәа,
Аранза иаазазар абас егымахь.

Атаашыа, агылашыа, аныхэаҕа ахэашыа –
Имцхэймкэа, ицахэймкэа –
 зегь даара иргэапхаз...
Иаакэлан ишыкээшоз псыуа кээшашьян,
Псыуа цэан апсуа ичарагы иахаз.

Ашта хантыцуаз рыжәтә мыцхә аажәыма,
Уафралoup иеицыз хгәы злахардаз.

Асас дсасын ара, аңшәма даңшәыман,
Ааигәа зны,
Баграт ду Члоу ханиҗаз.

АЛЫҚЬСА ЛАШӘРИА

Архәара днавалан дцазшәа дысцәызуеит,
Ауаа рыжәпара дазоит иара зны.
Аха нас җаңхәа Алықьса даацәырцуеит,
Хәылҗазык дагхар хәа дшәазшәа, дласны.

Иҗазшьала ахьхәа-хьхәхәа дыччахуеит,
Инапқәа сыжәҗа инықәсуеит қәлатас.
Избоит, ихәом, аха даара акы игәы ахәуеит,
Имхәакәа уи нижьрангы дыҗоума нас!

Ауаа рацәа рымҗа тбаа зиасшәа дыруеит,
Даңсышәа мацароуп, ихаауп илакта.
Уи иҗыло араҗа зегы-зегь дырдыруеит,
Дхырхәоит дахьнеиуа, дычча-ччоит еиҗа.

Иҗызоу атыхәтәантәи иабазгы ииржәуеит,
Ицифоит имоу иҗатца леиҗшаны.
Ачараҗ жәеинраалак аҗаца илхаиршәуеит,
Дыҗоуп уи ажәаз, ашәаз дшаны...

Даңсыуа гәтылсоуп, аңстазаара игәы ахәоит.
Дыҗоуп, дынхаргы иҗахуп иаҗа ицас.
Атрибунахь даннеиуа рҗаархоит агәгәахәа,
Анапеинкәабжықәа гоит дыдраҗас...

Дгылеит Алықьса, шыҗа акы дыннакылом,
Ажәа, уара амҗа анурҗа, уңры!
Дналагоит уи, хрыжь-хрыжь, иҗынкыло:
«Сыхаара Сыңсадгыл,
сузхәыцхьеит акры...»

Стәан, сзырѡуан, схәы сжыы еиланаргылон,
Ақәпара сгәы ахәо сҕалон уамашә.
Сгылон саргыы абҕьарк еиҕш инкылан
Хабацәа рабацәа имызуа рбызшәа.

Иѡызцәа зеггы-зегь иреиҕын Аиаша.
Дреиуамызт уи акы зхәоз, ҕаакы зуаз.
Иваҕәҕәа, ишыцны, иҕстазаара драшон,
Жәеинраалоуп иахьзу инхаз иара иуаз...

Сгәы иснаҕоит нас, хәыцрашәк сахьрылоу,
Ҕалашьа змам ак ҕалар ауашә –
Иѡымтақәа раҕхьа иуаѡра ргылан,
Алықьса Лашәриа ҳа ҳахь даауашәа.

НАСЫҔ СЫМАН...

НасыҔ сыман:
Жәѡан иатцәа схагылан,
Ашараҕь адәы иаакәлон саниуаз.
Ааҕынран,
Аҕа ѡеиуан еиҕынчылан,
Исхалашо игылеит амраҕь нас.

Аҕеицәа ззымхоз,
Иззыҕшыз атәыла,
Сҕеины саргыы сықәнагалт шыыжыы.
Изханда ҳаа исеигәырҕо исхагылан,
Шәа-зызаракгыы алыѡуан рыбжыы.

НасыҔ сыман:
Дгьыли жәѡани сыхәон,
Сгәы антырга, исызхауан мшызха.
Аброуп
Ахауа азыхь еиҕш сахьаҕыхәаз,
Иара абраҕоуп саҕсшәаҕь ахьсаха.

Насың сыман:

Сымѡа збеит икаххаа,
Сышмаңыз уи санылеит сара зны.
Исымамызт нас бжеихангы схи аха,
Аха зымѡа снымхеит сааңсаны.

Насың сыман:

Ахээрта соут сыгәтыха,
Жәйтәи ғәтәи срылан – хаилахәын.
Сғәхәы сызхәар, –
Суащын, уи сарғыхон,
Сғәхәы сызхәар, – уи зәырщы ирғәхәын.

Насың сыман:

Саамта сарманшәалон,
Имаакыран уи ҕалеит са сзы.
Адгьыл иақәлоу сабацәа рбызшәала
Ажәақәак ирхастон сара аңсы.

Насың сыман:

Адгьыл дықәын сзығәәразгы –
Иблахкыгаха иахазтоз даҕа цәак.
Еидарақәак срытцан сара насгы,
Аха урт хьантамхәзеит рацәак.

Насың сыман:

Сдеицәагь ацгылт амра, –
Сдунеи лаша еихагы еихыккоит.
Урт ирылам, ирылалом ҳарамра,
Сылахь ада цырцәом, агәра згоит.

Насың сыман:

Сщызцәа сашта италон, –
Сааигәа иҕан, схеиңшгы рыгәра згон.
Адәы сықәхар сара схала аамтала,
Исықәхарын, исхагылаз ажәѡан бгон.

Насып сыман:
Исағаз зегь сырғагылеит,
Ғымтұа стәамызт, исмағашаз саҳаны.
Тышак сартон,
Аха насыпк сыннакылеит,
Иамуит, изысхымсит скәаҳаны.

Насып сыман:
Насып сыматдәкьан зегь рыла,
Абзиа збеит, ацәгьа збеит, еиҫа,
Схьамтцырц,
Пхьаҕа сцарц мөақы сангылоуп.
Иашан, цсрам сыпсыргьы сара шыҫа!

АҚЫҢАНТӘ АҚЫҢАХЬ

I

Иахьа иалаадеит рапхьатәи атцыруа.
Ағара хныхгылоит. Са схәычзоуп.
Ацәкәа рапхьа сышдыргыло здыруан, –
Сыргәыбзыгуп, уи снапы иантдоуп.

Дныхәа-ныпхьоит саб, нас, иурха хәа,
Анцәа иеихәоит исзеилмырго ажәақәак.
Атцыруа налдан, днеиуеит иара ахәхәахәа,
Уажәы-уажәы рҫак насыҫо зцаарақәак.

«Ҳаит, ахатца!» иацуп «Ҳаит, амарҫьа!» –
Деигәыргьоит уи сицхраартә иахьсызхаз.
Сангьы дгәыргьоит: амш згом, сыхәмарзом,
Саб сааивагылеит сара абас!..

Акәатана амаа ситарц насшәа сахәоит,
Сақәиргәыгхьан, мап икуама шыҫа.

Агъара сныхгылоит сара ахэхэахэа,
Сцагэаѡуп, сфырхатѡуп, аа, схата!

Сарблакъоит анахьггы арахьггы, снейуеит,
Сымч акэымхар, исымпыткъар хэа сшэаны.
Амра халоит, амра шьта икацейуеит,
Сара акэатана сахьынхалоуп сөыхэжэаны.

Агэахэареи амчи снаѡеит, иашан,
Адгьыл аза, афѡы спынтца интас...
Сшыхэычыз икастэеит шэынтэ апхзаша, –
Слатѡн, срашэон, саарыхуан хататас.

Сымацара сакэмызт усггы, зегь акака
Ирѡын: даара идуун хтаацэара.
Атцла сықалан ажь стаауазар, гэазырхаган,
Сапхьа инеир калозма уи ахэара.

Исеихабыз акы даѡын дѡагылар,
Имч зықэхаша ѡаки датѡн исеитѡбыз.
Исылшозма пшахэак сара санылар,
Амца абас анхараѡ ианакыз!

Сахэшьцэа аутра итамыз сан илыцны,
Акы ркэакэон, дара ртэала, ак кертѡн.
(Сапхьа игылоуп урт зегь уажэ иѡыны)
Абас хақан, абас аамта ѡн.

Аха исыздыруам хуалқэа зегь захзымшэаз,
Изахзымхоз харт пхзашала ихархаз.
Даатэон саб, рацэак ихы итахымшэа,
Игэы зынза иамышэазшэа иахаз.

Аха дынхомызт уи гэырѡак иеатан,
Лафк нахахэан, дналагон ѡа уск.
Егьыкамшэа имбеит ѡеага аѡада,
Цара зтаз дуаѡымыз – дынхаѡыз.

Исшәымкәә-исхамкәә ақыта школ саналга,
Сеибытан амҗа дықәлеит уи шыжыык.
Ишәахьан хәагы сыҗам зынза иуалқәә,
Аха уи анымцшит иара ибжыы.

«Иҗеҗеит, рхы дырхеит зегь алашарахь,
Хара азәгы хиеицәам, дад, уааласы...»
Сналцхьазаргы сара сқыта Аҗара,
Ақәә дуззан, уи Москвамыз сара сзы.

Игәаргәаруа, уахәәҗыртә асаба ргыло,
Машынажәк ҳа ҳашнеиуаз иҳахьзеит.
Схәыцра нсыжыит, иҗам уаҳа испыло,
Снықәхәаша аҗена абрантәи сцеит.

II

Саднакылт, сағьаднамкылт мариала,
Саалахеит сара Ақәә сҗацсаха.
«Ушнеиуа зегьы умоуеи нас хәтала,
Зназы иуоураны иҗоу уацсаха...»

Уара иуажәоуп, Ақәә, уи җыцныхәам,
Истахым иҗаз ыҗамшәә истәахыр.
Стәымуафын акраамта уара узыхәан,
Иутахызшәә сышьтахьҗа схынхәыр.

Ахәыхәкцәә реицш, схалан сықәтәан уадак,
Қаадқәак схы рынкылан сынтәаха.
Сара исыгхаз, сара исзымхаз збада,
Дсызкашәап хәә сизыцшызма ара тынха!

Аха усгы, Ақәә, укәә сҗаршәын,
Уи уадацәам – сара исыгыз, исыбзас.
Схы унапы анықәушь җенак ухәмаршәә,
Сгәы иааснаҗеит сара акы сацсас.

Абра исырхайт, Акаа, сара афызцаа,
Зеггы иреигъыз слыкәшәеит сара абра.
Җакгы дсымоуп, аха стдыхаа ңызтәо
Азәггы дшыкам здыруеит шыта сара.

Зеггы сышреигъым дыруп, уака сәашьом,
Аха усгы, издыруеит, сәгъреицәам.
Сымәа сыкәуп, акрыздыруоу сахьагаша,
Уи макъана акрыкоуп, иныртәам.

Аамта цеит, сышлазааит, схьырпар хацәоуп,
Урт ахьзап сара сызхьымзәз, сыпхашьом...
Изырхымлозеи, нас, са сыблакәа ацәа,
Зны-зынла сытхкәа ауцәоуп, ишом.

Схы-сыцсы зегъ ыкоуп уахь, ақытахь.
Җаб икәаскәа гылоуп ганхашәа.
«Узкыда, нас, уахьгы уца, узкыда?!» –
Слымха бжык аатафәеит ааигәашәа.

Пхызк збеит иаха, изызхәоу сыздыруам:
Сапхәа дгылоуп саб, акыр дхәаны,
Акәатәна амаа скуп афы цырцыруа,
Ишьтахуп ҳа ххәыста зегъ цәағәаны.

Иацы зны ашта хтытц, ҳаицыкәлеит амәа.
Җхацәахеит, иҳазхайт ишхәзхара.
Иахәа ҳанацәа пшыми, рбаха ҳамам,
Җагәкәа цәымсахама, нас, ҳара?!

Ари ҳақалақь аҗакар анахацеиуа,
Акатран аҗлакь еипш ианшуа,

Хангәамтца, ханашшуа, ханыгәәтеиуа,
Хакхәа шытыхны ақытахь ханыпшуа,

Хабла ихгылоуп ханацәа. Хазкыда,
Хзымцозеи уахь, сөыза, хаиханы?
Ақытахь сымшуп сара еиҭах, ақытахь!
Сан аоны дыпшуп лгәы нханы.

Рхалагь уа иахымзааит, зегь аками
Хархәыцқәами, ирҭаху хбароуп.
Хцап иахьатқәа! Хапхашьеит аргама,
Иаххахарштит адунеи шуаароу.

Ханацәа шыта рацәакгы изцашам,
Дара ракәым, ха хцару хара?
Хнарыдтәалап хнеины ҕымткәа, баша,
Хнеихәапшып дарггы харгь хазхара.

Хахьнытатәо хнеины ҕапхьа ашәшьыра,
Уа ханацәа ражәа хаа анхаха,
Иудыруеи иаабарггы зегь кашырран,
Ххынхәрын хәгәкәа еизыразны иаха.

САН

Уаха лылам,
Даацсеит сан-аҭакәажә,
Избоит,
Мчыла дгылоит дҕеиханы.
Пшьаала
Ашта днықәлоит жәа мхәазакәа,
Егылылымшо,
Акы днаха-аахарггы лҭахны.
Дынкахәыцуа
Краамта дтәоуп ашәшьыраҕ,

Уажәы-уажәы
Агәашә ахь уи дыпшуеит.
Зегь ҳалцәеимпын,
Ҳанаахынхәуа лыздыруам,
Уахггы-еынггы хшыапышьтыбжь лаҳауеит.

Хара ицаз
Дахьцаз дынхацәагәышьеит,
Ихъзеи, дхәыцуеит, иҕам ихабар.
Ааигәа иҕоу хнеилоит есымеыша,
Сан лахь амҕа сықәуп уажәы, абар.
Издыруеит
Краамта иахаггы дшызмыцәаз,
Даазқәылаз арт атцхқәа шауцәахаз;
Ахәыцрақәа дшырхәәеуа ихышхытцәан,
Дмажәи, рыцха, лхьаақәа шыгәгәахаз.

Хара хьаас ҳашлымаз, лажәымтычеха,
Хьааны, гәтыхан
Хара иҳацлеит иҳахшаз.
Баала ҳамшын, илмоуит ҳашта атытцха,
Ақалақь ахь зны даагарггы нас,
Дығнахәәеуан ҳа ҳзығназ ауада,
Абрахь,
Ақытахь, ддәықәлон деиханы.
Иҕам лыпсы ахьылшьо тыпқ абрада.
Ашта дықәын зны дтыпқаханы:

Илымбацытз ҳацәгьа-мыцәгьак,
Ағны ҳаған,
Лымтәәыжәәа ххатцак хлыман илыхшаз.
Апсҕазаара нас акыр даргәәҕит,
Илзеилымкааит
Ҳа ҳзыцкьазггы закә пшаз.
Хнапы лыгхон,
Ҳажәа лыгхон, иашан,
Ҳан даҳцәажәуан,

Аха иаххаштуан уи дшажөыз.
Даапышөырччар, краамта уи хазхашан,
Шөын иахшөыз – хан ашөы анылшөыз.

Сынкахөыцыр,
Сан лмыткөма слымха итаөуеит,
Лылабжышқөа сара сгөатцөуп изтацсо.
Скалам пынца цөахөақөак еитаөуеит,
Аха исыздыруам сан са сзы дзыцсоу:

Макьана ашта дықөуп уи днөиөөиуа,
Агөашө аҕны дгылан дахзыцшуп.
Ианнеитөу өацхьа еснагь өөныҕа снөиуам,
Сара соума,
Уи азыхөан зегь хаицшуп.

Хаилахоуп баацсыла,
Ихамам лаха,
Харгеит усқөак, рхы хтадырцацөан.
Сыцхыз далан сан ари өөахак,
Цхырааракгы дахөазшөа сахан,

Сцөырханы саацшит сара иахазны.
Саауазырит, сгөы иаатцачит сыцсы.
Исыцасуаз цөқөырцак сылцөагацөөазаап,
Ацх даларшөын сан нахьхы, хазы.

Ажөөан иатцасуа арт ашьхақөа сцылан,
Сышнеиуаз
иаразнак саатгылеит – сшанхеит.
Сзырмышыцылт –
Сөацхьа иаацөырцыр, саатгылон,
Зқынтө дара рышка сымөа сырхеит.

Иргэйтэчээ арѡашкѡа леиуан агѡгѡахѡа,
Иалѡан иахѡталоз анызба – сшанхеит.
Ахауа зѡыдан, аѡстазаара сгѡы ахѡон,
Сыѡкѡынзан –
араѡа сгѡашѡамх ѡархеит.

Саахѡаѡшын,
Амшын ду сышѡтахѡѡа игѡрымуан,
Агѡеиужѡ схѡѡшыло сынхеит – саашанхеит.
Нас амшын ахѡ иааган сара сымѡа,
Уи ѡѡндашышѡыран, сызѡымѡѡа сѡахеит.

Сыѡсаатѡа дгѡыли жѡѡани срыбѡжалон, –
Адуinei зегѡ сахѡзарѡ сѡаххеит.
Аха бѡаабхан ѡенак бара ѡшѡаала,
Сѡаѡхѡа бааѡѡырѡѡит –
сзымѡеит – сшанхеит.

Сшанхеит сара
Амра ангѡла игѡамгѡамуа,
Амза адгѡыл ахѡзы анахѡнарша.
Сшанхеит сара аѡстазаара агѡама
Сдаѡѡа зегѡ ирѡалан идѡыѡѡалан аѡша.

Сыуаѡреи, сусѡѡеи, сылшараѡѡеи рыла
Сара абри адгѡыл сыршанхарѡ сѡахны
Сыѡѡнагалт, аха сахѡааиз сгѡлоуп.
Абар, сгѡлоуп иара аѡаѡхѡа сшанханы.

Агаѡа сшавоу ма абахѡара сшыѡѡоу,
Ус амѡа ма сшыѡѡу сзѡѡѡа,
Хѡыскѡѡак аамѡа ашѡынѡѡѡѡа иаѡѡѡѡеит,
Ухѡѡоуп, урылѡ урѡ, наѡ урыѡѡѡа!

Мшаєнеипш, иґыцза сымѡа ианхалоит.
Схьадырпшуеит рышќа,
 шьаґакгы срышьтуам.
Схы-сгәы иґалоит, исхагьежьюа исхалоит,
Сахьынтәауа сархәоит,
 исдырбоит исыхәтам.

Асаба дыршәшәоит, идыртәым сдырдырцәоит,
Еилытцуеит, еилалоит,
 ирыцлоит, – интәом.
Апырқьхәа итґьаз амцақәа дырцәоит,
Икацәоит, – сґаґхьагь рацәак инхацәом.

Арт зегь еидаран иатцалар сықәра,
Хара изцарым,
 иазгарым хәа сшыпшуа,
Даґеа хтысқәак ааґытцуеит сшәындыкәра,
Ишәахха илеиуа зґьушәа еилашуа.

Сґаґхьа урт неишьґалоит аттахәа,
Ацәыуабжь ааѡуеит, ахысыбжьқәа гоит.
Ишьамхы арсны азә цхыраарак дахәоит,
Ихы адгьыл ианиґьоит, нас деилагоит.

Ға рыцхарак, саблыртә амца насыжәтцә,
Сґаґхьа иаацәыртцыр, зынза сааилышшоит.
Арахь дааскьоит хатцак дхьыжәкәыжәза,
Уи сышизхәыцуа мацара исыршоит.

Сызлалаз ахтысқәа истәхым бґьыцны
Цьарак иааидкылан сышнеиуа исзыпҷәом.
Иааит еишьґалан, исхытцәо, рґеырґыцны,
Иара ашәындыкәрагь лассы илеихашәом.

Сызлоу салцып, – иахьоума, уахоума, –
Сызлоу салцып уажәы ма уашьґан,

Аха егъкамлазшәа стынчза сынхома,
Сгәырғо сәагылома нас шыжымтан?

Хъзы змам акы краамта исыцрыхоит,
Итәуеит уи слымха изымтәаз бжъха.
Аха игәйткъагам,
Мап, сапхәака исыхоит,
Саргылоит сымчи схии еизырха..

Ак шынсыжъра назазаз инсыжъуеит,
Саццоит егъи, ааигәа абжъы саханы.
Ицази ҳапхәака иааиуеит неипысшьуеит,
Идырны сышху урт рыбжъара цханы.

Иацоуп сара ажәван санфатцапш,
Адәы саннықәла, санынхыт ахәада...
Сахьцо схәауп зегъ ааныжъ назаза, –
Ацсра қадыць сазхәцуеит иахъа шыта.

Иаци иахъеи. Исымбагәышьеит, егърыбжъамзеит,
Аццышә сабеипш,
 сымшқәа агеит аңша.
Азхәыцратәкъагъ схысуеит аңырқъхәа амцеипш –
Уатәы зны ахауа иалазуеит схыңша.

Ацәқәырпақәа хытны арахъ еивауеит, –
Исытдасны, сыргарц сықәпаан ақәара.
Сгәы тырзызо асаркълбжъқәа аауеит,
Сааитцадырсуеит урт еазныкгы ақәара....

Амтәыжәфақәа еитцыхны ахауа иалан,
Адсаатә ааины иаакәтәеит ус махәык.

Ианеихс, аҕеаларҕс амахэ иахьынхалан,
Ишамазамызгыы лшара хэа мыцхэык.

Ажэџан салан саргыы убас, сыҕсаатэха,
Хэык сынхыҕрыр, иҕан даҕеа хэык.
Сшааиуаз, саҕьал сцэа ианырзар акэхап,
Сыҕенықәскит уажэ аҕсҕазаараҕ махэык.

Избоит, уатцэы зны схы самыххэо сҕалоит,
Ишсықәшэацэҕьаз агэра сымгар сҕаххоит.
Ани аҕсаатэ еицш, амахэ сахьынхалоит,
Сеаларҕсны краамтаҕь уа сынхоит.

ИНҚЫҢ

Инапҕа анырхэа, даасгэалашэоит Кыагэа,
Сынхыҕшылоит Инқыґ иатцэаза.
Инаа рқыґа иахьа акэым, иац акэым,
Иҕамшэа, хадгьыл ианызаа ианца.

Аурымцэа роума Амшын Еиқэа ихыґцыз?
Геродот егыхэом, егыхэом Фукидид,
Дыршьас иамоузеи, нас, уара ушызыз?
Ушьҕақэа злазбара шсоуҕэара, Инқыґ!

Абырзенцэеи арабцэеи хадгьыл ианықэха,
Уара уҕеицши уразкымџеи лахь рыґ,
Ирымгоз арантэ ирызгоз зегьы нықэхэан,
Ухьзада иумаз зегь руґама, Инқыґ?!

Хара ххьаакэеи хґоурыхи леилазџан,
Ицази иахьатэи ари амши еицуп.
Шьоуп агэы иґыґуа, ашьа ашьҕа зьыбьжазуам,
Зиам, нас, Инқыґґыы, зиам, лагырзуп.

Иахъа ари сыдгъыл сықаланы снейеит.
Исымазкуа дарбан?! О, сгәы азнархаеит.
Аха абрақа санааиуа еснагъгы сгәәтеиуеит:
Инқыт итыфны хәхәабжык сахаеит!

АХӘРАШӘА

Идырны иуцхраауа еак шумам,
Уңсы аавугарц нас иаха,
Улымха изкыдта уара Шуман,
Шопен имузыка урха.
Иумбазацшәа уи иахьада,
Адунеи ду ғыц ибах,
Уашьтал, иуңшаап Ельдорадо,
Угәы аназыкаитцалак Бах.

Иумузошәа убаз ғаахәыра,
Унаргошәа уғы еихақы,
Бетховен уқәигап ацәхәыра,
Уагырхигап бжъ-шьхақы...
Уртгы егыртгы ирыдукилом,
Издыруеит, уацнаскьоит иаха,
Уңсны уқәзаргы ушаргыло,
Уара «Ахәрашәа» ануаха.

Сгәы итоуп адунеиғ акгы сацәшәарым хәа,
Иарбан уеизгы-уеизгы икоу сзыцәшәо?
Иацәшәатәума, шыоук рағәрақәа рымхәан,
Ацра иахъавоу уажә ргәы иахаңжәо?

Иаагылазар урт зегъ злажбу ңылхат,
Иахьрылшо исыртозар акәхап шыапғаршә.

Аха усгыы сгэы даара ирахатуп,
Ирасхэашагы сымоуп, рыц саафашээр.

Исыршом цэгъа-мыцэгъа, сацазам гэнаха,
Сыпсстазаара абгъыцкэа цоит еихышэшэо.
Сгэыразра сфыкэуп, иарбан, нас, уаха,
Иарбан уеизгыы-уеизгыы икоу сзыцэшэо?

Мѡакы санылеит сышмацзас, санфытцшэа.
Иахъа сытла абыгы ѡеижькэа фышэшэоит.
Ахаан, зынза ахаан цэахэакгыы сымфыцшэа,
Сапхъа икэу акъаад цкъа сацэшэоит.

Снахыкэшан сызцом, сахыпраан сызталом,
Гэнахарак сфапхъа ишьтахеит емыркэаца.
Исабжьоит сыбла иахъамбо сыбналарц,
Исабжьоит саахъахэны икасттарц еыргаза.

Иамуит, мѡакан збомеи пхъакада,
Сфапхъа иангыла иааин ихраха,
Азэггы сзизыткьом ифысхуеит хэа акэада,
Азэггы исызиахэом уа уоуп хэа сага.

Амала, сгэы нырхоуп ишакэзамыз,
Сыткьап, сыткьап, адунеиггы аасырхэып,
Хайтамхоз ускан нак-аакгыы – хгазамыз,
Арахъ ихабжьахэзгыы угэы хыннархэып.

Сахыкэшан сызцом, сахыпраан сызталом...
Ибжьытуам, хабжьара ибжьахеит асыршэы.
Ихабжьаѡуа хайжэиттарц дафэми, дгызмалуп,
Ахэынтцэа иныласуа ишэуп акэымжэы.

Ашхам халаитдарц дашьтоуп наҥ-ааҥгы,
Маза-аргама иҥахуп хаибарҥсырц,
Аха дхысхысуа дышгэароу, дышгэаҥуа,
Изытны идэықалара ҥыысшьоит асырз.

Азынра хьшәашәа ашҥақәа ирҥахаит
Ихымкәо сханы, уи леит аашоны.
Имцагәышьыозаап, рымшуп, шыҥа уаха,
Ихалоуп иууа, изымтәо ҥшаны.

Амра анаацәырц, асырзқәа неижәылеит,
Аха аеырцәгәан иаақәгылт еиҥа.
Азынра хьшәашәа аҥаақәа хнаршәылеит,
Иуапа шкәакәан иашәылт ахәада.

Сасра иааит уи, иузышьыҥаҥом иқәхәан,
Аха дагьызбом атәашәа злазо.
Азынра зықәцуам, адгьыл аҥсы ықәхан,
Исыздыруам ааҥынра анааиуа излацо!

Аҥаанахаз ҥыысшьеит садырны,
Акырҥы иааскьеит, аха нас
Инасыдҥьеит аетҥыс хәыц кьыркьырны,
Ицеит уи ан ахьыхәуаз.

Иаатит сара сҥаҥхәа еа даҥьяк,
Саагылеит хәыцрак сыенаҥ.
Избеит сара ахара дәҥьяҥьяк,
Снарылаҥшит арантә ауахьад.

Рыхәдақәа җыхны икыркыруан,
Илашон арахь ахаҗқәа.
Сыҗтыс хәыҗ ахьрылаз издыруан.
Еилалон, еилыцуан аеқәа.

Сышнеиуаз, сшарҗысхахьаз дырны,
Җнак зны, еицлабрак сазкын:
Сақәдыртәеит җы-ццышәк кәадырны,
Раҗхьаза уи ағәра сдыркын.

Иџаҗкьеит – иприт ашьамхы-җар,
Адәеижь аҗсаатә еиҗш иахкьеит.
Артәаа-сыртәаа хәа афьҗан,
Ашәақь еиҗш, быжықәакгы ыыҗкьеит.

Дысхаштхьеит аҗхьахә зырҗазгы –
Сыхшыџаҗ ус егьа бжьазт, –
Аха исхаштуам нас-насыгы
Ицәырҗәан хашнеиуаз ашьац.

Исхаштуам, рнапеинкьабжь дыдрамыз,
Шьоук сааигәа илашон рхаҗқәа.
Ағәрақәа хрыхон, ируамызт,
Еиқәкышья хазрымҗеит аеқәа.

Урт роума, иаразнак имҗарсны,
Ишьткәыцәаан изгаз схәыҗрагы?
Аҗәџанаҗ җхыбаџк ахарсны
Ишыказ инхеит иахьагы.

Зныкыр уи сахьчоу, машәыршәа
Скахау, сагыгылоу еиҗа?
Исылоу исыламгы шҗыршәоз,
Шьҗа җынч саатәама схәҗа?!

Избоит сара ахара дәкьаҗкьак, –
Еилагьежьюа еилоуп ауахьад.

Иаатит иахъа сѣаѣхъа ѣа даѣбак.
Сгылами хъыцрак сыѣнаѣ.

Аѣаанахаз ѣысшьѣит садырны,
Акыргы иааскъѣит, аха нас
Инасыдѣѣит аѣѣыс хъыѣ кыыркыырны,
Иѣѣит уи ан ахыѣхъауаз.

Азсашъа сдырѣарѣ, инасыѣахасны,
Саларыжъуан сѣызѣѣа зны амшын.
Смадаѣ-мадашѣо сѣынасхон, ишѣазуаз,
Дара зымѣа игылан исзыѣшын.

Азы сшагаѣѣкъо рбар, уи салыргашан.
Рыѣналажъны сааргон аѣѣарахыы.
Срызѣѣаалон, аха сѣызѣѣа шиашаз
Сара бзиа еилыскааит ашьѣахыы.

Исдырѣѣит урѣ азсашъа, сымшѣакѣа
Сѣаласыжъуан снейны схѣа амшын.
Хнымхѣит хара краамѣа ххъыѣѣра алакѣѣѣ.
Мѣакы хѣѣѣын, аѣакар ххашын...

Амшын ххын, агъыштѣа ду цырѣыруа,
Аѣѣѣырѣѣѣа хѣжѣлон еисаны.
Уи хнызхыѣѣыр, зиас дуѣѣак хрыруан,
Зиас дуѣѣак хрыруан хѣзсаны.

Машѣыршѣа, схала, зыжъ дук салахѣргыы,
Сѣы сымнаѣъар ѣалозма, уи саѣѣѣон.
Аз иагаз азѣ избахѣ аасахѣргыы,
Уи хамыхѣак иакѣны дсыѣхъазон.

Зегь сгәалашәон, асаара рҗаҗхьа схырхәон
Сара сөызцәа – азсашьа сзыртцаз...
Ишыкам здыруеит адунеи зегь ссирха,
Уи сарҗәышқәеит, снымхеит сышгазаз.

Ушзықәымтцуа збоит уи аркьыл уасны,
Зегьы ураҗысыргьы шуанамхо бзантцы...
Аха еилкаашьа сзәтом, исыцәхасны,
Сзаларыжьуа сөызцәак җаҗхьа азы!

Ғаҗа-җымтраны дгьыли жәҗани рыбжьара,
Иахьеиҗш, абас схы саназынхо,
Сышхәыцуа, сҗәаҗәа иаақәлоит еидарак,
Еидарак, макьаназ сымчқәа зықәхо.

Сышьтаһьҗа инсыжьыз мҗақы саныҗшылоит,
Сгәы тнарзызоит саҗхьаҗа инхаз.
Саҗхьаҗа инхазеи, иаххәап, нас, шықәсылагь?
Жәаба? Җажәа? Иаххәап, иагьрейхаз...

Абар, җынҗажәа схытдышт... жәаба ацны!
Иахьа акәымзар, иааихьеит, уатәоуп.
Зшәахшәа снышьтаба сцома сыбжьазны?!
Иабаҗоу зхы иазызхәоз «ханцәоуп»?

Сара ари адгьыл сахьықәыз сынцәамызт,
Ауаа срылан, сынхон ауаа реиҗш.
Исеиҗыз җызышьоз шьоукы сагьреицәамызт,
Изеиҗшхарызеишь наҗ-наҗ сара сҗеиҗш?

Иахьыргара рымам шьоук ахьзи амали,
Рызбахә ахьхәоу зегь рчуп хаҗатас.
Сара тынчрак ахьсоушаз сыбналеит,
Схы сазынхеит иахьа абас...

Схыршәлоуп амшын ду иарблакьо нышыны,
Зны-зынлагь иамуит, сымшуп, са стәык.
Аха, аңстазаара азыблара ныжьны,
Иауама, сталан сызтәома ҳаңык?!

Изака цшоузеи иара усғы
Бзың аиҗхаа итҕқан иаауа!
Издыруада изырбыжкызғы,
Уи абас еиңш иантәаауа?!

Ашьапы ианаграгыла,
Итцыҗрыма, уара, абжьас?
Дарбану ара, хратәыла,
Иаграгыла абжьас зыбжьаз?!

Бзың азиасғы цырзама,
Аңша хыслан иантцысы?
Абҕыжә еиларгъежьюа ицама,
Машәыр ҕамландаз, абааңсы!

О, цыаракыр амца ахысма,
Былфҗык ацуп иахьяауа.
Исмаҳама, азәыр дхысма,
Агыгшәыг тәлеит ихәаауа.

Иара сымоуп хысғы гәысғы,
Мҗакы сықәуп скәалаауа...
Изака цшоузеи иара усғы
Бзың аиҗхаа итҕқан иаауа!

ОДИССЕИ

Сыхъыдаха, исшәу шысшәу икәыжәкәыжәны,
Сынкыдхало, сәыреееиуа, сыбгъаауа
Санырбалак, сыкоу цыыршьоит ижәны,
Сагырыцхаршьоит схагәгәа сахъаауа.

Уаџ дазтаауам сахъынтәаауа, ирнаџи,
Уаџ дазтаауам сныгәнысуа сахъцо.
Сара снейуеит икоу-иану гәаџо
Азә дцаазаргы икаџәкьоу ицәзо.

Исзыџшуп, издыруеит, хара Итака,
Ишыџшу агәы џџәазар хәа сшәом.
Агәырџа азы-мшын иалоу сгәазырхага –
Пенелопә – лыхъз машәыршәагъ исфәшәом.

Дәҗәак акәым,
Иргахъеит исшәу кәыжәкәыжәны,
Изсышьџоузеи џаџхъа сымџа куа?
Сзызцо адгъыл шыџоума баша нышәны?!
Ибашазар, ас сҗалозма сазгәыкуа?!

Арахәыц пеиџш скылсуеит агәыр аџагъ,
Ршьапы иқәсыргылап зны џси бзеи.
Ирмузар, идсырбап, нас, сышфырхәџоу,
Хъзык ауп сара исымоугъы – Одиссеи!

Иааџсырҗьар, исышьџоу цәгъа иацәшәашан.
Азныказы ицашан урџ еимбгъыжә,
Нас иеидтәалан акаџа рхалашан,
Уи слалажъны сарџарц уатцә анышә!

Башоуп, маза аргаман шәәқәымгәыгын,
Зықь маана сыџшаароуп сара еиџа.
Исзыџшуп, сагоит Итака сыхан,
Исзыџшуп, егъахъуам сыџнаџа.

Амц иапысшыуеит, иахэозар, аиаша,
Агэгәахәа ишеикәу срылсуеит Ө-мцакы.
Схы стахымхарц иахәа сымшқәа зрашо.
СраӨсуеит сара, сгәыгра Өхаракны.

Уи бирақуп, исхакуп бла иамбо,
Зи мцей ирылга, ишәыр-шәыруа иаазгоит.
Исхыуаауеит ахахә, Өада ацакь иамқаз,
Иаадыды-мацәысны амшгы еилгоит.

Убас семиаауп, Пенелопа сагылыздыршам,
Аха егәмам – сымӨа зкыз бзахәит:
Иага цәгәа рыхәшәадыз, иага дыршаз,
Аха усгы сара Итакаа схынхәит!

ИСЫМОУ-ИСЫХЗУ ЗЕГЬ ШАНЫ...

Нас исыхәарц,
Нас сышнеиуа испыларц,
Итацәахны исымам сара акгы.
Акы дахәан, иаӨсымгеит агәыла, –
Сгәыла исымоу истоит есқынгы.

Санзыкала сөызцәа акала срыхәо,
Уи разқуп, насыпуп сара сзы.
Сышьа хауа сымала сафыхәом,
Сыга кәанда сымазам схазы.

Ари амӨа ҫа пытөыкгы анзалоит,
Исымбац ахаан итшәацәаны.
Ари адгыл сцәыргоит хәа сеитцалом,
Схы анызбо арака сынцәаны.

Схәыштаара амца еикәыми ишахәшахәуа,
Хнеидтәалоит уа зегь хаикәшаны.

Оба злам, адә иқәу агәарахәа,
Сгәы аңхарра рыстоит ишаны.

Аңсы тоуп, игылоуп атла дацла,
Ауафгы ауаа рылоуп дызлаауа,
Ишамшамуа икыду амра сацлаб,
Ахәйтцәхәа искъоит ашәахәақәа.

Ауаа срылоуп
Шәеицынха, шәеихәа хәа,
Исфырцааша рцәыцәах сахаңом.
Акәапеикәа ирныстәалоит ахәхәахәа,
Сзыхкәа шьоук рцас итасырбом.

Ашәарахкәа ирыстоит абнаршәыра,
Аңсаатә – ари ажәван ҳарақза.
Пхәыск инага илыстоит сгәы ашыра,
Ибмырцәгъан хәа слыхәоит слахьынца.

Сызну аамта иастоит сымч-сылшара,
Арәаш еипш, икастәоит сара аңхзы.
Сдац-ңашә рзынсыжьюеит са сыхшара,
Иарымтарцгы срыхәоит зегь азы.

Сыңстазаара шацсыркыз ашәалоуп,
Сашәа, заа уфәхымцәан, абаакәа!
Уара иустоит сгәыргъа, схъаа, сгәала,
Сыдгыл гәакъа – иреигъу сцәахәақәа.

Сыңсы злаңоу амреи аҳауеи рыда,
Дара убартгы ныжьны атыхәтәанза,
Исымоу зегь ауаа ирыңа-рыңо,
Абри адгыл сықәцуеит скалаза.

Аапын. Амра. Бҕы иатдэала
 Адгыл ычыоуп. Зегь лашоуп.
 Псаатэкэак гэырҕо ажэдан иалоуп,
 Сыкэа итахэмаруагы ацшоуп.

Ажэдан саркыаха исхагылоуп,
 Адгыл ацхаффы ахышэшоит.
 Аха асаркыа саныцшылом, –
 Са сышлара мацк сацэшоит.

Истахы-истахым срызхэыцуеит
 Сацхыа иҕоу, шытахька инхаз.
 Иахымѡахыцтэым сымѡахыцуеит,
 Алакэ салоуп сара нас.

Акгы ыҕамшэа сгэы зырмачуа,
 Рыгэхыаа мкыкэа сымѡа зкуа,
 Ёы-ццышэк сақэтэоит иҕаҕыаҕыа,
 Нцэахшак лышка сыццакуа.

Сеы-ццышэҕы ҕума, ирашыуп,
 Снанагоит сымѡа ааихтэа.
 Саҕацэа зегь раан еилажыуп,
 Срылгеит, иҕам адауцэа.

Рахэшьазатэ ахан хытэцара,
 Избоит, дықэтэоуп дымраха.
 Снапы накэсыршоит лзара,
 Дсыма сҕаасхоит сыцшаха.

Еилыргашыа рмоуа еилазѡоит
 Сара слакэи слабҕабей.
 Иееимхар хэа сшэеит ак атцэа,
 Ахы исцэықэгылт адунеи...

Аапынран сара сыззықәпз,
Сызлагылоу аапынроуп.
Аха ашәах еипш наӳ инықәбан,
Уажә ссызхәауагы са сфәроуп.

Иӳоу дыруа, иӳам дыруа,
Иалшо гәәтан, зегь шәаны
Сшааиуаз, сылабжыш цырцыруа,
Сзамӳа инықәшәеит икәырны.

Ата стампшит сара тышак,
Саӳал, сацәмшәааит учалт.
О, мап, уи гәырӳа лабжышым, –
Амра сыблақәа ирхыччалт!..

Иацтәи арпыс, иахәа шыта сабдухан,
Смаӳа дсыман савоуп аӳшақәа...
Рыцхәроуп, уигар аӳсцәаха духан,
Ианаамӳазам, уг-уфы амырхәа.

Рыцхәроуп, уажәы-уажә исхынхало
Абри асаби дызбаанза сызхара,
Сиетцәахә лкыдшәан цаӳа илӳалар,
Сазааигәахар исзыӳшу сдамра...

Ицәара зқәым акакәны ссызныӳшылоз,
Изнызбааз зыӳ аргама, зыӳ маза.
Сымӳа удаӳ, аӳакар шаншылоз,
Абар, егысыгым, сааихәеит аханза.

Аха усгыы сгәы цаны сыгәжәажәом,
Избахуеит даӳа цыӳк ссызцарашәа.
Смаӳа истоит нас са сашәеи сажәеи,
Амӳа уи даныстоит деикәыршәа.

Иазхап уатцәы зны уи, цхьаҕа изызхаша.
Аапынра ааип – иџеиуеит џацхьа аҕа.
Адәы сықәмызт, схәыцуеит, сара баша,
Иеихызымгеит баша зны сшьаҕа!..

Сналыхәаччеит сан аҕакәажә,
Инасылыцсаауа дак:
«Сан, бышцаҕоу?..» Жәа мхәазакәа
Икалцеит азцаара аҕак.

Избоит, дыҕоуп уи макъана,
Итагәышьоуп сан лыцсы.
Аха иашоуп зегъы ргъама,
Зегъ еидароуп лара лзы.

Ғыц илцоит амхатцә акышьа
Аитарҕәаҕәа сҕазцоз сан.
Дџеиха лхала дзықәтәагәышьом,
Кырмузакәа цәҕьа даацсан.

Егҕамлазшәа, сцәажәоит цасхәа
Схы сгәы даара иазтацә.
Сылхагылан лафқәак ласхәоит.
Икастоит, аа, еыргаза.

Санындәылцуа лара зыхьшәа
Лыччацшь хаара сыҕлыршоит.
Иасхылыгзоит: «Шәара ишәыхьша...»
Нас уаха аарлахәа илыршоит.

Ижэдыруама сэигэыргыо –
Сшэеиҕым, сагышэеицэам!
Ижэдыруама сэигэыргыо –
Шэуаауп, саргыы сынцэам!

Схазы адгыл сықайым,
Сшэықэхэашогыы сшам.
Издыргэышьоит, смаалықым,
Зынзагыы сыхэшам!

Шэрыцэоуп иага гэнаха,
Ишэымоуп иага гха!
Саргыы анака сҕахан,
Сҕытҕ арахь сеиха.

Аиакэымқэа анырхэоз
Исымхэарыз иакэым?!
Ацэгъара анысхыырхэоз
Исратцэон са сҕақайым.

Хаивалеит иагарыла,
Нас хаивыст лассы.
Шэрыцхарақэа срылан.
Рыцхаран са сзы.

Ижэдыруама сэигэыргыо –
Сшэеиҕым, сагышэеицэам!
Ижэдыруама сэигэыргыо –
Шэуаауп, саргыы сынцэам!

Аныха-пшы аҕаҕхьеипш, исхэоит сматанеиуа,
 Аапынтэи ашэткэа быргэылак: – Хаикэшэап!
 Хаикэшэап азыхь хэыч ахылеиуа икэеикэеиуа,
 Игэыбзыгза ашыыжь аҕша хаа хҕашэшэап.

Хаикэшэап зеггы-зегь хахьырбо, аргама,
 Бҕахызар – атх лашэ хҕеалак, маза,
 Мѡахэастак снанылар, итҕэитҕеиуа игами,
 Инкылсуеит ишиашоу егы амѡа аханза.

Баацэыртц бара уаҕа, бычч-ччо ахьхьахэа,
 Былахь еикэытцэ егьҕамлацшэа зынза.
 Уа атцлакэа гылан хамцан шэыпхьа хэа.
 Уа ажэѡан хҕагылан зны ихаракза.

Ицаз, хнырхэышыа змоуа зегь рҕыхо,
 Раҕхьатэи амшкэа рцэа хаа ахьыкэкэа,
 Игылоуп абааш, сара сбааш, сара сныха,
 Уахь инеитцыхны искуп уажэ снапкэа.

Ипштэызар, сыҕшызаап, аапынра мѡасааит,
 Абыгькэа ѡеижьхар, ишниеиуа иҕышэшэап.
 Амала, хатцла аҕсы тазааит, имѡазааит,
 Амала, сбыхэоит, ҕазныкгы хаикэшэап.

Хаикэшэап аикэшэара агэахэара шхамоу,
 Идыршаз ашахеипш цьарак хаилашэап.
 Хазы-хаз хандэыкэла, исылабцаз шхамуп,
 Уи сабмырган, о, сбыхэоит, хаикэшэап.

Хиақэшэап еикэшэашьа амамшэа ахьырбо.
 Хиақэшэарц Анцэа иахьязишаз хаикэшэап.
 Хара уаха гашьа хэа хамам иахырцэ,
 Нас амра игылаз акэаҕхэа илташэап.

Уатцәгы игылома уи амра ҳа ҳзыҳәан?
Азхәыцра атахым, аха мацкгы ҳашәап.
Сара сакә бара бакә, еилаагеит аныхәа,
Сбыцхәоит аныхәахь, сбыцхәоит, ҳаикәшәап!

Бзиа сылбом уи, издыруеит, издыруеит,
Зибнака абас дыцшуеит есымша.
Башаза сгәакуа савоуп, суазыруеит,
Лара лхы итагыжьуа итазаап ацша.

Саха лымазам, сган ахь машәыршәа
Даахьацшыр, җацхьа наф даанахәуеит.
Сақәитылтәыр, шыаҗакгы сналцыршәом,
Аха башаза аатцраҗ слахәуеит.

Бзиа сылбом уи, издыруеит, издыруеит,
Зибнака абас дыцшуеит есымша.
Аха изкаҗәозеи лабжышқәак цырцыруа,
Аатцра игәаҗеиуа ианавоу ацша?

Бзиа сылбом, – сгәы скыдхоит акәкәыхәа. –
О, зегь мариала ишцалҗеи азы!
Бзиа сылбом, инцәеит ҳара ҳныхәа,
Аха сылхаштрангы дыкам бзанцы!

Адгьыл сакуазма, ажәџан еимыздеит,
Адгьыл ахь слалбааит нас сара еиҗа...
Абзиа сзухәозар, излоухәаша уҗеит,
Ацәгьа уашьтазар, смаалықьмызт, уеимда.

Сыцэгъеи сыбзиен еикаразар, суафыми.
Санишоз ус сишеит сара Анцәа.
Стәон снапқәа ахьхьахәа иафәхәмаруа афымаа,
Исеигәырғъан амџа ансыртә ашацәа.

Амца агәгәахәа еикәыларц санагәхәа,
Санџатцха, уи еихәлацәар хәа сшәон,
Иалалон ражәақәа ажәџан ицсаатәха,
Сааигәара игылаз хьушәа ирфәшәшәон.

Урт сара сныжьра ахаангъы иртахымызт,
Сыкәа италон, итыцуан смагра.
Аха цәгъамзар ееик иара ихымызт
Афыстаа цәыршәагак, итахаха игра.

Уи хаилеитцеит харт енак хыла-гәыла,
Сымцахә ирцәарц ихиршәтит ақәаб.
Дытцсыркъеит зынза хара здымыз агәыла,
Аџстаа сишьталт – дыбналахъан, дааг!

Раха смоузо сыкәхеит аамтала
Сџымаа, схымаа, сфырпын, сыпхьарца.
Сгәы цкапуа шьоук рашта сынталон,
Шьоук рымцын сыкәлар стахымызт зынза.

Рыгәра сзымго сынхеит зыгәра згашаз,
Сыгәра згашазгъы ирзымгеит сыгәра.
Ацәгъара алцуа ицон зынза абаша,
Аџстаа данықәтәаз хыхь алыгәра.

Икоуп ашьтахь зтып иқәтаз мариала,
Икоуп нас уаха рееишьа змауз.
Зы-хәашьы зы-цқъеи шнеиуаз еилалеит,
Ипылхатхеит ирахатза итәаз шьоукы рус.

Срылашәан, срылцит ацәгъа зыхәшьадуаз,
Сфәнаасха, амџан сагон алапкъа.

Срышьталт, аха избомызт сызшаѳоз,
Анахь сықәхаит, зны, ара сананѳа.

Издыруеит, ақьиара атәылаѳ егьсыхьзом,
Сқьиара сѳықәыхәхә санаагыл схәта.
Амра ашәахәа хаа ґыпуан игәыбзығза,
Сѳымаа снапқәа наѳахәмарт еиґа...

Ауаа ирыхәара сашьталеит, усда
Стәамызт ацәґа зыршоз рыгәта.
Абзиа сзухәозар, излоухәаша устәит,
Ацәґа уашьтазар, смаалықьмызт, уеимда.

Амѳадукәа рґыцуа, аханқәа ргыло,
Акы асахьа тыхуа, акы шәуа,
Иблахкыгахоуп адунеи шупыло,
Аха, иабаѳоу, салагеит сажәуа.

Ара амра каххаа, уцоит ѳада сасра хәа,
Ахәылыхәа асы ауеит уажә уа.
Хаизааигәахеит, асеипш аамта хәхәон,
Аха, иабаѳоу, салагеит сажәуа.

Сажәаґ ыѳоуп, слафґы схәоит макьана,
Атыпґхацәа сраѳсуам наѳ сшәышәуа.
Ахәсаґ са сдыргылазом аган ахь,
Аха, иабаѳоу, салагеит сажәуа.

Сычкәынцәа ѳеидаст, абар ихацәоуп,
Ишәхьазароуп шьта зыхшыѳґы шәуа,
Дышәѳыкхароуп, смаґа хәыч дышпәзәхо,
Аха, иабаѳоу, салагеит сажәуа.

Избаз маңым, исзымбаз кыр еихами,
Исхәаз ыкоуп, искәыг сеихазыршәуа.
Апсҗазаара, сзықәҗо уара узами,
Аха, иабакоу, салагеит сажәуа!

Срылсхьеит акырынтә қытағь қалақығы –
Зны сгәырғо, зны сылахь еикәтә.
Сахьнеилақ, сахьааилақ, сара сахьцалакғы,
Ауаа срылан, урт рылаңш схын ихааза.

Иқан ахгарта, иқан апсҗарта,
Снатәхьазарғы зны сеитәғәғә.
Ауаа срылан, исымамызт шәарта,
Сдунеи иахаңчон ари хамра ашәахәа.

Сгәы ианабозғы сымҗақәа ркызшәа,
Апсра қадыңь сҗаңшызшәа алақта,
Ғазныкғы сымч-сылшарақәа қысшәон.
Издыруан сышгылаз ауаа рыгәта.

Акраатцуеит, издыруеит наунагза сшықам,
Аха, абирақ еиңш ишытыхны Ауаҗра,
Ауаа срылсны саауеит сара аҗнықа,
Аҗны сдәылтңны сҗоит ауаа рахь.

Сахьнеиуа игәырғо ишысқылаша здыруеит,
Исыцуп, пхаррак рызназгоит схаҗа.
Иацеиңш, иахьағы ргәыразра сныруеит,
Сынхар сҗахуп сара абас урт рыгәта.

Исыгхаз сыгхеит, сәмеигзеит сылшара,
Сықан, сынхарғы сҗахуп ауаа рзы.
Ирыхбалар зны сыблақәа амра лашара,
Ауаа ишрылахо жәдыруз сыңсы!..

Арахь лассы-ласс сааиуам, сықәла,
Хәыцрашәк сыцноуп нас сшаауа.
Абар, ихәлеит, шыта ашта снықәлап,
Сәатцапшп ажәәан, сгәы цшаауа.

Катца змам, зынза ак злымшац,
Ак иацсамхазаз уафны
Схы шызбо, аа, еилымшәац,
Етәа гәартәк цәырцт сханы.

Урт кәеицеит анахьггы арахьггы,
Сгәы дырфыхарц иааилыцъеит.
Сылапш нықәсит ашта еиҥахггы,
Хтысқәак сгәалашәан сааччеит.

Сиетцәахә хәа ак гәәтан сгылан.
Ех, уи кыдшәоит, зегь акоуп,
Аха егьахьуам жәәан цәула,
Асар рымәагь тгәыхаа игоуп.

Хашта сантыцуаз абахчақәа еинылон.
«Сынтәа агарта хаушам ашәыр», –
Ихәеит саб, еакы изымхәазт, даатгылан.
Санггы даагәәкит: «Иумыхьааит машәыр...»

Хара сагацәеит сызнылаз уи амәа,
Сахьцаз сынхацәеит, сынхацәа!
Аха издыруан сеиҥамаарггы шамуаз,
Абар, саарылагылт сааин анхацәа.

Избеит, саб уажә илахь еикәцәамыз:
Цшацәгьак аакылкьан, иусқәа еилахәа,
Ишәыртцлақәа ырылгеит, аха уртқәа иреицәамыз –
Алрагь еилаҳаит, ицхасҭан азахәа!

Еикәхаз еилырхуан ашҭа сантыцүаз.
Скәақәа днас-насит саб дааччашәа:
«Хара ҳақаз, дад, иахмоушеи иахцәызуа...»
Сангьы илхәахырц дафьын хаз сыгәшәа.

Сеитанхахт. Ға зыбларак салан.
Алада сыџуан, зны аџада сҭон.
Хҭацха иахылцүаз алџацә сыҭсы алан,
Уахьтә уарла-шәарла ажәабжьқәак сыхьзон.

Инсыжьыз сыцрыхон – исымазма цсшьара –
Исыпшызгьы ргәы кьдгьлт, иаапсеит.
Санаабжьала ҕнак хгәарабжьара,
Испыргалт абригьы: хҭеицъ еимапсеит.

«Ашҭа снықәсып, сынхалап абарҭа,
Уажәытәқьа сышиашоу ҳаџны сныџнаххып...»
Сышхәыцүаз, снейуазаап ассиргьы збарҭаз:
Аҭша иқәхәан иагеит уи ахьб!

Нас ашҭа сантыцүаз хратцлақәа ркәыбон.
Лассы схынхәуеит ҳәа исыман ҳасаб.
Аха санаахынхә, испыргалт акәыба:
Аҭыхәтәантәи уажәа сахьымзазәит, саб!

Рыцҳарак ххысит, ҕа рыцҳарак ыҕам.
Акакала амшқәа цоит, еихышәшәоит.
Амџа сықәуп, сҭоит џаҭхьа аџныҕа,
Сан агәашәаҕ дысцымлархәагь сшәоит.

АДЫД

Ицеит шысхэоз адыд ҕагэыргэыруа,
Агэарахэа ипжэоит ҕаҕхэа сханы.
Ахаҕы азыхтуам ажэџан, исыздыруам
Изыҕоу абри амш агэы нханы.

Агэалақэа еицыла, еицыла, еицыло,
Акакала ахэаақэа еизыкэкэаны,
Алабжышқэа шыта уаха иазнымкыло,
Ахаҕеахэа рҕаархарц аума иқэаны?

Издыруада, иааизар шыоук рныхэа,
Рашта уи ахыталаз инаҕшыны,
Адыд абжыы гозар дара рзыхэа,
Урт ирхыџуа гэыргыарак иабжыны?

Ицеит аамтала адыд ҕагэыргэыруа,
Иҕахэаеэа уи ибжыы ааџуеит хараны.
Изызхэоу макыана цқэа исыздыруам,
Аха иҕоуп ҕаҕхэа усгыы идыдраны.

Еихаҕэҕэоит есааира амшқэа еихало,
Ижэпахахаран лашыцарак ааигэахоит.
Агэысакара сықэахазшэа зны схала,
Сышзахэо уи аҕырцқэара сҕаххоит.

Анцэа сиҳэоит: сымшқэа умган, амарцэа,
Атымнтыша сҕоумтқан усыцэхас.
Сара аусқэа сымоуп, аа, сыхэмарзом,
Угэы иамбан аамтагы сызсырхас.

Лашарак еиҕш иҕыцэаауеит уи саамта,
Сымра шлеиуа акэаҕхэа илҕашэоит.

Ишпазури, иара убриггы хамтан,
Исаѳоушьаз амаѳгы сызсырхоит.

Сцазарггы, сухѳоит, сара скылаз,
Азы ыкѳршан сышьтагъ наѳ ианых,
Аха ари амра гылалааит ишгылац,
Ашара шьюук аѳылоз, рыхѳа шьтых.

Урт рзыхѳан ѳыц иааѳшып ахсаала,
Аѳстазаара амшын ѳаѳхѳа ицѳѳырѳап;
Абри адгыл сзыѳѳыз, сыѳсггы залаз,
Схы аѳѳтарц зыстахызггы рбап.

УЦѳАРЦ УЛШОИТ УАРА УГѳЫ РАХѳТНЫ

Саб игѳалашѳара иазкны

Уаѳытѳыѳса дыѳѳмызт укѳша-мыкѳша,
Ианаурсыз зны араѳа уара атѳѳан.
Ухала аужѳра хутит амра укѳшуа,
Уцѳеит ахѳаца амѳа, нас, уааѳсан.

Иабаѳахыз краамѳа аиаха, атѳаха.
Узыхъзарыз уздымызт, уеилахон.
Думамызт, ауаѳы затѳа, хѳархък иузахоз,
Кдык ахы иузѳахоз дуѳаххон.

Абна илхны уатѳан зны абыѳа,
Аѳьаргѳал аанда еикѳутѳон даѳѳазны.
Гѳашѳк анѳоутѳа, угѳыргѳо уи унѳыѳуан,
Арахъ уааѳалон иаѳаггы иуѳахны.

Узатѳѳын, зеггы урыхъзон ухала,
Уѳѳѳынан, укѳан усѳан угѳѳѳаза.
ѳнак абраѳа алѳатѳа хыхъ ихѳалейт,
Уара укѳѳѳѳа иахылѳѳит уи хѳхѳѳаза.

Абри ақәәцә дыфәналеит сангы дҕацан,
Дәеа хыбрак гылан илымбеит.
Нас – акәасқыа, нас иаазан ақәатца,
Хшара гәартак нас ихазхауеит.

Акәасқыа инавак, хазы игылт аҕацха,
Иҕоу аҕш азышытымхуа аҕа.
Ашьхымзагәара иамоуп хазхара ацха,
Зынза ыы ссирк тахтәоит, ицқыаза.

Арахь асасцәа ааиуеит шыта лассы-ласс,
Убас рахә гәартак хамоуп ианцаны,
Рхыңхьазара ххаштит абна илаз,
Аән шаҕа ааиуаз сгәалашәом, цаны.

Ажытаа кнахауп, ашәхақәа аләа иашәит.
‘Еа шәышықәсагы указ, зегь хаикәшәоуп.
Аха, санаахьяҕш, саб, абас ушҕажәи?!
Ушааңсазгы ангәастаз, ех, уажәоуп.

Амәа хаутан хтытд иаразнак ашта.
Ауаа рзы-мшын халалт хаиханы.
Ишуҳәара, иказма зны иаххаштуаз,
Утәалозмашь уаргы мацк угәы нханы?

Иахьагы иубомашь хара харак ҳадны?!
Умәасит, уара уусқәа зегь нагза.
Уцәарц улшоит шыта угәы рахатны.
Узгәытаҳәхәоу ари адгьыл ухчынца.

КЛЕОПАТРА

Сара шыта сычкәынзам, дадраа,
Схахәы шышлара ишлахьеит,

Аха слызхэыцуеит Клеопатра,
Клеопатра сгэы дҕахеит.

Сара сакәу ҕыышьоит, иашан,
Уи дызгэытҕахәхәа даазгоз.
Адуinei ду лакәха ишҕашаз:
Аҕхәыс дыҕан – зыгәра згоз.

Салызгоз еибгала азы-мшын,
Сгэы ианкылахоз сыҕсыҕ.
«Сымш!» – сымшын,
«Сымра!» – сымшын,
Ишҕасымаз, хәи, насыҕ!

Аха насыҕ назагь, дадраа,
Азәгьы имоузац, схәоит сара:
Дсылгеит, слыҕсахт Клеопатра,
Амца иалалыжыт Мысра!

Иахасыршәрын сыхәда ашаха,
Ахызатә сгәатҕа ғнаҕәаарын,
Аха исмоуит сара уи аха,
Ҧаҕхәа лышҕа мҕак санын.

Сдуinei җта хәашьқәак лахахан,
Абас сымра лҕашәоны,
Егьыҕамлазшәа араҕа уаха,
Уи даацәыртцит дашәаны.

Ауаа ирбеит сара исбаҕхатәран –
Зегь ҕасыргьежьюан смаҕәаз.
Ускан слыргьежыт Клеопатра,
Ислырдырит уи сшынцәаз.

Салыхэхэа пхызк убас еипш салоуп,
Сгэы тгэырғаауа, сагоит уи штакахы.
Амтэыжэфақэа реипш, амахэқэа еидыпсало,
Саахьапшзар, тлак гылоуп са схахы.

Снапшы-аапшуа сныталоит ашэшыра,
Ашьац пшқа аарла иқашэқашэоит.
Ахауа уажэы убас иќаандашышыроуп,
Абра сышгылоу самхацэар хэа сшэоит.

Сан даадэылтцуеит ус, дызцоу уархалуп,
Иааган сапхьа ишъталцоит амартқ.
Лнапы разқэа схьысуеит, урт халалуп,
Урт рыпхара сныруеит сахьцалак.

Ижабахьоума иазхымшэац уалқэак хадны,
Хьаақэак хаман?.. Уртқэа акгы схым.
Сыцэоуп сара убас еипш сгэы рахатны,
Сыцэоуп, ацэа салтыргы стахым.

Алаф шаххэоз, аамта мѳасны ицазаап,
Сгэы пшаацэозаап – саналага сажэуа.
Сажэақэа ббырхар бтахымхеит, нас, ишпазуаз,
Шэгэарабжьара са сыбжьысуан зны сшэышэуа.

Усшэа збоу, хэсақэак атэы сахарцон,
Сеыртынчшэа сцон са сгэы еилашуа.
Быхцэқэа бпозшэа баақэгылон абартца,
Сара сахьыкам зибнака быпшуа.

Асы леиуан. Ақәа леиуан ахырхырхәа.
Афы ахьсыртәз сатцашьшы изжәуан.
Ғнак, сшыңшымыз, хатца бцеит анырхәа,
Ишпазурыз, сеыбхысымшыаит, сшәышәуан.

Иахзеилам хәа сықан акгы уаха,
Иаацәырыргар бызбахә, слеихашәуан.
Быцкәын хәыцы дбыцны саныбґаха,
Сласны наґ снашәыдымци, сшәышәуа.

Сқәыпсчхәуеит, исымоуп иахьа гәалак:
Баргы саргы халагеит хажәуа.
Сыпстазаара мѡасуеит ус, шәышәрала,
Абар арымз сахьықәтәу уажә сшәышәуа.

Акаґеипш хәыцра хьантак схахан,
Исылнарґьоит сшәара акы атцәы:
Дгәаґит, илшом, илшатцәґьом уи уаха,
Ипстазаара далцуеит уаха азәы!

Акы ихәоит, аха иихәо хы амам,
Дбарцьеиуеит, зегьы ибоит еиқәатцәаны.
Ғхәара кадыць абастцәґьа иааигәахама –
Ашәымтақәа цоит иццакцәаны!

Ихаґьежьюеит. Иґагылеит зегь апсцәаха.
Уажәоуп, ирбоит, узихәазом уатцәы.
Аха усґы уртґы ирылшом уаха:
Ипстазаара далцуеит уаха азәы!

Саргы сгәаґуа абри атцх салоуп,
Ғәыґра хәчык сгәатца атра ахауеит.
Саргы сгәаґуеит, аха сґы неиқәхәало,
Адґыл иқәыѡ, кьаасыбжык сахауеит.

Аапынроуп, исѣоит абыца,
Исыргѣгарц саѣуп аандак.
Снеиааиуа абахча сыцоуп,
Акы рееиуа, еакы ааитак.

Срыхѡапшуеит уажѡ сырхыбаан,
Игылоуп сытцлакѡа кахѡхѡа.
Икыдсыргылоит цѡара акыыба,
Тынч еилысхуеит азахѡа.

Арахь саатыгт аутра сбахан,
Рыцқәак нықәсыңсан анышә.
Исымазамшәа кататә уаха,
Схәыцуа садгылоуп ахышә.

Спашә абрақа иғәғәзахазаап,
Абрантә санейтоугагь, цаны,
Сцоит, иудырузааит, иаразнак,
Абни атлеипш слеилфааны.

Шьта уаха хақымгы дысмыхә,
Ианаиуа хаиқырцра асаат,
Ижәдыруз адәныка сгәы шсыхо,
Ишдәылпыруа арантәи аңсаатә,

Адсаатə – сара сгəйгра – зымцəйжəа
Снытцак иахьанза саазгаз.
Иналпґашт уи ґада сыжəаан,
Сыдгьыл иахьпраап уи нас.

Зны ихало, зны иҗало, ихәмаруа,
Ицап, наҗ-ааҗ зегь еимда,

Ус, ажәѡан ишалоу мацара,
Егры инаркны Ысоунза еиѡа.

Ирхаѡыруа ирхалап Дали Ыабали,
Кәдры аѡшаѡала инаскьар,
Аиѡхааѡа ирѡыѡраап, ашьхаѡа ирхалап,
Иѡсаатәуп, уи гәыѡроуп, абар,

Риѡа ихыѡшылап, азы иатѡа Риѡа,
Ишсышьѡоу абазшәагы иѡыруа лаѡәк,
Ихынѡып сара сахь уи, аѡ иѡѡак
Исзымѡыз, сызхьымзаз ѡәаѡәк.

АМѡА АЗХӘЫЦРА

Автобусѡа Риѡаѡа иѡәуп уажә амѡа,
Инхатѡи-аахатѡиуа иѡоит иѡырны.
Арыѡьарахь иѡоу еиѡѡәашьа абамоу,
Арымарахь иѡоу узбом унаѡшны.

ѡкәынгы зѡабгы амѡа имѡѡанарсуеит,
Амѡа абыргѡәагы арахь иаанагоит.
Амѡа ахьааи агәалеи ѡханарсуеит,
Уи ианылаз ихы даара агәра игоит.

Иуѡаххап – амашьына. Еиѡьзар шьапыла?
Умѡахәаста хара икәаратѡап.
ѡсхәынзагы ибжьоузеи, амѡа унанылар,
Иумбазакәа уатѡ уанза уназап.

Амѡа унанагап ѡѡалѡанза ишиашоу,
Иара уаѡагы ингылазом нас.
Уаѡхьаѡа ишьѡазар,
иуѡхьап – уартәашам,
ѡазнык уаннарѡшылап ушьѡахьѡа инхаз...

Абар, сара автобус саатыцуеит,
Аныкѐацѐа срыццоит шыта смыццакзо.
Сынтгыла-аатгыло сахънеиуа срызхѝцуеит
Ара шыок ирымбо ма ирмахазо.

Сшааиуа саатгылоит Дали Цабали,
Мѝақѝак сырныцшылоит сгѝы тыцсаауа.
Сзымцо-сзымаауа урт саарынхалоит,
Исзымдыруа иарбан гѝафкроу исзаауа.

Амшын Еикѝа ихылоит аѝба хыхѝхѝала,
Сышыта нхызла ицоит уи амшын.
Нахъхѝ цѝхѝырақѝак срықѝахит схала,
Ацслымзра илазит сымѝа, снацшын.

Уи – хараза. Аха амѝақѝа арака
Ицоит ишцац, ладагы ѝадагы.
Абар, сышиашоу саакылсит Абжѝафѝа,
Абар сахъыкоу сара Акѝа, сыѝнгы.

Арантѝи амѝақѝа дѝықѝлоит Егрыка,
Амѝақѝа сырған сыргоит сара Цсоу.
Сыргоит, аха ихынхѝеуеит зегъ аѝныка,
Исырдырны ѝазныкгы Сыцсадгыл зыцсоу.

Срызхѝыцуа саатѝоит ара ажѝытѝи аѝатѝи,
Инымцѝазо сымѝақѝа ахара еихоит.
Абар, сцоит сара зыбларак сѝатѝан, –
Ашьамѝа иангылаз зыкъѝыла иѝахоит.

Иѝахоит урт, ари адгыл иазықѝѝаз,
Гѝышѝыла иазгылаз ианшѝартѝз иаѝа.
Ихылѝа-цсылѝаха ицама, нас, иқѝбан,
Иахъами ианышытыц, рыхъз ианазѝа.

Абацѝа рымѝа ахъзуп уи амѝа,
Уи амѝа хѝабацѝа ршы цкъа аныршоуп.

Уи саныцшылоит сара ианысзамуа,
Арахь иаауеит уи, са сзыхэа илашоуп.

Амѡақәа ган, ах ацхақәа хыхын,
Амѡақәа шнеиуаз уа́ка иаантѡон.
Мтѡэьжѡада ажѡан ахь схалар сѡахыхын,
Аха адгылаѣ амѡақәа срықәуп, схѡацѡон.

Исшәиуан сара амш мыждеи атцхьи,
Сизыпшуан сматанеиуа Анцѡа.
Мцак еикѡыстан, иѣымцѡарцггы снатцхон,
Мчыла сылтцырц саѣын ахѡынтѡә.

Сылтит уи алтцраз, сымѡа сабагоз,
Сабагоз, иабацоз арантѡ еиханы?
Схагахозар, сара амѡа сархагон:
Ишыкнахаз збеит шьоук рхы ларханы!

Ирымцаныхѡон урт ауаа иацызны.
Ишааиуаз, рыхѡда ашаха ахашѡан,
Игьало икнахан абра́ка аф рысны,
Шьакггы абра́ка икатѡон, ишьѡашѡуан.

Цштѡы ахазамкѡа икаччахуан ара амза.
Ахы кыдкѡо игѡаран ацша...
Амѡа, исхаштыз акры́коума мамзар,
Амѡа, исызѡада абас сара алша?!

Сышнеиуа, адыххѡа акы сааннакылоит,
Амца ѡатцкѡоит, алѡа хантоит.
Сымѡа ианыргаз еиѡаины иаангылоит,
Рхыцша иаразнак арахь иаасындоит.

Сылацш итцшѡаанза срыхѡоит: – Уа шѡгылаз...
Ихьааха исыцроу шьоук амѡа иагоит.
Иагоит, иагазоит,

ицоит дара нкылаз,
Уатэыизны рыхьзқәа саркьалбжьны игоит.

Снеиуеит,
сапхьақа ишьтоуп иага гәнаҳа,
Икатәап,
икатәап,
икатәап иага шьа!
Сырнылар стахым сара амџақәа уаҳа,
Аха сырныцдыр қалом урт, сашьа.

Дарбан хагаз уи, сымџа иҕаныжьлан,
Симышьтырц итахызшәа шьаџак,
Иааины исҕагылаз? Дыкоума гәыжьла,
Дақәтәоу, ахыда, мамзаргыы ҕадақ?!

Дҕадазам уи, издыруеит, дагыгәыжьзам,
Дыцьнышуп,
даџыстаауп,
дытдоуп анышә.
Ажрақәа сзижуеит дааизар еиужьзан,
Ашьацхәақәа иргылеит сапхьақа хышә.

Ихы-иҕы ихалашо сымџа дангылоуп,
Дапсышәа мацароуп, арахь, дысцәынхом.
Илеит ашлагбаумқәа –
сымџақәа нкылоуп.
Аха, уара ацьныш, ара сузтархом!

Сымтарсны, сымџақәа срыманы инеиуеит,
Инымтәо сымџақәа,
схеидш рыгәра згоит.
Арантәи сыргоит урт амра схарцеиуа,
Исыхан аџнықа, ишцаз еипш, сааргоит.

Издыруеит,
сырдыруеит араҕа сыбжыала,
Ныхәоуп исымоу сашта сантал.
Ҙаңхыа сшааиуа Далҕа сыбжыалоит,
Сымҕахытцуеит сышиашоу Цабал.

Исмаҳазшәа, исымбазшәа, сыблақәа хымҕа,
Стәпшуеит ицаз ани амш алақта.
Рышьта схыңшылоит иану ҕаҕахәымҕак,
Срыцны нхытқа сынталоит еиҕа.

Избоит сара ақытақәа алҕа рыхчыла.
Ҙаха-ҕымтраха инхеит урт тацәны.
Аңшәыма дахзамкәа инхама Аңсынтәыла?
Сышәыкны сҕаларцаз сәагылоит сазәны.

Агәра згоит ишааиуа ҕа аамтакгы.
Ианыжылазааит сымҕа ахаҳәкәа еизганы.
Уатцәызны иҕастдоит сара урт зеггы ртакгы,
Уатцәызны саатәоит сара урт сыхганы.

Сааиуан сара амҕан агәыҕрақәа сыцны,
Урт ҕахәанымтәҕыаҕь стыган сыргон.
Адәы снықәлон сымҕақәа рҕыцны,
Искын схы шытыхны, уи агәра згон.

Иахыа сымҕақәа ирныҕуа ҕа шәами,
Слымхақәа иртәуа ҕа жәоуп.
Ҙакала зегь хами,
Ҙакала зегь шәами,
Ҙакала сандәықәлогь уажәоуп...

Аха сышьтахыҕаҕь амҕақәа нымхеи,
Сеитанарныңшыло абра саашыақәхоит.
Аамта сзымхеит,
сылшарагы сзымхеит.

Ихэатэызгы сзырзымхэит,
абар, схэалахоит.

Сымѡа җалан инеиуеит ахшыырахь,
Илтагьалан амрагь лассы исыцэташэоит.
Сынкахэыцуа стэоуп уажэ ашэшшырафь,
Амѡа сзынылаз сзанымсыр хэа сшэоит.

Сшэоит, сара сықара иснаѡом алшара,
Сырнымлазакэа мѡақэакгы сцэынхоит.
Аха иапылалааит, схэоит, шыоук ашара,
Урт уатцэы игыло амра рзыпхоит.

Избоит урт рымѡақэа шѡеиуа цѡѡантцэыѡа,
Етцэак аҗнытэи ишазцо чэа етцэак.
Аха усгыы ихынхэышт дара аѡныѡа,
Инымхакэа уахь, иахьхалаз, рацэак.

Амѡақэа зегь ахьалаго араҗоуп,
Амѡақэа зегь ахьааиуагь аѡноуп.
Амѡа ианылаз арантэ игэаҗ-гэаҗуа,
Ицсы ахышыѡо цыарак ауп – ароуп.

Агэаѡоуп уи ахьцэыртцуа имѡахэастан,
Ахэреипш, ианхалоит абраѡа, агэаѡы.
Исыпхьоз, иреигьыз амѡа сѡанаста,
Ишиашаз уи саанагеит ауаа рѡы.

АККАРА-Ѣ

Сытсны снеиуеит инымтэазо ккарак.
Ацсаатэ рашэахэабжэ гоит ихааза.
Ахьхьа-хьхьахэа ицоит ааигэа кэарак,
Аккара рцэажэо, инаскьоит хараза.

Ажәѡан иатцасуеит ашәтдла кьантазқәа,
Ацътдла дукәа ана-ара иеырбоит.
Ахьара сытцсны цшыаала сымѡасуеит,
Сызну амѡахәаста хара сагазоит.

Ус сышнеиуа мшәык аабыбыхуеит,
Усгыы ахәоит ашыап-цакьа шытакша:
– Икьаकьаза ишытоу адәеиужькәа уркыхуам.
Ахьара уцоуп абрахь есымша!..

Ухы утахызар, уахьымаара узуеит,
Ухы утахызар, бжьра-быжытәа уца!.. –
Ари шсахаз сара сымѡа саныцуеит.
Афаса сасны сцоит, агаза.

Аха мѡаказам уахь, скәкәы-цакә,
Шыыбжьонынза сылхо сылоуп ажәырт.
Ашыыбжьышытахь сцоит снапқәа сгәытцак,
Сыцағәыхаа, сҕажәкуа, зык цьара изжәырц.

Сыңсы ааивыган сықәлоит ѡапхьа амѡа,
Аккара сытцсны снаскьоит хараза.
Аха абар, сара еиҕа иахьысзамуа,
Иҕатцақәа хахаза цьнышк дахьсыхьза.

Ибжьы иргахуеит: – Башаза угәароуп.
Уашьны уаама арахь уара аѡы?
Ари аккара ду ацьныш иккароуп,
Ус имазам арака ауаѡы!..

Сышхәа саакәгыежыт, днытцаха дцахуеит,
Нас даацәыркьоит нахьхьы, хараза.
Икаитцо зегь са сҕас икаитцахуеит,
Дысхыччогь ихәахуеит арахь: – Агаза!..

Лаба дук ылцаан сишьталоит сыџуа,
Сшыџуа сыхәжәоит, аха башоуп, сихъзом.
Изакәызеи арт атцлақәа ирхыџуа?
Схы сааџахоит, уи цқьа избазом.

Ус абжьала иаразнак издыруеит.
Цъара сылацшгы ахыст иббаза:
Исхыкны аргама алахәа ҕыруеит,
Уигы са сышьта ихызаап маза!

Ажәџан иахьалоу иснаџоит җыпныхәак,
Уи сара сҕынза ишиашоу иаазоит:
– Укыдызҕьозеи, уаатәанда аџны ашышьыхәа,
Акы уацәцаргы, ара җаак ухъзоит...

Уацхьаҕа бзиарак ыкоушәа убахуеит,
Уара иузыцшуп, нас, абригы уазхәыц,
Азы уахьныруа иаразнак урцахуеит...
– Усхыц, – сыбжы насыргоит сара, – усхыц!..

Салҗеит сышнеиуаз цъара аџстаацәа рымца,
Сытрысшәа сандәықәла, қдык сахҕашеит.
Ус сназеит сара азиас аҕынза.
Уаҕа ихәлеит, аха краамтаза имшеит.

Тык ахықәтәаз сааигәа иџарџаруан,
Уигы аацәырцит ара итынхаха:
– Иабоутахыз, ултц уара аккара,
Уҕсы еикәхагәышһан убозар уаха...

Сдәықәлан, сыблақәа амаҕқәа рхыслан
Сааныркылт, узыруам хәа сархәеит азы.
Лыхцәы шықьыруа даалцит уи зызлан,
Усгы даацәажәеит уаҕа акранцы:

– Идыр, нас, ахаангы уазыхьчом аккара,
Иалухыз амџа мџам, иреицәоуп.

Уааи азахы, уансыриалоит агара.
Ацәа уакуеит, избоит, уаацсацәоуп...

Лыхцәы снамцасны искырц снахысуеит, –
Азы длалашәкәа дцоит лара еиҭа.
Сара амҭа сықәуп, схысхысуеит,
Сҭапшуеит цәара аҭстаа илакҭа.

Исымбазакәа ахҭыц ду сахахаит,
ҭакәажәыкгы дцыркыпҭа дсыхьзоит.
Сыхәызжәеит сара, исылшазом уаха,
Аха аккара сыцалан сцоит.

Издыруеит еихьымза-еипымзо ишсышьтоу,
Срылцәраа сахьнеиуа цәгьа еиланагоит.
Издыруеит ихыцран ишыҭам урт сышьта,
Зегьы ирахартә еипш сыбжыгы насыргоит:

– Шәсышьтаз, исхаз ани алахәагь ҭыруа,
Ишышәтаху ала ахаангы ҳаиқәшәом.
Сыпхыз салцны сҭаларгы, ижәдыруз,
Аккара сацәшәом сара, сымҭагь сацәшәом!..

ИУДА

Голгофаҭа инагоу амҭа ианылан
Ицоит ауаа рацәа, ихәарц Анцәа.
Еиқәымтәац аамҭа асаба иаргылаз,
Рыбла иамбаша абахьеит ашацәа.

Адгьыл атцалт изатцымтцуа гәнаҳак,
Җагьышыа змамыз аргама игәагьны:
Иаса Қыырса Голгофа дыкнахауп, –
Анцәа ихататәҭьа, – абас дахьырхәны.

Игоит уазырбжык: «Хадгьыл иахацәеит...»
Иахаауа, игыло, абар, ибгъаауа,
Амѡа икәуп ахәсеи ахацәеи,
Рысабицәагъ ааргоит иахъаауа...

Рыцсы рқышә икәкны ашьха ианхала,
Иааилагылоит урт уа иѣахаха.
Ирхәара рѣамшәо адгьыл ианхалоит,
Итцаарц ртахушәа: «Дабакоу хаҭа?..»

Ахацәа рылапш ихыми: «Хазшьыда?!»
«Хазшьыда?!» – ахәса цәауеит блала.
Дышрылагылоу рыздыруам урт Иуда,
Дцарц итахушәа шыта арантә мазала.

«О, саҭамыз, – пхәыск дматанеиуеит, –
Уѣапхъа ахара сыдуп, Анцәа,
Гәнахак сатцоуп, сзатцымтцау, снейуеит,
Усыцхраа, сгәаҭрақәа ртыхәа сыпцәа!..»

Ҷиҭуам Анцәа. «Исанажь! Исанажь!..»
Апхәыс дматанеиуа илхәац лхәоит.
«Ибанасыжьюеит...» Абар, уара, ашана,
Анцәа иҭак дыдрак еипш игоит.

Икажьыз ҭәамзеит, игылазгьы каҳаит.
«Иҳанажь!» – анаҭа, «Иҳанажь!» – ара.
Уацоузеи, Адгьыл, о, шаҭа гәнаҳа,
Шаҭа уанажьтәны ишьтоузеи уара!

«Иуанасыжьюеит», – ихәон азәы изыхәа,
«Иуанасыжьюеит», – ихәон иара еиҭа.
Иара убасҭан, иоурашәа аныхәа,
Абраҭа даацәырцит Иуда ихаҭа.

«Сара исыдуп зегь реихагь ахара,
Ихара дууп – аргам уснапхейт,
Аха исанажь, сүхэоит, о, даара...»
Уи шыақақәакгы пхьақа днеихейт.

«Уеаанкыл! – дыкнаҳазамшәа даацәажәейт,
Даақәацазшәагь рбеит зегь Анцәа. –
Уара иахьарнахыс иумазам ажәа,
Уца, улаз шыта уахь ахэынцәа...

Узызәзәо зы ыказам, идыр, адунеиафь,
Уахьцалак иухышәшәоит ашыаффы.
Урыдыркыларан иҕам уахьнеилак,
Уаныз, нас, амџа, асаба аныџы;

Уаныз, уҕажәкны цыара ушытахаанза,
Уаныз иухацеиуа еснагь аҕакар...»
Дызлагылаз рыбла итҕкьон уажә амца,
Инеипырцт зегь азәазәала, абар.

Голгофа ныжыны иҕынеихейт Иуда.
Адгьыл даақәхейт агәымха дзатцәа.
Адуinei аҕсы ашыейт хәа аниархәа уа уда,
Голгофа, Анцәа иҕапхьа, аҕсра данацәа,

Дцазоит хәа сыпшын уи ахыда
Дахьымаара, наҕ, иеыбжьарз.
Игәы иштәзгы абаздыруз Иуда
Сгәылара дааины абрақа дынхарц.

Ишышытаз здырузма иапхьа зқы гәнаҳа,
Акы аткьыс егы хараза еицәаны!
Инапала инаган анаҕа шыоук кнахауп,
Арақа ишытоуп шыоук рыхәда хтәаны.

Адгьыл уқәнаргылом шыоук рыхәхәабжь...
Иахьирхәып, о, мышкызны рацәа:

Иуда иеипшу агәымхақәа рзыхәан
Иңсы ғаларан дыҕоуп Анцәа!

АҔСРА САНЫМШӘО

Ираамтазамкәа рхы дырхеит анышә ахь,
Ихацәцазеи, арантә, шаҕаф хацәца!
Аха ахаангы сара аңсра санышәом,
Сара аңсра санышәазом зынза.

Агәра згом, сыҕазам дыңсызшә
Нахьхьи анышә иамадоу саҳашьа.
Изакаызеи ишәхәо ома цызшә,
Иацы дцеит арантәи зегь хаиқәжьа.

Хашта дтан шыыбжьаанза дпарцалыкьха,
Дыңсаатәха ажәџан дналәшәкәон лара.
Исыздыруам иахьа абас излыгхаз,
Аха усгыы дыҕоуп лара ара.

Псыс дахоуп хаџны, дышцалахґыху,
Аха зны дқәыңсычхауеит маза.
Изура сыздыруам, дсырччарцгыы саґыхуп,
Данаатәало лылахь ас еиқәца.

Снаскьалгоит уи агәашә аҕынза.
Дыџны арахь дыспылоит санаауа.
Агәра згом дымџаст хәа дықәрахьымзан,
Саатәалоит абраҕа сґәы ңшаауа.

Бысцәымзын хәа слышьтоуп лара слыхәо,
Шәартәк уи дацәысыхьчарц стаххоит.
Асы лықәнауеит амџан аҳәылыхәа,
Ус дышнеиуа амрагь аалхаңхоит.

Сахәшьа лоуп, дхынхәуеит уи дахьцалакгы,
Дхынхәаанза хәа хуалыуашо хаилоуп.
Илеишыргыи зуама уи, нас, лакгыи,
Хатыр лықәтдан шәлывси, сахәшьа лоуп.

Хлырлахәыхып лказшьала уи иагараан,
Иага ссир, алакә еицш, иахлырхап.
Дадтәалоушәа шызбо ааигәа агара,
Арахь ашәхымс даахытүеит хара хаб.

Абык дабакоу, схәоит, нас, хаб ифыза,
Ирыцхара – мацк игәи разцәоуп.
Ихы ихнахуам амәа икәу уи ахызатә,
Аеивнагоит, уи хә хзы дынцәоуп.

Ибзиоуп, нас, икәра акыргыи ифазааит,
Аха макъана уи дшажәра дажәзам.
Дхалатәоушәа шызбо, нас, аф асааит,
Азә даакылсуеит шәеикәатцәак лышәтца.

Агәра згар сҭахуп лыцсаа дышхамам,
Сгьежьи-хынхәуа хашта саатахоит.
Игәыргәгәагоу бжык цъара исахама,
Сара абрантәи наф хара сеихоит.

Фызак дсыман, фызак, зыгәра згашаз,
Абжьи исаҳаз мгеи иара ибжьи.
Амәа сықәлеит иара иахь сышиашаз,
Аха акгыи самоуп уажә сышьны.

Сцон сара, схы хан ифныка,
Аха нышәынтрак снадгылт сыгәгәаза,
«Дыкоума?» – схәан, атак сырҭеит: «Дыкам...»
Дыкам, рхәеит, дыказам зынза!

Аха уи сара дыспылт дыцсымшәа,
Скахауашәа анибагы сааиргылт.

Исгәалашәоит, иандәықәла сағәра сымжә,
Исфәгылаз дненины дырфәгылт.

Сара уи ақкәын ҫызас дсымазамызт,
Дсыңхьазон ешьас затәык, ешьас.
Мазак соур, иара икны имазамызт,
Уахьихәәпшуаз деипшын зынза абжьас.

Исхаштуам, амца дақәлон сара сзыхәан,
Азы хьшәашәа дзаагыланггы иршон.
Уи арахь данааиуа исымаз ныхәан,
Слахфыххон, сыңсы ааталон, саалашон.

Длашоит иара амреипш, уи иңхара
Иахьанзаггы сара исныруеит ихааза.
Издысқода, ишәхәа, нас, сара ахара, –
Сызлацозеи зынза дыкам хәа цхьаза?!

Сыңшыр стахым сара уахь, анышә ахь...
Ихацәцазеи, арантә, шақаә ҳацәца!
Аха ахаанггы сара аңсра санышәом,
Сара аңсра санышәазом зынза...

СЫМАЛА СЫҢОУП

Сымала сыңоуп. Иҫахам, иҫахам.
Сымала сыңоуп. Ашәггы схаркуп.
Қаадқәак срылоуп, исымамкәа хәаха,
Атц ааиҫнашаанза цәашьыкгы сзаркуп.

Исҫаххар, смыцәакәа ашара саңылоит.
Исҫаххар, сышьҫалан сыңәоит анша.
Снейҫеиуа агаға савоуп шыапыла,
Ахақәитра сймоуп, сақәтәоуп аңша.

Сымала сыкоуп. Схэыцрақәа сыкәшан,
Схақәйтҭра насымхәан,

иаразнак срыткәоит.

Снаган сдыргылоит амра ца сықәшуа,
Рацәак схы кәдыцъ смыхәо ишақәоит.

Акы саргәырҭоит убас сара арака,
Акырқырхәа зны схала сыччоит.
Даеазных акы убас еицш саргәакуеит.
Сыцсы сфеит ара, сгәы еикәыцчоит.

Исхаштхьоу хьаакәак рхы аасдырдыруеит,
Снахәыргы саахәыргы, исыцроуп имцаха.
Схэыцрақәа срыцны зиасқәак срыруеит,
Амәа дшықәу сихьзахуеит сага.

Сымала сыкоуп. Цта кәашк баныртәалан,
Ибыцасны, баман ицахуеит ацша.
Уи арахь баанагом, сара стәала,
Баргы зибнакоуп уахь бахьыцшуа.

Сымала сыкоуп. Ашә азәгы дасуам.
Сәызак сылацш наикәшәоит хара.
Саатра давоуп уи хәлаанза дқәасқәасуа,
Шаанза ихасабуа дтәоуп сызгара.

Сымала сыкоуп. Сгаруп, егысымам.
Стаацәароуп. Стара насмыгзац.
«Уара уцхыраара смоузар, сыцсыма?» –
Азәы сизцаауеит. Игьежьюеит сыблахатц.

Игьежьюеит сыблахатц – ихәом азәы аиаша,
Ацашьа дақәымшәо дааины даатәоит.
Издыруеит уи ииуагы иихәогы шбашоу,
Арахь, иара итәала, сара сикатәоит.

Игъежъуеит сыблахац – азә дшыыцны мацара,
Иѡыза ихы акәара цъара итарбааны,
Днеины иееитоит иахъа амра ацара,
Лафқәак ихәоит уаха арака дааны.

Сымала сыкоуп. Азә дахоит, деиҭахоит –
Дгъычуеит. Дшәартоуп.
Иакуп иҭсы ахац.
Тышак ахықәан уи дхахачахоит.
Игъежъуеит сыблахац.
Игъежъуеит сыблахац.

Сымала сыкоуп. Сгәырғоит, сыхәмаруеит.
Сцәыуоит. Сыччоит. Иахыстаху сцоит.
Сгылоит, сҭацкәмқәа ратәан смақаруеит.
Сымала сыкоуп. Акәаҭгы ҭасцоит.

Анцәа сиҳәоит: «Схәыцқәа еибгала
Уаха аѡныҭа исзаага.
Срыцхауп, гәаҭрак салоумгалан,
Сымши сытҭхи еилырга...»

Анцәа сиҳәоит: «Сара сѡызцәа,
Сѡызцәа бзиақәа, жәпаѡзам.
Исцәумырзын, рҭыхәа ҭызтәо
Акы сахаанхаргы сҭахзам...»

Анцәа сиҳәоит: «Сан дажәгәышьеит,
Уаха лылшазом зынза;
Шьҭа аарлагь дгәагәагәышьом,
Дәеа мшқәакгы днархыгза...»

Анцәа сиҳәоит: «Илыдумгалан
Хыхы гәыхы схәыцқәа ран;

Сыфны-сгәара зырманшәало,
Лара дманшәаламкәа дҕаумтдан...»

Анцәа сихәоит: «Сашьцәа ыҕоуп, –
Деихабума уи деитцбы, –
Машәыр иақәымшәааит иахьныкәо,
Исыгымхааит рнапы...»

Анцәа сихәоит: «Зегь ҳахәшьа затцә
Җа хзы итылхгәышьоит лыцсы,
Уи шәышықәса лыцсы җазааит,
Лмыткәма сыгымхааит зназы...»

Анцәа сихәоит: «Җаилатәзааит
Җаилагәыргьо ас жәларак.
Икеикеиуа ажәван цқызааит,
Иҕамлакәа зны еибашьрак...

Дацдамлааит ҳауа гәнаҳа.
Ицсы җазааит ҳағаггы...»
Абарт роуп, нас, иарбан уаҳа,
Схазы саҳәазом акгы.

СГӘЫ ИАМЫСЗАЦШӘА...

Сгәы иамысзацшәа, зеггы ирзартыхуп,
Зеггы сырпылахуеит сыфны, хәычтас;
Сәыфнаскырггы ауан, аха исыхоит,
Сагоит адәқәа рахь иара цас.

Сызтарыжбуаз ани ажра снахыңоит,
Срызтамыжкәагг знык санрыцәца,
Исышьтоушәа збоит шьоук хыцхыпуа,
Аха рцасггы снейуеит сласза.

Данызба ихы икәхан дышнеиуа,
Исыргоит азә иахь са сыбжы:
– Иуцәыршыыз дызустада, еи, уа?!
– Сыршыма, – дтцаауеит уи, – сыршы?!)

Уршыызшәа убазар, уршыит ауп,
Егъкамлазшәа уца, пхьаҕа унеи!
Иснымшәа, абар, җара шәытак,
Сахысрашәа сцоит адунеи.

Аҗәра сымжәо, ае-уыреипш,
Ахы ифахошәа збар сара агәаҗ,
Наҕ, схәычра атәылахь, сацәыртцуеит,
Цәыргылак сахыцоит еиҗах.

Агәыразра атәыла ду салоуп.
Салазсо салоуп. Еимгәхәа.
Ачнышқәа амшын ихыцсалоуп,
Савалан сцоит аҗшахәа.

Издыруа, исзымдыруа – испыло –
Ацсышәак нарасхәоит схазә.
Снаихан аган ахь дсыргылом
Иреигъу, иреицәоу азә зынза.

Иумырцәгъаз, дыцәгъазаит, дгәыбзыгуеит,
Иқыиара аиааира аургоит.
Жәларык рлакҗа хаа сҗацшыхуеит,
Жәларыкгы арахь сыгәра ргоит.

Аҗҗақәа қәала еимгәамзо
Изхахаз, уацәымшәан ақәа;
Уи ада еакы уамыргәамҗааит,
Иабацо, ихкәап, уара, ихкәа!

Издыруеит ишыкоу шыапҗаршәи
Уи атцкыс еицәоу даҗәа шәки,

Аха снaргәылсуеит сыхәмаршәа,
Исхаштшәа, сымтцаакәа: «Изакай?..»

Сгәы иамысзацшәа, зеггы ирзартыхуп,
Зеггы сырпылахуеит сыфны, хәычтас.
Сәыфнаскырггы ауан, аха исыхоит,
Сагоит адәкәа рахь иара цас.

Ахахә дукәа ирыхъашо, ишәахха,
Аеыфкәа реипш, ицон дара еиваф.
Рыедыртынчит шухәо, еиҭааилаеҭахуан,
Ацәкәырпақәа кҕасуан хыла аҭаф.

– Шәабаццакуеи? – снаразтааит сырхыпшыло.
– Цхъака, – рхәеит урт аҭакс, – цхъака!
Аха иахънеиуаз мшынын дара ирпылоз,
Инеижәылон, ирыбжьоушәа ахка.

Ацәкәырпақәа еилалан хыхь ишьтыцуан,
Илеилахәаша ицон дара цака.
– Шәабаццакуеи? – сразтаауан срызхәыцуа.
– Цхъака, – рхәеит урт аҭакс, – цхъака!

Рыбжьы саҳаит арфашкәа агәгәахәа,
Итаеҭеон аифхаа дукәа ирыбжькәа.
– Шәабаццакуеи? – саапшит абас нараҳәан.
– Цхъака, – рхәеит урт аҭакс, – цхъака!

Азыхь цкәкәа ытцхәраауеит ахьхәхәа,
Ихьшәашәоузеи урт зегь, ҳаи, шака!
– Шәабаццакуеи? – икахума ихьхәуа,
– Цхъака, – рхәеит урт аҭакс, – цхъака!

Ашамтаз дтыцуан арпыс ашта,
Днеиуан гәарабжыарак уа дбыжькыа.
– Убаццакуеи? – сiazцааит уи дангәаста.
– Пхьаҕа, – ихәеит уи атакс, – пхьаҕа!

Иахагъежьюеит адгьыл ду алыра.
Саамта цоит. Инхазеи шыта шаҕа?
– Сабаццакуеи? – схы сазтцаауеит, суазыруа.
– Пхьаҕа, – схәоит сара атакс, – пхьаҕа!

СЫЦӘҘАНШҢАП АХЬАРСУ

I

Абракоуп, дад, сыцәҗаншҗап ахьарсыз,
Сара анхара сахьалагаз уажә җыц.
Исыпшаар стахуп иацы зны исырзыз,
Иластоит ианыцсалоу снапы арыц.

Аапынроуп, аҗа еихеит иаразнак,
Ишытазшәа ари адгьыл гәыхәзаны,
Зегь ахәлазоит. Хапшны усгьы хтәазма,
Ажәла хҕьоит, хнапсыргәытца инантаны.

Ицәагәо тракторк неиуеит сапхьа ахәхәахәа,
Кәатанк амаа сзыркагьы дызбом.
Шәнеибарпшы, шәнеидгыла, шәнеихәа хәа
Амш хәхәапшуеит, ажәҗан пта ахапом.

Сгәырҕоит, са сыцәҗангьы абраҕа иарсны,
Қәацәк ргылан, амра хаа схапхо,
Азын иацыз цааи чыхьы пхарсны,
Стеицәа сапхьа иргылан сахьынхо.

Акы шытырхуеит, акы шытарцоит рнапала,
Иҕәә-чаәуеит. Нас еидарак дырхәазоит.

«Сахэарыма анахьггы арахьггы еидбала?..» –
Хэыцрақәак амшын еиңш иаазазоит.

II

Абрақоуп, дад, сытәџаншьап ахьасырсыз,
Са сзы абрақоуп адгьыл иахьагәтоу.
Пхашьаран арахь саабжьалар сөырсас,
Сызтәыз арбан, сцар, ладоу џадоу?

Хгәарабжьара са сеитабжьамлеит машәыршәа
Зны абрақа, сыңсы абрақа исцәынхахьан,
Адәқәа срықәын, ампыл сасуан, ацәы сыршәуан,
Ацәыргылагь шәынтә сахьууаны сцахьан.

Сзон, саауан... Аха зынзатцәкьа сызцарызма,
Ишәыкәшәа хәа, арақәа кәыба ишьтатцаны?
Хаицәкьалазшәа, схәычреи сареи ус хнейвысма?
Уи аатәама, са санамба, аңсы заны?

Исгәдхахалт иара, арахь сеитаныбжьала,
Ацәыргыла еитанахьыцарц иџ иаауан.
Пәсеиңш саргьы сәаасырххеит, сказшьала,
Аха егьсылымшеит, исхароузеи, схьантан.

Аха усгьы схәычра снацлеит уа гәаныла,
Акаџхәа са исыбжьушәа бжьык сахәит.
Исхаштзахьаз мџахәастақәак сырнылан,
Сааңсара сыхкьеит, цәгьа сгәы иазхәит.

Сыкахызма, нас, арахь исыман маашьа,
Сшьапы анкьыдкьа, азыхьқәа зегь шәахәеит.
Зытәџан арсым аган давоуп дџашьан.
Аган иавоу знымзар зны длаҳәеит.

Абраҕоуп, дад, сытѡаншыап ахьасырсыз,
 Сахьнылаиаз сааины тынч ашыац..
 Са схэыцрақәа иргэылсны арахь исысыз,
 Ибжыазша зегь ирасхэоит: наҕ шэыбжыаз!

Аха бжыазшыа змам аацэырҕыа-цэыраст,
 Урт са сахь есааира иааигэахоит.
 Анкыа цлакы иаҕаран хэа араҕа атырас –
 Ирхэо ажэабжы сара даараза исгэапхоит.

Снеин снагылоит аць ҕарҕарқәа рымцан,
 Ашэ ҕыантазқәа схы шытыхны сырзыпшуеит.
 Ааигэа агэгэахэа еиқэыми Нартаа рымца,
 Ақэаб дукэа ахэатахэа еилашуеит.

Ахы ааиҕаскит саргыы абраҕа сымца,
 Нартаа рымца еихэламцэарц, сеилыхха;
 Стҕеицэа ахьзарц, уацэы зны, са сызхьымзо,
 Урт уаѡ днымхарц, снаѡс, абраҕа дҕаҕсаха.

Икэзааит рыдгыыл, дара ишыртэу дырны,
 Аҕа ѡеилап, хзыыхкэа ахьхьахэа ишэахэалап.
 Акы ахэоит Абрыскыыл ирашы кырккырны.
 Уи ха хаипштэҕыа ҕазэы изеилмыргар ҕалап.

ИСХАШҢЛАКҒЫ...

Зны аҕшахэа саван уа сыѡуа, сыхэмаруа...
 Саахыаҕшаанза аамта шҕацеи иҕры!
 Аха исхашҗлакҒы – исхаштуам Аҕара,
 Сара исхашҗлакҒы – исхаштуам Кэыдыры.

Шьоук рдац-пашә иашьтоуп ажәала,
Ргәы бажәхама, ироума аиҳабра,
Иқәлом, о, иқәлом рыџныіка аламала,
Сара сытәџаншьап асырсит абра.

Сынтыцдыр, сабацо арантәи сынтыцны,
Сынхыцдыр, ааигәатцәкьа сынхыцт ахәада,
Аха усгыы схынхәуеит зеггы рґыцны,
Усгыы аџныіка саауеит сара еиґа.

Ара ацшатцәкьа гәыкытәыкуа испылоит,
Схәычра алакә ахь сагоит хараза.
Атаратәи ажәџан кеикеиуа исхагылоуп,
Сықәуп атаратәи адгьыл разза.

ИҢАХАЗ ИАЖӘА

Ижәбазар, нас, аиааира сґахымшәа,
Сышьґахьіка ахьатцра саґушәа уажәы?
Аць ду саџызан, аґаџхәа сегьхымжәар,
Исґахын сыцсы ылган изгар асыршәы.

Аха иамуит. Сылшарақәа сзымхеит.
Сара сґахеит. Аха ижәдыруаз уеизгыы:
Ишәґаху жәуы хәа, сымгылеит сґеслымха,
Схы самеигзеит, исхамхаит сыцсгыы.

Сцәытдадырбааргыы рылшон – сырґахыр.
Схы хырсар – ирақәґарын схәамц.
Сыфџы сыргарын – исырґоз сыхнахыр,
Азмах еицш исхытәан сахәаерын амц.

Еихымза-еицымза исышьґаз ансыкәша,
Са сыхәда ашаха ахашәаанза сыблит.

Ааи, сырцәыблит. Сыццышәха снарыкәшәан,
Сышьтахька иааиуаз ргәаггы ааибакит.

Сныбжьахәашеит сара абас егькамлазшәа,
Быжьра-быжьтәа дгылк леиџжәаны...
Аха исырмариеит урт русқәа нас-насшәа –
Шәашта италаз Аиааира зманы.

Изыцхьам,
Зеггы ирзымдыруа бгыцкәан
Сара Аҕәа амџадуқәа еихсыршәшәоит.
Ижәдыруоу, нас, иара Аҕәа иахытца?
Икәыпшцәаха ижәбар хәа саашәоит.

Ишышлара
Ишлеит иара кәашза,
Ашәышықәсақәа рышьтақәа антцоуп.
Ижыакцарггы ауан анап аштца,
Аха ҕа аамта ссирк иахьзоуп.

Ишәтит,
Аҕәа иахоу ҕара-цәами,
Аха ишлахьеит, уи схәахуеит еиҕа,
Агәы ҕазырчацазггы даара ирацәами,
Излархааз сыздыруам нас ҕыц алакта!
Идырбгон, идыргылон...

Аха уи рџашьам,
Сыхнахт – икеикеиуа ицкьоуп ахаҕы.
Ахаанггы
Хҕоурых ду ашьапышьтыбжькәа еикәтәашам
Аҕәа ашьхараҕ, Аҕәа абааҕы...

Сахьнеиуа ахәыцра цәулақәа сытцгәан,
Абыгь џеижькәа рхала иҕышәшәоит.

Изыцхьам,
Зеггы ирзымдыруа бгыццэан
Сара Акэа амфадукэа еихсыршэшэоит.

ЕРМАНТЭЫЛА СГЭАЛАРШЭО

Мышқәак роуп,
Снымхеит ара сара уаха,
Сцеит сара арантэ, аха нас
Краамта
Севантэи амза схакнахан,
Исхэон: Арарат, Комитас...

Сдырхэыцуан –
Сдыргэырғыон,
сдыргэамцуан –
Араака зегь збон уамашэа.

Исыцын,
Исышъталан иафит аранза
Исзымтаз ахахэқәа рбызшэа.

Ацсышэала
Исаакиан ифымтақәа цэажэон,
Сариан ишэыга ссирқәа еилыцхон.
Сахыцыз
Абовиан баацсыла дыгэжэажэон,
«Ермантэыла ахэрақәа» иргыон.

Инымтэазоз шәкэын уи,
Сагьзапхьомызт уаха,
Сцеит сара арантэ, аха нас
Краамта
Севантэи амза схакнахан,
Исхэон: Арарат, Комитас...

Еимагылан зны асы леиуеит ахэылыхэа,
Зны иңеиңеиуа угэы армаңуеит аҫакар.
Сеыртынчны зымҕа стэанда ашышыхэа,
Иалшоит ссаркьалбыжь шыта иааикэтээр.

Аха сгэы иауам сара, агэарахэа,
Сымч зегь аҫа, сасуеит асаркьал.
Адгьыл шэартууп! Уи ауаа инарахэо,
Дгьыли жэҕани рэҕыхо снарыбжьалт.

Аха аган рэаҫан рычедырдагэеит,
Иҫартцеит шыоук аргама ыыргаза.
Стҕаар стҕахуп: хара ари хабарго?
Изхарцэҕөзоеи ххала хлахьынтца?

Ишабеит, ишытоуп адгьыл зышо,
Аҫаа цэҕа ҫыара агэы еиҕэнажэоит.
Стҕаңшуеит анахь ҫа змазам атыша,
Адгьыл уахь иагэтасыр хэа саҫэшэоит.

Хадгьыл-хан, цэҕаза угэы нхархамашь,
Ухахэамҫуашэа збоитеи угэыргьатца?
Рееишыа змоу харееип, нас, уара ихэанажь,
Ххыдарақэа зегь хэанажь уҫацаа...

Сшааиуаз агэтынчра сцэызит зынза:
Игэҕкаагоу бжьык саҫауеит хараза.
Аңша асуеит, аңша асуеит,
ажэҕангы шэшуп,
Хара-харазантэ исаҳазгы хэхэабжьуп.

Дарбан изхаҳаз, нас, ажәдан бганы?
Икаломызт ус аҳәҳәабжь баша иганы,
Ихытзар аз дуқәа ахаҳәқәа лаго?
Иахьнеиуа, ихәҳәабжь гоу аз иаго?

Ихызатәха ирылкъан араҳь исзаауеит.
Дарбан, о, дарбан? Сгәы тыңсаауеит.
Сәатқьоит, цхыраарак истарц сеихоит,
Амцәыжәәқәа соуны сыңрырц сҭаххоит...

Сшааиуаз агәтынчра сцәызит зынза:
Аамтала аштә сынтыцны санца,
Иқәсрашәа збоит сара уақа афыртын.
Ихышәтрашәа збоит ишнеиуа ауардын.

Машыноуп сара ауардын хәа сызфәу.
Мап, дсыздыруам, дсыздыруам изеу,
Аха ҭык гьежьуа ахкаара иҭахоит.
Афны сахьахым цәгьаза еиланархоит.

Изфәузеи, схәыцуеит, уа рычезаны,
Ахәыцқәа аатраф амца еиқәцаны?
Стәоуп сара арақа даара сшәаны,
Ацша иагазшәа афны ахыбгьы хшәаны...

Сшааиуаз, агәтынчра сцәызит зынза:
Аракетақәа гылоуп, бцъарла еицатца.
Иеиҭахаит цъара – абомбақәа пжәоит.
Смаҭа дыхәмаруеит, сабдуми, сицәшәоит.

Хәыцра хьантала стәоуп сеикәатәы.
Шьоук зынза хыбрада иқәхеит адәы.
Ақалақь дуқәа ахьырго ирхәаша,
Избоит, икәшәоит сабик ахәаша.

Исылоуп, исылоуп сышәара атцәы:
Хадгьыл иахьуа сыздыруам уатцәы!
Ишызбац алыра иануп, игьежьюеит.
Алабжыш срыцкьарц азамџа сшышыуеит.

САРА ИЗДЫРУЕИТ...

Сара издыруеит абри адгьыл сзыкәнагалаз:
Сгәыразра ауаа ажәлеипш ирызкьо,
Аңта хьантеипш, наӀ ихысхроуп ргәала,
Иеилыркаароуп, уаха ирхамцарц, уи зыхкьо.

Насыпла итәу иаамта мацк исроуроуп
Ари атцеи мыш, есааира изызхауа,
Игәы тзыргәыргьо лымхатасны сиюуроуп
Сааигәа игылам, аха сажәа захауа.

Сара издыруеит абри адгьыл сзыкәнагалаз:
Ажәла ахьыскьо иџеироуп аӀката.
Иџажәкуа икәхаз, азы зцабаз аамтала,
Сизытхәраароуп сгәырпсахәаган сара еиӀа.

Илызцааршәха, лымшкәа мџаст лабжышла,
Дмыцәазакәа атцх-аукәа лыршеит,
Лгәырџакәа лызхазааит ан ахцәышла, –
Мра цахәцахәны лапхьа сынкашуеит.

Сара издыруеит абри адгьыл сзыкәнагалаз:
Сыжәџахыр нарыдцан, рыгәра го,
Схалароуп сара сџызцәа ахьхало,
Иалагаргьы хускәа зны еикәыбго.

Санџытцхаха са сыхнахт лапшы хаак,
Дасмыргазааит амџан зны агәыпжәа,
Исазароуп ажәа кәандакәак рхәаха,

Исхәароуп,
Сара исхәароуп уи лыгәшәа.

Сара издыруеит абри адгьыл сзыкәнагалаз:
Схазы акәым, сыкоуп ауаа рзы.
Сшыкоугы здыруеит сара аамтала –
Сымѡасуазар акәхап шыта лассы.

Сыкәнагалт – сагышьталеит Аиаша.
Ацәгьаз акәзар, сеастарын аган:
Сара сыдагы, икан уи кызтшаз.
Уи азы акәзар, са смизаргы ауан!

Сара Москва рацхьа саднамкылеит,
Исҕагылеит ибжыцәгьан, еилашуа.
Схала скәаѡза абахчакны саргылеит,
Зцаарақәакгы снатеит, исҕацшуа.

Исхәо сҕамшәо, стәымны саднагалеит.
Ихабжьоушәа збеит наҕ-ааҕ асал.
Ауаа рацәа срылан сара схала,
Ухынхәы хәа исыцхьеит авокзал.

Асасааиртақәа срыхәацшуан: «Сшәыѡнашәтцом...»
Сахәәҕеуоуп сыштытыз аметро.
Избеит сара аханқәа зегь цәыѡажәза,
Аханқәа, ахра дуқәа иракароу.

Исзеилымкааит Москва ихыхны изамаз,
Исзеилымкааит урт риаша, рымц.
Акы снацхауа, ихаамкәа убри агьамагы,
Скара-уара сныкәтәеит сара арымз.

– Ашта Кацшь збейтеи!.. – дхәарсалеиуа,
Даасыватәеит дхышза ус хәычык.

– Уара иубахьюма Ашта Кацшь? – дгәәтеиуан.
Ситцакьарц исыгхеит сара ачык.

«Ашта Кацшь... – Стәан сара схәыц-хәыцуа. –
Ашта Кацшь ахаан исымбазац...»
Ақалақь ду сналалт сымға рґыцуа,
Иахьнырхала ишыскыз сыґсы ахац.

Исыздыруам, ахахәкәа уа ихәытхәытма,
Исархәама инытцак зықь маза,
Ашта сықәын сара сгәы хытхытуа,
Сааґсарақәа схаштны, скалаза.

Снапш-аапшын, сара арака стәымуафмыызт,
Стәмпшит, мап, еихамыччо лактак,
Аґсышәала, сара стәала, стәар стәхымыз,
Исоурашәа иара аґсышәалагь атак...

Москва гәытбаа, уа узы сажәа ныхцәам, –
Иабатаху инамыцхәны акы ахәара, –
Аха ашьтахь, сшааиуаз, сургәбзыгцәан,
Исцәыцәгьюуп сара арантәи ацара.

Шәышықәсала, егьюмыхьуа, убаашха угылаз,
Зегьы ирызхоит, угәы аґхара ныртәазам.
Раґхәа-раґхәа, зны, сыздызымкылаз,
Уаргьы арантәи сышьтра утахцәазам...

ТАГАЛАН

Тагалан. Амра гәыркәандага сәәтан,
Скахәыцуа, сылахьгьы мацк инеикәца,
Сықәыпшуеит сыдгьыл, исымбацшәа иахьада.
Цахфәууп ахауа иалоу ихәаза.

Сыгәтыһақәа цәырцуеит акакала еишьталан,
Акы ааскьоит, ҕаак наӳ аҕазоит.
Аапынрак сыбла иххалеит тагалан,
Уи лапшташәароуп – иниаӳа ицоит.

Абар уажә сахьыӳоу, абар сызлагылоу –
Ихьәежьха арт амшқәа еишьтапсоит.
Бахчак сылапш нахызгоит гәыблыла,
Ашәырцлақәа хьыдхәан иахьгылоу изазоит.

Зегь рыҕедыртынчхьоушәа иӳоуп тагалан,
Аха аамта, зағәра сымызжәо сөы,
Уабаци, уабаци, уабаци убналан?!
Ифымшәац бӳыцны схы збоит цлакафы.

Сыпстазаара зегь ацсра иафаргылан
Сааит сара иахьанза, иахьа шыта
Ацсра ахата даҕакала испылап,
Станарцшып ҕакалаза алакта.

Зегь абап уи, иқәнатап хәта-хәтала,
Сусқәа еикәыми, сышқагь иццакрым,
Инасафсып, сышә инылтп аамтала,
Изықәгәагуа арака еҕабарым.

Ицаз сымчқәа акгы ихиннархәышам,
Аха ацстазаараз ақәпара атаххар,
Мариалатәӳа ацсра сеикәанархәышам,
Исиааир калом – икалоит стахар!..

Ишымѡасра имѡасны хтыс мѡозаап,
Рыедыреѡуеит, урт хынхѡеит еиѡа...
Амбразурахъ ихъ ирхеит Матросов,
Изхымѡуа аруаа анадхала ахѡада.

Сапхья ихэытѣюит урт, иѣыцээз, рымца,
Аха Карбышев итцааршэгы мзытит.
Чапаев дназаом аѣара аѣынза.,
Цыалиль дтыцран дыкам Моабит!..

Дамокл иахэа шахакнахац иахакнахауп
Ари адгьыл, адгьыл – зегь ханьы.
Хыхычашьяк ыкамкэоу, мшэан, уаха?!
Аскак хэаны, иара аскакгы ыны,

Азы иагома хара хуси хажәеи?
Аццышә саба ххахарцу уацәы?!
Ихьаацәгьаха ари сыцроуп, сыгәжәажәоит,
Сгәы зырдашагь дыҕам ааигәа азәы.

Исыдыгәғәлоит, аа, есаaira ашәартә.
Смаҭа ашта дыкәуп дгәыргьаҭәә.
Уи сихәапшуа, исхәоит, исмоуа хҭарҭа:
Анцәә, срыцхашья... Срыцхашья, Анцәә...

Уи сара даара издыруа хаттоуп.
Дықәла, дшыза, дысзааигәа, дхара,

Зегь акоуп, уи агәнаҳа дацоуп,
Салагом, мап, сара иус арххара.

Аус иара ихы аиҗагәышьеит назаза, –
Ишар ихәлом, ихәларггы ишазом.
Атыша дхықәгылоуп агәнаҳа иацоу,
Уи иңсы ишьар иҗахуп, изшьазом.

Ауаа дахьрылоу изеитцыхуам илахь,
Арыцҗа, башоуп дызҗу дыччошәа.
Ахәаа еилеиган, агәымхара атәылахь
Уи дылкылсит җенак иеыхәжәа.

Шьҗа деиҗалтырггы бзиан, дабацо?
Днаңшы-ааңшуеит, имҗақәа ңцәоуп.
Агәнаҳа дацоуп, о, агәнаҳа дацоуп,
Агәнаҳа иҗоу зеггы иагьреицәоуп.

Егьҗамлазшәа ауаа рыжәпара далоуп,
Дтәоуп егьҗамлазшәа, абар, дегьқәацом.
Аха иҗоуп уи агәнаҳа акала:
Иага иугарггы, хара иузгазом!

АУАҖЫ – АТӘЫ – АНЦӘА

Снапала иеиҗасхаз Вавилон абаҳчаҗ сыцәан,
Сҗыхан иамаскуан, амра сацлабуан сара.
Ахаҳә дуқәа еиқәыстцон хаҳәла иҗыцәаан,
Апирамидақәа сырғылон зны Мысра...

Цәымзаркыран зны слашеит Александриа,
Ихьытәцараха исыргылон Артемида лхан.
Абри адгьыл ду сгәытцазартә суаҗ қыан.
Уи аңсы алалон есааира, са исырпхан.

Исықәхауан, сыхнафон сара аамта асаба,
Ахәагәыжыла шәкы сыркуан сеикәпах.
Аха усгыы сызламызша акы сҳасабуан, –
Афродита леипш, салцуан ҟаҟхәа ашәах.

Иблахкыгаха исыргылеит сара Акрополь,
Олимп схалан саакәтәеит сығәгәаза.
Сышьта аныцран икам уеизгыы Европа,
Снапы назеит хара, Азия аханза.

Сгәамцыртә сыкан, аха аҟаҟыхәа сыцхауамызт,
Сахьцалакгыы гәыгра дулеи қиаралеи стәын.
Исаркьалбжьхә, сызбахә адунеи ду иахауамызт,
Сыхьзи сыжәлеи уаҟы издыруам. Сара стәын.

Иара акәзан сара исымаз хьзыси жәласи,
Снап цьацьяқәа амса шрыцаз ус сымҟаст.
Са сымҟасит, аамта еитасит, аха инхазеи?
Кыр иацсоума, уи хәартоума, нас, инхаз?

Сара стәын, сара суаҟын, сымҟаст уафрала,
Сызныз амҟа хьызла-цшала зны иныртцәан.
Стәын, аха шьоукы ирхаштлоит уи аамтала,
Стәын, аха... аха усгыы са сынцәан!..

Ахтынрауаа, зтцаарак симоуп шәышқа,
Ишәасымхәар иашам сгәы иташыз:
Дсыхьчом сара Дантес, аха Пушкин
Дантес затцәык иоума, мшәан, дызшьыз?

Ахтынра зтахым шәилга – ихы лахароуп!
Шәара ишәтәым ихьзузеи? Шәаҟа!

Акрыжэбома ма ижэымбома ишэхароу?
Ашэшыра шэёытдак шэцарцу наф ганха?

Пушкин, ахэыч ду, ибла изхымёеит,
Имхэар амуит иибаз – шэызлашаз.
Ианшэыргылаз дарбан уара имёа,
Шэара шэакэзар абцэаргыы тзырфэаз?

Мап, Дантес иоуп, тэымуаёк инапала
Пушкин ду ахызатё дазыргаз,
Иабажэдыруаз ишкаёуаз ёа жёеинраалак,
Лермонтов уи дишёталан дшаауаз!

Иабажэдыруаз азтэара шцэыртцуаз шэышка,
Ишэасымхэар шамуаз сгёы итэшыз:
Дсыхьчом сара Дантес, аха Пушкин
Дантес затёык иоума, мшэан, дызшыыз?

Сара сеипштёкёа измадаз зегь дырны:
Бгёы иахэоз, иамыхэоз, бзызхэыцлоз маза...
Ипацьпацьуа исзыпшызшэа сёыхэа кэадырны,
Сышёатцкёара сгылан, исоуаанза адтэа.

Блактала мацэарагь быуаёра пысшэон, –
Ччапшыын, лактэ хаан ишаз сара сзын.
Избон адунеи ду амаа сдыркызшэа,
Иансоу бара бааигэара агылара азин.

Дгыли жёёани хыхын бёарала,
Иара ацсабарагь иахаз ёара цэан.
Ацстазаара ахамтэ ду снатан марияла,
Адгылаё икэз среигыын, сынцэан...

Сѣаѣхъа ииасуеит уртѣа зегъ пѣхызны,
Лакѣк еипш еитасѣарцгы сылшоит саатѣа.
Иѣаз шыѣаз шѣсырбап уажѣ иѣыцны,
Аха иѣеихом уггы атѣхѣтѣа...

Рѣеишьа змоу хѣа акгы ыѣам арала,
Избанзар, хѣхыныѣѣлаз... мариала сѣатѣан.
Мариала, хѣсѣѣа рѣып иѣѣтан мариала:
Сызлаз зегъ ааныжьны, сымала стѣан!

Настѣи баргы саргы акымзарак хѣнатом,
Иѣам азѣѣыргом, иѣаз аанагом.
Бысшатом, ибѣѣо иашоуп, бысшатом,
Быгѣра згон, шыѣа ахаангы исызгом.

Сыбла ихыѣѣалоит иахѣанзагъ лашарак, –
Хаарак, аамѣтала, сдунеи иахѣыршан.
Аха шыѣа схала саѣылоит ашара,
Шыѣатѣи башан, шыѣа иѣаз ашан.

Схагахар хѣа сышѣашѣеи сыбхыбаан,
Аха бѣжык саѣаит: «Пѣхѣѣа унеи!..»
Саѣхъа ибѣыз уи ажра снахыѣан,
Схала сныѣѣлеит уажѣ ѣыѣ адунеи.

Лыѣзкы гѣраѣѣынза, ажѣытѣ уахѣама
Аѣаѣхъа дгылан уи дыѣшны.
Цасѣѣашѣа амшгы ааилахѣама,
Аѣѣа аѣаанахт – ѣѣаршаѣны.

Ишеикѣызгы гѣастѣит лылахъ,
Акы лбаргы, ак лаѣаргъ

Лтахзамшәа уи зегь рыла,
Лычынталкит саңхьа ахаргь.

Ақәршафь ааиуан апыккаҳәа,
Сгәы итасымкит – снейхап.
Саамтагылон уи сыпқа хәа,
Сыркәтрабаа хәа, утаххап.

Ларгьы дгылан ус ашышьыхәа,
Аха абар, абар, абар,
Арахь иааскьон ақәа ашшыхәа,
Каканк иааиуа ацәыкәбар...

Нас аңхыз еиңш акы салан,
Истахымызт ихкәазаргь.
Иаххәо хәамшәо, хееидыңсала,
Хатцагылан хыцъагь харгьк.

Хәымтра, хгылашьа агәаңхама,
Иказамкәа уаха бжбык,
Аңсы талт ажәйтә уахәама:
Иххаза иаркын цәашык!

Убас дааңсеит, убас дкаңсеит иаразнак,
Иахьа уи диздыррым иаң дызбаз.
Ахьаакәа зегь лара лгәыңшқа иасма,
Илхыгга ишцаңцеи лыңштәы абас!

Леыңхьакшәа дгылоуп уажә аганафь,
Ицаз лымшкәа дрышьтоуп, аха иааг!
Усгы сара сгәы дырңхоит макьана
Аарла уи илхылтцау шәахәақәак.

Ажәѡан иатѡаз аѡтақәа леиѡахаит.
Еиышәашәа змам ракәны, еиқәаха.
Еибаргәаазар акәхап, нас, урт уаха
Анылымша, рѡаархеит иқәаха.

Амацәыс царыцарт, адыд ѡаѡкьеит,
Ладеи ѡадеи архыцхыѡт, иарбгеит.
Амра анаацәыртѡ, аѡтақәа зегь аѡкьеит,
Иаразнак еимак рымамкәа еилнаргеит.

Сѡеизаргыы сѡеины саагылт анысгәахәуа,
Сзықәгылоу збахуеит шьхарамкәан, ихәны.
Иѡазгаз аидара амаццәара сгәы ахәуа,
Лыхәѡа гәзала искуп зеггы хәны.

Саѡхәака ашьхақәа шырацәоу здыруеит,
Шьхак сынхыѡыр, иааѡшып даѡа шьхак.
Сѡаѡхәа иѡааршәха асыѡса цырцыруеит,
Уи сгәы сымнакьар иашам зынзак.

Сааѡсахьеит, аха уаха сышѡамѡо,
ѡхәака снейуеит, сышнейуаз иаѡы.
Аха избәгәышьоит саамѡа сышѡамѡо,
Сзышьѡоу зегь кәѡашәа шсызрымѡо бзанѡы!

Иѡежьхаз патретқәак сѡыбақәа иртыхуа,
Иѡаз, сышьѡахька инхаз сыртытыхуа,
Хәыѡқәакгы сышьѡаѡуа исышьѡан еивас,
Кәрыжәаа срықәлоума, хаи, уара, аѡ аст!

Сығналар, ахышәтхәа аҫар ҫеибаргыло,
Урт пхаша-пхатц, рнапкәаг нкыло
Санрылсуа, ражәаг ааныркыло ас,
Кәрыжәа срыкәлоума, хаи, уара, аф аст?!

Пхәызбак лҕаҕхьа сангылоу дыңцоушәа,
Сгәы ианыснато зынза хаикәлацоушәа,
Дсыкәнагоушәа уи зылбозеи пхас?!
Кәрыжәа срыкәлоума, хаи, уара, аф аст?!

Сгәы еицхафыруа, сшья еилашуаны,
Аха сшышлара абас сышланы,
Изакеызеи, мшәә, асаркья иснарбаз?!
Кәрыжәә срыкәлоума, хаи, уара, аф аст?!

Самыртәеит шыыбжъаанзагъ, таха снамтеит,
Шәыңара сагоит уи, сеикәнаршоит.
Аамта сыдханарсуеит сымѡа антѡамтахъ,
Ишар – исцәыхәлоит, ихәлар – исыцәшоит.

Ас ианбанза?
Иахъя, уацәы, уацәашъахъ...
Исхәаргы-изаргы, сара акы сацәшәоит:
Ари азыблара харазакгы сашъуам, –
Сымра шаша шъта лассы итәшәоит.

Сыскаһара сгылам, сара сдәшәдам,
Аха ианызба сымшкәа сыцәцәшәа,
Акымзарак са схазыхәан сашьтам,
Сгәамтхамтцуагь сдәыкәым сеикәашәа.

Аңстазаара – хәы змазам аҳамта –
Зны ишысцәызуа дырны сааилышшоит.

Аамта сыңханарсуеит сымѡа антѡамтахъ,
Ишар – исцѡыхѡлоит, ихѡлар – исыцѡшоит.

Срыцхашъан абнара сатѡахт сахъылаз,
Скѡакѡа ихъшѡашѡаза ашѡшыра тарѡан.
Саѡхъака сымѡа хѡъан иатѡа бѡгыла,
Атцлакѡа хырхѡон, сызатѡра рбан.

Абна сахънылсыз азиас аацѡырцит,
Ашшыхѡа слымхѡа иаатасхъан абжы.
Амѡакѡа ркуазу, алшаракѡа ацѡырзоу,
Алахъ еикѡызшѡа иаауан еикѡышышы.

Сеикѡа царкѡакѡан шъамхышѡара сталеит,
Срыцхашъо, ихъшѡашѡаза исхъысит азы.
Нас акраамта сара амра сыцѡиалан,
Срызхѡыцуан сышьтахъка инсыжъыз иацы.

Исылам, исылангъы рбашам хѡарамра,
Адуinei зегъ, схѡыцуан, сгѡыразра азхоит.
Срыцхѡаршьоит абнеи, азиаси, амреи,
Сара сымѡасуеит, дара ыѡоуп, инхоит.

Аѡслымзра илган игоуп сара сышьта,
Исыцарсуа снеиуеит сгѡыѡра-слаба.
Егънымхар хѡа сшѡоит нас даараза, сышьтахъ
Иныѡхѡар ибылгъо аамта ацѡкѡырѡа.

Аѡслымзра илган игоуп сара сышьта...
Схалоу? Избан, уара, схала? Хѡицыз!

Зыкъ шэартá схала шыафакгыы снaрышытуам.
Аетцэа кыдшэеит, еилкаам иннатцыз.

Ацслымзра илган игоуп сара сышыта...
Кэац дук сыргылар акэхоит, ианба?
Зыкъ шэартá схала шыафакгыы снaрышытуам.
Сышытахька ибылгыоит аамта ацэкэырца.

АЕТЦЭАҚЭА

Ажэван иатцаршэу ауархал иатцэа ианцсалоуп
Ецэа гэартáк, миллион ецэа, кэац-кэац.
Илацэкэуеит ецэак – хара ецэак ацсы алоуп.
Ацхара уанза иашытырц иааизнаркэкэап.

Абар, шарцы-ецэа иамакуа икэеицеиуеит,
Хэылпы-ецэа иамак иара цхоит.
Асар рымца икэлан аамта неиуеит,
Ецэак ца ецэак ахыгы атаххоит.

Иара убаскан акэхап жэван цауыла,
Икыдшэан уи анталоггы ижжаза.
Са сиетцэахэ кыдшээзшэоуп сышгылоу,
Асар рымца саныцшыло, чмырқэаца.

Схы шытыхны уи акраамта саныцшылоит,
Анцэа идырааит са сыхшыфгы ахьцаз.
Асар рымца схатагы снангылоит,
Аетцэақэа анцалан цьмақэатцас.

Анахьгы арахьгы урт еибарлашахуеит
Уахала, сара стэала, сара сзы.
Арахь сылбааихэарц иршэуеит азэы ашаха,
Аха аранза уи аазом зназы...

Асар рымѡа, итѣыхаа инагоу амѡа.
Лапшы ахьзыназонза ахьзы аныршоуп.
Избоит сара уи санзазар шамуа –
Ианислогьы сара исышьтарцаз ацшоуп.

Адгьыл аҥнытә иасуеит уи фыртынха,
Аха аранза иаиуеит ахыҥша.
Ажѡан сзалахазеи, мшәан, сеитымха,
Ара, адгьылаҕ, ацстазаара аншуа?

Дгьыли жѡани убас рееидырхәалеит,
Ара ицәырцуа иара араҕа инхом.
Цѡанцәыҕа ахшыѡи амчи халеит,
Иацу схәарц ацыфаҕ аҕаххом.

Уахь ианамуа, арахь ианамуа, изуеи,
Уахьгьы арахьгьы сзымцо срыбжьахап.
Аетѡа кәеицеикәа еибарлацәкәысуеит.
Зны хьыдшәаргьы, шәааи, хетәақәахап!

Снеиуеит сымала абахчара сҕалан,
Абыҕ ѡежькәа пшьаала иҕышәшәоит.
ѡацхьа хәыцраха исысуеит тагалан,
Акы саргәыргьоит, ҕакы саҕьаршәоит.

Сҕара иацыз амшкәа наскьаган,
Еидарақәак ныжьны, схала саауеит.
Цәыз дук сымоушәа снавалоит ага,
Сцоит, саауеит, сцаауеит, сыпшаауеит.

Схы сықәыжьны сгәарлоит аѡныҕа,
Адунеи зегь еимыздан хәыц-хәыц.
Иацтәи амш сышпашьтахеи, иҕам, –
Пшаашьаҕ амам, дад, сара сцәыз!

АҢСРА АШЫҒАХ

Хара иһаһсһаз аамтакы датәызшә,
Пһаһа инеиуа аамтакы дазцошә,
Иеырсасны, араһа дтәымуаһызшә,
Дыһхашһа-һхатцо дгылан ганхашә.

Игәы дтаччон, ихыбажәо, еицәхасны
Ианашһтаз шһоукуы иреиһһыз ажһыхәта.
Ириһтарын наһ иара ихәтазһы,
Ари аһыза имбозар уатцә еиһа...

Аһа уатцәһы ижәылон урт, уатцәашһтахһ
Адунеи ду аһаа рызкрашә.
Аһы иаһәон рһазыхәа, аһы иашһтан.
Рәадыргон аһыдақәа агәһһжәа.

Уаһы издырмызт иара ихызһы игәһызһы,
Дыцәхалацәар збодаз һһара қәак,
Дызма шһырхәоз, уи даацәһртцуан усһы,
Аһыжһыһцәа ириһтон цәахәақәак.

Ааһынран, һһынран, ицон тагалан,
Иһан, дыһан, дааиуан акһы мхәа.
Ихьшәашәаза ус зынрак инһалон,
Ишдырххоз еилкаам хәа ари уцәахәа.

Ицагәһышһон игәы атһарахәа иһыһан,
Аһа имеикуамызт азәһы ажәак.
Ирымпыттаһаз цәахәа һадыцһ аһыһан
Аһыжһыһцәа ириһтон һа цәахәак.

Дыһнатәан нас хәлаанза иара кәһырак,
Аһы икәшәозшәа, ажәақәак икәшәон.
Лассы игылоит, рымшын шһоукһы, умра, –
Иһашәахһазшәа усһан уи даашәон.

Ирыртазшәа алақәа абаф ыршәны,
Инарышьтасуан дыззыпшыз ацәахәақәа.
Дрылартахаьан цасхәа зынгы иржәны,
Аха аарла дрылцит ахәақәа.

Иасыз уара идыр, нас, игәы нгылеит
Аенышьыбжьон, ақалақь агәта.
Дхагаханы уи ицсра дапылеит
Знымзар-зны изхьампшыз ихата.

Изышьтымхуа, иатәам ахьз датан,
Дтәан аамтала усқан аханшәа.
Ажәа анирта, ибжьы шытыцны ишпацей,
Дакуан, дашьтуан нас иара омашәа...

Азәырфы цәыртцит ашьтахь уи дзакәыз хәа,
Ирыздыруамызт нас дышдырехәара.
Иазхоуп, уара, шыта шәакәыт анысхәа,
Уи сияғоушәа иаакәгылт уажә дара.

Дышьтаххуеит хәа иусқәа акыр иеицәартәуеит.
Зны изымгаз иааиракгы идыргоит.
Шыта рацәак егырыгым, уи дынцәартәуеит,
Ифымтақәа рыкәша зегь какоит...

Абирак еицш, ихьз есааира ифахоит,
Иеилагылоуп рылахь цәгы еикәта.
Ирмоуазшәа ицсы антәз жәа хәахак,
Игылазамызшәагь иааигәара зынза.

Иахьагь сара ажәфәан салан сыпсаатәхан,
Сышиашаз геи шьхеи сырхыууааны сцон.
Шьоук фасытапшны иеибырхәон: аратәхап,
Имфасуа цсаатәны шьоукгы срыпхьазон.

Салан сара ажәѡан, схалон есааира,
Сыргъежъуа исышьтан аѡша сыхъзаны.
Дгъыли жәѡани рыбжьара аиааира
Змоуггы са сакәны збахуан, цаны.

Дрыцхауп, аѡсаатә еипш, итымѡраац згәы ашәа,
Здунеи знапала ахы лазырхаз;
Знымзар-зны уаха изаламлакәа ажәѡан,
Икәаѡза абри адгъылаѡ мцәыжәѡада инхаз.

АГӘЫР АЦА ДКЫЛЦАН...

Цъанат сцоит хәа, агәыр аца дкылцан,
Дахъаакәгылаз зеггы дрыхейт ихазы.
Ихаркъакъа дныкәон иаѡстаа хылѡа,
Игәра згодаз – цәгъала иѡан иѡсы.

Ауаа рыхкәа еинийкәон аѡыгә-сыгәхәа,
Иара аѡстаа дныѡашәкәон маза.
Ишаѡозма, иѡырхагаз шыѡейѡон икәхәан,
Мѡа шәарталоуп ус хара дышѡа.

Зны, агәыр аца дкылцан, дныѡнашылейт
Еихабзак дахътәаз уи, дѡыхәаршәшәо.
Зны диртәейт уи, дрырханггы диргылейт,
Иеилкаам усуп уи иахъанзагъ дзыцәиршәо.

Имакахы дагъладхәалан, ѡынч иускәа
Еикәыреәеѡ, ддәыкәлейт ахәа жуа.
Иара илоуп рхы шыркуа иахъа ахѡыскәа,
Иара иоуп ақәабқәа зегъ зыршуа.

Ажәѡашәака даѡшны рлахъынѡа ихасабуейт,
Дрылахәмаруейт уи знацәхыѡ даѡсам.

Иахыргылатэзам иргылоит җара асаба,
Ауаа ргәы бжыхырц дылхоит агәамсам.

Ишьта ирзуа җишьоит, аха инижьуеит, –
Ари адгыл җлашәхангы җаным.
Издыруеит, уи уатәызны иетәижьуеит,
Агәыр атә дкылҗан, җаханым!

ҖЫҖЫА АҖСТААҖА

Азә схы дықәтәоуп дааины, ирҗыгәуа,
Уи даҗыстаауп, деилагам.
Акы ихәоит, ардәынеипш дҗықәҗықәуа,
Аха уи закәугы еилыргам.

Дхылда-зылдо, аҗы дашьушә,
Аатра давоуп җыргаза.
Даҗазныхгы уи, дхәажьушә,
Дҗыжуа даақәтәоит ааигәаза.

Икылго дааиуеит дахьцалакгы,
Сырҗәхәара сырҗарахы...
Дасны дцәажәоит уи иахьакгы.
Сылаиртәарашә ахы.

Ирҗыгәуа дықәтәан, даҗагәзыхуеит,
Схы ишьышьыхуеит амишәан.
Ажра сзижуеиҗтеи кыр тьыхуеит,
Арахь исеихәахуеит: «Умшәан...»

Сааибазаргы акы дархагоит,
Дагәйднатәоит хыла ашә.
Дахьцалакгы схы иҗырхагоуп,
Арахь дықәтәоуп иеырзажә.

Еғыи усқан дсыцатәахуп,
Аға дахоит есымша.
Еихак изрыжәырц игәы иҫахуп,
Сыхәда хыисарц алахша.

Дышсыцәнымхо уигыи ихәахуеит,
Ажәа ссирқәак иҫышәшәоит.
Нас дышны иҫы еимахәахуеит,
Мацзак аҫарагы дсыцәшәоит.

Сиирбоит – агәымха! – аҫсцәаха,
Дыҫоуп заа сигарашәа.
Исыцџааз ажра дҫахан,
Дагахьан жәаха агәыцжәа.

Ацхыраара уантә данахәа,
Сых иқәтәазгыи дылбааны,
Иеивагылан ағарахәа,
Ажра сзыржуан уи аены.

Иеивагылан рус ргәы ахәо,
Иаатымышәхәо инеихьан жәхьан.
Исыцатәаз ихахәы цхьахәан,
Схы исцәықәхаз дышлахьан.

Ацхзы рылхәаҫа икаҫәазаап,
Ицсы мацхазаап ахҫыаш.
Ақәыхәлақәа ажра ржцәазаап,
Иааимацсан, аҫыцәагы аҫт.

АГӘХАШҫРА ЗМОУ АУАҫЫ

Сгәысеанны ауаарашәа сынтҫыцуеит,
Саахынхәуеит арахьгыи сгәысеанца.
Аха усгыи анаҫа акы сцәызуеит,
Араҫа даҫаак сцәызуеит агаза.

Сцапхақәа схаштны ашта сҭалоит, –
Икьатеиах пцәап азәы иахаргь.
Скәәфза аатпра савахеит, сзыфналом, –
Ақәа леиуеит, исырзхьеит уеизгьы схаргь.

Сцом ианаамтоу сара ачара ахьсахәоу, –
Уатә акәу цыышьоит, иҕан уи иацы.
Сқәыпсычхауа сгылоуп сара ахәхәахәа, –
Сыпхәыс дысхаштын, даанахәеит азы.

Схәыцқәа цеит наҕ, амфадукәа ирнылан,
Исхаштны аган ишаваз иуаахеит.
Саб рыцха, исылшом, дысзыргылом, –
Инышәынтра схаштын, бнарахеит.

Снеиуа цыышьоит зны-зынлагь афныҕа,
Арахь снылагылоит шыоук рыфнашә.
Схы схаштын, зынза арака сыҕам,
Иара анаҕагь сыҕам аеадажә.

Исахәуеит – исхаштуеит ауаа ирхәо,
Исхаштны иҕастазом азцаара атак...
Сшааиуаз шыоук еибарччон аҕырқырхәа,
Ркьатеиах пцәон урт жәаха енак.

Шәзырыччозеи хәа снарыдгылеит иаша,
Уи зынза ркьатеиах ааҕнацәеит.
Иааскьан, зегь аагылт рыҕесымариаша.
– Ухы абаҕоу, уара, ухы, – рхәеит, – ужәла нцәеит?!

– Ишца, – схәеит, – ижәуазеи шәсыхлафуа! –
Иҕсырганда сгәахәт азә апҕаца.
Аха избазеи срафсны наҕ саннавал?
Сара схы схагылазам зынза!..

Агаза угазам хэа аниархэа,
Даара дкэышны ихы ибеит.
Дрызфамхэеит нас уи дфархэар,
Кэышк итыц дагыхафееит.

Уи ифадхэа шыоук аамтала
Рхы асаара иладыркэышт.
Цэгэа дыхтеикышт, дыкфадалан,
Агаза хэа уи акэыш.

Дегьсагам уи, дегьысфызам.
Дегьадшэымам, дегьсасым.
Дсывафееит – дызсафысуам.
Хтэам хаинышэан, ма хаисым.

Дыкоуп, сыкоуп, хара уаха
Рацэак хзеилыхуам уажэшьта.
Саашьацэхныслан фара скахар,
Даасыргэыргьап уи еица.

Дахыырымбо ихы шытихуеит,
Дахыырымдыруа иргазоит.
Сажэеинраалакэа рцаа рхихуеит,
Сцаахэакэакгы изоит...

Икоуп уара ахаан исаномыжыа –
Мацзак уадхэа сгылан сахэауа.
Издыруеит шыафаршэ сытан сышкаужыа,
Лажэхырца шысзууа иахэауа.

Аха сымѡа уи азы сзанытѡам,
Снеиуеит сара стѡала, уи сануп.
Угѡы итѡтѡахны иумаз уыызхѡыѡа,
Сара сымариа устѡм, сгѡысѡануп.

Сгѡаг иумоу уарцѡом, уаргѡатѡиуеит,
Усѡаччо арахь успылахуеит анша...
Исхѡаам исзырулакгѡы сапхѡа инеиуа,
Срыцѡшѡоит сышьтахь иааиуа есымша.

АЦѢХѢРА ИҚѢХАЗ

Инымтѡарашѡа сапхѡа ишьтѡу гѡысакароуп,
Еиаргѡежѡа ацша ацслымз сѡанахѡоит.
Сызгалакгѡы шыта арантѡ акы сагароуп,
Снапқѡа рахан ажѡѡан ахь сыхѡхѡоит.

Аха жѡѡан аѡырдагѡан исхагылоуп,
Ишьтѡуп адгѡыл егѡазымхѡо, иѡахѡа.
Сыхѡдацѡа тѡнакарц арахь испылоит,
Ацсы қымқымуеит азатѡра – саға.

Сгѡагѡо снеиуеит, аха исылшом уаха.
Ишьтырц иара алахѡаг ашьа аржѡ,
Ицсы тѡлоит, ихы дѡахѡит ацсѡѡаха,
Истѡшт уи уажѡы-уашьтан шыапѡаршѡ.

Ифыртынха ацша анижѡла, дѡахѡит,
Уи ишьтнахѡаз ацслымз дыхнаѡон.
Аха сибан, ишьапы дықѡгылеит ацсѡѡаха,
Ѣапхѡа уи арахь, са сахь дгѡагѡон.

Ажѡѡан гѡытѡбаа сагѡѡацапшын сара сзышо,
Саауазырны сыбжѡы ѡтысѡеит: «О, Анцѡа!

Унапы санхалт, издыруеит са сшыңсыша,
Аха, суҳәоит зны, ианаамтоу, стдыхәа пцәә.

Уажәазыхәан, суҳәоит, улаңш схызааит,
Унапкәа ансытцух – сыҕазаап сыңсырц.
Скаҳар, сгылап, сгылап, сгәыҕра ашыта схызаап,
Исыцәурзлак, исызныжь са сгәыҕра мырз!..»

Ҧаңхәа саңхәа ишьтоу гәысакароуп,
Еиларгьежьуа аңша аңслымз сҕанахәоит.
Гәыҕрак сыцуп, шыта арантәи уи сагароуп,
Сыңсы ааитаскын, инытцакны ашәакгыи схәоит.

Ашта сантытцгыи, сышыта дхыңшыло
Дгылан акраамтаза сан...
Сыңсылмыткуан сымҕа аҕакар ананшылоз,
Асыршәы ананыжьлаз ахыта сыңсуан.

Ихааза уи лылаңш ааңын исыцын,
Аңхын исыцын, иахьанза исыхшәом.
Абар, иаасыдгылеит иаины са сызын,
Аха уи алаңш сыцнатц сыхәжәом.

Азқәа срырган сагеит сахьызмыруаз.
Сшакуаз, сылган сагеит ахәынцәә.
Сымҕа ахьынцәатцәкьо заа исыздыруам,
Абас сагьызцашам сара сгәырҕатцәә.

Аха макьана, сеытцакны уи алаңш,
Сгәы камыжькәа сара ахара сцоит.
Сан рыцхәа лиетцәахә кьдшәан ианталогь,
Лылаңш хәа амҕан цьара инасыхьзоит.

АМРА АНГЫЛО

Сҕыхоит амра ангыло,
Ныхэоуп сара сзы.
Ажэѡан ду исхагылоу
Илалашэкэоит сыҕсы.

Уи ҕыкками, ҕа амам,
Адунеи лашоит.
Сымѡагы сама ицама,
Абар, сеикэнаршоит.

Анцэа ибаҕча сыҕоуп.
Сгэырҕоит уамашэа.
Иануп снапсыргэҕыҕа,
Сышықасқэа еизыршэшэа.

Иацтэи амш абаҕоу –
Иацтэи агэырѡа?
Амра ашэхэа араҕа
Иснарбоит ҕа мѡак.

Ажэҕыс алоуп ажэѡан,
Иҕалоит икаууа.
Иабаҕоу сара сажэа?
Схами ссызцаауа.

Сышьтахьҕа, сгэи ахэуан,
Исхасырштит ак нас,
Издыруандаз сгэхэхуеит,
Саҕхьаҕа исзынхаз.

Иауам зегь сырҕыцыр.
Изызбозеи, саашэа,
Саҕхьа ахэи сынхыҕыр,
Сымѡагы нцэошэа?!

Аха амра ангыло
Сгылоит саргыи еиҥа.
Ашәахәқәа испыло
Идырлашоит сгәаҥа.

Сықәуп сара амҥа –
Издыруада сзыхьзо?
Сахьымааратцәҥа акәзар
Сара шыҥа сахьцо?

Сшәоит, исхәаргыи иззаргыи,
Сара даара сшәоит:
Иага сымра цхаргыи,
Акәацхәа зны иҥашәоит.

Акы сааннакылоит,
Илеиуеит аҥарда,
Нахьхьи амра шыло
Шызбо сара еиҥа.

АХЫНХӘРА

Уи мариам, издыруеит, шәынтә сеикәахәыроуп.
Сталароуп, сҥыцроуп шәынтә сара сцәа.
Аха усгыи... усгыи зны аҥныҥа схынхәыроуп,
Акраатцуеит аҥны исзыцшуиҥҥеи сҥаацәа.

Сцеит сара арантәи, ашә агәарахәа
Инкыдҥан, уаха арахь смаарашәа.
Ахақәитра! Абриак затцәык сахәон, сеиҥахәон.
Абри ахьзала сдәылҥит сыҥны, сеикәашәа.

Агәарабжьара сыбжькәеит сара ахызатә
Схьымзо, сцеит шыҥа арантә сышцара.
Дысыцшымызт нахьхьи цъара ссөызак,
Схы ахьхазгыи сыздыруамызт, иашан, сара.

Аха сцон уахь, салтц кыба-зыбак,
Аха сцон уахь, иныжны атызшәа.
Сласкәантраза ажра дукәа сырхыцон,
Самгап хәа сгәыгуан уаха агәыпжәа.

Арха санылт сара исфәхәмаруа ацшалас,
Исгәыдкылан гәыгракәак згон еизыхәхәа.
Снаскъеит сара наф цхыз хаазак сшалаз,
Сшаваз мацара зык ацшахәа.

Саахьацшуан, – зны-зынла исышьтазшәа збахуан,
Хьы-уардынк сақәтәан сцозшәа сласуан.
Схәыцрақәа, ашахеипш, сахьаатәоз сырцахуан,
Аха сыцәон сара амған, саацсан.

Зызлан дсышьтазшәа збон сара цхызла,
Гәаға дук стысны сцон сеиханы.
Гбакы сақәтәан Амшын еикәа схызлон,
Амған даацәырцуан уа цынышк дсағаны.

Игәеитон уи сара сгылашья, стәашья,
Лапшыла мацара харантә сикафон.
Дақәшәомызт уи, избон, акы ахәашья,
Издыруан, илшаргы сыцха ифәкәон.

Аха сышьтахька сыцхақәа хыхын,
Сацхьака усгы цха хымызт зынза.
Наф успыртц хәа наиасхәарц стахыхын,
Аха стәан уа, стәан җемирқәаца.

Умгылар уабацо хәа дтәазаарын гәымха,
Дыпшызаап цъара амған ацәкьатәкьа ханы.
Уи санақы акәу, ахауа анысзымха,
Сфыхеит сахьышьтаз сара сцәырханы.

Сықәлеит нас амѡа, уи, цъаргъы игамыз,
Сагон, саанагон, сажьон, сеикәнаршон.
Ахара зду иеипш абрантәи сахгамыз
Схатәгәаңхарала. Хара атцхқәа сыршон.

Краамта избомызт сара амшқәа шымшымыз,
Схы зжьон, сақәтәан сгәаран аңша.
Аха усқан хәыц гәартак сзыңшымыз,
Рыгәнахагъ шсықәыз збеит, алахша.

Иагысхәеит убасқан: шәынтә сеикәахәыроуп,
Сталароуп, стыцтроуп шәынтә сара сцәа,
Аха усгъы... усгъы шыта аѡныка схынхәыроуп,
Акраатцуеит аѡны исзыңшуиужьтеи стаацәа.

Сығба саманы идәықәлеит, сызхыцуеит,
Лассы иланашьтуеит избоит, аңырсал.
Макъана сшазхәыцыц хақәитрак сазхәыцуеит.
Арахәыц-пеипш уи скуп сахынхал.

Ижәшәа дықан, дыччон ақырқырхәа,
Алаф ихәон даара игәарқханы.
Иирхауамызт рацәак ауаа ирхәоз,
Ихәатәыз иара ихәарц итахханы.

Мап ацәикуан дызлацәажәоз мцызшәа,
Иуирбон шыта атцәы иахатцаны.
Дгылан уи еидарак датцыцызшәа,
«Хай» анухәа, дѡатцкьартә дласзаны.

Илаф илафын, деитаччон ақырқырхәа.
Акы ихәеит, ирбон, уи акы изеит.

- Иҗоузеи, мшәән, узыргәыргъозеи? – анырхәә,
– Сыпхәыс, – ихәеит, – иаха хатца дцеит!..

АПШАХӘАҘЫ

Апшахәә хавоуп, машәыршәә,
Хшааиуаз, абраҕа хайкәшәән.
Ишьтысхуам ант аткәкәә иуршәуа,
Ишьтысхуам, иубаргыы омашәә.

Иуластдарц сылшоит, хәарада,
Уа уеипш, саргыы уышәара аткәы.
Аха уи акгыы хнатом,
Абра хайднагалом уаткәы.

Ихаман харт кыба-зыбак,
Ихалан харт атызшәә,
Урт сара акдеипш санырхыҕа,
Инаскәеит шьюук наҕ исыцәшәән.

Уаагылт уаргыы аганахь уеатан.
Ажәала, ма шәкәыла ифны,
Исымхәаз уаатцраҕ изхәада,
Инеины ифнатәада уфны?

Абзиа итахым уи са сзыхәә, –
Дзакәыткәкьоу здыруеит уеизгыы, –
Дцом уаргыы гәыкала уныхәән,
Абзиа итахым уара узгыы.

Абар, нас, атцааршә хабжьалеит,
Иаххәә, уи аргама ихамхәә.
Угәы иҗоу зегь еилыскааит убжьала,
Хавалан хцоит апшахәә.

Краамтагы җавоуп, машәыршәә,
Хшааиуаз, абраҗа җаикәшәән.
Ишьтысхуам ант атәкәә иуршәуа,
Ишьтысхуам, иубаргы омашәә.

Мачхәума җарт җаизырсыша,
Ишьтымтца иҗабжызто асыршәы.
Срыгәтасуеит урт зегь атышахь,
Җаинзыршәара сашьтоуп уажәы.

АМШЫН

Атра итабылгьон амшын иахантәарак,
Икараха ицәеит уи шыжымтан.
Схыпшылан, иажәызшәә збеит сара даара,
Изымнахәахәуа, амч алзаан ишьтан.

Иажәызаргы, уи пхашьароума, сазхәыцуан,
Иуыууа, иахашәышә иаацәырҗьар аңша,
Ацәкәырҗа дуқәа хаббала ишьтытцуан,
Ицон, илеикәаха, урт хәаш-хәаша.

Иамгаз арбан уи азқәа инарықәтан,
Иамбаз арбан ицәкәырҗо иахьауаз.
Аҗбақәа азаақьхәа рымџақәа ирықәзан,
Агәы еиџыхуоуп ишааз, дара шцаз.

Зны идыргәырҗьацәон – ашәтқәа хыпсалан,
Зны аттақәа лабжышқәак тапсон.
Амра хыччало иаацәырҗыр, аңсы алан,
Иажәларц нахьхы цьара азыхәашькәә еизон.

Аха ицәкәырҗон уи, еснагь аҗарҗьыцуан,
Аца утапшыртә икеикеиуа итаион.

Итәлон – итытцун, изхылон – изхытцун,
Ацәгъагъ абзиагъ еицын, ирынион.

Иара мшынмыз, идумыз зегърыла,
Иамбаша абар, иамаҳаша аҳаны,
Гәала амамшәа амш ґыц иаґылон,
Атх иагәылсуан уи зегъ чҳаны.

Атра итабылгьон, абар, иахантәарак,
Икараха ицәеит уи шыжьымтан.
Схыпшылан, иажәызшәа збеит иара даара,
Изымнахәахәуа, амч алзаан ишьтан.

АИБАШЬРА АНЦОЗ АНАКӘАҒИА

Аибашьра анцоз Анакәаґиа, –
Иугәаларшәа уи аамта даґазнык, –
Игәы акызаап, рыцҳа, азәы абиа,
Ацалакья дыкәтәан даґа арныгк.

Арахь, еибашьран Анакәаґиа,
Ханхыкәгылеит усқан аґсра ахыкә.
Афаха Анцәа иумтан уи абиа,
Дубахьоума асгьы, уара, арныг!

Аґа изымгеит усгьы Анакәаґиа,
Ххьаґшны уи хәхыччоит даґазнык:
Игәы акызаап, рыцҳа, азә абиа,
Ацалакья дыкәтәан даґа арныгк.

Азынра ааскьеит абра акәараґынза,
Иаҳа-иаҳа ахьтагъ аґало иаауеит.

Ицәгъамызт мацзак снатцхаргъы сымца,
Кәицқәак рыбақәа аарла иҭаауеит.

Ацлақәагъ гылоуп ахьта иакызшәа,
Иҭақыцъқыцъуашәа збоит дара рцәа.
Иажәыма, ацшоума, иараби, ихызжәаз,
Цла наакгъы лалаз ицеит уажә рацәа.

Амшын ҭаиоуп иахьантәарак игәрымуа,
Агәарахәа иқәхауеит иаины аҭәара.
Хәыцра хьантыцъқәак сыршақьо срыман,
Исыцасны, сықәлан сцоит уажә хара.

Снаскьоит сара акырза ацшахәала,
Сгәы арахәыцқәа есаaira иххахоит.
Ацша иаанагоит абгъыжәқәа еидыхәхәалан,
Сеидшәылан, иаха-иаха пхарак сҭаххоит.

Иаасхаццоит ус, зынзаск сазыпшымкәа,
Ацҭақәа ирылҕьан амра ашәахәа.
Иҕамызт сара сымшгъы шыҭа имшымкәа,
Саатцыцны ишыҭастазшәа збеит ауахәа.

Избомызт сахьааиуаз исафсуаз, испылоз,
Схы сџахан ацсышәакгъы сҭәомызт зынза.
Иҭабуп, уара амра, ацҭақәа ирылаз,
Ирылсны сымџа сзырбаз хараза!

АЦША

Стәан сара сгәы ҭырхаха,
Спенцъыр ҕьаҕьаза иаартны.
Цла дукгъы, амахә иаахан,
Илагылан уа ипытны.

Иѡнашькыруан сара суада
Ицѣыртыз амра ашѣахѣакѣа
Абартѣѣгы амра сѣатан
Саатѣеит, аха уа рацѣак

Исымазамет сара атѣаха,
Кѣадкѣак срылан сынцѣаха.
Срыцѣахѣа схы саѣахон,
Зны сѣагылон сынцѣаха.

Адѣахы снацшуан, сгѣы рзыраз
Сылацш иаатѣашѣоз зегы.
Дыкѣазамет ара издыруз
Са исыгѣтыхазгы уеизгы.

Схѣыцра арантѣи сахѣагази
Сахѣакѣази дыр уара,
Исымбазакѣа ус ацша асит,
Иаѣын атцлакѣа атцысра.

Сгылан сценцѣыргы асыркуамет,
Ицо-иаауа арахѣ ацша,
Иѡнашькыруа суада иѣнамыз,
Ссаркѣа агаанза ихѣаш-хѣаша.

Санѣытѣахаха, икѣалаша
Кѣлахѣан – акы сѣахѣан...
Сыцсѣазаара цомызт баша,
Уи акыркѣа снартѣахѣан,

Аха сааиуан, ицѣыркѣа-цѣырас
Исышьѣаз ацѣгѣара мбазо.
Инамѣаскуан уи са сгѣыраз,
Рацѣак хѣаасгы икѣамѣазо.

«Уи угѣыразра укѣанамгѣашеи», –
Бжыкгы сааигѣа исаѣауан.

Инабжъазуаны иаацэыртцуан ишыыжь шэацшыны.
Ахы-шэахэақәа ацхаипш ихнатон.
Слымха итафуан инымцэашаз ажэабжны,
Амцэыжэақәа срыцак сама ицон.

Ахақәитра снатон уи баацсыла,
Сааццакцэар, иаразнак сфанахэон.
Ишыац татан снылахауа сылан,
Исфэхэытхэытуа уи маза ак ахэон.

Исханарштұан сышқэыпшцэаз, сагьархатон,
Исханарштұан, санхатцаха, сшажәуаз.
Ипхашыа-пхатцо игылан иара тацан,
Ар рхы тнагахуан зынгы нас.

Исыднатон акымкәа-фбамкәа ахара,
Сахьчон, сусқәа аншэартаз сеикәнархон.
Саргәыбзыгуан, ахәыч иеипш, исылахәмаруан,
Мраны игылон, мзаны зны исзыпхон.

Сыбла ихгылан, ицозма уи наспыршэан,
Сышыта ихыла идәықәлон санцысы.
Исытацан лағәымк еипш исыцәпыржэон,
Ишахтныстатцәкьо рымбозар шыоук сыпсы.

Уи ахысыцыз сахьнеилакгы схатцахон, –
Сдауацшыын, сгәымшэан, сыхфэхон;
Стыс пшқаха, зны ачалт еипш сатцахон,
Сажәра саатагылон еипш сфэхон...

Указ, схэоит, узеипшразаалакгы, усыцыз,
Зны сыртәыуа, зны сыргәыргға епта.
Указамшәа уара назаза узцәызыз –
Зеггы ицәызит, дыкам ихата!..

Цсаатэкэак шэахэоит ара икарматцысха,
Аха издыруеит шыта аапынра шцаз.
Салагеит сымшкэа аңареипш инысхуа,
Исхаштит, ибгыжэхан, саамта зыпсаз.

Қэакгы аҫаанахан, уаха ианхымкэа,
Сцэыланы снейуеит, абар, сыгэгэаза.
Сцоит сара абрантэи, сцоит схы стэхымкэа,
Уафгы симбазакэа, сындэылышышь, маза.

Былапшгы сышьтоушэа збоит харазантаи,
Уи сааннакылоит, исыхан сагоит.
Ақэа ацэыкэбаркэа иреипшха еиламтэеи,
Лағырзқэакгы қапсоит – сеилагоит.

Агаҫа савсны, ауаа рацэа рзы-мшын
Сналалоит, уи сегьналазуеит наќ.
«Дабаќоу?» – рымшын, «Дабази, мшэан?!» – рымшын,
Азэгы сибазомызт уа сара агэаќ.

Ага акгы снаџом, ашьха акгы снаџом,
Сцаа-пшаауа агеи ашьхеи срыбжьоуп:
Уабаќоу, уабази, ихэа, Ельдорадо?
«Араќа!» – хэа иааџуа... Уи ба быбжьоуп!..

Ишпацо, аф асит, ишпацо схы схыцны,
Уафы издырзом, анаџс бахьагаз.
Адэы бықэстцеит аапынраз бхэыцны,
Багъанбацеи блыбжьахэаша абас!..

ИБАСХЭОИТ

Еикәуп амца акраамтагы агәгәәхәә,
Ахьта цәгьа икәз ххыган хәрпхейт.
Хшааиуаз хәцкәынцәә алакәкәә нарахәә,
Ххала уажә аеҳәәф абра хааизынхейт.

Ицәар хәа хшәазшәә,
уажәы-уажәы хнатцхойт,
Ишеикәыц амца ааибакуейт иххаза.
Макьана аләатә ахылцуейт аңацха,
Исыхәәпшуагь цыысьһойт былаңш хааза.

Фархьума иакәу, амца хәитәтцхойт.
Ихәыжжаза акәицкәә арахь иаахәәцхойт.
Ус раңхәатәи хамши раңхәатәи хәтцхыи
Арантәи сылаңш нархызгар сҭаххойт.

Стәоуп сара арака, бааигәа стәазамшәә,
Стәоуп сара арака, арака сегьтәам.
Ани азыблара хзалтцу хара, мшәан?
Изеипшрахарызеи ани хус атыхәтәә?..

Хтыскәак цәыртцуейт, ирмоуа еилыргашьа,
Хқәыпшқәоуп макьана – рхы хҭадырқойт.
Хәилазго рцасгы хара хәилагашам,
Хрылтцуейт, хәхьнеиуа рҭачкәымқәа хдырбойт.

Иааныжьны хцазшәа сыками даара,
Аха ишхашьҭаз акыргы иқамсейт.
Уртггы егыртггы неилалан, сдыркарейт,
Иармариа ажәа затцәык басхәойт: «Сааңсейт».

Сааңсейт салтцны сшаауаз кыба-зыбак,
Сшапыртцуаз аус иапырхагаз ҭызшәак.
Ибасхәойт, машәыршәа аңсра санахыңа,
Ишаңысҭаз нас даеа ашәак...

Ибасхәоит хәас ишсымоу сызхьымзас,
Саңхәаҥа сусқәа шыҕоу ахыцәхәыц.
Ибасхәоит ишыҕоу макъана сахьымцац,
Ға усқәак шыҕоу уатцәызны шьха-нхыц.

Ибасхәоит, ибдыруеит усғы ишсыхцәажәо
Сара сызтахым –изапызгаз хәычзак.
Ибасхәоит ишыҕоу абраҥа сызражәуа,
Ибдыруеит, ибасхәоит, ибасхәом мазак.

Ибасхәоит, – ҕымтзакәа аеҳәаҕ итәода, –
Сгәы шыснархьыз ажәабжык ансаҳа...
Бара ибасымхәар, арт зегь засхәода,
Исымада насғы исзааигәан иаҳа?!

Уатцәызны, уатцәызны, аха ансоулак,
Венециаҥа хцап ҳаиманы.
Абжыы хаа бсырхап баркаролак,
Ибхаштып быштәаз бааңсаны.

Ибхаштып зны ишсымамыз баха.
Ишсықәшәалоз бныжыны ацара.
Ишыбмазоз ажәа хаак, ашәа хаак,
Аиааира шагоз сгазара:

Ибеиҕмыз сышхырхуаз аамтала, –
Смаалықмызт, ирбом уамашәа, –
Сагхан сара аштә сыштәалоз,
Сагхан ишысхәоз быгәшәа.

Сыҕазааит ҥаха ма хаха,
Аңшьахарз сагон аҕа уск.
Ҧаңхәа исоузомызт баха,
Анцәаггы идырааит сызҕыз.

Ис-быбышха схы ашлара анықәха,
Ажәџангы анеилас сханы,
Сәасхеит арахь сара агәықәха,
Сааит сара арахь сеиханы.

Сусқәу? Ирымоума нтәашьа,
Аха, ибымбан уамашә,
Иеилыскааит, издырит сышәашьоз:
Сыџны быџнатәуоп ахькәыршәа!..

Уатәызны, уатәызны, аха ансоулак,
Венециака хцап ҳаиманы.
Абжы хаа бсырхап баркаролак,
Ибхаштып быштәаз баақсаны.

Шьапышьтыбжык атыгә-тыгәхәа
Ихарацәамкәа цъара игоит.
Еидара дук нас исықәхәан
Уи иагоит, сыңсы еивнагоит.

Амш иацуп, атх иалоуп,
Нак иахыџеит адунеи.
Арахәыц-па иахьынхалоуп,
Сыңсы иацуп илеи-џеи.

Атыгә-тыгәхәа адгьыл иқәхан,
Ихарацәамкәа цъара игоит.
Сеилагозар, сажәымтычеха,
Сара уи сеиланагоит.

Суалуашо савоуп ага,
Уи шәазхәыц, нас, абаакәа,

Ашыапышытыбжь ас иархагаз
Сшыкарцашагы ашыапқаа!

ҲАИҘЫРҘЫМҘАЗ

Абзиала! Сгылоуп быбла схыцшыло,
Исхэаша схэама, сажэақэа нтэан.
Бцоит, ахаирплан бымцанарсуеит жэџангэыла,
Адгыл ха хзыхэан арақа итшэацэан.

Абзиала! Амра хамџа ианшылон.
Арақа ицсырмацгаха иббеит атакар.
Быцсылмыткрым, ацша хышэашэа бцылап,
Ахаирплан џа џ-саатк рыла итэар.

Абзиала! Бымџа сақэныхэо сгылоуп,
Икалар стахуп уи мџамшны аханза.
Бнапы кэымшэышэқэа џазныкгы иаанкыло,
Блымха итасхэоит аргама, маза.

Быхъз шахыџуа инхоит ари ага,
Арт ашыхақэа азхылашт блақта.
Абзиала, сыхаара! џазэ иахь бнаскыаган,
Схынхэны аџныка саауеит сара еиџа.

Акыанцбақэа дрылахэмаруа
Лацхэа иргылан иаалгошэа,
Ларцарацэа анахь икэаруа,
Арахыгы икэаруеит уамашэа.

Рыхэда хжэартэ илымцахырхэан,
Рыхқэа шытасуеит асаара.

Ирхэо ажэақэагь дхырхуам,
Иагьылзеинкьом лызхара.

Акыркырхэа ана дыччахуеит,
Ахьырхьырхэа ара дыччоит.
Даеазныкгы уи ихнахуеит,
Даеазныкгы ргэи еикэыцчоит.

Арцарацэа анахь икэаруа,
Арахьгы икэаруеит уамашэа, –
Акьанцэақэа дрылахэмаруа
Лапхэа иргылан иаалгошэа...

Ахэмаррагы хэмарран, иалгеит,
Зеггы ирымоуп афэхэара.
Ишцеимбгыжэи, ранацэалбеит,
Дыкам цсышэак залхэара!

Баафнацалт арахь, нас, аратэхап,
Баатэа, нас, баазгазгы ацшоуп.
Бындэылцраан бымцашеи быцсаатэхан, –
Дгылым, бара ажэван базшоуп.

Бышцашоу нцэа хшаран, бышцаша,
Быбла лахфыхқэа тхаца!..
Бақэшэом цқэа агылашэа, атэашэа,
Ацашэатцэақэагь бақэшэом зынза.

Ихэааха исыцрасит иаразнак
Икэашза иахыкэу схы асы.
Сықэра сцэахыцэақэаргы ауазма,
«Ех», – саақэыцсычхаит схазы.

Баацъасшьахт,
Еитасхәахт: – Бышцашоу!
Иагызбеит шыта абрантәи бцошәа,
Бхалошәа амрахь бышиашоу,
Бымцәыжәџақәагь заа ибылрашәа.

Сыцкәынра сышытахька иныжны сандәықәла,
Сыгәгы сгәымшәа збеит сара, аф аст.
Деикәышла сәацхәа дгылами сықәлагь,
Иабакоу уи аамта, амца анхацраз?

Ашьыжь сара сара сакәзамкәа сгылеит,
Сара сара сакәзамшәа збоит хәылбычәа.
Имшара цыышьоит сахьышьтоу уахыла,
Дааигәахо цыышьоит ацсәаха – саға.

Аха усгы, схәеит хәа, сажәит хәа,
Снапкәа сыважыны стәом шамаха.
Бжык мгазаргы исыцхәаша «шәит» хәа,
Мџакы снангылоит сара сеилыхха.

Ацша анас, абыгькәа зегь ҫышәшәозааит,
Сара снылсуеит сацхәака абгыжә.
Сахьнеиуа ацсәаха дсыхьзоит хәа сымшәозааит,
Иныцдыр калоит сара усқан ҫа хышә.

Аус сеикәнархап хәа сгәыгуеит, сбаџданым,
Ианбыкәыз сәацәыхчан сантәаз сара аус!
Ашьхақәа ирывцыз иара амра ахатами,
Сыцкәынха саагылоит ашәахәа хаа анысхьыс.

Исхьынхалан иаауаз зегь сырҫыцуеит –
Ицхастцоит сгәыгьрақәа згоз ирхәаша.

Схы сааџахоит, сымџа сырџыцуеит,
Сгәышпы ҥыган сапылоит аҥша.

Иааиуашә збап сара амшын сшьамхаҥынза,
Далгеит, дажәит хәа шьоукы ианыргәахә,
Урт рцасгы исырцәаран сыҕазам сымца,
Урт рцасгы уатцәызны схалап Ерцахә.

Ахаҳәқәа сытҕкәан сышьтаҳьҕа ибҕалап,
Арџашқәа хытңны ицалап еилашуа.
Аҕта ҕәашқәа снеин снарынтәалап,
Сытҕаҕа ишьтоу дунеик сазыпшуа.

Агәхьаа мқзакәа ацәхәыра снахыпраап,
Ихьы-уарҳалха аҕта зсалап...
Ажәџан схагылап имажәзо хыбран,
Иџыцза ҳадгьыл сымбацшәа избалап.

Саапсара схаштып, сажәра аха соурым,
Сыпсаатәха дгьыли жәџани срыбжьаз.
Аҕара ацлазшәа збап сара соура,
Саагылар шәыгәтацәҕьа сааин сара нас.

Адгьылгьы ҕьасшьап, ажәџангьы ҕьасшьап,
Ғәыблыла сылапш нархызгап еиҕа.
Абраҕа иҕоума схәап сара мџасшьа,
Деилаҳауазар абра Анцәа ихаҕа!

Уаахьапшаанза ишпацо амшқәа еишьталан,
Ихәлоит шуҳәо, абар, икаххаа ишоит.
Апхынрагь цеит, иааит џапхьа тагалан...
Адунеи ду шыҕац иҕоуп, аамта еикәшоит.

Аамта еикәшоит, илагоит уи хазлагара,
Ақәа анхымкәа, идәықәлеит азқәа хыт.
Аатра иавоуп пшак мақаруа уахантәарак.
Снарызхәыцуеит са сахышьтоу уажә зегь ғыц.

Иргәырғәагоу ааины сыбла ихгылоуп,
Игәнырхагоугы зымцеит нақ хара.
Сцо-саауа жәйтәи ғәтәи срылоуп.
Снахыпшыхуеит илапшташәараха схәыцра.

Сгәақ-гәақуа сишьтоуп сөызак дызны,
Иеилыскаауеит иара уи дшапсам.
Снарылагоит, сымшуп, зегьы рғыцны,
Идәылхәан нақ исыршәуеит агәамсам.

Ибыбышза адәкәа хкьоуп санғыха,
Схәыцхазшәагы сгәы иабоит уажәы.
Сышьтпааны сагеит арантә исыхан,
Сагынылагылт снейн сара асыршәы.

Истахуп уи сылсны акыргы сцаргы,
Аха пшак аацәыртт итәытәзаны...
Ицеит, схәоит, саамта, исхәаргы иззаргы,
Иаагәышьеит, схәоит, сызынра аезаны.

ПХЫЗЛА

Иаха акраамта пхыз ғаастак салан.
Ицәырқьа-цәырасуа избон гагақәак.
Сшәа-зызо маакырак цъара сахынхалан,
Игазәазуашәа сықәгылан цқак.

Шьоук аацәыртцуан абрақа имаалықьцәан,
Исғаччошәа иааиуан, рхы сгәадырпхон.
Нас иаасыжәлон иргылан ргыгцәа,
Схы санамыхәа, избон, сҗадырхон.

Ацха газ'еазуан, ацха газ'еазуан,
Сақәшәомызт цашьа,
иҕьежьюан сыблахац.
Сықәхәан сагарц аҭахызшәа, ацша асуан,
Иакызшәаг збон сара уа сыцсы ахац.

Ақырқырхаа ант аѳстаацаа ччахуан,
Испыртны ицазомызт, хаи, аф зысыз;
Сыдсахы еикэыччон, цэгьа ргѳаггы сагахуан,
Дара ракәушәа аѳша зыртысыз.

Сыхәхәабжь рмаҳаит урт, сыбз санацха, –
Срыцхара рбатәҟьар сҭахымызт зынза.
Изулакгы сыпсы ыкәызгеит ацха,
Амҭа санылангы сцон хараза.

Ана-ара агышэыгкэа рыцкэа хдырцааыон,
Ирфаша рмоукэа, дара-дара еишьтан.
Афыстаак аганаф, ихы тадырчачан,
Амцкэа ихаабыцуа, илган дышьтан.

Сыңсы сыман сааит сара афнынза.
Гыгшэыги, афыстааи, цшеи санрыцэца,
Агэгэахэа еикэыстцарц снацдахит сымца,
Аха стэан сара аехэае сзатэза.

Сцаа-пшаауа атх-еиқәа салан,
Цъанат саауан, цъаханымка сцаны...
Бцозшәа збеит сара пхызла быбналан,
Бцошәа збеит бара абрантә бычзаны.

«Ибуазеи, – сыџуа сбышьталахт, – ибуа,
Зегь реиха ишэартоу абрантэ ацароуп...»
Аха снейуан баша схыцхыцуа,
Ибышьтасхэон баша: «Ари газароуп...»

Афыстаак илган, дыңшын даға афыстаак,
Дцыркыпца аңнышгы даван аган.
Бызжада? Руа дарбан? Дызуста?
Рыгәра бымган, о, рыгәра бымган!

Бықәымлан, ани ацхагь уашәшәыроуп,
Дазынкылом уаф днықәлар ғазнык.
Убри бнықәсны бцазаргы, бнаршәыроуп,
Бнарылашәоит уақа агыгшәыг!..

Ибтахымхеит исхәо бахарц аламала,
Ибырцәон бнапала, зны сымца еикәтаны.
Бцозшәа збеит сара пхызла быбналан,
Бцозшәа збеит бара абрантә быезаны.

АБХӘАСА

Ахьта аған, аха имлеицызт асы.
Азынра ааиуан, абар, шьта лассы.

Рдәынак ғықәғықәуан, шәартак абан,
Рхынак аацәыртцуан, иашьтаз кәығбан, –

Еимдон, рыфатә иашьтан атар,
Азынра шааиуаз рбон даргы, абар.

Ихиаалон бығь ғеижьқәак, пшак нарындо,
Ажәған иатқан птақәакгы ханто.

Амш хәарчаруан, илеиуан ақәа.
Ахьта рықәлан иааиуан адәқәа.

Ахара, ашьхарахь, иказ хазын,
Уа уажәы илеиуазгы, хымпада, исын.

Ус, икеикеиуа ажәѡан ааилган,
Амра шеишеиуа убла хнакуан.

Иѡналан итәаз адәахы инеихеит
Урт зегы иаразнак амра иарпхеит.

Ихынхәит ицәарц ицоз ахәаза...
Иаалыркъан ус... Ишәтит абхәаса!

Аха илеиласуеит амшгы, қәақәак
Рыманы рәархоит арахь птақәак.

Апша шқасуеи, уаршәап, нас, уаршәа!
Абыгь ѡеижьқәа цоит ифышәшәа.

Ақәа иашьтахх илеиуеит асы,
Азынрагь ааиуеит арақа лассы.

Арахь ибыбышза игылоуп, – шәеиза,
Шәахәақш, шәахәақш, – ишәтит абхәаса!

Ианаамтам ишәтит. Ицшуеит ипхашьан.
Ишәтит абхәаса, ақхарра иажьан.

АУАҦЫ ДЫЗШЬЫЗ

Уи дсымамызт сара усқан хысгы гәысгы,
Дәеакы сазхәыцуа сшааиуаз даасыхъзеит.
Ибазар акәхап еимахәахны сфы шакызгы,
Аха егькамлазшәа дсывапало дцеит.

Игәы алақазшәа збеит иахьала даара, –
Дынцәытыпшшәа арахь даасыхәақшны дыччон.
Лабак икын чынк еихамкәа, далахәмаруа.
Дасны азә дирехәон уи, азә дирцъон.

Исахауан уи иихэоз рахьтə пыт-чытқəак,
Пыт-чытқəакгы зынза слымха иамахаит.
Исзымдыруаз дрылацəажəон харак рыдқəан;
«Хаит, амарца, – ихəахуан насшəа, – хаит...»

Иаацəыригеит ус дышнеиуаз сыззыпшымыз, –
Ауафы дшишыз илеигəйдцан, диагəаха...
Ари амш сара сзыхəан шыта имшымызт,
Сзымца-сзымаауа сааидхалт сəахəаха.

Иара дцəажəон, ихəон ишыкалаз машəыршəа,
Нас даатгылон силгеит хəа ихəтаны.
Акəараг еипш, бла иамбо шахак иршəуан,
Шыта дагəаиуан иаха игəы рданы.

Иахьатыпцəм зны дыччахуан акыркырхəа,
Ус ашырхəа шытахька дхьацшуан уи дшəаны.
Агəхьаа икымшəа далацəажəон ауаа изырхəо,
Ифацхьа ишытахын адунеигы игəы ахшəаны.

Дақəмақаруа, акы ихəон арака ажəада,
Дшыкшара икын иратцəан итацкəым.
Даеацара сара сеипшгы уи иаршəада,
Сара сеипшгы иазыпшыдаз нас иакəымк?!

Иаргы саргы хатцсны хнеиуан ккарак,
Срылашəазшəа сгəы иабон алашəага.
Хаацсеит ихəан, ус хашнеиуаз даара,
Хцыцк даакəтəеит ацəыршəага, афəа ихга.

Сынтапшит машəыршəа абра илакта цəгьа,
Цла хаккалак даноатцапш дшанхашəа.
Бжьра-быжьцəа сцар сцəххейт абратцəкьа,
Сшагара саган сара ашəа...

Фəахə-фымтран, ацсабара каххаа ицəан,
Сгəы сцəхəхəон са сахьгылаз шыакатцас.

Илаба нкаршэны хэызбак цэыриган, дкыцэҕыцэуан,
Ҙымтзакэаг краамта дтэахын сара счас.

Сихаштызшэа сгэы иснатан, саахьяпш-кэапшит,
Афаса сасны сцар стахын уажэы.
Сапхэа ишытан инымтэазоз сымта абжа,
Ахыц дькэтэан иаргы сапхэатэҕэа деикэшэы.

– Абгақэа! – ихэеит, ихы дфахан, шыоук рзыхэа,
Ишамхы инықэсит иратэан иикыз атэқкэым.
Нас дфагылеит ахыц ныжыны уи ашышыхэа,
Икаитцозар икаитэатэҕэарц уажэ иакэымк.

Сара схэыцуан: «Абри иахэызба цагэ ала
Иара саргы дсылгоит уажэ абра...
Избан? – Схы сназцааит ус иаразнакала –
Икоузеи, нас, сара абри сзыхирҕэара?..»

Иагыеилыскааит: сыцсы соур сара абраҕа,
Исымазма тэахышыа, избахэ схэон,
Исхэон, еитасхэон сара уи сгэаҕ-гэаҕуа,
Зегы идсырхарц сыкэгылан сыхэхэон.

Абна дылоуп, схэашан, уи дыбналан,
Дгэароуп, схэашан, иахэызба тарза...
Убартқэа рзы сахэитэышт уажэ мариала,
Дцап дысхысны, хэинымиазшэа зынза...

Икацсон хэпхэа абыҕ өежэқэа еишыталан,
Атыхэтэантэи цша хаакгы аасындон.
Сара сгэаҕуан, сара ашэикэа салан,
Иара ицэажэарала игэы ирдон.

Иахэатыцзам зны дыччахуан акыркырхэа,
Ус ашырхэа шытахыҕа дхэапшуан уи дшэаны.
Агэхэаа икымшэа далацэажэон ауаа изырхэа,
Ифапхэа ишытахын адунеигы игэы ахшэаны.

Акыр хнаскъеит хшыцаз ус аккара,
Хнытсуан, абгеипш, иблақәа аакәеицеит.
Иудым хәа ихәозшәа нас уи харак,
Днықәхәаша ҕа мҕакала дцеит.

Иара дцеит, сынхеит сара сахыглаз,
Сзеитамцуа, абра иадырсыз шыақатас.
Азәгы издыруам нас дахыцаз, дахыкылаз,
Иоуз уи нас-насы лахынцас.

Исгәалашәо: сыңсы ансоу, санҕыха,
Сдәықәлагышыеит сара аҕныка сеиханы.
Сакызшәа, саҕацәцазшәа збон аныха,
Уаҕшыҕык сышыта дхызшәагь дсаҕаны...

Аамта цеит, итцуеит уи аахыс шыарда,
Сара сқәыпшзан, иахыа сшыслара сышлоуп.
Аха иоузар хәа сшәоит цъара ахгартә, –
Дрыцәцазар хәа сшәоит уи, зегь акоюп.

Издыруада хааигәара иңсы изазар, –
Ихарцазар уи иахыа ҕа цәак?
Икалап уи амҕан шыоук ихъазар,
Дырмыштыргыи алшон, нас, рацәак.

Аха сара снейеит ишыта схылан,
Уажәымзар-уажә цъара сихъзарашәа.
Сыцәа ркьало даацәырцуеит уи уахыла,
Саиргарц даҕыхуп ҕаҕхыа ашәа...

Иахыаҕыпзам зны дыччахуеит ақырқырхәа,
Ус ашырхәа шытахыка дхыаңшуеит уи дшәаны.
Агәхыаа икымшәа далацәажәоит ауаа изырхәо,
Иҕаҕхыа ишытахуп адунеигыи игәи ахшәаны.

ИСЫЗМЫРҒЫХО

Даналымтца, сигәеит, сихеит,
Жәәқәак иасхәеит сыхәхәаны,
Аха иамуит, дсызмырґыхеит, –
Деитанықәеит наӑ днахәны.

Сара сгәааит уа баацсыла,
Сеикәашәеит, иззом, сыцәхаит.
Схәацәагәышьеит, уаха сылам,
Изурьзеи, имахаит.

Дцәалацсып – ихымзар сылацш.
Снаицәхасын, даағызит.
Агылараз усғыи дгылом,
Аґыхараз – уаха умцсит!

Дыцәан ус убри нахысғыи,
Тышак аца дтахашәа.
Дыцәан, ицәан иламысғыи,
Уагарын уара агәыцжәа.

Дсырґыхарц ауп сажәеинраалагь
Зызґыыз – дацхьарц стаххеит.
Изыскьыцхьит ацәа дшалаз.
Аха уи сара исзынхеит.

Инықәыстеит инаган иацхьа,
Иухьзеи, схәеит, уара, хаит,
Сылань аґәәхәа сацхьан,
Иара убригьы имахаит.

Даналымтца, сигәеит, сихеит,
Жәәқәак иасхәеит сыхәхәаны,
Аха иамуит, дсызмырґыхеит, –
Деитанықәеит наӑ днахәны.

АВОКЗАЛАҢ

Уи аңхәыс саргы дысхынхәлеит,
Сылдырызшә арахь дысҕаңшуеит.
Ауаа хәхәаңшуа, Аңаа авокзалаң,
Дысхынхәлоуп: – Уааи, сузаңшуеит...

Сара сыччоит, лафқәакгы ласхәоит.
Сдәықәлоит, сылпырттырц снапы наһыаны.
Аха, аф зысша, исзылуашә цасхәа,
Сара дсышьтоуп абрахь дытһыаны.

– Салатәоуп сара амц хәдацааһынза,
Исыгызгы убри акәын, ба бымц! –
Сааласуеит, аха илуама дысхымзар.
– Хнықәтәап, – лхәоит, – анаһашә арымз!

Сара атәахагь сывам, аңшыхагь,
Аңсыхагь сывам хәа сыһам зынза,
Аха азбахә лымоуп сыгәтыха,
Аха исалхәоит уи слахьынца.

– Сара сакәым, узжыатәһь даацәыртцуеит, –
Саңхьа даагылоит аңхәыс днасаңһан. –
Уи уанлықәымз, уфызак уирзуеит, –
Иңхарс афыцагь, – зынзас рыгәра умган!..

– Уи акәын исыгыз...
– Афыстаацәа фыца
Уңрыцуам, – лхәахуеит арахь дысҕаңшуа. –
Ухы дықәтәоуп азә хамтала дфычан,
Егы дутцатәоуп анышәаза жуа...

– Сзыхдырһьозеи, инцәаша? – хәа сцаахуеит.
– Азә ахьз дашьтоуп, егы – уара утың.
– Иазхоуп! – хәа слыдһан акыргы слыцацахуеит.
Сыхәдагь иаатцачуеит сшааиуа сыңсың.

– Аќарышь уамеигзан, инухыз хынхәыхуеит,
Ушнеиуа иуоуран иќоуп амал... –
Ауаа хнарылтцуеит – сыццакра сыхәеит.
– Исымоу басхәап иахьала? Ахампал!

– Зегь уоуеит, ушнеи-шнеиуа уриааиуеит
Иушыклахәуа ушьта иху уаґацәа... –
Арт ажәақәа слымхаќны иааиуеит,
Сааќартцахуеит, аф аст, сгәырґатцәа.

– Шәы-шықәса нутцуеит! – ґаалтуеит уи насшәа.
Илбон, саргәырґеит уи иахаґы...
Иќоуп уи аахыс акраамтазаґ мґасшәа,
Аха ациган пхәыс дызбоит иахьаґы.

Ауаа хәхәацшуа Аќәа авокзалаґ,
Дысхьынхалан: – Уааи, сузацшуеит...
Аамта цоит аанґасрада италан.
Зы-мшынк саларшәуп, уи еилашуеит.

Ациган пхәыс акырцъара диашоуп.
Сшааиуаз,
 амґан сыржъеит, сырќатәеит.
Ҡыцъа аґстаацәа сышьтамыз баша,
Сыхьзґы рзымгеит,
сцыц аґґы имтәеит.

Ауаа срылан уаґтас, иара абраќа
Абзиа саҳаит сара, ацәґа саҳаит.
Ахаан сашьтамызт мал дук сгәаќ-гәаќуа,
Сашьтамызт, ус сегьынхеит, исмырҳаит.

Аґәра згоит, аха ириааизам макъана,
Исышыклахәуа сышьта иху саґацәа.
Сазыпшым сара сапхьаќа шанаќ,
Шаќа ныстшаґы идырааит Анцәа.

Сара исылшоз аазгагәышьеит.
Исыздыруам быззыпшыз...
Исаҳаз агәра згагәышьеит,
Сацәцагәышьеит сызлапшыз.

Сыркәаҳазшәа збеит баапсыла,
Ифыртынха ак сындан.
Исцәызыргы ауан исымаз, –
Аусқәа убас еилапәтан.

Ибзаазгази исцәынхази –
Ауафымреи ауафреи –
Цқьа иббар, ибшәар иауазеи,
Сбыцнатц, сықәнатц адунеи.

Сахьааиз быгәра згагәышьеит.
Сацәцагәышьеит сызлапшыз.
Сгәы шысгәыз ибзаазгагәышьеит,
Исыздыруам быззыпшыз...

Упсы ахаара уқышә ианықәку акәхап,
Иқаз, иқоу, иқало неипшыи,
Ианаацәыртца адунеигыи уғапхьа илакәха,
Иануқәнарго даеакала уи абжьи.

Инхаз умшқәа убас ургәылахалоуп,
Упстазаара убас ихаауп, избан,
Изухаштуазеи арахәыц па ушахьынхалоу,
Ишыпцәашагыи уи уажәы-уашьтан?

ААМҒАК ЫКАН...

Аамҕак ыкан, са сыҕбагы зыхгылан.
Ицон, иаауан уи амшын еимгэхэаны.
Ацэкэырпа дукэа шытууаан иапылон,
Апшацэггагы апылон арахы ихэхэаны.

Аха, ишнеиц еипш, сыҕба ду неиуан,
Амшкэа еилгамзааит, атцхкэа лашөыз...
Цьаргыы хмыццакзо, уажэ зынза хамгэатеиуа,
Уара уакэу, нас, са сакэу иажөыз?..

Ирылдыршама, стцаауеит, зеггы ирылаз?
Ибатэуггы рбоу хара инхаз?
Амшынуаа ирызгэамтеит сыҕба шзаакэрылаз,
Саргыы уи атцан назаза сшынхаз...

Сихьзом, ак иасхэарц стэхуп азэ дынкылан.
Азы атцан ацэа салтц шыжымтан.
Аамҕак ыкан, са сыҕбагы зыхгылан...
Исхэо урха, уара, еи, акацдан!..

Уаала, хцап абрантэ хабналан,
Халцып ацэгьаршра, ухэан-схэан,
Иухаршт ишумоу уара агэала,
Умыцкэа-мытцпан, умышэхэан, –

Убжыы цап уара егызламаз,
Угэы бжьнахзап иузацсам.
Еилаханто еснагы еиламыз
Ацша ахыныласуа агэамсам.

Абарт айџаақәа хрыбжыысып,
Хнаскыап хара апҭахы.
Пшакгы усып, пшакгы сысып,
Арахь уаарылтци, игәагы.

Иубахьоума амра ангыло?
Иубахьоума уи шташәо?..
Даҕакала уара иуҭылап,
Адунеи угәы ахзыршәо.

Ах, ишҭахаау арџаш рашәа!
Азыхь кәеикәеиуа унахәа,
Бзиабарак уалацәажәап,
Уатцаргы аухәа.

Иаххагылам ари ажәџан,
Уара ишубо, икаҭаха.
Хазтыцрым, игәынкыл сажәа,
Абри агәаџа ханҭаха.

Анахь ҳаҭхьаҕа ханхалар,
Иблахкыгаха адәқәа шытоуп.
Ацәгьа нықәаххәар ҳағалан,
Аҭсабара ҳахадоуп.

Ишыыцраны, иухәан-схәанха
Иааиуа ххы ианҳацәҭаҭа,
Мап, уаргы саргы ҳарзамхуам,
Ихәашьза илеиуа рыцәқәырҭа.

Узыршаҕьоз агәаҕ ырзны,
Ухы-уҭсы раза,
Адунеи лашахь уаацәырҭны,
Шьағәқәак иахьа иҕаҭа.

Иуҭырхагамхааит иурзуа,
Иудукыло ума унеи.

Узлазхэыцуаз ааста акырза,
Иеилкаа, еиғуп адунеи.

Изыхдырҕаз азэҕы издырзом,
Сыхшыџ азымхеит, анцэиныс.
Ахахэ аңырхэа имџанырцан,
Икакэкэа италт афарматцыс.

Мышгаџцоуп, рацэак ирцыыршьом,
Аха ирыжэлом ихэхэаны...
Рыцхарами абас уаныршыа,
Абасҕы ашэакэа ухэоны!

Сҕэы итыхо сҕы иахэоит,
Скыышэ икэку снапы иаџуеит,
Сара сашэа амцэыжэџақэа амоуп,
Адгыл икэсуеит иңшаха.

Шэара шэакэым, ашышкамсқэа
Ак шеимаркуа слымха итаџуеит,
Сыҕесырдагэар сҕэы иауама,
Зымџа ак саџшэом шамаха.

Ацар рашэа гэыҕацагоуп,
Аха уи ашэа мацарам,
Исахауеит ианацу ашэа
Агэқэа тызфаауа агэырџа.

Исмоурашэа арахь, џаахэыра,
Уталт анырхэо хылағбарак,

Ирыздыруам сара сѣаңхъа
Иаатуа усқан шақа мѡа.

Ашьабыста рхэын, икаҳаит,
Аха игылт, ашьа ацрашыми,
Агэышпы итѡаст, пхъақа иашьтуам,
Ишьтоуп ишьтымтѡа асыршэы.

Сара адунеи самкуа сықәхеит,
Ашьабыста сазыңшыми,
Схаѡа исықәку ѡысшьоит абѡар,
Сеилшьааа самоуп уи уажэы.

Бжьаск аацэырѡоит абна рзызо,
Иѡуеит антгъы рабѡар кажны,
Ашьабыста асыршэы илхоит,
Ѳырцыс амазам абжьас.

Дгъыли жәѡани ирыбжьуааит,
Сара сажәа прит ирашыны,
Сара сажәа цсеикэырхаган
Дгъыли жәѡани иагърыбжьаз.

Истахым абжьас гыгшэыгха
Ус инхар иахъа абна ишылоу;
Ашьабыста, ашьа зыцрытѡа,
Ацсра машэыршәа иацэынхаз,

Асыршэы илсны, ашьта ихылан,
Инеины тынч ианахагыло,
Иахәааит бѡар антѡа нахысгъы
Иара ацәгъара ишағаз.

Ашьабыста цааит игылан,
Иазыңшу аѡацәа рами,
Аѣаѡахэы аѡшаап иара абжьасгъы.
Абна иамазар аҳас...

Сызлацәажәо иҕамлашоуп,
Азәгы ихәашт: игазарам!
Аха иҕоуп адунеиаф
Зыгәра угаша, сгәы аззырхаз:

Ахаан ҕалашыак амазамшәа,
Баша ажәџан иалакнахан,
Илабҕабамкәа, – ипхызны, илакәны, –
Мчы зқәымхон изхәапшуаз,

Ауаџы ицуп агәадыхәа,
Рыц хырҕыаҕыа иҕылом уаха,
Амра ашәахәақәа хыччалеит
Тымитышак – сызтапшуаз...

Ажәа ажәазар, баша ихәамзар,
Ашәа гәытгаган уи аҕцазар,
Ашышкамсқәа реимак иахәоит,
Уара упцәазар уеипнашып.

Сгәы сҕахәыцуа, иҕамлашахь,
Ажәџан сшалаз хыхьза сцазар,
Адгьыл аҕтәи хусқәа схәауп,
Схынхәуеит усгы, уаасзыпшып.

Сара сашәа абас сышьтыхны
Сама ишнеиуа, слалапсыхуеит,
Сгәы еиҕәызжәаз Анцәа идырааит,
Сусқәа нхозаап еидхьытта.

Саапшыр, ажәџан схалашахуеит.
Агыгшәыг шәала исыргәыбзыгуеит,
Дгьыли жәџани рахра нкылан,
Пхьаҕа сҕынасхоит еиҕа.

Изакаызаалакгы акгы сафшөом,
Ашьтыбжыкаа зегь слымха итафует.
Исашьоу дахыкоу здырует,
Иеирфашьяр зуам саға.

Сгәы итоу сғы иахәоит,
Скыышә икәку снапы иафует,
Сара сашәа амтәажәфақәа амоуп,
Адгыл икәсуеит ипшаха.

Қара лymoума,
Жәаф затәык лхыцуеит!
Акрыкоума жәаф, аха, иззом,
Дынцәахашаха даацәырцын, уи слызхәыцуеит
Дсымбазашәа слывсны нақ сызцом.

Сырхыңшылан,
Лыблақәа амца рхыми,
Сгәы акы аалнаркәеит аенышыбжьон хәатас.
Уи илгәапхаша схәар, изур стахыми,
Аха ажәак ауп исхәазо: – Баанфас...

Инацыстоит:
– Баанфас, змоурахә мызыз,
Q-ажәак басхәоит, икалозар, иаабырха....
Уи илыздырмызт сыңсы гәакуа ишлыцыз,
Илыздырмызт са сшықкәынхаз уажә иаха.

– Q-ажәак мыцхәуп... –
Уи дыччон нас акыркырхәа,
Днасыдкәан, дыфуа-дыфуа дцон.
Анцәа идырааит са сызбоз исзырхәоз,
Лапшыла затәык саргы сыф слыхьзон.

Ақсабара ахызы ахыыршоуп ҕагалан.
Иансытаңса абығ ҕеиҗқәа ҕышәшәаны,
Сеиҕазхәыцит хшыкоу зегь аамтала,
Сегьаатгылеит маңк сарә сшәаны.

Ашәак саҳаит, уи агәәкра иашәан,
Хьаак сгәы иацралт иаразнакы.
Сзықәгылаз ари адгьыл аза хьшәашәан,
Исцәагахьан наҕ иамгашаз шьоукы.

Уртҕ рыбжьада бжыы ыҕазамкәа уаҳа,
Схала уртҕ саарыдхалт сыууаза.
Азыхәашь ирыз амҕан тышак дҕаҳаит.
Сара дсықәлан. Ицәгьахеит заа илахьынтца.

Мҕақы иқәын уи иҕызцәа еихьымза-еиңымзо.
Адунеи зегь дара иртәызшәа рхы ржьон.
Сҕахар амуаз саргы, схәыцуан, сықарахьымзан.
Иаци иахьеи срыбжьагылан, сыбжьажьон.

Схы хнасарц аамта ачархьаҕ хәызбак ахуан.
Сахьаатгылаз ус сынхеит сара сшәаны.
Схы санҕаха, арахь, инапқәа рхаха
Дааскьон смаҕа. Абығққәа цон иҕышәшәаны.

Леиңш дабаҕаз ахькәыршәа!
Дкыдшәан укәа данташәа,
Унлырхон уи, ма... ухлыртәон:
Лааигәа игылаз зегь лҕынтәон!

Азә дыргәыгын, даҕеазә джьан.
Лареи сареи хәаак хабжьан,

Хытшыа сымазма – зегь сшәон –
Бзиа дсамхабархәагь сшәон!

Сыцәоушәа, сыцәамшәа, схырсысуа
Сыштәаз, сара аамта згацәазеит.
Афыстаацәак сәацхәа еихьыс-еицысуан,
Ацх-лашә иналаз дара цeit.

Сахьныкәхауагь ацәа тынч сагашам,
Еинкәа-еиныруа хәыцрашәк аасхацeit.
Снархьыцшуеит уацәызны сгәы зырдаша,
Цацхәа сазыргашагь шьоукы збоит.

Итәом, игылоуп урт, цъара сыршатом,
Иафсран икам сымариа бзантцы,
Аха башоуп, уеизгы азь сырзатом,
Сара исыцоу амца еибакнатцы!

Сөызцәа хәа срылатәан рыгәтатцәкәа.
Цы ссирк аажәуан, ацәцакәа иртыцхо.
Игәы ицоуп хәа ссахьы имааит азә ацәгәа,
Машәырны сыцхыз даламшәацызт сҗазырхо.

Ажәа уаара рибамто, игыланы сырныхәон,
Азәы иажәа даалгар, дналагон аәазәы.
Рхы хыртәон уака рызегь сара сзыхәа,
Сышьтыхны ажәван салартцон цәвантцәы.

Исмахацыз аскак ажәа хаа ансархәа,
Афны сыкоушәа, сгәы каршәны стәан.

Аматәпшыкәа ртәан!
Исылгарц акәын агәымхақәа,
Исылгарц акәын урт сышғаз.
Аха ирзымдрит,

Ишәхарпәзшәа збон ахатца
Маҗ еикәатцәа дук ацәа.
Ашәа ыкәкәон сара сгәатца,
Шәара шәнеиуан шәгәыргәатцәа.

Сара сымч анымха, шқауаз,
Сагар акәхеит агәыңжәа.
Аҗба ахьнеиуаз игазеауа,
Избон цаҗьяк ианҗьарашәа.

Машәыршәә ус ианеикәшәә халаңш,
Еилкаашьа змамыз ак хәаны,
Аргама ихәдагь бшахьынхалаз
Гәастан, сәыхеит сыхәхәаны.

Мшәан, дабагеи бара ибыцыз?
Бгылоуп быблақәа җыгга.
Сгәаҗуа абас сызлаз шыңхызыз,
Сбыхәоит даара, агәра сырға.

Сдәыуар акәын, схы сықәыжыны, акыжыхәә,
Сгәы скыдхо стәазар акәын ма хазы,
Аха сара снейуеит уажә ашышьыхәә,
Иҗысхырцгыи сгәы иҗазам сыңсы.

Сара снейуеит, сымҗаа убрахь ихазшәә,
Дәеиужь иатцәак сықәуп, ашәтқәа кәшәо.
Сыччо сәаасхоит насгыи, схагахазшәә,
Сыкәша-мыкәша игылоу зегыи ршәо.

Рхы старцаны лафи қяфи сыхеит,
Избеит сара схәаакәа абра ишынцәо.
Схы сахыччоит, иахьа аргама сәыхеит,
Снейуеит сара абас, скәтеиах ццәо!

Азқәа хытныи, ихышхытцәан,
Рытрақәа зегь наҗ иңжәә,
Рәанаарха, сымцахә дырцәап, –
Урт аамышьтуа бсызкашәә.

Сажәа ахырҕацаан исхәама?
Сызлацаажәо ба былшоуп.
Аҕсабаратцәҕагы мыч амам
Бара беиха, убасшәа бшоуп.

Ба бзықәгылоу адгыл сшаҕоит.
Бара исзыбхәо ҕбаҕа ажәа
Убас иҕәҕәоуп, сгәы иснаҕоит
Адунеи аадырхәрашәа.

АПАРАНХЬЧА ИАХЬ

Азы иааруан, азы иныруан,
Кәыдры ихыртцан апаран.
Апаранхьча зеггы идыруан,
Уи дызҕыз царан, ааран.

Алаф ихәон иара бааҕсыла,
Икьатеиахггы цнаҕәон.
Исылоушәа ихәон исылам,
Итаҕынжәга ицәәцәон.

Уццакуазар, дыццакуамызт –
Ухынхәаанза хәа дыҕшуан.
Азәы изыхәа ацәҕа иуамызт,
Дхааза улакта дтаҕшуан.

Икалазеи, нас, усҕаччом,
Алаф шухәогь сахазом.
Кәыдры шцац ицоит еилаҕеҕо,
Кәыдры ахаанггы итабазом.

Уи ахықәан уааины усҕылом,
Азы ихуцдом апаран.

Снаскьоугом нас лацшыла,
Иухэом: «Ех, уара ахэычра!..»

Кэыдры сырған саақэургылеит.
Сласны сनावалт ацшахэа.
Апаран хынхэын, инхылеит,
Уахь егьхызламашь, ихэа?!

Уара уда, исхэашм «сыруеит»,
Хынхэышья ыкам схэычрахы!
Сзаиааиуам, уаргьы иудыруеит,
Уара уда, ацэқэырца гьы.

Икалозеи, мшэан, уаацэыртыр,
Схэычра ацша хаа аасында?!
Ирыцхароуп уа акы сцэызыр,
Иаасгэаларшэа, нас еиҭа:

Азы иааруан, азы иныруан,
Кэыдры ихыртқан апаран.
Апаранхьча зегьы идыруан,
Уи дызфыз царан, ааран.

Ашықэсқэа цеит, ифызцэагь абақоу,
Хахэык дықэтэоуп дкахэыцуа, дзатэза.
Азэгьы издыруам ихьяау, дзыргэақуа,
Игэақуашэа идхоит цшакгьы цэытэза.

Ари хдунеи уаара ибоит даҕеакала,
Иара ацсабарагь иахоуп даҕеа цэак.
Ацтақэа ажэван иатцоуп гэыршала,
Амра аапхаргьы, длахфыхым рацэак.

Игәы тыблаахъеит уи амца җахысны,
Акәиц хәыч атдан иакуп иҗааза.
Даауеит дзыркараз амҗа данысны,
Егыгым, дааихъеит, абар, аханза.

Ибоит ажәван акырза илаҗәызшә,
Җа мацк илаҗәыргы иxy анҗарашә;
Икәаҗза адәы изықәхаз иҗыза дыңсызшә,
Дишьтагалан иаргы дыргошә.

Агаҗа давоуп илабҗашь хәыч нкылан,
Идырны дызтамҗшит дахънеиуа лактак.
Драцәжәоит нас егыахыҗкам ингылаз,
Иара дҗаауеит, иҗаитҗоит иара аҗак.

Дрыланахалоит, изгәаҗом дахыҗкоу,
Ихала дгәаауеит, ихала дычҗоит.
Агаҗа дшавоу даауеит нас аҗныҗа,
Уаха злымшо инапы қачқачоит.

Хҗысқәак бжәзуеит ихәыцрақәа инрылаз,
Даатгылан, акыргы дыңшуеит дымқәаҗо.
Хәаас икуеит егыахыҗкам ингылаз,
Иара даныҗамла, арантә даргы ахьҗо.

САРА АРАҖА ЗЕГЫ-ЗЕГЬ СЫРДЫРУЕИТ

Исеигәыргәызшә аҗсаатәқәа чырчыруеит,
Ицқьоуп иахә жәвангә ахаҗы.
Сара араҗа зегы-зегь сырдыруеит:
Агәыла-азла, аду, ахәычы...

Ацлақәатәҗьа, сгәартәма, ихырхәоит,
Ицшандагаха рымахә дыршәшәоит.

Сахънеиуа ахауа җушәа саҗыхәоит,
Аштаҗ ашац қашәқашәоит.

Сыңшын, аҗада асыңса цырцыруеит,
Алада икараха иқәиоуп амшын.
Сара арақа зегъы-зегъ сырдыруеит,
Сара арақа баша исзыңшым.

Дцеит шырхәо, саакылкьоит иаразнак,
Дцеит шырхәо, саахыцуеит ашәхымс.
Арақатәи аамта шызбо еитасуеит,
Иарбан арақа сылаңшгы зхым!

Ашәа мацарала исцылом арақа, –
Усгы иғәырдагоуп арт, зегъ акоуп.
Саргәакуеит сара арақа изыргәакуа,
Арақа ирхәау хәаах исыцроуп.

Убри азакәхап, сгәыргъо саабжьалар,
Аштақәа зегъ зызбо иччошәа.
Даеак акәым, издыруеит рказшьала,
Исцеит ара ашәапыцап рбызшәа.

Асаркьеиңш ажәван хаҗы-цкәа цырцыруеит,
Саагылоит мацк сылахь неикәтә.
Сара арақа зегъы-зегъ сырдыруеит,
Сара арақа сырхаштрым зынза...

Ашәшьыраҗ иеиҗаатәеит абдуи амаҗеи,
Ашта иахықәгылоу ихызазо рак.
Абду иажәа ахы аҗа, ашьапы аҗа,
Аҗак қайтоит, абар, җа зҗаарак.

Аха амаҭа уи аҕны дузынкылом,
Абду ихәрақәа ғьар хәа дшәошәа,
Диазҭаауеит: – Амѡан аҕа данышәпыла,
Ушьҭахьҕа узымцеи, даду, уезашәа?

Иҭахаз ирхәоз иаҳаит иуазырран,
Дара ирҭакноуп иажәа ширха:
– Ушьҭахьҕа мѡаҕам ахаангы, иудыруз,
Уаҭхьаҕа джәылан данааскьо уаҕа.

Ибжьахеит, ихәеит, хабжьара,
Амбатә, амбатә зегь бжьахеит.
Хаицапылап хәа ашара,
Аҭх лашә салалан сеихеит.

Сагахьан, ихәеит, атыша,
Сҭашәахьан ҕьара амацәаз,
Аха идырны бшысыҕышышаз,
Сара исхызгеит иреицәаз –

Ихарамкәа, зынза саҭхьа
Сынҭаҕшит аҭсра алақҭа.
Агәсакара амѡан саақәхон,
Аха сҕынасхон еиҭа.

Пенелопа блеипшнысшьалон,
Схы иазысхәон Одиссеи,
Азыблара, агәаҕра салан,
Уаҕа сыламкәа сааҭсеит.

Ифымцәанда, ихәеит, сымца,
Сгәы ааҭзызаалоит зынгы.

Сназоит, ихәеит бара бкынза,
Бысзыпшызар, схәазанггы.

АМААКЫРА

Маакырадагь дшыршаз идыруан,
Аха уи агәра иган,
Иееитеит ахатца амаакыра,
Иееитеит дгәыгцәан аган.

Ихьит, ихьит уи мдырран, –
Иказма астәккәа агәра уго:
Иееитеит иоуз амаакыра,
Ишәымбо, нас азы дахьаго!

АРИ АМШ

Ари амш иагеит сара исцәагашаз,
Ицеит – акәалап ахәа ахашәеит.
Иснаҗазеи, имҗасну зынза баша,
Атх сазныжыны? Маҗзак сагьаршәеит.

Еивтдарыпх уи усла итәызшәа збахуан,
Илеидшәаҗыалан ишҗацеи ҳаҗатас!
Снапсыргәытцаҗ бырлашк еилыпхахуан,
Итацәупеи уи, нас, уажә зынзас.

Дарбан иахьантәарак сызвагылаз,
Уи дабази, дцәыртцуамашь уатцәы?
Исырҗсах ҳәа дааихит азәы ашыла,
Исылаитцарц дааизар иара атцәы?

Сгәы дықәсуан пхәызбак атыгә-тыгәхәа,
Дсыпхьон уи уажәы-уажә адәахьы.

Амш иалалаз, иалазѡаз ашышыѡа,
Сускѡа зегь ахылгеит уатѡахы.

Аѡсымра аѡѡеит сшаѡаѡшуаз ѡадарак,
Аѡынчра ахаѡаит адгьыл, иууаза,
Мѡабжаранза инагазам еидарак,
Ааигѡа бжыкгы еикѡымтѡац: «Уназа...»

Исымпыѡѡарааит ѡсызѡас уи ѡаѡѡауа,
Иаѡыхьанѡазшѡа наѡ сыѡѡгѡыр иаѡѡеит.
Иѡеит, аха усгьы сгѡыбылра адуп,
Иѡеит – акѡалаѡ аѡѡа ахашѡеит.

Иѡеит ари амш, сара амѡа схыжыны,
Исѡалашеит, исѡахѡмарт , исѡаѡеит.
Гѡыгра лашак усгьы сгѡы иазныжыны,
Уатѡѡѡи амшгьы умаз хѡа исыѡѡѡеит!

АХѡАТѡХАМѡА

Иеизибеган, иус рызбон хѡатѡхамѡак.
– Хыла-гѡыла еилеитѡеит хѡѡтынра,
Изыѡштѡым, далажѡѡѡуп уи амѡа! –
Деикѡашѡаны ѡааитѡит азѡы убра.

Иааилахоит зназыхѡа акгы рзымхѡѡ.
Икѡанызануа иаакѡхоит, иааѡахоит.
– Ус уаѡы ибахѡѡума, даѡѡахым хѡа,
Харада ауаѡ баша дѡаѡархоит!..

Арт ажѡакѡа зѡѡѡз ихы дымѡахеит,
Аха усгьы... аха усгьы ихѡеит.
Иакѡшаѡѡѡашѡа шыѡукгы аахаха-чахеит,
Аха зегь зымчыз дахѡѡѡаз дыѡѡѡеит.

– Амцахь! Ёа мѡак ыкам уаха, амцахь!
Ишѣтахызар, икашѣыжь ихгьы ихсаны!
Хгѣы ифахьеит, ххы игахьеит хѣатѣхамтѣ...
Даѣазныкгьы абрака хѣизаны...

Мап, избоуп, уаха хзалаѣажѣом! –
Абра акѣап иргылеит зегь зымчыз.
– Икалома, нас, сахѣоит сара ажѣа, –
Ибжы аарлаха иаѣѡит ихѣчыз,

Зажѣа раѣѣак ылнамдоз ахатѣ.
– Иууазеи?
– Исымоуп азѣаара.
Ахѣатѣхамтѣ ус сара дсымбаѣыѣт –
Ихы лаиркахьазма зны асаара?

– Ихы лаимыркаѣыѣыѣт уи ахаангьы! –
Игылаз зегь ѣаартит уа иеиѣѣак.
Иаатѣысит, иахыѣхыѣт ахангьы,
Иакѣшахѣтны абриала зегьы рѣак.
– Икаитѣозма изкаѣикыз?

– Хьѣтѣа издырмыѣт.
– Диашазма?
– Уи диашан есымша.
Дхызхуазгьы баша хы цырѣырмыѣт,
Иканамѣѣыѣт малла игѣы ашша.

– Зѣыр диѣсахма? Иѣызак иѣѣгьа ихѣама?
– Дхѣатѣхамѣан!
Аха диашан уи уеизгьы.
– Ианахажьып.
– Ианажьѣуп аргама...
Дрыхѣоит хара хусѣѣа ѣазынгьы...

– Шѣажѣа злаѣоу ала, ахѣатѣхамтѣ
Шѣаргьы саргьы дхѣигьуп хараза.

Ус аума? – Изцаара атак даргэамцуа,
Даарылапшит зегь зымчыз ацыхэтэанза.

– Дхаигьуп, – рхэеит, – дхаигьуп ахэатэхамца... –
Ирдарц итахызшэа игэы ичыз.
– Амцахь, – ихэеит, – ус анакэха, амцахь!
Дбылтэуп! – ихэеит иаразнак зегь зымчыз.

Сыѳуеит, сапхьоит, сыѳоуп сымацара,
Сымацара исырхэлоит, исыршоит.
Хтысқәак цэыртцуеит схэыцра аханазараѳ,
Ахэақәа реипш, хтысқәак еиѳакшоит.

Изыблараха ишааиуа срылашэахуеит,
Сдэықэыргалоит скыдѳо , сеикэыршо.
Сыссырхатцоит, аха башоуп, сшэахуеит,
Ак саҳазшэа збахуеит сзырхэашо.

Азыблара шыта сшацэцо сыздырзом,
Аха убасқан, лакэкаѳ еипш, еитах,
«Ара ҳаѳоуп, иууазеи!» – ҳаа ицэыртцуеит,
Сырзыпшымкәа иалцуеит шыоук ашэах.

Сѳызцәа роуп! Сышқа рнапқәа еитцыхуп,
Исыкәшан урт аагылоит иразза.
Иеилыскаауеит, шэартә баапск апыхуп,
Аха сѳызцәа егьрасҳәазом зынза.

Ҳаилибакааит. Ҳааиуеит ус мацара,
Иаҳзапсам ажәа мыцхә ҳабжьазам.
Аха иацлом сѳызцәа рхыпхьазара, –
Даарак дара уртгьы рацәаѳзам.

«Ус калом, – исыртоит шьоук ыпцныхан, –
Увызцаа мацзар, ға пытѳыкгы рха!..»
Еснагь сара сѳызцаа рааира ныхан,
Сѳызцаа рѳызцаагь сѳызцаахон иаха.

Аха цасеипш урт зегь мѳахыцуам,
Изызозеи, цасеипшггы ижѳаѳым.
Избоит сара, арака егьузацтом,
Ихѳам узхѳом, иузыѳуам иѳым.

Аха иааиуеит, сырзыпшуп, сегьрыццоит
Азѳык-ѳыцѳак – саархѳом, сыртиуам.
Сара сзыхѳа убарт ахаан имызааит,
Шьта ғыц аѳызцаа сзырхауам...

Ацстазаара ашахакаа еиланаршѳуеит,
Ианакѳзам уаѳахуеит, уаркѳацом.
Еилагьежьюа, ацшацѳгга асуеит аршѳаа,
Акаа леиуеит, асы леиуеит, ихкаѳзом.

Угѳы зышьтыз зегь рацхѳаза – шьапѳаршѳуп,
Узкѳыз ацха ѳаркѳеит ианакѳзам.
Уѳыц хѳыцны ажѳѳан амта укаршѳуп,
Ухы шьѳыхны уи ацапшра уѳахзам...

Игѳажьгазааит исхѳо, иара убрака
Уагьынхоит – ушхатѳоу анухашѳ.
Адунеи ду ныкѳарггы зны укѳаѳѳа,
Ухатѳаз – уатѳы ажѳѳанггы еихыккашт.

Ишәәхәо идәықәлеит арѡашқәа хышхытѡан,
Иаауеит ѡаѡхъа архаѡа иласны.
Ааѡынрами, шыѡа аѡсабара зыѡѡом,
Еибарѡыхо иѡалеит зегъ рыѡсы.

Иааѡшит иахъа ажѡѡангыи казказуа,
Амра ашәәхәа ахәитѡхәа иаѡеит.
Аеш ныѡѡѡала-ааѡѡѡалеит иаразнак,
Илбааит, ихалеит, амахәқәа еимнарѡеит.

Амшә аѡыѡра иѡыѡт икаха-бѡало,
Еиѡѡасуа иашъѡагылоуп амышәхәар.
Шъабыѡтеи бѡаби ахра ихалоит,
Хыхъза ихалоит, уахъынтә акы рхәарѡ.

Улаѡш аарла ирықәшәоит шыауардынқәак,
Ажѡѡан урѡ ахъалоу харақза.
Абжыи раѡѡа гоит, зынза еиѡшыимкәа,
Абра инаркны Ерѡахә ду аханза.

Арѡашқәа шыѡа иѡегъ еилаѡѡеароуп.
Ажѡѡангыи аѡраамѡа ас еилгаз.
ѡыжәрак ыѡазамкәа, иахъа чароуп,
Аѡсабара ныхәоуп иаанагаз.

СѡЫЗАК

Дара рѡәала даара иишаан
Иныѡәозаап – са сѡы ирзом:
ѡъара инеины сыѡѡгъа рхәашам.
Аха... сыбзиагъ рызхәазом.

Уафы издырамызт азнык азы иќатцѣъаз.
Рыхѣдацѣақѣа цибакааит – иќѣѣеит...
Акыр шықѣса ꝑсышыацѣгъала иќатцаз,
Илажѣлан, мышкы агѣтѣцѣкъа лейќѣдырѣеит.

Рыѣдыртынчма, нас зынзаск еилыхаран,
Ак еиқѣхар хѣа ишѣазшѣа, идырхѣашон.
Инымхеит уаќа узымцѣаныхѣоз ныхақѣак,
Сара усќан ажѣѣан ацѣаќа исыршон.

Ахара здыз наќ рхала итѣацѣеит,
Ацша анрытцас, имѣасқѣеит урт ласны...
Сара сынасыꝑ амцхѣ ахтныстѣацѣеит –
Уи азѣгы исызитѣом знымзар-зны!

БАРА БЌНЫТѢ – БАРА БАХЬ

I

Иагъныдхѣлеит аихатѢ гѣашѣқѣа,
рыбжы геит урт агѣарахѣа,
Ихѣабжыахѣазшѣа сымбахи
харт наќ-ааќ амшын газго.
Ќхѣаќа сѣынасхеит сгѣеигѣеиуа,
аѣцѣа кѣеицеиқѣа ак рахѣо,
Исзымдыргѣышьеит цѣаргы имцо
ари амѣа сахѣаго.

Ацша анрылс, сывѣша-мыкѣша
игылаз зегы еилазызон,
Иргѣаќрахеит ацла ахыгылаз,
рымахѢ хѣон, еилацѣтон.

Сыңшатлакәха ажәџан салан,
сышәара цақа адгьыл сыџан,
Станаршәын шоурак акәа,
исхәо сзымдыруа спатон.

Аха исхәоз смырхәацәакәа,
ацша аакылкьан имџанарсуан,
Адгьыл кьақьа иқәнагалон,
иама инеиуан шәышәраны.
Гәнаха-гәымхарак са сәацхьа
иаацәыркьон, уа ашьамхы арсуа,
Ихырқәақәошәа иааи иаагылон,
исыхъзан иара ажәраны.

Сабақахыз сара ажәрахь!
Адәы саақәлеит ирмацәысуа.
Санаацәыркьазгьы уажә акәын, –
агәарахәа сшәа еилашуан.
Аха рәаархеит иара убасқан
сара анахьгьы арахьгьы исысуа.
Сыркәахарц иафын аргама,
инаразаргьы сыржуан.

II

Усқан аума цсеикәырхаган,
бымрахәаган сышә банхыџыз?
Иабаздыруаз сара усқан
аихатә гәашә дуқәа шбызфаз.
Егьыкам ауп, нас, сышьтахька,
егьыкам ауп, изит изыз,
Исхасырштып, нас, уатәы зны
насың шсымаз, зны сышфаз.

Исыздыруам нақ сахьнеиуа
атцхи амши ахьеилыџуа,

Сзалымтцуазаргы сыздыруам,
ари атх ду ауцәахеит.
Иудыруазеи адәы снықәлар,
ианаашалак, зегь рёыцуа?
Арахәыц па снахьынхәлеит,
сыгәгы даара ицәгахеит.

III

Саауан сара скаҳа-бғало,
аихатә гәашә дукәа сыртысны,
Сықәнагалан амца ахьықәсыз,
уажәгы акы аафуан былфыоҳа.
Саауан сара сгәы қаҳан –
уахь инеиуаз згәы заңсыны,
Снапыршьышыуа атх салан,
сымға ахьгоуггы збом уаха.

IV

Иахьгазаалак сара сымға,
ибдыруазаант, псыхәа сымам,
Атыша атца сытнагаргы,
бара бахь саауеит уеизгы.
Адәы иқәлоит шыта ашара,
амға сықәуп хыма-псыма,
Акымзарак шытазы исымам –
бара быхьз рхуп зеггы...

Настәи пхызу лакәу сеидру,
сыжәға тқьазшәа абна сылан,
Нцәара зқәымыз мғақы сықәын,
ицон, иаауан, сеикәнаршон.
Ацәа салтцызшәа снапшызар,
аихатә гәашәқәа срылагылан,

Шьыжы шәәпшь хара иуаркалеиуан,
и́кьа́кьаза шы́та иаашон.
Иудыруазеи ара ируа,
иудыруазеи шы́та ара ирхәо,
Иупылома арахь ифны,
иушьтарцوما ма алақәа, –

Еилкаа сывамкәа иахьала,
издыруада агәашәқәа аатыр хәа,
Сгәыткьа-псыткьаха сышгылаз,
исыхъеит амра ашәахәақәа.

V

Аихатә гәашәқәа аахьархьарит,
игәткьаган – сцәа сҭазызеит,
Быччо арахь баасҭагылеит –
исхапаз зегь насыхкьеит.
Амра гылоит ишамшамуа,
сшахәапшуа амра шытыцуеит,
Арахь утал хәа амҭа сыто,
аихатә гәашәқәагь неимдыркьеит.
Икалап сара исызшазар,
икалап нас аҭта хытцар, –
Агәра згар сҭахын, иауамызт,
ишшоу сеидру слахьынца...
Сбыхызаауа адәы сықәхеит –
икалап абартқәа схәыцзар,
Уа иҭазамзаргь иудыруазеи
аихатә гәашә дуқәа зынза.

«ШӘКӘЙШҚӘАЗ, АМАРҰБА!..»

«Шәкәйшқәаз, амарұба! Шәкәйшқәаз, амарұба!..»
Саб рыцха ибжы сахауеит.
Итатынжәга дахо дықәтәоуп абартца.
Ххәыцқәоуп – хара ихазхауеит.

Ихәоит, иеитеихәоит – хлымхақәа ирталом,
Хаицәхасуа хрықәуп адәқәа.
Дәагылар, иусқәа рзыблара далоуп,
Ирытцаәоуп амса инапқәа.

Уаххәа хфарц атаацәа зегь ханеиза,
«Амарұба...» – уи дцәажәоит еиҫа.
Ахаангы жәа-цъбара хаихәом, дагыхаисуам.
«Шәарпарцәоуп, идыртәу жәдырааит уажәшьта...»

Еиҫахәашәа рымоума слымхақәа иртамлаз
Урт әжәақәа? Ишәырхынхә зегьы!..
Ахьта сацәыхьчоуп, самгеит сара амла –
Урт әжәақәа сыхәеит уеизгы...

Адунеи дақәлахоз цыышьама, аф асит,
Аамта ццакит, иара атәы канатцеит.
Қәоурахеит, соурахеит, иқәгыежьюа аңша асит,
Сабгы назаза дахьыцәаша дцеит.

Сгылоуп ҫадатәи иааиуа ак сыцрыхо,
Сгылоуп ладатә иаауа сышьтнажәо.
Исымоуп, ахаангы исымтәом агәтыха,
Иҫан, иҫоуп, инхоит сегзыршәо.

«Шәкәйшқәаз, амарұба!..» – сымшуп саазқәылаз.
«Шәкәйшқәаз, амарұба!..» – хьаас иҫастоит.
Сыцқәынцәа неиуеит, абар, иеивагылан,
Исхәо рмаҳазшәа, урт рымшала ицоит.

Исыздыруам иҗаз шәартас,
Бызсыхъюзгы бымцаны,
Аха исоуамызт ахгартә,
Бхъаа-гәйрәцәгъахан, цаны.

Зны хәанынахха хазы-хаз,
Җа хабгыцкәа аапжәаны,
Хәаак амазма сыгәтыха,
Сыпшуан даара сбыцәшәаны.

Сшәон ауаа банрылагылаз,
Сшәон – бхала банынха.
Бысцәызрашәа, бнапкәа нкылан,
Аәны саабыдтәалон уаха...

Абас сыкәхеит сара аф сысны.
Сымши сытхи еилахәаны.
Бтахар хәа сшәоит мышкызны
Сдамра хышәашәа бшәахәаны.

СЫШУАҢУ ААСХАШТЫР – СЫШУАҢУ ААСГӘЛАШӘР

Сышуаҗу аасхаштыр, цьаргы изгами,
Изнылазуеи сымәа афасара?..
Сышдахәычхо сахърыбжъаршәу дгыли жәәани,
Аз еипш скада-чадоит цъара абра.

Ашышкамс еипш, исакароу еидарак
Сатцалан сахънеиуа бла сабом.
Сашьтам, иагысхылцуам ауп лашара,
Хәыцра хьантак аины иаасхадом.

Сгәыруп, җара амҗан сынкашәаргы,
Аҗстазаара-ауардын хара инаскыап.
Агыгшәыг сҗылар, иҗалап сымшәаргы, –
Ас схәыҗызар, срымбазар җалап...

Излеипшымзеи нас аҗшзеи аҗәыршәагеи –
Җ-шәапык рыҗоуп, ирхагылоуп хык?
Ирызхоит абзиен аҗәгҗеи шәагак.
Уаҗак дызлаиенгҗузеи уҗахык?..

Унҗыҗыр уара, ушуаҗу ааухашҗны,
Даҗшәымахап атәымуаҗ уа уҗны.
Ма аҗәакама ахыҗәап зынза уашҗа...
Аха унха, унхароуп ууаҗны!

Суаҗны схы анызбо, җаи, сышҗанхо!
Сыҗшзахоит, иаҗа-иаҗа саухоит.
Сымҗқәа ахыызго сзымдыруа сыҗламхоит,
Сышнеи-шнеиуа зынзагҗы сдаухоит.

Схы шыҗыхны, агәыҗра дуҗқәа сыман,
Сҗынгылақәа сыриааиуа җхәа снейхоит.
Абри адгҗыл саақәгылоит саҗшәыман,
Назаза абра саҗшәымангҗы саанхоит.

Снейуеит, сара убас еипш амҗгҗы сылоуп,
Датәазбазом – иааимаскуеит Анҗәа.
Суаҗуп. Дгҗыли жәҗани срыбҗагылоуп.
Иахагҗежҗуеит урҗ сара снаҗәа.

«Сара исыхыша сыххҗеит усгҗы...» –
Заа исҗыҗҗкҗаз аҗәақәоуп.
Исхасыршҗит урҗ заҗәызгҗы,
Урҗ ахынтәауаз жәагәоуп.

Уахынтә уаха пша тышәшәашам,
Тышазаргы ахықә сазцом
Шысхәоз, сақәшәеит, иқәынтәаша,
Иреицәазгы – саақәацом:

Ғәыхи, хыхи, ус пылхәти
Сымға ңырцәеит – сыршьахаит.
Зны самызәзәо азы саған,
Исмаҳашаз зны исахаит.

Уаха ансылымшалак сгәығыуа, –
Сызташәазгы закә мшыз!..
Иабаздыруаз ңхәаҕа исыхыуаз,
Иабаздыруаз исзыңшыз!

– Сиқәшәеит, – лхәеит, – сара ахага,
Дәашызеит иаци иахъеи:
Дысхыбаан дыңсуеит ауағага –
Хсаанқәа кәәкәаса игахъеит...

– Хәи, – лхәеит егы, – бымәашыан,
Ибуазеи, – лхәеит, – агаза...
– Ашәахә дцар, даауеит ағаша,
Убригь – уахазны, дыгәгәаза.

Сиқәшәеит, – лхәеит, – сара ахага,
Дытқьоит, дытцдоит, дыцәхауеит,
Нас савигеит жәохәынтә ага,
Жәохәынтә ахатәы хқауеит...

Мчыла сигеит зны ачарахь,
Сима ддәықәлоит аңсрахы...

– Ҳаи, – лҳаеит еғи дыхәмаруа, –
Иманда, – лҳаеит, – аңсрахы!..

– Сикәшәеит, – лҳаеит, – сара ахага,
Иахьа хәынтә абыста зуеит.
Ханыхынхәлак азә днаскьаган,
Ҡыңьа хашьталан иаауеит.

– Ҳаи, – лҳаеит еғи, – бнаспыдан
Зынза баша ибыңхьазеит.
Баатынчымхоз са даасыбтар!.. –
Абасгыы лажәа налыгзеит:

– Насыңдаран уи, цлак амцан
Бтәазар, дбымамзар зынза
Бсаанқәа ңызчеуа, бламца-џамцо,
Уахазны игәарло игәгәаза...

Аеага хаҳәқәак ирынҕьоит, сагьарґыхоит
Акаџхәа ашьыжь иналыџуа абжьы.
Сылаңш кыдхалт – атуан ахь сыңшыхуеит,
Амра мгылац макьана, шыжьы.

Ахәыжә-хәыжәхәа иҕьоит иара аеага,
Амхы далоуп саб шаанза драшәо.
Сара сгылар стахым, ауаџ ага,
Саашьоит,
ссылсуам шыжьы шыац қашәқашәо.

Аха уеизгыы сџатыгәгәоит насшәа,
Сеимаа ңшьаала сшьапы нтасырңоит.
Амра сңылоит сандәылцуа иңхашьазшәа,
Уи цлак ашәара ишџеихьоу снарбоит.

Ашьацра илпхоит цэыкэбарқәак цырцыруа,
Иахьа аҫакар бааҫс калар хәа саашәоит.
Изаке насыпу сара ысымоу сыздыруам:
Шаанза игылаз саб сааигәа драшәоит!..

Уахантәарак лак ааҕымтцзо иуууеит,
Атх иалыхәхәа абжь гәытшыаага гоит.
Ҧада игылоу ашьхақәа уи рҕыџуеит,
Лада ишьтоу арха еиланагоит.

Ала уууеит, рыцхарак калазшәа,
Ала уууеит, уи ааигәахошәа.
Стынчым сара, аатцра азә давахазшәа,
Иара абрахь, са сахьгы деихошәа.

Ҧа лақәакгы ааилалоит ахыусухәа,
Аха рыедыртынчуеит дара нас.
Иара уууеит, џапхьа абрахь ысыхәо,
Иазымдырзо изыргәакуа шысмаҳаз.

Ацша еиқәымтәеит. Ахара асы аџуеит.
Уаха шыта атх мџасшам еиқәышышы.
Ала уууеит. Сара слымҳа итаџуеит
Арыцхара иақәшәаз азә ибжьы.

Игәастеит санааскьа: аусқәа мариамызт,
Цьанатҕа игамызт уи амџа сызқәыз.
Сара сзыцәхалаз сымызт, иқәамызт,
Аха скәытрабааха сааиуан – сеилыст.

Сара сахънеилак ацшацэгъакъа еиѳасуан, Цъара цакарран,
иаѳан цъара ацыхъ.

Ихалон, ицалон, сымѡа цагѳасуан,
Иснаѳон уи зны агѡыхъ, зынгы ахыхъ.

Сангѡырѳоз ажѡѡан схалон цѡѡантцѡыка,
Адунеи ду сакуамызт, сдакѡа еибарххон.
Сынтыцдыр, сгѡы сыхон иаразнак аѡныка,
Сыцсы алан – сыдгыл гѡакъаѳ сынхон.

Аха исыгѳыхан еснагъ адунеи зегъ, –
Исыцран, сырбылуан уи ахъаакѡа есымша.
Ахѡыцракѡа рылцшъа сымамкѡа исзеизон,
Зегъы срыхънагзон, сеикѡнаршон сара ацша.

Адгыл сныкѡѳаит смыткѡмаха, суазха,
Ихѡам, аха мхѡашъа змам ашѡаха.
Ицырцѡон аѡнышъыбжъон гѡакракѡак сгѡатцга,
Цашъа смоуит урт срывсны ганха.

Иааигѡа саагылон икаѳаз машѡыршѡа,
Дсыргылон, иацхъака имѡа исырбон.
Ишѡымбахъеи, шѡара ампыл андыршѡа, –
Ианалахѡмаруа – скыдкъон, санѳон...

Сгѡырѳеи сгѡырѡеи еилалон, еилыцуан,
Урт ирхылцуан сзышьѳаз ацѡахѡа.
Адунеи ду есааира исырѳыцуан,
Сатцан, изгон иара сацхъака ишьѳхѡа.

Иеинысраалон зны аѳѡыцъмеи асыси,
Краамѳа сцо-саауа урт сышрыбжъаз,
Ажѡѡан бгазшѡа, сара адыдгы сысит,
Сеикѡхеит – асаса сѳашѡон зны абжъас...

Зегъи сара суси цъарак илеидхѡалан,
Аѳѡра сдырсит – узцозаргы уца!

Қыаф уа цашыа калама қшақәала,
Хәахаха соума мамзарғыы зынза!

Сытақа тышан, сызғаз хра қакнахан,
Рахәыц-пан са сызхынхалаз цәахәан.
Иқамызт сыцәа, о, исылшомызт уаха,
Аха шыоук гылан харантә исзыңшуан...

Ихыдығрны илеиуа атла ирыбғыушәа,
Ажәақәа срылоуп – ицоит еипхытта.
Цыара адгғыл атан ицырхуа хыушәа,
Урт акы сашытоуп, абар, сара еиға.

Издырыр, сцон, анцәиныс, ға мәакала,
Сцон ға мәакала, анцәиныс, аха иааг!
Сыңсы аайтакны ғаңхәа ахра сағалоит,
Аарла иқастцоит ға шыағак...

Сгәығуеит: мышкызны, сышнеиуа, ихыршәыгәха
Са сзышытоу зегь цыарак еизыкәкәап.
Ишәыстоит – уи азоуп сара амға сегзықәлаз,
Иағысыргылоит убра цыара акәәң...

Ихамбазакәа акәара хәың қайтаруеит,
Хәаины уи аңға хәақәгылоит еиға;
Лафхәараха исысуеит, ба быхәмаруеит,
Хәагылоит нас ххәыцпрақәа еипхытта.

Абзиала! Атх ганы қайпыртцуеит.
Сара қхыз ссирк сшалоу ихааза,
Наххыи хара амра ғаңхәа ицәырцуеит,
Ашәахәақәа ари қадгғыл иахыгза.

Адәы баақәлоит усқан бқарқалыкыха.
Сгәы тыңо сгылан сыбыңшуеит.
Бхышьаргәйтца ахықәсыз са сыңсы ықәхоит,
Сыбыңшуеит, акгы сеилнашьауеит.

Абахча атыхәан хамала хнеидтәалоит,
Исхәо сғамшәо сшықәхо уамашәоуп.
Исгәалашәом жәаа шықәса сырталоу,
Ұынәажәа сыртысижьтеи кыр цуоу.

Дунеи лашак иалашәеит илакәха,
Излааз амәа абрақа инырцәан.
Изаңырымцит, иқалазгы уи акәхап,
Ғагалантәи амра хаахацәан.

Аха усгы ажәәан ахь ихалеит,
Афызцәа уи нарышьтәлеит уажәы.
Уаха аламкәа инеиуеит иара ахала.
Инеиуеит уи аңсаатә-затә ихьшәаны...

Быжәәан хьшәашәа салахеит сыңсаатәха,
Сымтәыжәәқәа хьантоуп спырны сахьцо.
Сцоит, аха усгы изымцо сакәхап, –
Избоит сара ара азынра шсыхьзо...

Сықан сара абра сыңсы ықәхан,
Аатра сшавазгы исыршон.
Бығны гылан азы ахықәан,
Ихан хьытәцараха илашон.

Зны абра иалагон, бахыыказ,
Сдунеи иара абрака интэон...
Схы сықәыжыны сааит афныка,
Сгәы арахәыцқәагь сырххацэон.

Стәоуп, атзамцқәа срыдыңшылоит,
Лапшташәарак еипш зынгы
Баацәыртцуеит, аха са сыбпылом –
Са сзы быказам цьаргы!

Бжык сышытоуп: «Ухынхәыроуп...»
Аха, сфәыш, сара сгаза.
Сабахынхәуеи, са сзы ицәхәыроуп,
Уа уаф дықәыршәым зынза!

Иаци иахьей иаразнак иааиларфашьан,
Сышә баалафееит сшыңшымыз бқәыршафха.
Иббахьоу сабакоу, стәашьа стәашьам,
Сгылашьатцәкьагь еееим сара уаха.

Избоит амфә бшықәу хыма-цсыма,
Бгәы икылахеит,
 бахьаатәаз,
 уажә быңсың.
Аңсзы нафма, ибыхьзей, зәыр дыңсыма,
Ирхәама ма: уажәы-уашьтан дыңсың?

Сара егьсархәом еишьтаңсаз а-«мап»-қәа.
Ижәпахазар, иараби сгәатцәа?
Бзиабароуп, сымыш, арака изхабгыз,
Ицхыраара бахәала шыта Анцәа.

Бқәыршафха баакылсхьан зны апыккахәа,
Бнасыхкьейт убас багәқәыршафха.

Рыцхашьарак, ба ибцәыкәбарха, сахәон,
Аха бара наӳ бнаскьон ганха.

Сыцкәынзамыз, агәы санықәха, сәажәкит,
Атцх лашьцақәа срылахеит, сбызхьуан.
Ифха исысит: усқан шәымца еиғашәкит,
Аха дгьылгьы жәғангьы ба ибзағьуан.

Ибдырыр акәын уаӳа егьшалымтцышаз,
Ишамоушаз, – хыдарамыз, – шәразӳ нарха.
Абар, бтысны бааит уажә бара атыша,
Сышә баалаечееит сшыцшымыз бқәыршаоха.

Иаци иахьей иаразнак иааилароашьан...
Ицаз арахь ирхынхәны исзаагом.
Избоит, бара бааишьа усгьы ибцашьоуп,
Аха са сзыхәан шыта акраамта ихкәом.

Схы шәсырбоит насыц ду сыман,
Нас, шәаннықәыцшлак схацәа,
Сцоит, сыбжьазуеит, хыма-цсыма
Наӳ снарылцуеит сағацәа.

Сызтаху зегь гәырғо игылоуп –
Сынасыц ду агәра ргоит.
Сағацәа тәоуп рыхқәа нкылан –
Насыц сымоуп – еилагоит.

Истаху зегь сацхьа икажьуп, –
Цхызгьы избом ағабырхацә.
Рыкәша-мыкәша амшын қашьуп,
Дара ироузахуам амхатә.

Срыцәцацәзаап насың сыман,
Ари рбозаап уамашәа...
Зәыр дынхама, зәыр дыңсыма, –
Зәыр дагама агәыңжәа?

Аха усқан азәгы издыруам, –
Снарылтны зегь зымѡа,
Сығба гылоуп – азы сзыруам,
Шьапѣаршә снаѣит агәырѡа:

Амш рацәак самырманшәалеит,
Атх агәырғьа сзаанагом.
Хара сзымцеит жәалеи шәалеи,
Сызлагарақәа лагом.

Испырхагоу қәамхо, сымхо,
Сымѡақәа аларкуеит адаң...
Зынза амаң ауп сара исзымхо,
Аха иҕам уи, амаң!

Аха усгы насың сыман
Схы шәсырбахуеит сара нцәа.
Сцоит, сыбжьазуеит, хыма-ңсыма
Наҕ снарылцуеит саҕацәа.

Урт рцасгы, урт рцасгы
Сара аңсҕазаара сҕаххоит.
Амѡан ңьара скаҳазаргы,
Сгылан саңхьаҕа снейхоит.

Амаалықьцәа срылахеит – имам азәгы гха,
Исыртѡм рааигәа агылаха – сыкнарҳап схы ларха.
Иеихьыс-еиңысуа иавами – рольқәакгы шахоит.
Исзыруша сзырунда – даргы саргы ҳаиңшхоит.

Ҳмаалықыцәахон җарт зегы, аха са сҗалом.
Шәара насгы шәгыҗуама: җмаалықыцәам җәа рхәалом?
Ирымхәалашеи ирхәалац, ишьталап раҗа...
Амаалықыцәа срылахеит – имам азәгы гха!

Ари амш азыжъ еицш салагылоуп,
Сгәы цкәынцәан, сцәеижъ хьантәза.
Сахьцаша акы сашьтуам, сыннакылоит,
Сахьымцаша ак сыгәоит: нас, уца...

Сгәы иснаҗоит сусқәа еилацатазшәа,
Урт зегъ еилсыргазшәагъ схата;
Сышьтахьҗка азы ыкәршан саатәазшәа,
Сацхьаҗка зегъ сцылахуашәа еиҗа.

Издыруеит – уеизгы саацынра хынхәышам,
Саамта цеит – сара шыта сҗахом.
Сгәыҗуеит – зны сҗахауам атыша,
Сгәыҗуеит – цәгыала ашьха саҗахом.

Схьы-мацәаз атцх иаласырзуеит,
Сыҗкьаса уи сашьталоит анша.
Җахьеицылаз иара убра җаипыртцуеит,
Исышьтагыежъ сааскьанагоит ацша.

Амшқәа исыртәз амҗан цәара исҗырхуеит.
Цхьызк еицш наҗ иргоит исырбаны.
Саауеит сара, сынкахәыцуа, сеырхәан,
Кьаҗк еицш, сықәра сыжәаа итарцаны.

Сдәықәлеит зны, сахьдәықәлазгьы сназароуп,
Хьатцшья сыман сыкам сара шьтак.
Исымоу салазароуп, сымѡа салацароуп,
Сашьтазам, иагьсоуам даѡа аамтак.

Итабгап хәа сыкам сыцха ҫыцқәа,
Урт хыстцонац исхақыруан лаҳәақәак.
Снаѡс игыло еилдыршәшәап сыбгьыцқәа,
Цьара акала ирыхәап сцәахәақәак.

Шьыбжьаанзагьы стәамызт сара усда,
Сымшқәа мѡасит – сакәшангьы сааталт.
Рыцхарам – иааиуаз амѡа рыстеит –
Сара исхысит сшәышықәса абарбал.

Уи ассирцәкьа далашан, иашан, –
Иаалтаххар, сдунеи аалырхәуан:
Азын ицәырцуаз мра шашан,
Кәыркәа шоураз слахәуан...

Амѡақәа ашәтқәа рныцсалан,
Ирнылахуан дахьнеиуа ахәынцәа.
Уи лажәа хабжьара исалын,
Нак-аак ихәзхәомызт аахцәа.

Исзааиуан амшын шьамханынза,
Ирашьха снақәтәон шьхакы.
Сбылуамызт – снапы алак ахәымца,
Счыцуан лара лымца анакы.

Бзиабарак, аңсың лага-ѡаго,
Аарла, зынза аарла еикәлырхеит.
Аңсы антала, уи иаган
Изымқәацо ишьтоуп – ихаҳәхеит.

Алашә иблақәа хылтит,
Длырцәажәеит ҕенак аҕаҳа.
Адагәа дунеи ҕыцк наилтеит –
Деивысхъан ибжбы аниаҳа.

Ихырқәақәо илатәаз ахәа,
Амцәыжәѡақәа илтан, дыприт;
Сдауаңшыуп хәа игылаз «дыҕеҳәахуеит»,
Лгәағ назыцралаз дыбрит.

Шыыбжъаанза аңтақәа хылтан,
Шыыбжышьтахъ ихылцеит ашәшы.
Амцқәа амц реиңш индәылцан,
Ирықәлыргеит ҳаи хәа лыбжбы.

Сынлыжыит, дахыыҕазгы сзымцеит,
ҕенак лаңштәашәаран дызбеит;
Иага зундагъ сылхымзеит,
Дмацәысны, дшәахны дкабеит.

АҔКӘАЖӘ

Алакә

Ахан лаша дшықәтәаз данҕажәк,
Дыбналарц лҕаалхеит аҕкәажәк.

Слыцхраан, аѡнашәқәа еимсырҕеит,
Слыцхраан, агәашәгы днытҕеит.

Уи дналазит ацх-лашә зназы,
Аарла хәа иҗан нас лыҗсы.

Дназгон наҗ сгәаҗуа,сҕеышыны.
Сыҗхон уи лаҗхыа сцәашыны.

Ахан лаша дшықәтәаз данҗажәк,
Даауан дыбналан аҗкәажәк.

Уахык ала, насыҗны слыхьзан,
Амҗан уи ацха лзыхҗан.

Еибгала агәаҗа ханҗыс.
Амҗа даангылеит арҗыск.

«Азы!» –лхәан аҗкәажә, зназы
Илылышәшәан дкаҗаит лыҗсы.

Арҗыс дҗарын, дааикәҗышеит,
Дналхысит, иаразнакгыи ишеит.

Дгылан аҗкәажә дкахәхәа,
Илықәцчо амра ашәахәа.

Даашьҗиҗаан нас Анцәахша,
Арҗыс днақәтәеит аҗша.

Ишнеиуаз җҗак инахьзеит,
Уархалҗас инақәтәангыи ицеит.

Са сгылан. Ех, сыбзахәит!
Сышьҗахьҗа абрахь саахынхәит.

Аамҗа неиуан, еикәшон.
Ахара ахан ду лашон...

Ицаз, аха изымцо ак сыцрыхойт,
Ҷағхьа сгәы ғнарзызоит уамашәә.
Сарцәалом уахынла, заа сарғыхойт, Избоит испырцны Аха-
ангы имцарашәә.

Иагәыдыҗеалан, цәқәырқақәак уи хырҗеит,
Аха иалцны иаақәгылеит ашәах.
Сара җағхьа абасгыы сзыруазыруеи?
Аатра изавауыуеи аңша еиҗах?..

Саамҗа прит арахь, нкылашьа амам,
Сыҗам ауаа ирылоу ауаарашәә.
Сгәы ғнарзызоит, сгәы ғнарзызоит акы аргама,
Нас избоит лассы исызшарашәә.

Акы сарҗхап шысхәә, сарлаҳәыхуеит,
Ара самкуа, сдәықәлоит сасрагы.
Сәаасыртынчуеит ус: адунеи ааҳәыхуеит –
Избахуеит саҗхьа ишьтамшәә аңсрагы.

АМШ АЗХӘЫЦРА

Мышкоуп ауафьтәыҗса цсҗазаарас иҗоу,
Иара убригы убоит ихыҗхәашәә.
Мышкала идмыргылац ахаан пирамидак,
Сыҗам мышкала ашәакгы ииуашәә.

Иахьатәи ашәә иацтәи иаанагаз ауп,
Еилалеит, еилазҗеит, ирылцит аҗыц.
Дарбан, нас, уи, иацтәиқәа ирыгәҗасуа?
Иацтәи мызуеи – иахьатәи ануцәыз!

Сара абри амш смышьтырц сахьынхалеит,
Амшқәа – ицази иааиуеи – неипшы.
Уҳахьза, рхәеит, усқан, зегь халапш
Утымшәан хәа иаафит рыбжьы...

Иееизамшәа збеит ара сара ак атцәа,
Уи снахеит, саахеит арахь даеаки.
Сназыхазгы саазыхазгы еилазџеит,
Нак-аак еиџагылеит урт сеимаки.

Иахьатәи амш иагәылазсоит сџызцәа,
Дара рыла идыртәуеит ихыхәхәа.
Ирыңсыхәозеи, зтыхәа сызпымтәаз,
Уи ицлаз, иахо агәымха иуахәа?!

Урт урытцәкәан сымш иагьузалцом,
Ипхарс – мчыла арахь иуцәауеит.
Иаднакылом иара амшгы ихалалза,
Ашьапы иаҭрагылазшәа, абар, итәаауеит, –

Арт агәықәхақәа цасхәагь ихьацуам...
Агәта итәашаз шьоук авоуп аган.
Иарбан лапш итцамшәакәан ибжьазуа?
Ианшәалаз арбан иҭтәымкәа адырган?

Ахара иҭоу сааигәа исыргылоит,
Аха сааигәара игылоу срыхьзом.
Шьоук ахыҭоит анаҭа атәыргыла,
Иҭоу рыздыруам, ирыхьуа рбазом:

Аеазоит, имџасуеит ашьшьыхәа,
Ари амш ауп ирымоу, ирыцәоит...
Иҭатәыҭатәуа дарбану сшы хәа?
Рыцхарақ шыҭаз здыруан, сахьзоит.

Аха иамоума, иамоума, рееишьа?!
Ҷыртуам, игылоуп гәыҭџык еихашәы.

Ех, ишцацэгоу хамш ага алеишэ,
Иаины уи аасцагылеит уажэы.

Анахь ак канажьеит, арахь ак канажьеит,
Ани агэацхом уи, аригы агэацхом.
Агэымбылцьбара! Иажуагь дышцажуеи!
Аха назазагь уаф дыннархом...

Иахьатэи ауп уи гэыграс иунато,
Иахьатэи ауп иашозаргь иашо...
Ари асаби иаиуа дысмацоуп,
Унаицыландаз, амш, улашо!..

Имыцазакэа изыршаз иеипш еихэлахауп,
Икалаз сеидру, алахь еикэцоуп.
Уатцазар, нас, амш, ура гэнахак?
Иубоу уацхьака иаиуа шеицоу?

Уи сара смаца итэуп, еицаахома?!
Дарбан уа ицэытцо, иакэым зыхташээз?
Амш, уаргы саргы убас хаилахэоума,
Иахмахаитеи иахьыоуа шашээз?!

Амш, бжы рацаа ухыоуеит, ушьтыцуеит,
Усимфониан цьарак уеилацоит.
Сгэак-гэакуа сзышьтаз акы сцэызуеит,
Уи сазхэцуа цшьаала саатэоит.

Сцацхьа шэахсцак анылоит узамоа,
Хьаак аасыгрыхоит – сашьеит.
Снангылоит нас сара еица амоа,
Ани узамоагь цшьаала исшьышьеит.

Ахэра сыргоит быгь кьацьақэак ақэцан,
Сыхэрабгьыцзар стаххоит схацагы.

Иара абриак мацаратцәкыагь акәзам
Сара исылшо хәа сгәы ансырдагы,

Абар, даҕаһара снейуеит сыһьтрақалан,
Иахья шэынтэ абрақа сеикэшоит.
Дысцэавахама, схэыцуеит сара, ақала,
Сыңшың, егыхьяам, дықәпраа дкэашоит –

Имш игоит иара ус, кәашарала.
Хыдарoup, сыхәхәoит, иазырха!..
Аха илымха акымзarak талом,
Иыцтра дыттак даагылоит иаға.

Ара сыкоуп, сахыкоугы араказам.
Ага сахоит, амца ембакуеит.
Ирбом, аха иафоит ажыакца,
Анака шьоук атышахь еигеит.

Икәйбағозаап уахь дара, ахыдақәа!
Рымға сеапыражь саагылан, иңцәоуп.
Снарылалойт нас сара ақытқәа,
Ақалақықәа срылсуейт – сынцәоуп.

Сынцәоуп сара, акы самырѡашьар,
Сынцәоуп суаѡны схы збонатцы.
Ишпәкоу, нас, апстазаара ацашья?
Ишнеиц икәшьшь инеиуама азы?

Ицахьеит ари җамш абжеиҗарак,
Җаңсҗазаара – җамш – җаңәтыкәкәоит.
Изакәызеи, мшә, абасгы сзыркараз?
Шыыбжышьтахь саңҗаҗа аарла сгәәгәоит.

Иалсыршаша акрыкоуп макъана,
Аха икоуп сызхьымзо, сзыцәшәо.
Саҫахашт сышнейуа ус анаа, –
Сыңсы ацтамшәашеи амра антәшәо.

Апсреи сареи тынч хакхэа анеиду,
Азэ җааитып абас сара сзы:
«Игэыдигзаларц дшафыз адунеи ду,
Далгеит имш ианахытџуаз аҗсы!..»

МАРТ МЗА ЖЭАХА

Рапхьатэи сымш – март мза жэаха –
Аапынра рапхьатэи амшкэа руакы,
Сухэоит, исыт даеа шэынтэ уара убаха,
Даеа шэынтэ ара сымца еибаркы!

Сара сныхэа ду цэыртџуеит араҗа –
Сҗапхьа аҗстазаара асцена лашеит.
Абрантэи идэықалоит сыргэыргыо, сыргэаҗуа,
Иудыруеит, уи сымџа акыр сеикэнаршеит.

Аапынра спугалт, март мза жэаха,
Скаџында сгэахэит абра сашэаха.
Сҗыцуп, сыбгыцуп, скаршэым сыпжэахан,
Уатҗашьтахь сышпазри, сџагылан жэаха.

Сџызцэа цэыртџуеит сышнеиуа жэпаџыла,
Сгылоуп рыгэҗатҗэҗьа, сгэы аздырхауеит.
Урт рҗырҗаңан исыкэшан иангылоу
Нахьхьи акаҗа азэ баша ихэуеит.

Зыбларак салсит, март мза жэаха,
Мышкэакгы, иззома, ахэа-ццышэха исҗацеит.
Аха сдунеи ду иахыџуа ашэа хаауп,
Смыцэҗаит, сымгэааит, җара усымшэизеит.

Издыруеит амш аиха атх-лашэ мыч шамам, –
Снеиуам сахошэа мчыла ауахэа.

Ажәџан икыдуп амра шамшамуа,
Ахәйтцхәа уи исзакъоит ашәахәа.

Ашьха рџашкәа еилалоит ишәахха,
Пхьаҕа изиасха амшын ахь еихоит.
Сымџа анылысх, исымазма атәаха,
Сааиуан, абар, сымшынҕы ааигәахоит.

Зны алада сыџеуеит,
зны аџада сыџеуеит,
Зегы срыхъзап хәа снейеуеит хара.
Сышьха дуқәа ахыҕылоу ицыџцыџеуеит,
Дгыли жәџани сызбом сызхара.

Усызцәыртдит уажәа хаан, уашәа хаан,
Даҕа шәынтәҕы ацәашьеицш усзакы,
Рацхьатәи сымш – март мза жәаха –
Аапынра рацхьатәи амшкәа руакы...

џацхьа ашәхымс даахытц иҕырмаалыкыны,
Даасҕаччеит, дааи даасыдтәалт ситахшәа.
Дрыцхьахәа дызбеит уи, даараҕь игны,
Исхәандазгы аасгәахәт, уара, игәшәа.

Дтәеит уи, ишысымхәазгы унатәа хәа,
Азныказ акыр даахәалахеит.
Аха нас иекажьны ак даара дахәон, –
Сыда цсыхәа имоуа ситаххеит.

Ихы дымџахо дтәан – ицәыуадаџхеит,
Уаала, абаацс, уаасыцхраа хәа дџагылт.
Сара зынза исымазамызт аџа,
Аха исирбаз амџа тшәа снанылт...

Шьта еилкаа, нас, абри сара санкәышхо, –
Амееи ауаа изырхәо ансахауа,
Схәыцымкәа-смыцымкәа, абар, сеиқәышла,
Ицхыраараз абрахь сықәлан санаауа.

Сгәы итамызт сара абри агәашә ақынза
Сицнаскыап хәа, аха сгәы пшқахеит.
Ицәыцәозар, сгәахәит, иахьа амца,
Ацхыраара итатәуп – снейхеит.

Исхасырштит зны азыхәашь шсыжәитцазгы, –
Сизаргозар, сара уи сагәаиргон.
Абзиара изызуеит иахьа цасгы,
Иахьа сшитәхызгы агәра згон.

Ихазгы акәзааит – усгы сиҗахымыз,
Ибзиен ицәгәи дгәакуа дрыбжәахоит.
Сымпын дықәымларгы иара хымыз,
Сыхәрабгыцны усгы сизынхоит...

Дгылоуп уи, ипсы аниоугы, дцәышха,
Иацы зны исыззыргылоз ашьацхәа.
Шьта иеилкаа, нас, абри сара санкәышхо...
Нак сицырцны снейуеит, акгы мхәа.

ИХЬШӘАНЫ ИЕИНИАЗ РАЖӘЕИНРААЛА

Сыңшымызт. Быңшымызт. Машәыршәа,
Җаиқәшәеит җарт машәыршәа зынзак.
Нак-аак иҗабжәз цқә ианыршәа,
Икалаз бдыруоу? Шьаҗак!..

Иахьанза еихыгашьа змамыз,
Иссирми, иҗабжәз ашьаҗоуп.

Саниеит сгәы иҫамыз, сxy иҫамыз, –
Сышлоуп, аха сгәы ҫадыҫ ғоуп.

Бабаҫз иахьанза, бхарамкә,
Абас зынза аатрағ бтәаны?
Сцозма, – сдырғашьоу ҫарамқәак, –
Иаазгоит ҫәә ға зыхьқәак таны.

Саҫхә баацәырцит уажә бшанан,
Иеихгоуп, иҫацоуп ашьаға.
Уафьтәыѡса издыруам макьана
Ишсылҫьара ишсылҫьаз быхға!

Аҫсабара ахата саҫшааит, сама ицәырцит
Сшьац ҫәымшәышәны, иѡеиуа бығь-ғаны.
Нас сышнеиуаз ҫенак иара сацәырзеит,
Сузымдыруа сдыргылеит скағаны.

Аапынра ааин, сцәырцит ѡаҫхә мчыла,
Избеит сара аҫсабара саҫахны.
Сғалеит сара атҫла сеиҫынчыла,
Сцәырцит сара абнара сахны –

Сҫарҫаруан, атҫлақәа сырхьхәхәон,
Уаѡ дысмышәо сгылан сығәғәаза.
Инеишьталан амшқәа цон ашьшьхәә,
Исыздыруам ас сшаҫа аамҫа ца.

Слытдыфрын ҫенак зны, агәарахәә
Снарылаҳаит атҫлақәа шыаены.
Сышьтан сара исхьызгаз зегь нарахәә,
Сшықәзауазгы гәастеит уи аены.

Суафума, мшәан, сытцлоума, сыхъз сырзит,
Сынтәа сыҕам, аха сааихып нас, ҕааны.
Аңсабара ахаҕа саңшаап, сама ицәыртцып
Сшыац ҕәымшәышәны, ишеиуа быҕь-ҕаны.

Бааспылеит ауп ус машәыршәа,
Сызымыштыадаз – сымҕа ңтәоуп.
Исыздыруам азы сшырша,
Азы смырыргыы сзеицәоуп.

Акгыы сзымхәо, акгыы сзымзо,
Сгәы тыфаауп – иазырхауп;
Сызынымгыло, ңьаргыы сзымцо,
Шьамтлаҳә сышыамкәа сшыахауп.

Саңхьаҕа аңхынра шытамзар,
Ишңазуаз сара ааңынра анца?!
Ааңын иатцалт снапы амса,
Ңхьа сусқәа еихахоит хараза.

Аңхынрагь иаарласны стысуеит,
Исыман убригь ауаара.
Ңшакгыы хышәашәаза исысуеит,
Ңагалара ааит ишаара.

Инымтәәазоз усқәак сышырыштыаз, –
Иҕан урт зқы хышә, –
Ңагалара нықәцхьан сышытахь,
Азынрагь аалаҳаит сышә.

Абраҕаҕы сымҕа ныртѳаамзаап,
Ишѳазуаз, схѳыцуеит сара,
Саѳхьаҕа ааѳынра шытамзар,
Гѳыҕрак сымбозар хара?!

Абна иаразнак бжыы раѳѳа ахыѳит:
Симфониан иѳѳыртѳит,
ишѳахха еилаѳѳеит...
Ардѳынак гѳыргъан ѳа ардѳынак иазыѳит,
Архыынак неин кѳыѳбакаѳ иаатѳеит.

Ахѳынѳѳараѳшы хаз ахала икѳаѳкѳаѳуеит,
Аеш акы акышѳа ахынашыуеит.
Абаҕырѳѳа чырчыруеит, еиѳлабуеит,
Аѳарматѳыс шыахѳарала аѳашыуеит.

Иныѳзыѳуеит ѳаа дук аѳѳыа,
Лаҕырзушѳа ѳѳыкѳбарѳѳак кѳеиѳеит.
Амра аатгылеит адунеи зегъ рѳыхан.
Убасѳан... ушыѳѳаз уааѳынра ѳеит!

Агѳаҕ сѳѳахуам уаѳѳазын, ѳазназынгы,
Бжыра-быжыѳѳа адгыыл иаѳѳоит агѳаҕ.
Сара сѳны иамам уи зынза зингы,
Аха ахы иѳахама агѳаҕ, ура, еиѳах?!

Амѳа ианыѳѳа – аѳѳаѳа хыхзааит,
Иамукѳа идѳыѳѳа, ишнеиуа иѳабап.
Абгыыѳ ианшѳаалар, иаразнак ианыхзааит, –
Сажѳа арѳеиуам, сѳѳахѳа еиланагап.

Пстазаара устом, акгы хайднакылом,
Арахь уанаауа уцштэы наухыггоит.
Ишпастаху уи дамоургы дгылаф, –
Агэаг акгы аргылом,
агэаг зегь арбгоит.

АПХЫЗ БААПС АШЬТАХЬ

Лабфабоушэа, ицхызушэа иубахуеит:
Адггыл ду шытоуп итыкка.
Укэафза, абар, умала унхахуеит,
Узкэитымхэагь иарбан – зегь га!

Иугэалашэеит: ахан дукэа еилахаит, –
Уфапхьа урт цон ихэаша.
Ушэан, унапкэа афада иурахаит,
Укэхэан уагон уара апша.

Унапшы-аапшын, зынзаск игэйткьаган:
Уааигэа дубомыт цсы зхаз!
Уара азэк уоуп иеикэхаз ара, ага,
Анышь узыкэтэазгы аагазчазт.

Уи неиуан азы-хэашь ихылан –
Ицхлымуа иуцраст ацэкэырца.
Уажэы-уажэ наф-ааф шэааидыххылон,
Ашэарта ааскьон лабфаба.

Уцарц утахызшэа убналан,
Унышь хэыч ажэфақэа уфьон.
Азы-хэашь иафа-иафа ихалон,
Унышьгы ацысхэеипш иафьон.

Нахьхы цьара ашьхақэа тэахуан,
Ахрақэа хышэтны еифабгон.

Нырцә-аарцә зегь аццышә катәахуан,
Ажәѡан маҗ-маҗ иааихыккон.

Ус лапшдашәаран зегь ызуеит,
Адунеи ду аанхоит иууаза.
Унышь ала умала узхытѡеит, –
Амшынгы аеартынчын зынза.

Лабѣабоушәа, ипхызушәа иубахуеит:
Адгьыл ду шытоуп итыкка.
Укәаѡза, абар, умала унхахуеит,
Узқәитымхәагь иарбан – зегь га!

Аха ункахәыцуа уаатгылоит –
Уапхәаҕа егыҕам, узцом.
Лакгы ҕьаланы иуңылом,
Цәхәыроуп – улапш ахьзом.

Шьта гәылакгы думамкәа уаха,
Адунеи ду уанықәахә узатцәза,
Уеушыр хәа сшәоит уеыкнахан,
Узтәыуогь дуоушам зынза.

Еидарак шытатцазар, хласымхо,
Аха ҕеа еидарак ҳарххоит.
Исыздыруам ауаатәыѡса иаҳзымхо, –
Арацәа еснагь иаҳгәапхоит.

Игәәти сынтәала ҳахьнеихьоу,
Иҳамазгы бей уара тыпх...
Моторқәак ирымазам ҕеихак,
Бҕьарқәак збоит еивтарыпх.

Акалашәа иҕами ҳнеишья –
Ғынкылашьяк ҳамам зынзас.
Сшәоит иамоур ҳәа рееишья
Ҳжәылан ҳзышьтоу иахья абас.

Арацәа ауаа рацәа хнахуеит,
Ахьеипш иасны ирыҕәшәоит.
Аха ишнеи-шнеиуа иартәахуеит,
Аха ишнеи-шнеиуа ихәнажәоит.

Аусқәа акакала еиқәылоит,
Уатәтәиқәа урызхәыцыр, еицәоуп.
Аизарағ знык ҳанызгыла,
Ҳангылом – ҳажәа рацәоуп.

Ак аґада шыҕоу ҳазыґуеит,
Ак алада шыҕоу ҳахьзом.
Наҕ-ааҕ бжыы рацәа еиныґуеит,
Ирхәо ажәак саҳазом.

Арацәа, арацәа ҳашьтоуп,
Даара агәамгыы еизыхәхәоуп.
Ирынхалома мґа рацәа ҳашьта –
Ҳазнылаз, ҳазнытцауаҕ аоуп.

Ғак акәым, аецә ҳазхашам,
Урт ҳаутар макәанк илтаца:
Ға етәакәак рахь ҳмеихашеи, –
Иҕа ма иҕам зынза.

ИЕИҘЫРЦУА

Иатахым шьта аекыдҕара, атәыуара,
Иатахым ихәатәымгыы аҳәара.

Ҳаиниршәара җылышөит азәы, уара,
Инхаз җылышөит ажәә «ахынхәра».

Иаххәап, иагынхаз, – уи җақыдоуп,
Ианызар, са сзыхәан ианзам...
Бзаламларгы алшоит, сыхаара, ақыҗа,
Арантәи ианаамтоу ианцам.

Баднакылап уи ақалақь, шыкьра
Згымхо, иаха бзыхьчо, бызҗәахуа.
Былахоит, схыда, бзылымҗуа, алыкьра,
Ианаамтоу ирхьыбымхәар зегь аҗәағәә.

Бымаалыкьра җәә шәынтәгы банықәыр,
Идикылом араҗа азәгы ахы аҗ...
Җьаханымҗа узго амҗала зныкыр
Азәыр днәихьоума дықәха җьанат!

Злыҗха ҳаура, зегь ҳамҗасуеит!
Абарт иубо уаҗ дынхом –
Адамра хьшәашәә хыла иасуеит...
Абри дырны, схы сҗаххом.

Аҗшь-җзыкгы неидығәғәалоит,
Сыҗсы сзымхо саарҗахоит.
Сыҗоуп, сыҗоуп зынза схала,
Ажәак даара ихәарҗахоит.

Ауаа рыжәпарахьгы снейуеит,
Схәыҗра сыҗноуп сшаауа:
«Арт аамҗала инейәеиуеит...
Шәышҗарыҗхау, мшәан, ауаа!..»

Азэггы издыруам сгэы иҥыхо,
Иццакы-ццакуеит зеггы.
Шьоукгы аччара иаҥыхуп,
Сраѡст – иаҥэыцуам зынзагы.

«Шэыччала, – сҕэоит нас гэаныла, –
Шэыччалар ауанатцы...
Нас... аҥсра ҕадыҕы шэапылап,
Нас зегы ықэнагоит азы...»

Ус иҕааихоит дбажэгэаламуа,
Сабик сылаҥш наихьзоит.
Схэыцра хьанҕагы акы иаман
Инылаха наҕ ицоит.

Снеиуеит ҕара ашэқэа акызшэа,
Урт ааимҕахызшэа еиҕа;
Иакэымк амѡан сақэыркызшэа,
Сыхгы ҕысхуашэа схаҕа...

САРА ИЛАСТЦО...

Егырахы сыздыруам, саныкамло аамҕаз,
Адгыл дацэызыр ҕалап цэаҕаѡык.
Иқэырбаап сыгага аҕара ашамҕаз,
Сиеиҥшныршьалап изымтэо нхаѡык.

Сара сегыызтэомызт, сгэы иснаруамызт,
Сѡатҕьон испылаанза амра ашэахэа.
Цэаҕэарамыз нас сызҕыыз, лаҕарамыз,
Ахэитэҕэа ажэла сҕьон сеилыхха.

Ажэла сҕьон сара зны, санарҕысыз,
Схы агэра анызгоз, саныҕэҕэаз иаха.

Ажәла сҕьон сара уи ақәра сантысуаз,
Иаха санҕәышха, иаха иансызха.

Ағъара сықәтын,
 џаңхъа ағъара схымыз, –
Дгьылмыз сзықәгылаз, уи ҕеа ғъараз.
Иласто схымыз, исрашәо схымыз,
Итазгалап, схәыцуан, урт сара нас.

Сҕаңхъа иңыххааса ишьтаз нышәгәалын.
Ажәла цәығьон – амхеиужь лацан.
Сылапш ахсырңар ҕаломызт, уи суалын,
Аҕата џеиуан, амшқәа акыр цан...

Илатоуп ауп – макъана иаарыхым,
Макъана иҕоуа арам, ацароуп.
Аамта сыңхьоит, сгәахәара сыхоит,
Сынхаџуп, нас, сызҕу лацароп.

Амшқәа сҕахуп сара, аңтақәа хымлааит,
Зысаамтак иқәнамгар, ажәла латоуп.
Издыруеит зегьыцәҕьа хаҕала ишысҕымло,
Аха зегьыцәҕьа ирзыңшугьы дгазоуп.

Сара исымаз иазышьтыхуа арма,
Арҕа ишьтнахуа нхап шәара шәзы.
Дарбан, аеафратцәҕьа тазгало дарбан?
Изқәысто дарбан уатцәызны сыңсы?..

Исгәыдымхалт акымзарак хышәтны, –
 уи рдыруаз, –
Пхзашала абри зегь цәағәоуп, илатоуп.
Ирзалдан сџагылт нахьхьы цъара атцыруа,
Сымшқәеи сытхқәеи дара ирыхтынтоуп.

Ахахэкэа ҫаҫхыа рҫаархахит аҫаҫахэа –
Ухэан-схэанны, ҫыраны, цэхараны...
Аҫакс сара урт ажэакгы сызрахэом,
Сусқаа рахь сгылоит наҫ схараны, –

Дара ахыҫам, иахысымбо, рычажыны
Ашәҫеиқәатқәа цәыхыцәыхыа иахытәам.
Снарылҫоит ҫы-ццышәк сақәтәан, уи рашыны,
Дареи сареи уахаҫ хайқәшәом, хаиматәам.

Аха рхахэ дукәа шдыршәыц идыршәуеит,
Еибархәхәо исышытоуп,
 шыоук асуеит атрышә.
Иразар, сәы-ццышә ашхам адыржәуеит,
Саргы сартоит аргама зны анышә.

Адгыл иқәхаз аҫакаргы ҫеиҫеиуаз,
Афы ықәсуаз,
 иҫаауаз ма еиҫжәаны.
Исышытоуп, рыцха, ргәаҫ ду ҫеиҫеиуа, –
Сымҫатқәҫа рзымкит арахь ишәаны.

Срашь дақәтәоушәа ибоит азәгы цхызла,
Днеиуашәа сағәраҫ аанкылан, абар,
Ишҫеиҫаху, гәаҫ, сахымаара схызлар,
Сығба зааҫәрылар, амшын насхатәар.

Ахахэкэа ирышыталан иааиуеит ахахэ ду,
Сара акыр садыргозар, абри садыргоит.
Аха издыруеит иахыхыатқәу, иахыхыахәтәу, –
Ахахэ ду амҫа агәара наннаргоит.

Уи дарбан, уи дарбан атәы назсыркызгы?
Иқәнагоит иқәтәан дыблызаргы агаз...

Нас, егыхуам, ижадыруазааит, усгы,
Изыцрымтуа,
акырынтә
ахаҳә иадыргаз!

Тыпқәак збарц аҳәаагь сынхытдит,
Қалақь дуқәак неимсырқьейт.
Саахынхәит – исхаштит, изит,
Қәаршыџцас зегь насыхқьейт.

Сапхьа ицәырқьейт уарла-шәарла,
Хьызқәак, тыпқәак еицрышәшә.
Арахь, аџныка, знык сангәарла,
Сгәырғьейт, иашан, уамашә.

Снышәнап хаауп ишыхаам ацха,
Ахаан сыдгьыл сузақәгом.
Ацсуа кәаскьей ацсуа пацхеи
Ираџсуа хан хьыцәцарагь збом.

НАС

Цәџанк аирсын, ҕәакгы аирсырц нас,
Уи дыштәаз ауп аапынра шицәцаз.

Мхык изылан, исрашәап хәа нас,
Дшазыпшыз ауп аҳаскьын ишицәагаз.

Ажь калейт, иҕаатәымыз, аха нас
Ацар ирфеит, сахьзап шиҳәоз нас.

Сыџны рѣыцны исхыбып шихџоз нас,
Иахазгы наџ иахнамџеи, аџша анас.

Сџызцџа срыџхџап, иааидсыртџалап шимшыз нас,
Ибеит дшааиуаз зынза џызада дшынхаз.

Зегы иреиџыз даазгап шихџоз нас,
Длыдналагейт дыхзыртџашаз уи ахаас.

џстазаарак иоура шџишыџоз нас,
Дабаџаху, дубар дааг, наџ дымџаст.

АФЫРХАТЦАРАЗЫ

Сасрыџџа дфырхатџан,
Уи иамазкуа дарбан!
Ирашь акыркыырыбжыы,
Азкышыџџасаџџа ирылыџны,
Ишиашоу, са сџынза,
Иахъанза иаазоит.

Сасрыџџа дфырхатџан.
Уаргы, Сасрыџџа иеиџш,
Уфырхатџазарц азыџџан,
Егъырт-егъыртџџа инараџшыны,
Уи ирашь аџынџа икылџџоз
Афаџь-мџа
Бџыжџџас иеиланарџежџуаз
Аџџџаггы умазароуп, дад!

Нарцъхьоу аңыр-ңаца,
 Нарцъхьоу афырхатца,
 Абар, Гәында ңшза
 Ирашь ахәда дықәкны,
 Аанкылашьак имамкәа дахьцо!
 Азиасқәа иңырхагам,
 Аиџаақәа дрыбжьыуааит,
 Ахрақәа дырҕысит,
 Днеиуеит дңырзаны.
 Идыды-мацәысуазар,
 Уи адыд-мацәыс шәартазам,
 Акырцх леиааит аҕәкәахәагы
 Хахәык иақараны,
 Нгылашьа имоума,
 Абар, уи
 Гәында ңшза
 Ирашь ахәда дықәкны,
 Дахьнеиуа
 Дгыли жәџани дрыбжьыуаа!
 ...Игәы сгәында сгәахәуан,
 Сара с-Гәында,
 Уи афырхатца, – аңыр-ңаца Нарцъхьоу, –
 Срашь ахәда бықәкны,
 Аиџаақәа срыбжьыуааны,
 Сышиашаз Қлыхәранза сназон.
 Хҳашхатәарахар
 Баргыи саргыи уақа,
 Хабзиабара иадырганы,
 Ахаан акгыи амыхьуа,
 Ашәышықәсақәа идыргыло асаба ахаҳаргыи,
 Иааиуа егырт ашәышықәсақәа
 Иқәдыршәшәарын, с-Гәында ңшза,
 Ныхак еиңшгыи инамтагыларын ауаа
 Барей сарей иахдыңхаз уи ақашана.

Атх-лашә салапшуа сгылоуп,
 Цартак, аартак сымбо.
 Пшакгы хьшәашәаза испылоит,
 Хәыцроуп кәтоушәа исхацо.

Сымфашьозар, ажәдан асы афует,
 Ахауа цьбароуп, иґацоуп.
 Уазырран бжы хьантак аафует,
 Илашьцоуп, баацсыла илашьцоуп.

Акы иазыпшушәа еишьхныпсылан,
 Рлымхақаа кыдуп зеггы.
 Дарбан ачыхь ицәыпсыло,
 Дарбан ицәыуо еитцакы?

Дгьыл кәымпылк хақәуп, ирыцхауп,
 Хазныкәошәа збоит ишакәым.
 Абар, уажәы, иеықәыжыны ґыцха,
 Азә дықәсуеит, иратцәа итацкәым.

Ихыбра шытартама иццышәха,
 Далпаан дизымгоу ихәычы?
 Дгылом дахькажыуи ґыцха,
 Имамзаап уаха шыта мчы.

Ицкьазар адгьыл атыхәан,
 Са сґынза иаазоит мцакы.
 Ишәырцә, уара, иамазар цсыхәа,
 Ишәкы, уара, амфакәа шәкы!..

Атх-лашә салапшуа сгылоуп,
 Цартак, аартак сымбо.
 Пшакгы хьшәашәаза испылоит,
 Хәыцроуп кәтоушәа исхацо.

Иабыкәу гәаныла сахымцаз,
Снапшын сара ус хараза,
Атх-лашә неимыцкәан җахьхынза,
Лашарак акеит иххаза.

АМҖАСЦӘА РАХЬ

Исымам сывам, аха исымоу
Схазы итәахны сымтәеит.
Сыҗны сыкоуп, са сапшәймоуп,
Исхәоит: – Бзиала шәабеит!

Шәмыццакуазар, җык хнаҗыхәап,
Атәца итыпоит уи кәеикәеи.
Шәымцар ада ишәмоузар цсыхәа,
Сзыхь ихыршәлоуп акәапеи!..

Сынхацәеит, –
гхақәак саргы исмыхкәа, –
Аха зибнака сцома схы рханы,
Зыхь еипшым, исгәалашәоит, са сзыхькәа,
Иара ажәҗангы җа жәҗанын са сханы.

Иааит аамтакгы, избоит ихарацәамшәа,
Сца кьалаха аныкәара азсырхап:
Исылацсыз ари ақалакь сыҗенамжәан,
Сқыта амҗаду ахь схы сырхап.

Апсшәа расхәап, среихырхәан испыло.
Сааидгылап азәгы икәакәа снас.
Исанарыжып снеин сахьрылагыло,
Сынтыцны, абаскаамта сахьынхаз.

Сеимдан, җаргы быкамызт, бысхәыцит.
Сәәҗхә баасыргылт бынцәәхшаха.
Сааигәа быкан, бышьтафә саҗәытит.
Бытсыршәомызт сылаҗш шамаха.

Аха сшааиуаз бнытаха бысцәызит,
Бсыцәцаху ма ацәашьеиҗш бтәаны?
Изысхаштзеи сара абри – бысхәыцит,
Сызбыхьтәыуо арбан уажә стәаны?!

Дцеит, дыказам шыта азыхәа,
Ихаргылеит хара акәәҗ.
Аҗшахәа снавалап ашышьыхәа,
Схаҗы схәыцрақәа еизыкәкәәп.

Исынсырҗшрым сара сгәала,
Аха сылахь еиқәтаны,
Ас сахьнеиуа аҗшахәала
Шьоук цәауеит исыхьзаны:

Дхаигьны убама җара акала,
Узлышьталазеи убҗәауа?
Лымәа дықәутцеит қәнагала,
Узтәарызеи угәы җшаауа?

Уҗсы җылхт, угәы лгагәышьеит,
Усс улкымызт зынзагьы;
Уақәмшәама мап лыцәкышьа,
Нас, арантәи данцагьы?..

Атак сымам, сгылоуп сдысны,
Сыпшуеит дыззар хәа сшәаны.
Сдунеи дазцәырцыр уи мышкызны,
Дсырхынхәроуп дашәаны.

Асы леиуеит ахәылыхәа.
Сааин сҭагылоуп ҭеа зынрак.
Асы леиуеит. Уажә азыхәа
Акоуп истәху, абри ак:

Даара сзырааҭсаз еидарак
Нышьҭастҭазшәа зымҭа наҕ,
Сынкахәыцуа сымацара
Сыҭеҭәтәазар хәа хуаҭыаҕ!

Саҭхәа дцәырцыр длаҭштҭашәаран,
Аха маҭкгыы игәы нханы.
Саб сишьҭрызмашь амҭырҕәарахь,
Схы збарызмашь схәыҭханы?

Сара саб ихы дахашшаауамызт,
Игәы иалазгыы ихәомызт шамаха;
Иҭерыҭхатәны игәыла диҭаҭшуамызт,
Ицхыраарк уи дахәомызт, аха...

«Сышҭаҕаху – ауардын схысны ицазшәа...»
Иҕаитҭеит абас азҭаара аҭак.
Схәыҭымыз, саб сизхәыцуан насшәа,
Еилкаашыагы сзәҭомызт зынзак:

Ишпацеи, мшэан, ауардын ихысны?
Ауардын ду дагарын деилапытэтэа!..
Сара схаҭа сатазшэа, сдысны,
Ауардын шылсуаз гэастон ахэынтэа.

Хэынтэак сылхон, мѡакы сықэын насшэа, –
Зны аҭстазаара иҭнамкааи сыхэдацэа.
Сгэы иснаҭон ауардын схысны ицазшэа,
Сцэа иҭаҭсоушэа сыбаѡқэа пыҭэтэа.

Саб иажэақэа рҕыцны схаҕы иааиуан,
Рҭдакы саназхэыцыз ашьҭахьоуп.
Схапыцқэа аҕҕа рыҭго, схьаа саааиуан,
Сыхэрақэаггы шэа ишэмырбакэа ирҕьоуп.

Аха аҭстазаара ыҕоуп, дад, абасшэа –
Шьяпҕаршэ даҕазныкгы иҕанатцеит.
Избоит уажэгы ауардын схысны ицазшэа,
Самшыт, аха усгы исхысны ицеит!

АКЭАРА

Зеггы ирыздыруам, иарбазам ахсаалаҕ,
Инацларггы, ицом ицэқэырҭаны.
Иагхар, асабигь шьяпыла дҭалап,
Ицазшэа убоит акэара ҭыкэкэаны.

Аха зы агхом усгы, ахьхьа-хьхьахэа
Инеиуеит, харазак изцарашэа.
Ахықэан акраауан аҭхзы наҭхьахэа,
Хара зны хҭаца, зынгы храшэа.

Идҭтацагаз, изышахеыгаз хкэароуп...
Сажэзар, уахь схынхэыроуп сгэагэоггы.

Исхаштызшә мшынк ахықәахь сгәароуп,
Сгәы итыкәкәароуп зынза иантыкәкәогы.

Зны ҳаиғызцәан, уск ҳағғәышһан –
Иара дыһам, са сынхеит.
Сынхеит, аха исхарағәышһам –
Сарғыы сыһамзар бтаххеит.

Сһы сырхом макһана анышә ахь.
Аха усғыы жәа тынхак
Заа инсыжһуеит: сғызцәа цсышәа
Рамхәазакәа, урт рағак

Сиеипһныршһало, сылашара,
Бымцалан, – убас стаххеит.
Урт акымзаракғыы рхарам:
Сара сыһам, дара нхеит.

НАСЫЦУМАШЬ?

Иқәцатәуп, рхәеит, анасың азы.
Иатахны ианыһала,
Умшәан, рхәеит, уцхамшһан, рхәеит,
Ухһамцын, рхәеит, зынза.
Мап анакәһа, дамцасны
Уара унасың игозаап дачәазәы!
Мап анакәһа, уеимыртәозаап,
Ухһагәгәа уаахықәузаап уара ағһыһа.
Анасың иашһтоу игароума, мшәан,
Изымаатыз агәашәқәа зегһ ғжәаны?!
Иқәцатәуп, рхәеит, анасың азы.

Ибзиоуп, сықөпап, аха,
Шьюкы ақәада рҕыхны,
Иара саргыы свардым ыдыршааны,
Ақырқы икылысхыз уи анасың насыпумашь?

Саршәтит, анапсыргәытца саннаргылеит,
Зназы сгәы икыдлеит ихәшаха.
Ианакәзамыз ахәаҕыхла исҕылеит,
Исыгәтасны сдәықәнаҕеит хагәха.

Амца салган амца сыцранарсит,
Саҕсахит сагәытцакны ишаауаз;
Исыткьан, алаапк еипш, сыпханарсит,
Исыхәаччо исҕылеит еиҕа нас.

Сызланажьыз зы-хәашьқәакгыы срырит,
Сыҕсы рылган амҕаду сазцеит.
Аҕстазаара убаскак снардырит,
Акгыы сзымдырзозшәа сҕанатцеит.

АИРГЫАА РАХӘШЬА-ЗАТӘ ЛЕИПШ...

Нацәа качча, Аиргыаа рахәшьа-затә,
Сасрыкәа даауеит хәа дшыпшыз,
Хланцы Кәбина азиас дазцазаап,
Аха акгыы лхаразам аҕхәыс.

Аеыпныхәақәа иртон уи Нартаа,
Нацәа качча ари лылмырхаит...
Кәбина даныруаз зны ашәарта
Дтагылт: иуахьад зеггы рхаит.

Илырлашеит имѡа, Нацѡа качча илхараз
Иара убри акѡзан, уаѡа акагы.
Дшѡеит нас Кѡбина Сасрыкѡа дагар хѡа,
Дтѡхеит, азиас дазцан лхатѡгы.

...Атцх-лашѡ сагѡылсны,
сыкѡлеит сара амѡа.
Ирлаша сымѡа, уи сазыцшуеит.
Аха ибгѡаларшѡа зны-зынла ишамуа,
Зиаск сѡацхѡа агѡгѡахѡа еилашуеит.

Сбыхѡоит, машѡыршѡа уи сышьтнаѡааргы,
Бѡаабымхан, быкѡхх арахѡ ацшахѡа.
Шѡынтѡ ацѡкѡырѡа шла схы итанарѡаргы,
Изгоит сара урт зегѡ наѡ исыххѡа.

Амала, ибдыруаз, Аиргѡаа рахѡшьа-затѡ
Нацѡа качча леицш, баргы быцшаауа,
Гѡаныла атцх-лашѡ баналоу, – сынхазѡаит, –
Зегѡ акоуп, сара аѡныѡа сшаауа!..

Икеикиуа иаххагылаз ажѡѡан ххыбран,
Аѡта кѡашкѡа хатѡаршѡын цѡартас...
Хнеиуан хара Енисеи хѡхыѡраан,
Дхѡйтѡыхѡйтѡуан сывараѡ итѡаз.

– Нахъхъи, Енисеи ахыкѡан, – избарызшѡа,
Иркѡагны уахѡ ирххон иара инацѡа, –
Хѡѡны гылоуп... – Саргы исхѡон урысшѡак,
Аха аѡсышѡала акы сазхѡыцуан сгѡырѡатѡа.

Исзынкыломызт уи са схѡыцра азы-мшын,
Ажѡѡан иалѡраа, сышьтахъѡа ихынхѡуан.

Иара «Нахъхъи, Енисеи ахықэан» имшын,
Анахъ днахэуан, нас арахъ даахэуан.

Избон, сыбла ихгылан уи ахыбра,
Икеикеиуан ажэуан саркыа ду хханы.
Хнеиуан хара Енисеи хыхыпраан,
Амрагылара Наскыа шыказ ххы рханы.

САРА ИСЫМАЗАМ АФЫХА

Адэы снықэлеит са санфыха,
Сылсны сфынасхеит ашыац.
Сара ысымазам афыха,
Сара арака сыңс сымшыац.

Цэағэарами, икам цшыха,
Рашэарами – сеилахоуп.
Сара ысымазам афыха,
Сыңсы анааивызго уахоуп.

Сфынасхеит аңшгыы фыхуа,
Ацла сықэуп ажь таауа.
Сара ысымазам афыха,
Афныка асасцэа анаауа.

Сфызцэа уаха сгэы аадырфыхап,
Ха хайдэымтэалац ааигэа.
Сара ысымазам афыха,
Исырфалеит сцэахэақэа.

Ишьтоуп ақыд ду еифыхаан –
Сафуп сасны амфыршыара.
Сара ысымазам афыха,
Сара исмоуит цсшыара.

Ҳаи, сақыма, уара, аныха,
Сеилахеит, сеилахазеит.
Сара исымазам афыха,
Сара саамта цеит, ицеит.

Сааиуан иара абас иныхуа,
Аха испызгалоит, цаны,
Ус иафымыз, аха афыха
Змаз зегь реиҳа қатцаны!

Иутахы-иутахым, гәалашәарақәак еилалоит,
Ирфашах урт унаргоит ицәқәырқо...
Сықкәынзахан сыфуа ҳашта сҭалоит,
Мпылымзар уаҳа еак сымбо.

Сузыртәом, цъара сағузыргылом,
Санабылуа сеидру, мцак сығроуп.
Сахықоит Кәыдры ахықәан атәыргыла,
Хыла азы сасуеит – еисароуп...

Аңша иакәтәаз, ағәра ансырта, сеыжәлеит,
Ашьац цәыртцәо саакәыххит адәы.
Шьоукы срыжәлеит, шьоукгы арахь исыжәлеит.
Сеыжәҕеит. Исхәахьеит сара уи атәы.

Сзыниалакгы, сымфә хан афныҕа.
Абар, ашта саакәлеит сара еиҭа.
Иарбан иагу, дарбан насггы иҕам,
Ахафы ас ианыччо ҳафнәта?

Угәы дырфыхоит усггы ашәеи ажәеи,
Исгәалашәоит, урт ирыцлеит ҳпатефон.
Хәылбыҕхоуп. Ҳааидтәалеит. Азәггы дцәажәом.
Атаацәа зегь ҳақан. Уаххьа ҳфон.

– Анцэа абас хишьтааит, – атэца нкылан,
Саб даацаажэоит, – сахэом даеаки...
Иаххын хара акраамта «Анцэа илапш».
Ус ауп саргыи сшықэыртцаз мѡаки.

Ишшэоз, ишсыхызыоз, сышхэычыршьоз,
Снаскыаган, данбаауеи хэа ишыпшыз,
Тышак цыара стэхарагыи шчыршьоз,
Абар, сабакоу, сымѡақэа сырныст.

Асабагы тэан, сара амѡан исыргылаз,
Сеиқэышла аѡны саакылсит хэылбыехак.
Схэычроуп зегь рақхызагыи исцылаз,
Схэычроуп исызтаз шэ-зцаарак.

Са схатагыи зцаарала арака стэыми,
Иказцо дсыздыруам урт ртак.
Ари адгыи, ари ажэѡан стэыми,
Аха стэымшэа са скалеит зынзак.

Зегыи мѡасуеит шысхэоз, акгыи мѡасуам!
ѡақхыа сышьта схылоит сыпшаауа.
Дарбан ашта иқэлаз ампыи иасуа?
Игэыпшаа-хыпшаагыи дарбан иззыпшуа?..

Амшқэа ааиласын,
Шыта ахыта афэаеит,
Тагалара ақэтрахы ахы археит.
Ажэѡан иатцсны,
Цсаатэқэак цоит еишыталан,
Са сеипш, уртгыи цхаррак ртаххеит.

Цэа уаркалеик
Ацла иѡоуп макыана,

Атцла рықәцәан рдәыноу цыушыап
Жьымжәақәак.

Иамоу цыысшьоит иара аҳауагь
Ацха агьама,
Уи сафыхәо сгылоуп, аа, иахьак.
Абыгь җеижьқәа
Хиаала аҳауа иалоуп,
Акакала избоит дара шфышәшәо.
Сеитцагәгәа сыркуеит ус схьааи сгәалеи,
Иагьалагоит маң-маң акы саршәо.

Сылапш ақәшәоит
Цлак ахгылоу ихынаан,
Акы ицеит, избоит, уи цшак анас.
Хьаас исымам сара исымоу, исымам,
Сазхәыцуеит ауп наӀ хара исцәынхаз.

Ашьхарахь снапшын,
ИхӀбан зегь сыла,
Ас маң-маң арахьгьы шыта илбаауан.
Дгыли жәҗани цшын ус ишьхныцсыла,
Гәыграк ацәашь еипш хара итаауан.

Еиманадар стахын уи ашьхеи агеи,
Адунеи Ӏамларц цьара ацсы еихәлахо.
Избеит ааигәа алҗатцәгьы гәыҗкааган,
Ианалага сызынра ааигәахо...

Мап, рҗаархом урт рахәақәа ткәыцәаа,
Аргамә уаҗ дааиуам суаҗоуп хәа дымшәа.
Арахь ируам урт агәымхақәа сыцәан,
Рейцхьакны аатцрахьтә иаапшуеит уамашәа.

Ачараҕа иаагылоит, аа, сныҕааҕа нкылан, –
Сырҕызоуп, сгэакыоуп, сҕынхоуп, сегҕрашыоуп.
Арахы аҕааҕыла исҕагылоуп гэаныла,
Арахы даргыы саргы атыша ҕабжыоуп.

Срыцхара, сҕызцаа сыздыруам, сдырҕашьеит,
Сҕызцаа ираҕыргоит, иҕыркуеит рыҕсы.
Сыхьзала ажәван ихалоит ишиашоу,
Аецә кыдҕаан иааргоит сара сзы.

Арҕашкәа хытҕны илеиуеит агәгәахәа,
Арҕашкәа гәааны иҕалоит хагәха.
Сашьтоуп, акызатҕык аилкаара саҕәоит:
Сҕыза дабаҕоу, мшәан, дабаҕоу саҕа?

Исхәом, уара, исывсааит,
исхәом, уара, иснышәааит,
Ирҕахымзар, ҕабжыарагы ацҕа таҕцәоуп.
Асыпсеиҕш, нкылашыа рымамкәа исыжәлааит,
Сыкәхәан сагыргарц иаауаз – ҕаиҕацәоуп!..

АҢСРЕИ АБЗАРЕИ

Җанинахыс наҕ-ааҕ хрыбжыагылоуп,
Җаркуп ҕаимырххо аңсреи абзареи.
Җаңбал иахыцкакуа шәкы-зыкь ҕҕагылоит,
Иаахәуеит, инахәуеит –
еикәшоит адунеи.

Ахахәкәа рбылгыо, еилагыежыуа инеиуеит,
Ацысхәеиҕш уаршәуеит
аңстазаара азгыы.
Идсырмацҕаха зны амра ухацеиуеит,
Адгыл цысуеит, идыдуеит жәвангәахыы.

Жэынгы җангы зыбларак уалоуп,
Псҗазаароуп уи, –
зны ишәахха инкабоит.
Абар, шьта арахэыц-пеицш акы уахынхалоуп,
Аха удақәа зегь тымпсаарц иқәңоит.

Ианбанза?
Шәышықәса иугааит атаххаргы,
Усгы иргылатәхоит нас җара акәаң.
Иеицшуп арақа абейагь ағаргы,
Ахшыҗдагь ахшыҗтрагь зны инеиваиап.

Ауаҗытәыҗса имҗа нцәом, мап, арақа.
Инхаз ирызныжыны ихъааи игәырҗеи,
Днеи дрыбжәгылоит
уи җаңхәа дгәақуа
Аңсреи абзарей. Аңсреи абзарей.

Дзыңсаз ркапануеит, дзыңсамыз азгәартоит,
Икаңәоит ма ишытыцуеит ихъзи-иңшеи.
Бжыра-быжыцәа адгыл леиҗыжааны дартоит,
Ма дымрахоит уи – уацәызны дшеишеип!

Аамта аңшацәгьа иарбоит абаагәара,
Ишнеи-шнеиуа уи нақ иархәашоит.
Сабитҗас хъзы бзиа аниалоуп агара,
Игарцуеит җаңхәа, иазҳауеит, илашоит.

Знык иңсыз –
уи иңсытәкьаз рахь дықам,
Иңәеиҗ ауп ихалцыз ҳарт, ихаңхаз.
Иңсыз-иеиҗаңсыз иоуп ихнымхәыз аҗнықа,
Аңсра зиааиз, ицаз, ицазаз!..

АҠСҠАА ИМШЫНЦА

Икастахьеит, срыцацахьеит иага гәнаха!
Сыркит ҫаҫха сдыхәа шытагәә,
Аха амца сырцаалцеит, иарбан, нас, уаха!
Исыштарцеит баша алақаа...

Цха-цәрык сықәсит – арахәыц сахьынхәлеит,
Дгыли жәғани рыбжьара сыбжьазт.
Адәхәыпш санаақәгыл, еитеикәшәахит хәлапш,
Снылашәкәә сцеит сара ашыац.

Ифәышәо ишааиуаз ихылазаап сышыта,
Аху-сухәа итрысит лақәак.
Ғеира шықамыз здырит са сышытахь,
Ғеирак ма саҫхәақа, сахәоит, исзааг!

Уахьгы арахьгы, игәастоит, исхабгоит,
Бжьра-быжытәә сцанда абра леиәжәаны!
Ацқәә еихасуеит сааигәә ҫәара абга,
Стәоит сара ажәеипш саашәаны.

Ус мышә тығрак аатцашәоит сылапш,
Схызатәха снейуеит уахь сыкәкәәза.
Сәысцәахрын, схәыцуеит, сдыхәа шытарчыла,
Аха, саахьапшын, митә сыхьт агаза:

Иғәзам, зынза иғәзам сара сдыхәа,
Лоума, бгоума акы иғәнахәахьеит!
Сафыстаан, цыхәада исымоума ҫыхәә!
АҠсҠаа цыхәа хәа ахьз рхәахьеит.

Сызустә, схәыцуеит, иахьала сызуств,
Иарбан мәоу сара шыта сызлацо?
Адәы сықәзааит сшықәыц, сафыстаан,
Арахь сшафыстаау уафы имырбазо!

ТАГАЛАН АҚЫТАН

Аурақәа зегь шыта итагалоуп,
Апқәа еикәтцоуп, афы таҭәоуп...
Ус рымазам, нас, иахьала,
Ҡы хәашьк ыжәуа еилатәоуп.

Иҕартцозеи уаха ақытан,
Реадыргома, нас, агәҭыгы!
Атәца зкыда, изымкыда?
Афы зымжәуада, измада агәыхь?

«Уажәа уасуа уҳадымтәалан,
Ҳаумырпшцәан!» – хәа даамақар,
Атолбашь афы анудицало,
Ишамоу ихаштүеит ашьақар.

Уатәцақәа еипхыкәкәа уаарыхоит,
Упхашьар хәа даара ушәоит.
Иужәгәышьаароуп, иҕам псыхәа,
Уи уатәызны ухы еикәнажәоит.

Еишәак уахытцны даҭеа еишәак ахь
Уара унеиуеит убҭаҭо.
Иуздыруам ушцәыршәагоу,
Иуздыруам уштәхо.

Мшапуп, ныхәоуп, псроуп, ичароуп,
Умцар ҕалома иануаха!
Ачкәын днеины афы инаҳароуп,
Афы лнаҳароуп атыпха.

Адунеиаҭе уаха егьыҕам,
Ақытан ыыжәроуп иахьазы.
Аибашьрахьтә дхынхәызшәа афныҕа,
Даакылст ацшәма, иҭоуп ипсы!

Ижәны икоуп зеггы рцәа азна,
Иашьны ишьтоуп рыхқәа ларха.
Ақыта даалалар уахазны,
Дмеибашьзакәа игоит аға!

Азын, ахьта убас иафалеит –
Адәы ицәхалаз, ҳаи, дыңсит!
Сымға сшәоит шыафа-шыафала,
Аха сзымцо станасит.

Амш ааилгарггы, ацәа иаргъаџуеит,
Уңынца фнахп аңша тәытәы.
Ус, абар, џапхъа амш асы аџуеит,
Ишхазшаша дыр уатәы.

Аха жәџан кеикеик сазхәыцуеит,
Ецәак ахара илашоит.
Ацх агәзы аңта хыцуеит,
Икьақьазагы ус иаашоит.

Агәра згоит аңхара шааиуа,
Ҷа мышқәакггы ас ианцәырт,
Амра ахьта цәгъа ишаиааиуа,
Афшаанахо лассы асырз.

Ус анакәха, адгьыл фыхоит,
Иаскьоит ныҳәак иаразы.
Ауаа рахьггы сгәы насыхоит,
Иагъааивызгоит шыта сыңсы.

Адгьыл иқәтып ахьта ахала,
Амра ахьзап ладеи џадеи.
Гәырғьарала, гәыразрала,
Сыңшуп, итәышт адунеи!

Даақәыпсычхәит, даахәыц-хәыцит амҳаңьыр...
Са сеипш, ихәеит, ублыр, учычыр,
Уоны-угәара аццышә нахатәар,
Узи умцеи шубогы инеикәтәар,
Ихаҳәхашт угәы ҕадыңь зназы,
Аха иузымхо уқәхап уара уңсы,
Ужәәан бганы илоухахап агәара,
Абра уңсы хәа унаргар тәымңыара.
Аха, аңсҕазаара иагагы уаргәаҕ,
Уахымаара ухы умырхароуп наҕ.
Уңсгы акызааит, ихәеит, аарла ахац,
Ухаҕами, имгәежыроуп ублахатц.
Уңсадгыл хәыц алазар уңхыз,
Уи иазеигъу, уи узлахъзо уазхәыц.
Исмоут, ихәеит, қыафурак ңыара,
Ҕсрам, ихәеит, Аңсынтәыла аңсра!

Схәыцын, абна сылахеит зны сҕыалан.
Ажәырт сыцрыхо сылсит афаса.
Саазырҕын, сгәы иабейт иаразнакала
Ааигәа рыбжьқәа газшәа абгасса.

Сеихеит дхьаҕа, сазынкыломызт баагәарак,
Аҕакарха, са сеитцасуан аҕәара.
Иара убас мацара сылст аккара,
Убас мацара са снаскеит хара.

Сыхшыҕ сахытцу, сҕаңхьа атцх еимахау,
Схы самыхәо снықәхаит нас сааңсан.
Исылшомызт, исылшомызт сара уаха,
Ажәа затңык сқьышә иқәкын: сан!

Аамтоу? Аамта хәа акрыкоума, цымхеит:
Хаикәышла хгылоуп иацтәи ахәыцкәа!..
Сыгхақәоу, нас? О, гхада сызнымхеит,
Издыруеит, ысымоуп даара агхақәа.

Шьоук уи зынза ирахаргы ртахымхеит,
Арахь иаауеит рыгхақәа ырыхкәашо...
О, зегь сыриашон, аха аамта сызнымхеит,
Ицеит, иахьцаз сымбазакәа, еикәшо...

Акрыкоума, аамта хәа акрыкоума, цымхеит!

Бара бкынза ибжъаз аиха бжьоума,
Схынхәын,
афнынза сзаауам,
сеифышәшәоит...

Схы кны садтәалоуп
убас еипш аксиомак,
Ашколхәыцкәа ироухәар,
исхыччар хәа сшәоит.

АНАСЫЦ

Насыпуп ари – азы итоу акалмаха
Атәым нап ианамго арантә итпааны,
Аеыфкәа ангылоу рычерызнымкыло уаха,
Уағәра умпытцжәо, урт рдырцәкәа цаны.

Насыпуп – дуашьоушәа дубозар иупыло,
Ацхәызба – лцәа цшза лхукаар уахәшәа.

Уакара уцланы умѡа унангылап,
Ишрылоу удырыр урт уара ушьа.

Дрыдкыл ацкэын кэыбцагь уцеицэа –
Насыпуп уи уара угэы аназирха.
Ужэѡан лакауам, умрагь кацеицэом,
Угэыразра гэгэала ашьата ахар.

Зегь акоуп уи, уѣоума, уажэума,
Убеиа, убеиам – уигь зегь акоуп,
Удгьыл гэакьа уаныкэу уапшэыман,
Насыпуп – ужэѡан тбаауп, еихыккоуп.

КЭЫДРЫ АХЫҚЭАН

Азиаскэа анракэха, сышцэыртца Кэыдры алоуп.
– Кэыдры! – аакэххит рапхэаза скышэ.
Егьсыгым сникакэа сцарц аказшьала, –
Кэыдры ахықэан самажэда анышэ!

Сшьапкэа хыркьакьа, еимаада-еимсыда,
Сыѡуа саван абрака ацшахэа....
Ихэа, Кэыдры азиас, инхада, ицсыда,
Хынхэышьа зырмоузеи?... Иудыруа хэа.

Гэалакэак амазар акэхап азиас,
Аеазыртынчуам изныз ма ицхныз.
Ажэак сахауан сахьцалакгы: «Убзиаз...»
Сыцэгьа-сыбзиа, сымѡа саныст.

Избом саамта ахьцази иахьаази,
Саалагылеит икыдыѡруа абгьыжэ.
Исхьаауп: сымѡасит! Еитасхэоит: сымѡасит!
Кэыдры ахықэан самажэда анышэ!

Иара шлеилац илеилааит еибафо,
Иазцэыртцуа гэырџеи гэалеи аххэа...
Смаџа иоума, ишышэхэара, иавоу,
Сара санхэычыз еиџш, иџа аџшахэа?

СЫЦКЭЫНЦЭА РАХЬ

Даури Дамеии ирызкны

Ишэзымдыруа, ишэасымхэац иарбан ишэасхэо,
Иарбан ицэырган ишэсырбо уажэ иаха,
Аха ак хэатэуп хэа сцэажэом, нас, цасхэа,
Сгэатца ицэахын џа ажэақэакгы, ишэшэырха.

Шэқэышзар сџахуп сара амш анымшымхо,
Шэыжэџан ианаатцало аџџа ханџо,
Шэхы жэбаргы, схыырџар, аамџала, шэеиџымха,
Шэнеилап уатџы зны аџша хаа шэындо.

Ацэгыи абзиеи еишьџоуп, нас, ижэдыруаз,
Агэырџара иашьџахх иаакылсп агэырџа,
Аха асыршэы ықэхом ани ашьха ицырцыруа,
Зынгы џхынгы иқэсуам уақа аџшаџа.

Адунеи иахьнагзароуп амра ашэахэа хаа,
Дгыли жэџани рыбжьара еихыккап...
Уџа хьанџак сатџан, еидара дук сахон,
Сызнысыз уи амџа жэбар, шэеилагап.

Аха сымџа са исымџан, шэзанылом,
Шэгыл шэаныџшыло – ибатэу зегь шэызбом.
Сара сызмырџэоз зны акрықан уахыла,
Сгэыџеит, ус еиџш џхы-лашэ шэаџом.

Ианызбашаз адунеи зегь кашырран,
Сгәы сызмыртынчит, еивызгартә сыңсы,
Хусқәа җалар хәа сшәон уатә ахшыра,
Сгылан сәнтәашаз, сықәңон шәара шәзы.

Шәыфнастдар сҗахымхеи ахан лаша ргылан,
Ахахәқәа сырбылгьейт, ауахәа сырхәазейт.
Саҗамыз, иацызнейпш, сҗыхза сышәңылом,
Арҗажәфара сылшом, саҗамыз, сааңсейт.

Скахауан, сгылон, исылшомызт уаха,
Сшааиуаз аңсреи абзарей срыбҗьяшәейт.
Иц хырҗаҗа даасыдгылт аңсәәха,
Аха акаҗа иршәыз наҗ исыхшәейт.

Истахуп сара исыгхаз зегь шәыцлар,
Сара сызхымҗаз акрыкоуп, шәрыхъза.
Икахаз шәыргыла, игылоу шәырҗыцла,
Шәымфәгь мфә мариан збом, аха шәца.

Шәышьаҗамызргоуп, ишәырҗейи шәара шәусқәа,
Хыла сашәмырсын, амарҗа, адамра!
Сгәы шәызтынчхар, срахаҗахап усқан,
Мчы амангьы ишыҗам жәдыруаз аңсра!

Уцәажәойт схәыцқәа шыҗа ихәыцқәамшәа,
Сукәшахаҗахойт, исхәойт: ихәыцқәам...
Аха урт рхала ианылартә игамшәа,
Рымфә җаха снаҗом, иауам.

Сшәойт, саныҗамла, амла иакыр хәа,
Ахыҗа иакырхәагь ы сшәойт.

Слымхақаа ирашәан амуит ирзырхәо,
Ирзыруа сазхәыцуа
баѡ-баѡы сеиѣышәшәоит.

Иарбан усгы ирзырхәо, ирзыруа?
Шәартә сымам,
Арахь, зегь акоуп,
Рышьта схыцуам, азы иахьызмыруа
Срыцхраарц сымѡагь иахьнеиуахь игоуп.

Гәтынчра сымамкәоуп иахьа ишсызшазгы,
Гәтыхала атх ицаз сыхганы...
Сыңсы ахьынзәтоу инхознаап абасгы –
Урт хәыцқәамкәа, са сзы ихәыцқәаны.

Сыңстазаара аихарак ныжьуп сышьтахь,
Сазгом, схәыцуеит, сымѡа харазак.
Саатгылоит –
сынхыңшылоит ѡаңхьа сышьта –
Снарышьталоит,
аха ицаз, ухатцоуп, иааг!

Илакьы-лакьуа инеиуан сымѡахәаста,
Мѡа дук ахь изцәырымтдит лассы.
Дарбан сара срыцхарақәа гәазтаз?
Дарбан еикәзырхаз сара сыңсы?
Кәарак савахазма нақ сызмыруа?
Стәарызма абрака схы еимлагәа?!
Азы ансытачәеоз самтасит маакырак,
Ацқа снықәст –
имтадырст ацәқәырпақәа.

Акаҭагъ былгьо идэықәымлазеит насгъы –
Сеихеигәо цъара наара цэгъак саҭан.
Адстазаара, иҭкалеит усгәазырқхазгъы,
Схьамтцуазар –
Сара усқан сҭан...

Ахәынтдә илгәз амәа асаба аргылон,
Снычдынгылон сышниуаз даҭа зык.
Абз сахәуан,
ихааза ашәа сҭылон,
Ажәак сарҭрит, саблит лаҭырзык.

Убзиа, уцѣгъа...
Аха усгыы уныхѣан.
Шѣкы-зыкъ рыла адунеи сзырбаз,
Итабуп хѣа уасхѣоит зегъ рзыхѣан,
Сагъуеихырхѣоит сзышза сара абас.

Ицахъоугы дѣахышья амам,
Хазтагылоугь, дад...
Урылагышьян уара амѡан,
Издыруеит, зыкъ пылхат.
Упсажѣ еикѡурхан, уаауеит,
Иукѣмкѣа аапсара.
Истихъада хѣа уцаауеит,
Иухъчада хѣа – сара.

АБЗИАБАРА

Ихъаауп, игәырџоуп, иуазырроуп,
Иаргамоуп, зынгы имазоуп,
Изиас хышхытџоуп, узыруам,
Иуцрасит – узалџуам, имџоуп.

Имџәыжџоуп, ушьтыхны уагароуп,
Уанкъароуп, уанџароуп џаќыак.
Ухыдаха уқәхар – еидароуп,
Зџаароуп, иазыџшуп иара аќак.

Илакәуп, иажәабжџуп, идрамоуп,
Имыткәмоуп, исзымхәаџ ашәоуп.
Ишоу ауп, маќыаназ ишам ауп,
Ихаауп, иашоуп, уамашәоуп

Адунеи зегъ амчехакны ишамоу,
Мза шашоуп, уи мра шәахәоуп.
Наунагза адгъыл иашама,
Ажәџан иахшама, сыѓәѓәоуп

Уи сара сымшқәа ианрыџу,
Ианызуа – исхыку еџәоуп.
Аџсџазаара ахъзуп, иџыџуп,
Исымџәом азыхәан сынџәоуп!

Сара аџада сахоит саазқәылаз,
Лара алада дџоит деиханы.
Ингылар ахәџоуп, аха ингылом,
Иѓежьюеит апластинка ханы.

Хжэйтэ ашэа иамам рҕыцшыа,
Аҕатэ ашэа шыта ихазцарым.
Избоит ацэаныррақэа рызшыа,
Урт ыззар, хахыцо хазцарым.

Хабацо? Амѡақэа нцэазшэа
Хаатэоит гэйткыак хаганы.
Иацы зны схы збонеи сынцэазшэа,
Схан лаша цама ибганы?

Хаихэом хэа сгылан сынпырцуеит,
Сымѡа хара икэаратцоит.
Илзымпшаауа сышытақэа сырзуеит,
Бжыра-быжытцэа сцозаргы, сцоит.

Схэыцуеит: лызхэыцра саҕэйтцуеит,
Лымпынгы сықалом уажэшыта...
Аха иахыантэарак слызхэыцуеит,
Лара лахь схынхэыхуеит ейтэ.

АМШИ АТЦХИ

Атцх адэы инықэтуан сара амш санапылаз.
Псыуа ѡнатэк аҕны сиит. Аапынран.
Исхалашо, ажэѡан кеикеиуа исхагылан,
Саҕхыаҕа амшқэеи атцхқэеи рацэан.

Амши атцхи. Еилалоит – еилытцуеит.
Ак цар, ак аауеит, еишытазоуп.
Иажэит шухэо – дунеик аеарҕыцуеит,
Иацу насыпуп, гэырѡоуп, лахынцдоуп.

Мшапын сара сзыхэан, скахауа-сгыло,
Хашта санықэыз, санылаз ашыац.

Амшггы царц аҗахымшә иаатгылон,
Аха ицон иара нас иныбжыз...

Иааиуан атх, игәтҗагаха, илакәха,
Амза гьамгьамуа икнахан сханы.
Атх неимахар, суалуашо саакәхон.
Сшәон, аҗныҗа саауан сеиханы.

Сара исгәалашәоит имшазоз уаха,
Атх-лашә – сҗәпызыпүа зны сызлахаз...
Сыкәша-мыкәша итәахын иага гәнаха,
Аха ашара сеитапылеит нас.

Амш иаанагон агәырҗара, аныхәа,
Сҗараггы мтарсны исмырбакәа иагон.
Сызкәымгәыҗкәоз архион сара сзыхәа,
Еикәымтәазо аамта азлагара лагон.

Амш сара истәыстәуан исышыклахәуа рцасггы,
Сааиуан сманшәалан
ихиан сара снаршә.

Шьоукы среиҗын зеггы санреитцазггы:
Дыҗам иззызуз сара амҗан шыапҗаршә.

Икаҳаз дыргыло, игылоу дырхатцо,
Сажәа абҗьартцас исызар сҗахын.
Иауын сара сымш, аидара сатцан,
Абзиара, аҗьиара, агәыразра схын.

Аха уртггы акырҗара исмыхәеит –
Тышак старыжыырц иааскьон гагакәак.
Иамазма цсыхәа, о, иамазма цсыхәа,
Иҗасымтар сара агәымхара аҗак?!

Уи сааааирц атх-лашә сахьалаз,
Ашамтаз аетцәа цәырцуан сханы.

Сапхъа издыруан сшыкамыз схала,
Сапылон сара амш сеиханы.

Амши тхи. Еилалоит – еилыцуеит.
Ак цар, еак аауеит, еишътазоуп.
Иажэит шухэо – дунеик аеарфецуеит,
Иацу насыпуп, гэырѡоуп, лахынцоуп.

Сацапшуеит ажэѡан – амш еилгарымашъ?
Сацапшуеит ажэѡан – атх еихыккоу?
Мѡакы сыкэуп, абар, хыма-псыма,
Нцэара зкэым еипш уи сапхъака игоуп.

Уажэ амѡа зегъ ыкэлеит ақытахъ,
Арахъ сара сааихъан иацгъы.
Саднакылт, пхарак насытан,
Уи нсыжбыр аушам бзантгъы.

Ара сычкэын иеитеихаз атцла
Сынтэа рапхъаза иѣалеит ашэыр.
Ѣнаѣа лашак схабла ианацла,
Зегъ гэыргъо имѡахытцит, уцшыр.

Ара адгъыл агэеисра ду сныруеит,
Ара ажэѡан цаулоуп иаха.
Сахьынтэаауа ара иаха издыруеит,
Ароуп, сара ароуп иахъсызха.

Ара амра ашэахэа хаа гэыбзыгуп,
Амза алакта раз схьыршоуп.
Исыхзызо шьоук сышьтоуп, схэычыхуп,
Аеыѡ еипш, сзыкэтэахызгъы ацшоуп.

Сышлазааит, араҕа сажэымоу,
Есааира, есааира сҕахоит.
Сҕеиуп, сабуп, саҕапшэымоуп,
Ара саҕахуп, сегыынхоит.

Нымха-хымцэақэак шыыцуеит,
Иахалааит ршыыцра ауахэа –
Икаҳахэаз аанда сырҕыцуеит,
Иеитасхауеит ҕыц азахэа.

Ғәнаҳаки хараки сыдзам,
Саақәгылт абраҕа сразза.
Сызрыџуеит слымҳақәа кыдцан, –
Ажәабжык рхәоит ааигәаза.

Игоит ара сапсшәа ахьхәхәа,
Ареипш уи цьаргы ицқьазам.
Ароуп сара атынчра сахьахәо,
Сазхәыцуа уатцәтәи хлахьынца.

Ари адгылаҕ иҕоу са сами,
Ажәџанаҕ дшыҕоу Анцәа.
Снықәлашт, ех, саргы амџа,
Уатә уи нарызныжны сцацәа...

Слымҳа ианаатас, сгәы иахәан,
Ирылкаан сназызырџт иаҳа.
Акарматцыс, уашәақәа шцахаау,
Дәеа шәынтә,
Дәеа зқьынтә исырҳа!

Сыбла иахьамбаша, ибжьазшәа,
Иқәтәоуп махәык, аа, иароуп.

Абжыы хаа иахьада исмахацшәа
Сгылоуп, уи зѣу шәахәароуп.

Сгәы җнамтәац, о, мап, зынзагы,
Ашәак ауп, арахь, иахәогы.

Сгәәтеиуеит, –
 сымчкәа ахьызгара сыздыруам,
Адәы сықәуп,
 ахьшъ еипш, сыблақәа җарза.
Ихышхытәааит, –
 зиас неиуам са сызмыруа,
Насыпк сашьтоуп,
 быжь шьхак рынхыт, хараза.

Ақәаб дуқәа аршып исытцоу амца,
Сымца қюуқьадха сеибакып,
 ианатәхха.

Исзеилкаауам
 агеи ашьхеи сызрыбжьамзо,
Дгыли жәәани снaryбжьысуеит сынцәаха.

Сәытәахәеит –
 избеит дунеи лашарак,
Саршанхеит,
 исзаатит уи жәаха,
Абар саҗылоит сгәырғо ашьыжь шара,
Ныхәак сацны,
 снасыпха,
 сашәаха.

Исгәалашәоит,
 иара абракоуп сахьбыниазгы,

Блашараха,
баасыдгылт сеилаго.
Сеилабгарц бафын бара нас-насыг, –
Цәқәырца хаган бсыжәло, сеилаго.

Сара сышламызт,
бара бышламызт усқан,
Хыңыагы иаххыыхәхын афара ацәа...
Итәзтада ахшыырахь хара хусқәа?
Ихәа, бара, хзигәампхазеи Анцәа?!

Ихәа изыбхаштыз иказ, аха имфасыз,
Хамшқәеи хатхқәеи быжыра-быжыцәа изагаз.
Зегы бхаштыз, –
иамуз, нас, аф асит, –
Аха хаикәшәара зыбхаштзеи бара абас?!

Ақәа леиуеит,
асы леиуеит ахәылыхәа,
Уеынкыл, аңша,
махәқәак гәакуа еилархоуп.
Қәагы, сгы пшагы ыказам са сзыхәа,
Ауадакны снеиаиуеит, –
стәуп, сыпхоуп.

Аха срызхәыцуеит
амфәан ақәа ицәхалаз,
Илахәны итәоу наххыи – итанасыз.
Аңша гәакуа
избан адәы изанхалаз?
Игоит ахәхәабжь –
дарбан, уара, ицсыз?

Иага рыцхара ыкоуп, нас, хдунеиае,
Цъара зхыцроуп, цъара ихэытцкьо мцоуп...
Сара урт зегь сзеипшым,
сдыргэатеиуеит,
Исгэырѡоуп,
исхуп –
ислахынцоуп.

Сзымназеит,
сзымцеит са сахьцашаз,
Иутэыз сзымуит,
исзымхэеит ихэатэыз –
Ари сара сыңстазаара цэгъа иарашоит,
Харак сыдны збоит, иахъа, анцэиныс!

Ишпазури,
сара исымчым крыкоуп,
Жэпацъара, ижэдыр, снапы назом.
Аха усгъы
урт срызхэыцуа сныкэоит.
Зымѡа снапкэа къатцэкъангъы сцазом.

Сыгэгъы тыхны истап сара агэыла,
Схы икэыстцап сѡыза, иаѡаххар,
Аха схэыцра ухэаакэа ирхысуеит, стэыла,
Адуinei ду са сзахьзар, ссазхар.

Африкака сныкэлоит цъара ацэхэыра,
Америка зны ссасны сырѡан.
Еибашьрак иамоуааит, схэоит, ѡаахэыра,
Сцеицэа алга изгоит Афганистан.

Сабицэакэак, рнапкэа рхаха, еибархыуусууеит,
Иахэо игылоуп урт ача ѡатца.
Харак сыдны збоит, исымоу ирзызуеи,
Шьоук абас ианыцэгъоу рлахьынѡа.

Иажәы, идырбга,
 шьоуку рхыбра еилаҳаит, –
Ари ажәѡангы рхаҳаит ибганы.
Адунеи ду, уатѡи шаҕа гәнаҳа,
Сызуртәеи уҗеи, зегь гәынганы?!

Ишҗастаху
 зегь алшозар иахьа ажәа,
Аха бжеихан уи шажәоу инхоит.
Сара араҕа башаза сыгәжәажәоит,
Ауаа шгәаҕыц игәаҕуеит, иҗахоит...

Саатгылоит ус,
 сааин саатәоит ашышьыхәа,
Арт схәыцрақәа сдырктан, сеилышша.
Ақәа леиуеит,
 асы леиуеит аҳәылыхәа,
Игәаҕуа аатҗра иавоуп уаха аҗша.

Исгәалашәом схымѡаҗгашьала сшыҕаз,
Аха ажәала сшылзыҕаз сымхәеит.
Сышлызхәыцуаз схынхәуан сара аѡныҕа,
Убас исырхәлеит, убас исыршеит;

Ааҗынра мѡасит, аҗхынра мѡасит,
Азынра нықәҗны, иааит җе ааҗынрак.
Аха иласхәаша сзымхәеит, аф асит,
Сымҗааит, ҕалашьа абамаз аҗак!

Илеиҕыыз лааигәа дгылазшәа збама,
Слышҗалан сцама, сыздыруам, зымѡа,

Исгәалашәоит, салахәын зны мелодрамак,
Сырнылазгыи сеидру нас шаҕа мѡа.

Аган ахь инхеит уи, сизнылашаз амѡа,
Сахьцалак лара лѣы саанагон.
Амра ахагылан, избоит, ишамшамуа,
Уа сырҕахын сара,
уа сыгәра ргон.

Дыпшызшәагыи сыҕоуп лымала акырза,
Аха слыбжыхәаша сцан, сынхазеит.
Сара иахьанзагыи исыхьыз сыздырзом, –
Сѣы иааҕыхны ажәак сымхәазеит.

Иахьа урт ажәакәа ақьаад илзаныстдоит –
Сзыргәаҕуаз,
лара дыззыпшыз,
ихәатәыз.

Аха, издыруеит, ма аарла иналхьысзом,
Цакыкгыи рыман лбом шыҕарнахыс.

Ихалцдаран дыҕам цәаныррак хышхыцдәан
Ишсыжәлаз – иҕоуп лҕагыи лыпҕагыи ...
Сѣыхазшәа, абар, акыр шықәса сыцдәан,
Иахьа бзиа дызбоит иахагыи.

Сагхеит, сагхазеит, ҳаи, уи азақәап,
Сиеипшхошәа зызбо уажәгыи аҕаха.
Бзиа дызбоит сара усқантәи азҕаб,
Бзиа дызбоит ашыҕахтәи аҕыпҕа.

Амала, издыруеит, исхәақәо башоуп,
Азәы илызнейгаргыи шәкәык инанца,
Уи арт ажәақәа рыгәра лызгашам,
Лара илызкымгыи цьылшьоит зынза.

Ажәѡан еиѡш, абри адгьыл сахагылан
Схы збалоит, лаѡшылагь сааимдалоит.
Амшынкәеи аоканкәеи ргыгцәа ргылан
Ана, сыѡақа, ишәахха еилаѡәлоит.

Џьара аѡәхәыраѡ аѡакар ѡеиѡеиуеит,
Џьара ашьхақәа ирықәѡуам асыршәы.
Еилахәашьза ѡьара алѡа ѡеиуеит,
Иқәыццышәаа иѡоит ѡьара уажәы.

Ана ак ѡыршәоит,
 сыѡшын, ара ак ѡыршәоит,
Ақәаб иѡушәа,
 ахәаѡахәа азқәа шуеит.
Анаѡьалбеит, анаѡьалбеит, хадгьыл ѡыржәоит,
Изури хәа сгәы ѡшәаауа сыѡшуеит.

Ишатәышатәуеит ѡнык иѡнасыз амѡа,
Иѡнахауеит ишниуа ґа ѡнаѡак.
Шә-зѡаарак сдырхагалоит иахьанзагь,
Икаѡам зѡаара заѡәык аѡак.

Европа шысхәоз, Азия амѡа аѡрасуеит,
Изалѡуам, краатѡуеит, Африка абылра.
Ғәак-ѡәакрыла, адгьыл, уаамѡа мѡасуеит,
Излаулазои, зегь злаулазои ура?!

Аха адгьыл, алахь цәгьа иааикәылан,
Ғаха-ґымѡрак неин иахатәалоит.
Ажәѡан еиѡш, избоит уи сахагылан,
Сгәағгы хыѡны ишәахха еилаѡәлоит.

Адгьыл сара абас сагьахагылоуп.
Сқәаѡом, акы самахуп схәәґены.

Аха краамта сара асцәкыа сөысзынкылом,
Снықәхарашәа збоит уи сгәы таңены.

Иудыруаз,
Абрака саргы стәымуащымызт,
Сөырсасны, сәаңан стәамызт аган.
Уара ухәаа ауп хәаан сара исымаз,
Уара агәырғара анумаз – спыруан.

Уеидара шықәыц исықәуп еидаран,
Избоит, есаaira уи хәантахоит.
Аха ухызала сатәуп, саркарром,
Итахатәызар, уа узыхәа стахоит.

(Сныкәом исутартә ахаангы җыпныхәа,
Схәатцран сыкам ахаан аказы...)
Аха, сыдгыл – сымш, сара сныхәа, –
Сыпсы тазар стахуп уара узы.

Анхәа иеипш, икара-уараха, итахан
Ицәоуп адгыл. Асы шытоуп. Зынроуп.
Имҗыхара җыысшьоит иара уаха.
Арахь аапнынза акыр бжьоуп, хароуп.

Аха ахәыцкәа ирымоуп уеизггы аныхәа –
Иеибархаган иеигәыдыртәоит асы.
Аәарҗыцуеит, иауеит иара ахәылыхәа,
Ибахтәәаза ишытагылоит уи лассы.

Имыцәанда хәа сәатцоит сәпхәа сымца,
Схы итагыежьюа рәархоит цәахәакәк.
Ибжьоузеи хәа схәыцуеит сара ааңнынза,
Исхәауп арахь исәфсыз ааңынак...

ИГӘАКУА ИАЖӘА

Уаха акгы смышьыр, уатдәынза
Сызнеигәышьар исыман сыңсы,
Акраамта ифәцәом са сымца,
Снаг, нас, уатдәынза, абааңсы.

Сумхәаеын, атх-лашә, усхахан,
Схәаакәа маңк еикәыртәа.
Иубоит ишсылымшо уаха,
Сымчкәа зегь шсылзааз сынтәа.

Сус-хәыскәа ныжьуп аган ахь,
Сыхшарагь макьана иаазам.
Сапхәака ишьтами макьана
Ицәыргам, ихәам зыкь маза.

Амш лаша иснаҗап алшара,
Иеивызгап җакала сыңсы,
Атх-лашә, сгәәкра сызхароуп,
Снаг, нас, уатдәынза, абааңсы!

Инымцәааз гәәкра цәгьак салоуп,
Исзымхаз – исзымхәаз ашәоуп.
Аңстазаара арахәыц сахьынхалоуп,
Изыңсатәкьаз аныздыр уажәоуп.

Сөйзә бзиә исәнаимыжьуә
Саналыжьуәит сан.
Бзиә избо исаналмыжьуә
Саналыжьуәит сан.

Исыхшаз исанармыжыуа
Саналыжыуеит сан.
Дгылы жәџани исанармыжыуа
Саналыжыуеит сан.

Сыбзиара са исзынлыжьюеит,
Дазхьяпшуам сызлапсам...
Убри азакəхəп бара бəапхья
Хара зсыдым, сан.

Мшынгы исзадымкылеит, жәфән җаулагъ,
Сыбзиабара дгъылгы жәфәнгы иреихан.
Уажә еитдалан, бгыцны шәкәык иагәылоуп,
Инагәылапшит, уи азбахәкәа рахан.

Уа цәәхәак җа цәәхәак иахысуеит,
Ифымца лашараха ак каччоит.
Аха агәтца италаз наӗ итӗсуеит.
Аамта хара игыланы иччоит...

Цхызла,
сара акгы схаразам хэа,
Ашэхымс даахыцит Гончарова Натали.

Сгылан краамта зынза ажәак сызламхәо,
Ахара лыдны лнарбазаап иахагь уи.

«Сара исхарам...» –

лхәеит Наташа, лхы дымѡахо,
Иакәым зымпытѡяз ахәыч леипш днапырѡәычуа.
«Агәра сбыргарц бафызаргь дача хаха...»
Жәақәак сгәатца еизахуан хәыч-хәыч уа.

«Изхарада,

Дантес мацара иоума изхароу?» –
Тынч сналазцааит Гончарова Натали.
Сажәа цьбарахоу, – исхәоу мыцхәы смақарны, –
Санаахәаңш, дубар даахә, дысцәызхьан уи.

Атцх-лашә салан нас, лара слызхәыцуа,
Уи иалыѡны

игон азә лыччабжь, мѡабжара
Сназаанза уи сышлышьтаз, дымѡахытуан
Сара неишьа ахьсымам кәашара.

Ахәынтқар ихата иакәын дымѡахызгаз,
Илыцкәашозгы иара иакәын уажәазы.
Хәаас измада Пушкин нас игәнигаз,
Ауаа цәырцны ицшуеитеи лбаразы.

Дантес ллымха дтахәытхәытуеит насшәа,
Рыкәша-мыкәша икарцоит зегь җыргаза.
Изытәахрызма артқәа збаша имбазшәа,
Аеырдагәара игәы иаурызу, нас, зынза ?

«Акгы лхарам!» – рымшуп. «Лара илхароуп!» –

Ражәа цьбароуп,
иавоуп шьоук хазы.

Уртгы егыртгы ирхәаз аздырхароуп,
Илылан азы Пушкин ду ицсы.

Ахысбжь геит,
аха аамта цеит, ианбыкәу,
Рееишьа змоу хәа егы́йкам шы́та, цаны,
Аха исзышы́тыхуам уи лгәы ахахә ахы́кәу,
«Пушкина-Ланскаиа» хәа антцаны.

Икәбакәшәо иеидтәалоуп, сры́тцашы́цуеит,
Уафы́тәы́ѡса ды́кам дара рнаѡс.
Снарыхәа́пшуеит, исы́цә́цаз сазхәы́цуеит,
Схы́кәгы́лоит скәаѡ́за хазы а́ѡаѡ.

Аңс́тазаара зиаск еи́пш игәры́муеит.
Уи ат́әа́кьеи́пш схыршәы́лоушәа саашәоит.
Сахьа́го сызды́ргәы́шьѡм, мы́ч сымам,
Шә́кәушәа сымшкәа, сы́цыхкәа еихсы́ршәшәоит.

Афара иабжьушәа бжьы́к аагахуеит,
Сеи́кә́лымха́ха са сна́пшуеит хара.
Алакәа́ф еи́пш, дгы́лкаф сна́нагахуеит,
Сыкә́ша-мыкә́ша сзы́мбо сызхара.

Аба́хчара гәы́ргъа бжьы́ла итә́ыхуп.
Сахы́пшра сызды́руам, сахь́цара.
Аду́неи зегь сы́мала истә́ыхуп,
Аха азә да́гхуп. Дарба́ну? Ла́ра!

Дкәа́пкәа́пуа ус ла́ргы даа́цәы́ртцуеит,
Иахьа́да уи дсы́мба́цшәа, сааша́нхоит.
П́хызу ла́кәу нас сы́злоу сызды́рзом,
А́псаатә еи́пш а́жәѡа́н сала́лар с́таххоит...

Избо́з ла́пш́ташәа́рак еи́пш исцә́ы́зуеит,
Аеы́ѡкәа реи́пш,
инеи́уеит амшкәа еи́ваѡ...

Икәбаһәшәо арт еидтәалоуп, срытцашыцуеит,
Уафытәыѡса дыкам дара рнаѡс...

Быгәхъаа шыскым бдыруеит, краатцуеит.
Зны саацәырцны сшааниуа, иббоит,
Икамыз иеипш наӳ сыбжъазуеит,
Наӳ, ашәах еипш, сынкабоит.

Сахънеилак хақәйтрак сахәоит,
Сзышо сахәоит уа ағамѡа.
Стәоуп атра итажъакцо сахәа,
Исымамшәагъ збоит шыта мѡа.

Са слашәхама, атцх еимахау,
Сааигәа-сигәа акгы збом.
Тәах снамтахауашәа гәнаҳак,
Тынч сызгылом, сагъызтәом.

Амца шыскыз сықәсит арха,
Сбылуа сылст сара асыршәы.
Стәқыцъқыцъуеит сцәа, атакарха, –
Зынроу цъысшәахуеит уажәы...

Арахъ сызпырцыз цсуам, изуам,
Сыбла ихыцуам. Сааилышшоит.
Цәашъа сымам, сышбызхәыцуа,
Ус мацара иаасыршоит...

САЖӘА

Ихәазааит, иѡызааит, ианызааит,
Сгәатца итәшъымзааит маза,

Исажәән сымға ианысааит,
Иагәылкыааит ахҗеиңш слахынтца;

Иаргәырҗааит, иартәыуааит, иархәыцааит,
Иаргылааит, иагааит иаңцаны,
Ишиашоу ашьхақәа ирхытцааит,
Ихааны, иашаны, иҗацаны;

Имҗахытцааит, изхытцааит, имызааит,
Ишнеиуа изыдгыло архааит,
Имшәааит, имажәааит, аҗарҗыцааит,
Зегыи уи шсажәоу ирахааит.

Шьюк аман иаңылааит ашара,
Иарңхааит – шьюк ахънеиуа илаҳәып.
Иаңсамзар, – егъзлымтцыз ахшара, –
Ахы ақәыжъ аҗныка ихынҳәып.

АКЫПХЫ

– Нақ бырызгоит бара азы-мшын,
Ара җеира ҳәа акгыи ббом...
«Баала», – имшын, «Җашыты», – имшын,
Аха ак иалҳәом, ак лынңом.

Дтәоуп акыпхыи дынкахәыцуа,
Иара итцыхәа ду шытакшоит.
Иихәац ихәоит, уи дақәытцуам,
Инацәкыарақәагъ кәашоит.

– Акы бсыцхраа, акы бсыхәа, –
Даҗазныкгыи ибжыи иргеит.
– Аха уңҳәыс ишңалыңсыхәо?
– Нақ былкәатц, азы дагеит!..

Лкыпхыга акыгәхәа днаҕасуан,
Лыгәгы тынчымкәа рацәак.
Шыбжыанза ател дылзасуан,
Иналиркуан шыбжышытахь цәак.

Уатәы илзааигон шоколадкәак,
Нас илыцижәуан кахуак.
Илзааихәеит ахәса рықлападкәа
Иеицны иахьныцалазгыи ҕенак.

Сценак дыкәушәа, даахәмарны,
Лабжышк лҕапхыа инкатәеит.
Иара уи акәмхеи, даакәарын,
Имашынагь дынтатәеит.

Амашына цоит, ингылом,
Даанагоит арахь, дагоит...
Дызымырцәозеи, нас, уахыла?
Апхәызба акы деиланагоит.

Иахыа дыкам, уатәы дыкам,
Илбом уи дахыихьзара.
Дцазар акәхап, нас, афныка,
ҕаахәырада, азы щцара!

Дышизхәыцуа аамта мҕасуеит, –
Ажәфан датәпшуеит – дынцәоуп.
Лкыпхыга акыгәхәа днаҕасуеит,
Агха кадыцкәагь рацәацәоуп.

АИЛЫЦРА

Быста рзеицыфом уаха, иеилыцуеит,
Ирымоу-ирыхзу зегы ршоит.
Иара акы ицәызуеит, лара акы лцәызуеит.
Аха иеилыцуеит, иаашоит –

Иаауеит хәа иңшыми аныхәа,
Иаҕоуп ишаҕыц ашара:
Ари – уара узыхәа,
 ари сара сзыхәа,
Ари – банцо кәашара...

Иреипшыз иацы зны абаткәа,
Итыгыха ртәыҕа еиҕакшоит.
Иршоит иахыа урт акаруаткәа,
Аҕһардәкәа акакала иршоит.

Саани мхатәи зегь тыжәга.
Хчи гәабани еиҕәцоуп...
Иршоит ақлападкәа,
 иршоит акыынтыжәкәа,
Q-мацәазк нацәак иахатцоуп.

Ишнеиуаз урт Чехов дырзымшеит,
Бааҕсыла деимаркит Бальзак...
«Иабабтаху!» – имшын,
«Иабоуттаху!» – лымшын,
Еисран, еицәхаран нас зынзак...

Агәаҕ агәаҕ бааҕс ахымшеи,
Инаңш-ааңшуа игылоуп еиҕа.
Аха ирхаштит,
 ирхаштит ирзымшо –
Чкәын хәычык дгылоуп рыгәта!

Аамта ҕы-ццышәха иҕацкьеит ашамтаз,
Уажәоуп ианызбо уи сахыгаз.
Савнамганда аңсҕазаара – ахамта,
Инымтәәзо ныхәан саңхыака ишьтаз!

Сааскяхъеит сара саапынра ныжыны,
Иреиғъыз сымшқәа сышьтахъға инхеит.
Сыццышәны сыргарц абра амца насхыжыны,
Сахьяқәак сәаңхъа еилыцьцъоит, еилыпъхеит.

Сыесыртынчыр сҭахуп, аха ак таха
Снаҭом, ипсҭыхгаха абра иаасыхъзоит.
Ағәра скуп сара сахо, сеиҭахо,
Аха сҭеы-ццышә аҭесымжәан ицоит.

Афн ҕыцқәа зегь шҭеипшу араҕа,
Удырқьалоит уахънеиуа уңшаауа.
Уи афны, са сзышьтацәҕьоу абаҕоу?
Ирхәо рҕашәом сара ара сзызцаауа.

Уажә азә алада сықәитцоит амҕа,
Егьи наҕ аҕада афны санирион.
Издырит шыҭа асала ишамуа, –
Иҕыццәоуп, макъана иҭам араион.

Схылоит ажәйтәзатәи сышьта,
Ажәйтәтәи гәашәк сыпшаауеит.
Аха бахъыҕоу снарышьтуам,
Амҕақәа арахъ ихынхәуеит.

Знызатәык, знык снабҕаңшыроуп,
Уаха рацәакгы сҭахым.
Аха афн ҕыцқәа бнаршәыроуп,
Ажәйтәтәи ацхатәҕьагы хым.

Уи ацхала арахъ саанашан,
Иқарымгар наҕ атрамваи.

Сара ақалақь салахеит баша,
Башаза сбышьталан сааит...

Аха абрантәи сегъзымцо,
Сгылоуп сара сшыахаха.
Сылапштәкыа аарла изыбхымзо,
Бышпацеи ас бхараха!

Баацәырцуеит ус лапшташәаран,
Иаразнак сгәы нтыпсаауеит.
Бказшьала бычча-ччоит, быхәмаруа,
Бышиашоу быкәлан баауеит.

Атрамваи гәаргәаруа имѡасуеит.
Ҳахъзоит. Исабхәо мазоуп.
Билетқәак аасхәоит иаразнак,
Урт рыхә ауп сцыба итазоу...

Зегъы здыруа, избахьоу, ирхаану,
Акырынтә цәгъеи бзиеи ирыниахьоу,
Уаѡ дзыргачамкша ассирқәа збахьоу,
Знапы ахы ацссо, зыхшыѡ еилфацоу,
Ауаѡ кәыш ду, сыдгыл дахъаакәгылаз,
Дины ҫыц абрака дынкашәазшәа,
Дхәычханы, дшанханы,
Иихәара иҫамшәо даанхеит.
Сара уи дцъасшьом зынзагъы.
Омажә зегъы схыцуашәа збоит,
Кәрыжәаа срықәлоуп, схәоит, сара шыта,
Аха, сыдгыл гәакыа, с-Ацсынтәыла, сыхькәыршәа,
Иахъада усымбацшәа схатагъы,
Схәычханы, сшанханы,
Исхәара сҫамшәо сузыпшуеит.

ИЦӘЖӘОИТ АҖӘА

«Ицәжәоит АҖәә»... Жәйтәи җәтәи
Сҗәпхә ицәыртүеит еишьтәххы.
Ицаз, иҗоу, иааиуа гәәтә,
Искуп ишьтыхны җәпхә схы.

Ицәжәоит АҖәә, сара сҗәәкәә
Еидарак ықәхәан ишьтәтә.
Схы схамрыштүа ицәжәоит АҖәә,
Иснарбоит амҗагь сызлацо.

Апсышәала ицәжәоит АҖәә,
Иаахәанчар хәа зны саашәоит,
Аха убригь еидаран сҗәәкәә
Инықәнахызшәа, иааихышәшәоит...

Игәышьтыхгаз слымха иҗәуа,
Сагьарпшлар сҗахуп хара.
АҖәә Анцәажәо, аҗсшәа анкауа,
Иҗоуп, изуам Апсынра!

АҖАР РЫБЖЫ

Сгылан баша абадақь сасуам,
Игәынкыл, сажәәқәа еиқәырха...
Зегьы мҗасуеит – акгы мҗасуам,
Исникшоит аамтә – саҗа.

Иҗалазеи, бхы тнаҗмама, –
Иацтәи бгәалашәом уаҗтас.
Бхала бцама, бымҗахҗмама, –
Арахь быҗазам зынзас.

Сара цас сыбғағәыбзығуам,
Ибаҳарц сықәгылан сыхәхәом.
Ажәала сәаасымхәзеит бхыхуа,
Сгәы итамгыы сғы исзархәом.

Сыңшуп исхәо җаңхәа еиҗахәо,
Сааргыы, сцаргыы – иара акоуп.
Бара былаңш хаара сахәоит,
Бара бышка сымҗа гоуп.

Быебырдагәар, усқан шңазуеи?!
Сҗабырхеит ауп, сҗабырха.
Сгылан баша абадақь сасуам,
Игәынкыл, сажәақәа еиқәырха...

Урт ирыцуп са сығәтыха,
Урт ирылоуп са сыңсы.
Амхылдыз еиңш, уахь ак сыхоит,
Арахь сгәаҗуеит уажә хазы...

СУХАРШҢ, ЛХӘЕИТ...

СухаршҢ, лхәеит, усңырҗ, лхәеит, уца,
Уца, лхәеит, сыбла уахьамбо хараза.

Уғәғәоуп, лхәеит, уеиңшуп, лхәеит, абжьас,
Ихых, лхәеит, арт аңҗақәа ихабжьаз.

Иумыргьежьын, лхәеит, уаҗа шыҗа ублахатҗ,
Убжьаз, лхәеит, наҗ ус, гәырз-шашәаз.

СухаршҢ, лхәеит, уца, лхәеит, мҗа урбоуп,
Ухаҗоуп, лхәеит, сухаршҢ, лхәеит, уаб уиңоуп!

Хаазеит, халцит хара қытак.
Партак зны ҳаицахатәән.
Ашкол ахь усқан сара сыда
Бҕынабхомызт шыжымтан.

Ҳееибаркны зиаск ҳаруан,
Ҳаицны ақытамға ханын.
Дәы ңшзак аҕны ҳаицыхәмаруан,
Зынғы ҳаргь затәык ҳхакын.

Изакәizei, нас, сзырғашьаз,
Сагышпагеи сара аф сьс,
Ишқасзамтеи сара ҳәашьа
Уи, зегь реиҳагь ихәатәыз!

Сара срыцхара крахыцуеит,
Аха уи ахаан иажәуам,
Сажәымтычеҕа сеиғазхәыцуеит,
Сазымхәыцыргы ауам.

Ашкол ахь усқан сара сыда
Бҕынабхомызт шыжымтан...
Хаазеит, халцит хара қытак,
Партак зны ҳаицахатәән.

БЗИАБАРАК ИАРЛАШӘЫЗ ИАЖӘА

Исзыңшыда, аха усгыы уахь сымғахыцуеит,
Знык иахьысхабгаз, знык сахьыблыз.
Рҕыцшьа змам акы аамтала исырҕыцуеит,
Сагозаргы уи сагарц, анцәиныс!

Издыруеит, араҕа ҕазныкгы срыңсахуеит,
Сеысдыршьыргы калап зынзагы,

Аха исхаштхъаз ажәакәа схәахуеит,
Сгәатца иҭахазаап арантә санцаггы.

Буада ирхәыз шәарахтцас сыфнаҳаит,
Ажәакәа исхәозггы еилгамызт рацәак.
Арахь быспылеит ибымамшәа гәнаҳа,
Санаацәырт, бҕалазшәа збеит бгәырҕатцәа.

Сыҕамызт сыхәра ахаанггы иҕбап хәа, –
Ибдыруеит сыхәдагь шаҕа ихнаҕыз, –
Уажә сазызырѡуа сгылоуп исабхәо,
Ари сара сакәмшәагь збоит, анцәиныс!

Быччабжь, иахьада исмаҳацшәа, сархагоит,
Икыдлоит ибхәо зегь сгәатца ихәшаха.
Издыруеит, издыруеит, схы сапырхагоуп,
Сара сҕнами дахьыҕоу саҕа...

Аха исхаштхъаз ажәакәа схәахуеит, –
Сгәатца иҭахазаап арантә санцаггы.
Издыруеит, араҕа ҕазныкгы срыцсахуеит,
Сеысдыршьырггы ҕалап зынзаггы...

АБЫРГ ИМШҚӘА

Ицаз амшқәа срыхтцәыуоит, хнырхәышья
Шрымамггы здыруеит – ицеит, ицазеит.
Аххәа злымсуаз схахә еиқәатцәа хәышам,
Уи аҕахеит, дара инхазггы шлазеит.

Сыцкәынра агәы! Уи макъана исызтами,
Аха изызхъуеи сара сымчкәеи еизхом.
Сымѡахәастақәа ахьдәықәлаз ладами,
Ҫагалантәи амра цқьа сазырцхом.

Ашьхақәа, ахрақәа сышьтахька инсыжьуеит,
Сталеит сырфьсны, скахар хәа сшәо.
Игазго амшын ду ихгылоуп анышькәа,
Срықәтәом, сазхәыцуеит ласс амра штәшәо.

Ицахьеит сара сығба амшын ихыхәхәала,
Акәара сықәгылоуп скәаџа акапдан.
Избахуеит цәхәырак сықәхазшәа схала,
Издыруагь дыкам, лапшыла саимдан.

Кәрыжәаа срықәлоума, иараби, схәыцуеит,
Сааигәа-сигәа сықәлак дсымбо!
Исабаха схәыцрақәа еилаханто ишьтыцуеит,
Атра иааҭабылгьоит амшынгыи цәкәырқо.

Сахьзоит ицаз ани ағба гәаныла,
Апскы зку сара сакәушәа збоит.
Сөызцәа рхатцо аҭшацәгьа сапылоит,
Исынкьо зегь нак исынқоит...

Апстазаара азы-мшын есааира сархатқоит,
Сымшкәа есааира, ашәкәеипш, еихышәшәоит.
Сабацо, схы сазтаауеит, нас, сабацо?
Саамта пырзасшәа збахуеит, саашәоит.

Сшышлара сшышлаз гәастқоит сышнеиуа,
Сыцкәынрагь цатцәкьоу? Мап, агәра згом.
Аха цәсеипш ари ажәџан кеикеиуам,
Ари амшгыи цәсеипш еилгом...

Адгьыл ду сҭаҭхьа ишцәырцыз ҭакалоуп,
Ишызбо ҭакалоуп жәџан алақта.
Дгьылгыи жәџангыи, схәыцуеит, иргәалоуп
Ирбац сакәны сахьыкамло шыта.

Ицаз амшкәа срыхьтцәыуоит ахәхәыхәа,
Сылабжышкәа уафь имырбазо.

Инцәеит, сгәәхәуеит, ицеит сара сныхәә,
Исыздыруам уи шыта сахьахьзо.

Испыларан икам амшқәа срызхәыцуеит,
Урт срыхтәыуар стахуп иахагы.
Уанза исызнамгаз сусқәа зегь ызуеит,
Сусқәа роуп стәымтаз сгәы аззырхагы.

Нагзара ақәзааит Ацстазаара-аныхәә!
Иахьанза саазгаз, уатәынзагы сга.
Гәыжьжагас икоу абри ауп сара сзыхәә:
Сымшқәа мѳасны имцеит итыкка!..

АРИ АДГЫЛ

Снықәлеит саргы, сналцт Ацсынтәыла,
Срылсит қытеи қалақы жәпакы.
Аха ацсуа дгыл сыбла ихгылан,
Уи еигьыз санымиеит ҕақы.

Мрағашәарака ахәаагы снахытцит,
Мрагылара наскьанза сназеит.
Уахьгы анахьгы сьидгыл сархәыцит,
Сьидгыл еигьыз дгыл сымбазеит.

Сахьцалакгы исыцын иара алацш,
Сахьцалакгы уи алан сыцсы.
Сара схьаакәа зегь хьааха иацралон,
Цсеикәырхаган еснагь сара сзы.

Сгәы итаҕеиит арѳашқәа агәгәахәә,
Итхәраа иааиуеит азыхьқәа цкьаза.
Жәытәи ҕәтәи рызбахә насхәәо,
Иаасхагылоит жәѳангә иатәаза.

Уархалтас еитцыхны икаршәуп ашәшьыра,
Срахатза сыцәоит арака стәхәхә.
Сталоит, стытцует амшын кәандашьшыра,
Ицахәцахәует амра ашәхә.

Шака еилкаами, хаи, шака бамии
Сымдыркәа! Саман идәықәлоит аңша.
Схәаган исцыло шхатәыла саңами,
Уи саара иазыңшуп есымша.

Ари адгьыл, сыдгьыл хазына,
Сабацәа, рабацәа ршьала икәабоуп.
Ажәа схәозар, иара, иара азыноуп,
Ахсаалаҗ уи раңхәа исзарбоуп.

Адуinei зегь сыртааит, сазхәхәуам,
Аңсынтәыла – сан, сыхькәыршәа,
Уара аңсышәала уцәажәоит ахьхәхәа,
Уара угара игарцит сбызшәа.

Уара слымха утафует ажәа хаан,
Уара сгәатца утыфует, уашәоуп.
Узбахьоу уаф дахьымзац убаха,
Аңсынтәыла, ушшоу уамашәоуп.

Нартаа рықәла, амбатәза ухытны,
Мыкәмабара шьарда ухганы,
Уеи́таацәырцуеит сҗаңхәа уеырҗыцны,
Иахәа иузааиз амшгьы еилганы.

Икалом, мап, ахаангьы ицырцыруа
Узыхтнысто адунеиаҗ ахьгьы.
Сгәатца иадырчаблоуп, иудыруаз,
Уара иутәу, иҗшәаз абыгьгьы.

НИКА, СМАҘА ХӘЫҘЫ

Хәфны җаңаушәа збоит уи даныҗам,
Схы ахьызгара смоуа стәоуп уамашәа,
Аха ус даакылҗоит уи, Ника, –
Изышьтымхзаап, датдоуп сыхьз хырфашәа.

«Сара сцоит, аха, хәит, уара ахатҗа
Уааины уҗазаап!» – җаастуеит дбаны.
«Уабацо?» – дҗаауеит уи. Сабацо, сабацо?
Макьана җыаргы, аха, аа, иҗәҗырҗаны

Хәыцраҗәак сышҗа рҗаархоит еишьҗалан,
Инахьынхалоит рахәыц пак сыҗсы.
Ника, Ника хәыц, сәыза Никәала,
Макьана имазазар сҗахуп уара узы,

Аҗа анҗеиуа иажәыз зегь шаныҗуа...
Стәам, җабыргуп, сабдузааит, сажәны,
Аха уатҗәтәи амш ауп сзызхәыцуа,
Избоит сара уи ааигәаны, еихашәны.

Иуасхәо: сыхьзи сыжәлеи сҗәумырзын.
Хәбаҗәа рыҗәра ду уиҗааит Анҗәа,
Рыуаҗра, рыламыс, раҗсуара сыцын,
Урт уара иустоит, аа, сгәырҗытҗәа.
Ника, Ника хәыц, сәыза Никәала...

Дыҗан уи, дтәан абраҗа ааигәаза.
Адунеи хыифаара җыишьон, газа.

Ихәон ауаа рзыхәа иҗихуашәа иҗсы,
Аха уи иаиуаз иуан ихазы...

Ладантә ак ааигон, җадантә ак ааигон,
Игәылацәа ирымаз ааимоур, деилагон.

Иңсы ахьынзатәз трак иҳауан,
Унаикьысыр алеиңш дыңхауан.

Хыхьки гәыхьки имоуцыт зынза,
Дааиуан, амшә еиңш, уи дығәғәза.

Итаххар, инапала ахахә еиҗирҗон,
Уахьнеилак игәышҗы ргылан дубон.

Дыҗан, дҳалан, деибган ауаҗы.
Инхазеи? Амҗа, асаба аныҗы.

Ихьаазгоит – сзымцеит сахьцашаз,
Ицатәымыт сықәҳа сахьцаз.
Ихьаазгоит – сырхьымзеит сзыхьзашаз,
Срызхьамҗшыргы ауан сзыхьзаз.

Иқәлатәын амҗа җакала,
Җакалағ арахь иааскьатәын.
Иҗтәын зынзаск җа жәеинраалак,
Ихәатәызгы җакала ихәатәын.

Схәыцуеит абас иахьантәарак,
Сықәхеит схы саҗаха.
Ишьтысхыр стахуп даҗа еидарак,
Исырееир стахуп са сыҗа.

Иаңсам аңсам, акгы снаҗом.
Абас иахьа сгәы анахшәа,

Сыңсҕазаара адаҕьақәак сшаҕом,
Ишыҕастар сҕахуп ианыжәжәа.

Иахьцәыртцәымгы ыҕами, сызуеит,
Сазхәыцуеит схи санағаз.
Бҕыыцқәак сцәағәоит, исырҕыцуеит,
Ирныстоит урт сгәатца иҕахаз.

Сдәыкәлеит иахьыҕам хынхәышыа,
Исыриашоит риашашыа змам.
Иҕазам цсҕазаашыа, ышыа,
Угәы бжыаҕы асгы уантәам...

Дуаа иашоуп, имоуп зегь дырны,
Иҕаимтца ахаан цыара агха.
Дымбаазазакәа, азиасқәа дрырны,
Дааит уи арахь деилыха.

Иихәаз ихәеит, дахьынхалоуп,
Днахысны шыаҕак днақәацом.
Аиқәатцәа шкәакәоуп хәа дхалоуп,
Ашкәакәа ахьыҕоу ибазом.

Днеины днатәар, дузыргылом,
Дгыларгы дыҕоуп дтәара!
Илахь ааитцыхны дупылом,
Иумамзар мацк аиҳабра.

Дшәоит, акы дыннакылоит –
Зегь маза ирхыхуеит рцәа.
Хаирыцқьарц уи дгәамха дҕагылоит,
Дшылатәоу ихаштны ахәынцәа.

Җаңхъа хәйцрақәак сықәхаит еидаран,
Сгәы арахәыцқәа урт роуп изырххаз.
Ахшьырахъ итәлеит сыңстазаара аихарак,
Аитцароуп инхаз, амаң ауп инхаз.

Сқәыңшра, сарпысра цеит лаңштцашәаран,
Стәымтаз сымшқәа прит уамашәа.
Исзымхошәа збоит саазқәылаз аңхара,
Исыцыууаа адгьыл сызқәугьы цошәа.

Сахьынхалан иском уажә маакырак,
Сытақа исытаеҗео зиаск цәқәырдоит.
Сшәама, сыруоу сызмыруоу сыздыруам,
Цәакъан азиас сыхшәалошәа збоит.

Ари азиас ду ацхақәа хнахуеит,
Ахаҳәқәа еигәыдтан иагоит ирхәашо.
Саҗагылеит хәа, рыцха, сабахәо!
Иском амаакыра, сыңшуп сеилышшо.

Сышьтахьқа иҗоуп ацха абжеихарак,
Инеихызгар шыаҗак, җа шыаҗак...
Иахьызгара сымам исықәу еидарак,
Слымха иаатаҗуеит ус сара «аҗақ»...

Ахаҳә хьантеиңш сцоит сылзаакәкәала,
Сгәы аасымҗьан... аха, иууазеи, хәи,
Азы уеоутар цсроуп хәа, Никәала,
Сеыскьейт, аҳәхәабжь игазгьы смаҳаит.

Ицхлымүа сназгоз азгьы саҗагылеит:
Уи сеисейт, саиааирц стаххейт.
Згәы иахәазгьы симбазшәа даатгылеит,
Ихәейт ажәакгьы гәаныла: «Дтахеит...»

Имаафыз җыишыит уи сара сёынза,
Аха слымха иҗаф дьдраны.
Иара убри ауп измырцәазгы сымца,
Сахзырцаз саныказ сара сыңсраны...

Саҗацәа рцасгы салтҗхейт сара амца,
Саҗацәа рцасгы азгы сацәцахейт....
Уртқәа срызхәйцуа стәоуп уажә ара амца,
Иагьызбоит: саамта шыта инаскьахейт....

Аха мап снытытны сдәықәлоит ашәшыра,
Стәанхалама, иараби, мацк сааццакуейт.
Схы сырхаргы стәхым сара ахшырахь,
Сара сатәуп, сагоит җеа дунеик...

Аңсҗазаара шыха зиасшәа агәгәахәа
Илеиузар, уи саҗазсоит, сықәңоит.
Саныкамгы, сызбахә алакә еиңш еиҗахәо,
Санналашәаз еиңш, ишуейт, ицәқәырқоит.

Уатәтәи иахьа усгы еилкаам, ихәздырзом,
Зегьытәкьа заа иудыыр, уегьшәап.
Сыцәгьейи сыбзиеи капангак ианыртцап,
Инықәтцан, ирыгымкәа, ирыцымкәа иршәап.

Иктәым сара сыцәгьак рбар иахьынҳалан,
Ишҗааури, амшгы зны иааилахәоит.
Аха суафра бжьасмырзт аламала,
Сымфашьо, сыбзиа шеихау агәра згоит.

Сара Кәрыжәаа срықәлазам,
Аха шьта схәычзам.
Адәгы баша снықәлазом,
Афынгы стәазам.

Абар, сымра лтагылан,
Цлакашәара илеит.
Амш, уи цшәаала илагала, –
Сшышлара сышлеит.

Адунеи ак сылазом,
Имацхацәоу сзыхьзо.
Схынхәны еиҭа сапылазом
Ари амш ицо!

Сахьызхамлац схалашам,
Сдәықәларгы сөыхәжә.
Ари амра схалашом,
Знык иансыцәташә.

Иаатгыланда – ингылазом! –
Аамҭа аөмырқәацо.
Схынхәны еиҭа сапылазом
Ари амш ицо!

ХЫРҚЫИАГАН АКӘЫМКӘА

Мышкызны,
Абыртқал скылхны иансыхәапшуа,
Зеггы аныршәо, ианырзо, ианырхасабуа,
Рәанынархо исзацсамыз шыҭаданы,
Ирдырузааит
Сара схәтагы сышкахалоз

Сыгха кадыцкәа срыхкәаша.
Игха мацараха итәаз шьоуки,
Рыблакәа аш рхыланы,
Урт зынза ирымбозаргы калон,
Ма ирафсуан, цас,
Ирымбазшәа катцаны...
Абаразы исымбакәа,
Сара избон урт сыгхакәа,
Зегь рацхьагы сылацш нарыхьзон,
Аха,
Шәкы-зыкь сышрышьтаз сгәак-гәәкүа,
Урт рыриашаха смоуит сара зынза.

Сгәалашәаракәа,
Ихьаакәаха, игәалакәаха,
Цкьа ухафь иузаамго хтыскәаха,
Цець цауылак атцан итацсоуп.
Иахьызгара сыздыруам,
Ирзызура сыздыруам,
Ирхысхәаара сыздыруам.
Ахьәежь еицш ифьпуеит,
Абырлаш еицш исфәцырцыруеит
Сара уахьынтә зны-зынла иаазго.
Зны-зынлагьы,
Игәыткьагакәаха, ицәыршәагакәаха,
Убас еицш хтыскәак җазгоит
Сара арахь атәахә иафәрцаны,
Изтызгаз атцәь атцахь снарыгәтасны
Иеицантасыжьырц стаххоит...

Афызцәа рханы,
Урт срыдтәаланы, срыдгыланы, –
Ргәырғара сәаларханы,
Рынасың баны, –
Зны сузнымкыло, зны сәынкыланы,
Саапкны, –
Срынҕаны, срынцаны, –
Исхызгаз,
Сзыниаз зегь срызхәыцны,
Хәхькылсызгыы гәәтан хара,
Исхәоит:
– Иеикәырхара ауп хәа,
Акрәтахума афыз а ирхара!..

Халгеит, ихәеит. Хтәхеит, ихәеит, ахәылак,
Ажә нтәеит, хәхьзом, ихәеит, аҫа.
Дыҕам, ихәеит, узыкәгәыҕша, ихәеит, агәыла,
Иеихгатәым, ихәеит, афыз а изы ашәаҫа.

Иҕам, ихәеит, бзиабарак – зыгәра угаша,
Дышьтәуп, ихәеит, улжьоит, ихәеит, апхәыс.
Уашьатцәҕа, ихәеит, думоуп, ихәеит, баша,
Ибом, ихәеит, итцаар, ихәеит, ушлахәыз.

Ахшара, ихәеит, баша, ихәеит, хрызгәаҕуеит,
Рхазоуп, ихәеит, изыкәу урт адәы.
Ауаа роуп, ихәеит, ажәларцәҕа абаҕоу,
Хантәеит, ихәеит, ханиеит, ихәеит, мбатәы.

Хәҫиом, ихәеит, интәеит, ихәеит, хкәакәылах,
Иаххәом, ихәеит, иңсит, ихәеит, хбызшәа.

Хаауам, ихәеит, хцом, ихәеит, хайдгылан,
Хҕалеит, ихәеит, хҕалеит, уара, омашәа...

Исеилымкааз, иҕасшьо, сзызцаауа –
Абас дхәыцуа, иара абранзагь дызлаауа...

Афныҕа сдәықәнагалеит ҫаҕхьа ари амҫа,
Хашта тбаа снықәнарцшт икказа...
Ахухухәа испылеит, уи сыцәшәама,
Аха нас ишьтыҕеит хла газа.

Ак санахәоит уи уажә иара атәала,
Инасыдҕьоит,
арахь ҫаҕхьа ихынхәуеит.
Хаиҫызцәахан ашәшьыраҕе нас хайдтәалоуп,
Атыхәа шьтанакшоит – сара исҕаҕшуеит.

Сҫагыланы игәастоит ҫцареи қәатцеи,
Сныҫныс-ааҫнысуеит цшьаала нас хәҫны.
Сааитцаҕәҕоит –
иаацәырцуеит хьаак сгәатцан,
Схы збоит сара абра иаҕа суаҫны.

Исцәыцәахьаз аацәхәаҕоит – иҕыхоит,
Сдақәа иртала идәықәлоит сбыл-былуа.
Исыгхаз зегь акәкәыхәа иаасыцрыхоит,
Сыргоит урт иаразнак слеилыууаа.

Иҕам хьааго, иҕоу гәаҕо сгылоуп,
Ирыцхашьашәа сылаҕшуеит ашьац.
Ажәҫан сатцапшын,
убас еиҕш иҕаулоуп,
Иааргьежьюеит ишызбо сыблахатц.

Агәылацәә еикәфьртүеит, сара стәымшәә
Сыңшуеит уаф дызтам амхыртахы.
Цәак сацхауеит,
 хак сацхауеит стәымшәә,
Исыртошәагы сыкоуп шьоук лахы:

Иага умхәан, ссасхеит сара араҕа,
Иааиуа аңсшәә рхәоит иңхашьаны...
– Укыдхалацәеит, – лымшуп хгәылак, – Аҕәә, –
Даасыхәәпшуеит уажәы-уажә сцъашьаны.

Уи илыңсахит ара гәаблаак ашыла,
Дымтәакәә, сныхәан ахпыҕы лталырпкеит.
Сара саазгаз ани амәа саныңшылон,
Сеимаркуа сгылан сымцареи сцареи...

– Ирымхәәц иухәаран икоузеи усгы,
Утәоупеи ҕаңхәа ақәад ак анцо?
– Издыруада, агәгәәхәә амца анысхысгы,
Сышгылаз, – иңсышаз – сышиашоу сышцо?!

– Ирхәаша рхәеитеи Петраркеи Катулли,
Урзызырыф, ражәә зхәоу уара узоуп.
– Схәаақәә зегь сыман сымәа сангылоуп,
Урт здыруа, изылҕьаз сара соуп.

– Иҕыцузеи дгыли жәәғани рыбжьара?
Ашкәәкәә ыкоуп, еак еикәәтцәоуп.
– Имиц, иҕыцуп сызпыло ашара,
Саргы адгыл иазымдыруа нцәоуп!..

УЎСТАЗААРА МҲАСУЕИТ...

Укараха ушааиуаз,
Псеивгарак, тынчрак ушаҳәоз,
Шьағашьтыбжьқәак арахь иааскьоит
Идыдраха.
Саркьалбжьқәак геит ааигәа агәараҳәа,
Уаагылт уаргьы уарқысха,
Уеилыхха.

Аамта утаст ихышхытәоу згьушәа,
Узыргылазгьы иара убри аамта абжьоуп.
Дағазныкгьы иулоу, иулшо пушәап,
Агәыцыхцыхра усгьы уа иуказшьоуп.

Уўстазаара аамта иацны имҳасуеит.
Уўстазаара.
Иуоуам ғазны ацкы.
Уақхьа ишьтоуп амшын, агәы казказуеит.
Еиқырффо қхьақа унеила, уааццакы.

Иугәыдыҗеалахьеит иагараан,
Агыгцәа ргылан,
Аха имцац иахьанза укәаҳаны.
Ибылгьо уи иагараан җақхьа иуцылап,
Акаҗақәа аргылап зны иханы.

Аха уара умҗа га ихыхәхәала,
Хьаасгьы иумкын иухьыр цьара агха.
Гха җаитцом, идыр, азы-мшын иалам,
Дыҗазамшәа адә иқәу дгагаха.

Ицаз цеит,
Уи уахьтәыуар иашам,
Иҗоу дырны, иҗалашахь қхьа уеиха.
Иушьклаҳәуа рхы дыргәаҗуеит, ируа башоуп.

Урзыкнаҳара җыыршыоит урт уаха...
Аха уара атх-лашә уалтп еибгала,
Арантә иубозар иааиуа амш лашо.
Уңсҗазаара цоит, ицоит иҗалан,
Зны ургъежыа,
Зны урхынҳәуа – уеикәыршо.

Уахьагалакгы
Удгыл ушхәа ахысуеит,
Уи аңхара уныруеит ихааза.
Амч унаҗоит,
Ахра цәгьақәа урғысуеит,
Иубоит умәа шнагоу хараза.

Иуҗахәмаруеит ашыжь амра гылан,
Иухалашо ицәырцуеит җа мышкы.
Уңсҗазаара мәасуеит – җыц иуңылом,
Уңсҗазаара мәасуеит – уццакы!

Сыбжъазны сыказшәа,
исзыңшым рахь саацәырцуеит,
Искьоит, амра ашәахәеиңш, ажәақәак.
Исышыклаҳәуа
исышыҗалан иааиуаз зегь сырзуеит,
Икастоит хәагы сааит җак аҗак.

Сеидарак сатцоуп,
иласым иара даарак, –
Җазәы изгазом уи, игаргы исыргом.
Сахатәоушәа сгәы иснаҗоит злагарак,
Аха, ижәдыр, уи са сзыхәа илагом.

Исхәахьеит,
схазыхәан акымзарак сашьтам,

Гәтыхала исырхәлоит,
иара убас исыршоит.
Избоит, җынгылакгы саҗхәаҗа сашьтуам,
Аха, ибаагәаразаргы, уи сырхәашоит.

Саҗхәа-сышьтахь иҗоу леилазшоит,
Сназхәыцуеит абри сара нас:
Сыҗамызшәа,
мышкы зны сыбжәзуеит,
Ашшыхәа сниасны сцоит қәыршаѡтас!..

Ашьыжь,
җхыз хаак салыхәхәа сшалаз,
Сарҗыхеит сара арбаҗь абжы.
Сҗенҗыыр ахәаатыз иѡнасуан аҗшалас,
Адунеи ду шытан еиқәышышы.

Сазмырҗыхазшәа абама, сыздыруам,
Еиҗагахт уи арбаҗь абжы.
Сындәылҗит,
азаза пҗышқәа цырцыруан.
Уа амра анаацәыртц шыжы.

Исхаштхәан
сшыҗаз сусқәа сдырқаран,
Ицахәан зегь аѡеиҗш исхыҗсаа.
Иблахкыгаха иҗшзан аҗсабара,
Сыкәша-мыкәша ишәахәон уажә аҗсаа.

Адгыл гәыразрак ықәланы исҗылеит,
Исхагылаз ажәѡан тәула еихыккан.

Ашәапыцап зегь хъан иатәа бғыла,
Шьтақәакгы ашьацра илганы иган.

Абри аштә интыцит, сназхәыцуеит,
Ашьацра инылсны ицеит са схәыцра.
Уи снахыпшуеит, ахара исцәызуеит,
Ихынхәны сәацхәа иаагылоит абра.

Сөызцәеи сареи еилахәлаанза ҳасуеит,
Ампыл ду таргьежьюа аштә хтазоуп.
Ххәыцра гәырғяхә абрака имәасуеит,
Ицоит,
уи иадхәалоу амшқәа цхәазоуп.

Алада, аҗада амәақәа ҳапхьоит,
Абар, сымтарсны сагоит сара акы.
Исзымдыруа ишьтам икоузеи сапхәа,
Сахьзанда хәа снейуеит са сыгәтакы.

Сахә-шәк сыжәған атәка инкылоуп,
Сахә-шәк,
ахаанггы хаштра зықәзам.
Икьақьза абрака ишьтоуп схәыцра атәыла,
Уи саалалт иахәа, алтцрагь стахзам.

Скараха сыкамыз, сыцәеит сынтахан.
Сықәиан акраамта убас җмырқәаца,
Иашан, сымфыхара цьюшьарын уаха,
Аха саатқәак ниас ианца,

Сара җапхәа саакәтәахит сфыхан.
Адунейггы
иаха иааилгеит, иаалашеит.
Шьтала исмоурашәа ахәаи агәтыхеи,
Сапхәака, сыпсы ааивыган, сыпшуеит.

Цсҕазаароуп избо, акыргы игэытгагоуп,
Скыдҕо мацара сагом, сырхэацэо.
Ахара, бжы-шьхак рынхыт, инагоуп,
Исбартам уи уажэ арантэ иахынтэо...

Ифымтақәа рыла,
Имоуп фызцәа гэартак,
Ихаткы кадыршәуам,
Рхеипш игәра ргоит.
Ахаан иакәымк изыруам, азы дартом,
Деихәлахом, –
Излагара ахухәа илагоит.

Ифымтақәа рыла,
Апхәыс хәа нцәахшазаап
Афны изыфноу уи – мроушәа длашоит.
Насыпла итәызаап,
Адунеи ду лашазаап,
Ахшара хәа ишнеиуа ахьфежықәа рыхшоит.
Ифымтақәа рыла,
Адауапшь иоуп, дынцәами,
Қәеи си изеипшны дгылоуп хратцас;
Кашырроуп,
Афыстааи цыныши ныртәами,
Иаҕоу шыоук харантәи иубоит гагатцас.

Ифымтақәа рыла,
Гха затәык имам,
Убас еипш дыцкьоуп – хышла дкәабоуп –
Иааигәара анеира зтахым дкаларыма, –
Ажәлар дрылиааит, уи ажәлар дырцоуп...
Арахь
Ифызак дтамлеижьтәи иаштә

Амбатә зегь цуеит – дзатәза дынхәьеит.
Деихоит – алада, аҗада дашьтуам,
Җәрәмгартас дрымоуп, иахартәгы ирхәахьеит.

Арахь
Апхәыс хәа дизтәоуп ацәыршәага,
Лыбз уаҗ дахәом, илыцу җызшәоуп.
Рыхшара амш го иавазоуп ага,
Ацкәынцәа аҗыңагы антәркыз уажәоуп.

Арахь
Раб кәдыңь иихәо цак амам,
Дымчыдоуп, дзалтцран ибом апылхат.
Дырҗегьых аңша ахьасыз дагама,
Арака дыкам, дахәызам уи, дад.

Арахь
Убас еипш иҗеиҗашьхьеит амҗан,
Зы дазызәзәаран дыкам уи шыта.
Дааиуеит уи, дааиуеит аргама
Иихәо шиашамгы дырны ихата...

Аапынра ааизар,
Шыта аҗны дузаркышам,
Иуадакәа роума, ақалақь дузза җшәахоит.
Дкәыкәы-цыкәуа ақытан дызбоит ес-мәыша,
Абрака, иаб рыцха инхараҗ дынхоит.

Ханхәыцкәаз
Ашкол ахь зны амҗа хәицықәын,
Шьала хәизааигәан, хаблак хатәын.
Иагараан дубаргы лахьеиқәрак иҗықәын,
Ацкәын хәыц гәтыхала, хәыцрала дтәын.

Хэыцрала дтәуп уи ахатца иахъанзагъ.
Хара иаххаштыз акырза ирацәаз,
Иара, адунеиаф иткъар цъара амца,
Игәлашәоит ахәхәабжь игәы аныфәнатцәаз.

«Иуаҳама?» – имшуп уи, адгъыл атцыхәан
Шьоук еифахар, икалар еибашьрак.
«Икәзами уаҳа, мшәан, цсыхәа?!» –
Дцаауеит, ихәоит иара атак...

Икуп иахъа ажыга, аеага, ахәхәага,
Акәынцъ хыйкъоит, – криуеит, аапынроуп.
Икәм, ихәоит, ари еипш гәазырхага,
Ацстазаара ахыбо, иахыкәоу аброуп.

Днацшы-аацшуа дгылоуп абрака дацшәыман,
Абрәтәи адгъыл дамеидеит иан.
Дшышлазгъы ибоит. Аф асит, дажәыма,
Дажәыма, дтәомеи уи иеатан аган?!

Игәылацәа ирбахуеит ақалақъ дабжан,
Аха ари анхароуп икәоу иа изы.
Иара абракоуп, ицар өбака сабша,
Ицкәын ачара ахызиуагъ лассы...

Дырдыруа цъыршьоит ана-ара дахъырбо,
Дахъалагылоу рыцсреи рыбзарей.
Акы даанагоит уи иацъал дахырцо,
Зегь рацхъа изыргыло ауаши ауафрей...

Азәырфы зхыччало цәыутәны ибахуеит,
Изеигәыргъо зны илахъ цәгъа еикәнатцоит.

Ахақәйтра зырғаз даҳәынқоит, даңахуеит,
Дызғылар, ағәра лаҗеикырцғы дцоит.

Амали атыңи ахаанғы дрызыхуам,
Малси тыңси уи имоу хаззоуп.
Инапқәа анҗырхуагы иус дырзақәыхуам,
Згәеилгара маңу рзыхәа имазоуп.

Хан лашан датәңшуеит ажәван казказуа,
Машәыршәагь дзықәгылоу шыаң иркыцуам.
Аха дызлияаз аңша-цәгьа анырзасуа,
Раңхьа дҗагылан дымнеиларгы иуам.

Акырынтә дыршьхьеит уи игәйдцан ақәкәахәа –
Зны итадырхаз зегь ирыцын иңсы.
Арыцхацәа рзыхәан ахәашатқәкьагы даҳәон,
Аҗатца акыр ианаңсаз ихазы...

Ахыдақәа аганахь ддыргылон датәамбо,
Аласбеиңш бзантык цьаргы дымқьақьеит.
Иеиқәирхеит уи азыхь цқьақәа та́мбо,
Ихатә дзыхьны ахәхәахәа даауеит.

Иңсы штацәкьаз шыоукы ианырхаштуаз,
Дықәцхьоушәа анырбоз нақ адунеи,
Иара дычкәынхан даакәгылон ашта,
Даалагылон рыпсреи рыбзарей...

Дырдыруа цьыршьоит ана-ара дахьырбо,
Рыблагь дхаҳалом уи шамаха.
Акы даанагоит уи иаңьал дахырқо,
Даакәгыларгы алшоит зны дбақаха.

Ҳшааиуаз иаргъы саргъ ҳаилатқан,
Сгәы анахшәа ма агәы ансыхшәа,
Инсыжыит қалақьк җанагалон еиҗш ацәа,
Нахъхьи хара, Урыстәыла агәахъшәа.

Хәышықәса цама, нас, жәашықәса цама,
Исыздыруам шәышықәсагъ цоу,
Сааит сара арахъ, саазгазгъы мазами,
Ғәыгракгъы атәтәеиҗш исхатцоуп –

Сара снаџс уаџҗсыкгъы иаҳашам
Иахылтцуа абжъы – сцоит сахъаго.
Амџадуқәа сырнызар сҳашҳашуа,
Ирхәозеи, ирхәозеи усқан сызбо?

Сыццакцәозаап, шьоук хъаҗшуеит иаатгылан,
Сыздыруа ракәхап җастахуеит зназы.
Аха сыздыруа ара уаџ дысҗылом,
Издыруа дыҗам араҗа уаџҗсы...

Снавалоит ақалақь иалсуа азиас,
Ак сыцәташәазшәагъы атца сҗаҗшуеит.
Жәытәтәи хыбрак аҗаҗхъа санныиас,
Амца сыцрасуеит, сҳаҗшны сааҗшуеит.

Иароуп! Имажәит. Иршәуеит, идырҗыцуеит,
Излазбо ала, акыргъы уи ргоит.
Аҗарда җшъаала-җшъаалаза ишьтытцуеит,
Азлагареиҗш ахухәа ажәџан лагоит.

Асы леиуеит еимагыла ахәалыхәа,
Ауарҳал шкәакәа җанаршәит апарк...
Адәахъы ддәылтҗны дааиуеит санлыхәа,
Сҗынасхоит нас иаанкыла лмахәар.

Лыччабжь амѡакѡа, аштѡкѡа ирныѡуеит,
Асырхѡы ацны игьежы-хынхѡауа ицоит.
Нырцѡи аарцѡи ччабжыла еигѡныѡуеит,
Уи лыччабжь аранза, иахъанза, иаазоит.

Хнеиуеит, иаѡоу ари ахъта хпырхагам,
Иратѡан, мпылк еипш, иахкуп хара асы.
Ус хѡѡуа хнеишьталоит хкѡыпшра хархаган,
Назѡаз хлеилатѡа хцоит хѡылпѡазы...

Игылоуп ажѡытѡтѡи ахыбра кахѡыцуа,
Аамта иазымгаз ахтыскѡа аѡашны.
Издыруа аѡенцъыр лашарак ахылцуеит,
Аха игылада уѡка исзыпшны?..

Издыруеит, ибымоуп, бангылоуп ѡа мѡак.
Исымхаз басхѡап: амацза – ѡамѡак.
Аѡамѡа нхоу, мшѡан, изжѡыз ѡамѡоу?
Аѡамѡа зжѡызаап, скырк ас еипш ианѡоу!

Иараби, иамоуи ѡа цытрак баанхар?
ѡа цытрак, ѡа цытрак сгѡатѡа аабырххар,
Сдунеи зегъ ускан иштѡуеит, илашоит...
Ихѡлеит шысхѡоз, абар, исыцѡшоит...

Амѡа бангылоит. Иабыкѡу бахъцѡ?
Амѡа бангылоит. Бымцар камлазо?
Хтыскѡак еишьталан арахъ исцѡаауеит,
Баазгаз адѡыгба цѡма, итѡаауеит.

Адунеи ду аахѡызшѡа, избо ѡакзоуп,
Исыхыыз, сзыблызгы, абар лагырз-цоуп.

Ацәхәыра сықәхама – иаст аңшаа.
Хайпыларан хакам – убриуоп агәырәа!

Дшатәышатәуа сажәеинраала ҕыцқәа днарылалт,
Сцәахәақәа днарылсит лыблақәа тхаца.
Жәа дуқәак лхәон еикәыргыла-еитцаргыла,
Лхы итәз лгәы итамшәагь збеит уи зынза.

Даахынхәын, ацәахәеи ацәахәеи днарыбжьалеит,
Днаңшы-ааңшуан даатгылан, краамта, егымхәа.
Сыстол акьыңшь дныкәтәеит нас цшыаала,
Днахыңашәа дааин ирейгы сцәахәа...

Дысҕаччарц далаган – лыччаңшь лнаалом,
Сыбла дамбеит – ләыргәаашәа даатәеит.
Исзукыр иауазеи хәа лхәозшәа жәеинраалак,
Лагырзыкгы акәаңхәа сҕаңхәа инкәтәеит.

Атзамцқәа днархысит, ауадагь тацәызшәа
Дныфнысны, лылаңш аасхыист итцарза.
Лгәы илнаҕазар акәхап дышнеиуаз сажәызшәа,
Дхәаңшыны дсыхәамңшит уаха зынза...

Арахь илыдхалт сыфнашә агәарахәа,
Издырит, дшааиз еиңш, дымтаакәа дышцаз.
Ашәаҕгы дгылан илпылаз ак рахәо,
Аха лшыапышытыбжьықәагь аафуамызт нас.

Бца, схәеит, бнаскыа, схәеит, уаха бымпшыкәа,
Идыр, схәеит, сахтны, схәеит,
азәы лхала дазхоит.

Дтаршәуп, схәеит, уи сара сфымтақәа рыкәа,
Урт аныкам ларгы саргы абра хайцтахоит.

Арт амееикэа аҥхьахэ згатәҕьаргы исыртом,
Арт амееикэа сөы-ццышә иахьзар, иршьахап.
Ишышәхәара, изхызатәда иақәку сыпсырта?
Ишәыздыруам акәалзы шысшәу, зны ишәахап.

Уажә аатра шәавафуа, амееикэа, шәгәароуп,
Аеыхацәа гылоуп наҕ-ааҕ – ихәацәоит.
Аҥхьахэ ргароуп, урт иахьа аҥхьахэ ргароуп,
Слымхақәа ҥыршьааит – ианцәыртц – ихәхәацәоит.

Нахьхы цьара, еилыхо, афыстаацәак цәыртцит,
Рҕырзоит, дааскьом азәгы арахь хатцатас.
Итҕьоит сара сөы-ццышә, ашта ду цәыртцәан,
Сөы ццышә, сара исышьтоу амееикэа рцас.

Ажьабаакэа ишрылгахьоу здыруеит,
Аха усгы ак азхом.
Исхалан алахә ҕьруеит,
Иабазеи, уи харахом....

Инсыжьуам ак хәамшәа, ак хәоушәа,
Алахәажә цап иббаза, –
Акы узымхәо, уаххоуп улахәоушәа, –
Убриоуп исызхымго зынза.

Ашша рыхшәыла ицырцыруеит
Ублақәа, иузаазшәа азаара.
Афнытәи алахәа, уҕьруеит, –
Ухьыдырны улеит асаара.

Аганахь атцаргы чырчыруеит, –
Арыцхақәа, ирмоуит ҕашәа:

Исхалан алахәа ҕыруеит,
Сахьтәоу сагоит сара ашәа.

Хышә-шықәса еҕахьуам, издыруеит.
Аамта азлагара лагоит.
Алахәа, алахәажә ҕыруеит,
Уи зны ажьабаа иагоит.

Ақәа кылыфрны ажәфәнгыи хазшәа,
Уажә ацәақәа кыдуп нахьхьи ихәаны.
Амш анеилга изызбозеи инхазшәа
Абри хдунеи ду аңсы еивтағәғәаны.

Ашьхақәа ахьгылаз ахәхәахәа иқәыпсычҳаит,
Рычҳара хыцызшәа, идәықәлеит асырз.
Ацәқәырқа караха агаға инықәҳаит,
Аңслымзра илгаз ашьтақәағь ырз.

Аңсҕазаара бзиаз – игәылшәоу жәеинраалам.
Хрыбжьагылоуп аңсреи абзареи...
Угәыла уинышәар, уфьыза уинаалар,
Аңсеивгара маңк иласхап адунеи.

СХЫ САНАЦӘЫМШӘО

Иарбан иуго аңхьыжәхәа исымжәан?!
Иустар иугап, абжьааңны
Мыч умам – схы санацәымшәо...
Снеиуеит асы мҕәылқәа ңны...

Изубазеи сус ду сафүшәа, сафымшәа,
Уцазшәағь уҕоума, арныг, сырхәны?!

Схы санацәымшәо, схы санацәымшәо,
Иусырбап адунеи зегь аархәны!

АМХАЦЬЫР

Акәара дықәхеит уи, ара ағба зхыцын.
Ицсыз цсит, аха инхазггы цсым-ибзам.
Царта ыканггы имбеит, зеггы дрызхәыцын.
Аказарагь, иеиликааит, шыта изацсам,

Аха ахахә ихы изанымкьеит агәарахәа,
Амшын ихы изамтеит даагьежны,
Ифынеихеит икоу, ицыло ирыхьыз рахәо,
Абжыи ихылцуагь игәыткьагоу бжны.

Дцон дыгәжәажәо, дцон абас кәарала,
«Уаф шәыками, шәуаами, абаацсы!..»
Шихәоз, адәы даақәхеит зынза ихала,
Илышәшәеит дышнеиуаз иара ицсы.

Диан акраамта, игәышпы ацакны ажәфән,
Дынхықәтәалеит нас уи аарла деиханы.
Ихы дацәажәон, ашоура дтан, дыгәжәажәон,
Ихыибахәан ацта неиуан иханы.

Дфәжәкны акәара даақәхеит иара насшәа,
Азы дашьтоуп, азы дахәоит – афамфә!
Ҷыкнахартакггы ыкам, цас иауазшәа,
Уи ауп, нас, уаха имам аеа мфак.

Днацшы-аацшуеит, аха ибом ихы ахырхаша,
Акәара тацәу, дыкам ааигәа азәггы.
Илацш ақәшәом уи нас-насггы дахьынхаша,
Аха – арыцхара! – дахьыцсыша ибом цьарггы.

РЫЦСАДГЫЛ ААНЫЖЬНЫ...

Рыцсадгыл ааныжьны, амшын ихыхэхэала...
Зегь акоуп, уи сзаагом схафь,
Ныжьшьас иамоузеи, угэаҕзаргы ҕэҕэала,
Ани анышэынтра, иубо ахэафь?!

Уара уабацэа рыбаф амадоуп уаҕа.
Рхы зқэыртцазгы ҕаакым, уара уоуп!
Издыруеит, издыруеит иқэхаз уҕааҕэа,
Аха усгы исхэоит: зегь акоуп.

Ныжьшьас иамоузеи уи шыта ахаангы
Убла иамбо, Ерцахэ ду затцэза?!
Унеизааит цыанат, иузыргылааит ахангы,
Цстазаара уоуран збом уа зынза.

Удэықэлааит уатцэызны уи азбахэ нарахэо,
Дара уи хьаас иркымкэа рацэак...
Арахь Кэыдры азиас леилашт агэгэахэа,
Арахь адгыл иахоуп даеа цэак.

Ныжьшьас иамоузеи, ихэа, ахэштаара амца,
Ацсуа цацха, зны угара ахьцысуаз?!
Шаҕа ыҕоузеи хэашьа змам, афь итамзо.
Цсадгылуп урт зегь хьзыс ирзынхаз.

Даеазнык иахьа сгэы неиднаргэгэалеит
Сахьа хлымзаахны сылацш ахьзоит:
Аҕбақэа неиуеит амшын ихыхэхэала
Рыцсадгыл ааныжьны, амхацьырахь ицоит,

Аха иамоузеи,
иамоузеи,
иамоузеи ныжьшьас?

Сажәуа салагазаап, ҳаи, аф асит,
Сгәы пшаацәзаап ҳашта сантапшы,
Цәыкәбарқәак лағырзушә иааказказит,
Снықәсит уи азаза сыцрашы...

Иаалакәын, махәкәак арахь исхьысит,
Иаахәйтхәйтны исархәеит ак маза.
Сәапхьа җапхьа хәыцрақәак неилысит,
Дагыҗытхәхеит ана, ашта аханза,

Арпыс хәычы, хьааи гәтыхеи змамыз,
Игәырғьо амра игылаз иазыпшыз,
Иахьа итымтдуаз, уатцәы арака итамыз,
Уатцәы ахьааггы агәтыхаггы ззыпшыз...

Сара сакәын уи, сегьрылахәмаруан
Иҗыпны ашта икәҳаз ашәахә.
Унеила, ус унеила хәа имақаруан
Пцтазаарак, арантә, ацсы схьыхәхә.

Сагама уи арантәи сырғәтеиуа,
Еигьу цьара акы ыкоушә сжә-жьо?
Аха ишцара ицаз зынзаскгы среиуам,
Схьагәгәа абар сахьааиуа сыпхашьо.

Сцьоушьоит, сашта, сыказам схы здыруа,
Иара саргы ихастом – сышлацәоуп.
Анахь ашьхақәа гылоуп ицырцыруа,
Арахь, алада, амшын ду еикәатцәоуп.

Сааит еимаздарц сара ашьхеи агеи,
Иахьатәи амши ицахьоу схәычреи.
Адунеи ду спылт игәазырҳаган,
Иарцысит нас схьаакәеи сгәырҗақәеи.

Сара араҕа акымзаракҕы схаштуам,
Избазарҕы цөашьтас ак таауашә.
Сгәы пшаауа стытцуети ҕапхьа хашта,
Абрахь схынхәны уаха смаауашә.

Сгәы хьаауети сара абрахь санааиуа,
Сгәы акы ытцалоит сара абрантә санцо...
Ашта снықәлоит сгәырҕара назиаиуа,
Снеиуети тынч ашьацра сышьта антцә.

Аласба пшқеипш, гәалашәарак сцылоит,
Исгәйдхахалоит самышьтырц шьафак.
Махәык схы инықәсуеит ус, напыла
Днасьысызшә сан дансьихьзалак.

Ах, итцуазеи, итцуазеи, анацьалбеит,
Аха дысгәалашәом уи сара дҕаны.
Снапқәа нкылан уи цьара сеиталгеит,
Слалбаауети уа атцла каҕаны...

Мжәбаҕьума, дкәаруа акы датцоуп.
Сарҕы акы сашьталт – илызхом.
Агәыла бырг дааир, лара дтацоуп...
Дзымгыло макьанаҕ дышьтахом.

Аиха иҕьахуети сабҕы амҕыркәараф,
Ишьтеитцоит акатахәа амҕы ршьаны.
Сима нас дынтытцуети уи акәарахь,
Хаахынхәуети аҕы кәаба-ишьышыны.

Азын, аацын, апхынра, тагалан...
Апшь-аамтак еилысуеит, ихантоит.

Сѣаѣхъа зегъ аацѣырцуеит зны акала,
Нас ѣакала рхыѣша аасындоит.

Сахъцалакгы, сара абрахъ саакылсуеит,
Саабжьалоит хгѣарабжьара схѣыцханы.
Иѣы-цъбараха бзиабарак сылсуеит,
Амра шаша ѣышьтыцуеит сханы.

Сынхацѣама, сгѣы атхарахѣа итыцуеит,
Сылаѣш акы иашьтоуп, иѣшаауеит.
Акиносахъаѣеиѣш, сѣаѣхъа акы аныцуеит,
Иаха-иаха иацло ѣак аауеит.

Атыс еиѣш, сгѣы абраѣа цъара атра амоуп.
Игѣыѣкаагаха абраѣа ишѣахѣацѣоит...
Ицуазеи, зны абраѣа иалагеит сдрама,
Ишнеиуа иара абраѣа иагынцѣоит...

Сааиуан иахъанза сгѣакцѣаѣуа.
Сааѣсеит, саатѣеит ахѣаѣы.
Саѣшѣымоу, ссасу, уара, араѣа?
Адгъыл ду шьтоуп ѣаха-ѣымт.

Тагалантѣи ажѣѣан кеикеиуеит,
Ихаацѣоуп шьта амра ашѣахѣа.
Жѣѣангѣыла ѣаѣхъа апѣаѣа неиуеит,
Апѣаѣа цоит еицрыхѣхѣа.

Рышьталашъа ыѣам – сыѣсаатѣым,
Аха зѣакгы сѣаххо:
Иарбан исаѣѣоу, исаѣѣам?
Саѣшѣымоу, ссасу сахъынхо?

Абыгъқа кыдырны идәықәлеит.
Икоуп инхазгы ғышәшәарц.
Дкәашз даақәгылеит сықәла,
Арахь саргы мацк сааиршәарц...

Схәыцрақәа рзыблара салоуп,
Сгъежьюа амацәаз саатәхонт.
Апқақәа цоит ихыхәхәла,
Шьта арақа есаaira ихьтәхонт.

Иарбану усгы сзыргәаҗуа?
Сааҗсеит, саатәеит ахәаҗы.
Саҗшәымоу, ссасу, уара, араҗа?
Адггыл ду шытоуп җаҗа-җымт.

...Нас ачкабжы атэыуабажы леилазѡит,
Ухэыцра амшын ду уххалоит агэаны.
Ашэарта иумаз дача шэартак ацлоит,
Иубоит уаамта шнеиуа итыкэкэаны.

Иубоит иара шырго амач-сачкәә,
Ишнеиуа ауҳәан-схәанкәә ирыхьашо.
Иажәызаап,
ихыжәжәеит нахьхьи цъара ацькәә,
Ирхашәышәуеит урт апша кәашо...

Аңхзы ргәйтдаш,
аеыѡқәа тәлент иакәшан.
Ирхәуеит иацтәи аеыѡцкәын ицатца.
Игылоуп ацслыш хырқәакәацәо, иакәшәан.
Агба шкәакәа амшын ихым зынза...

«Уабаци, мшэан, аамта?! – сҭауазыруеит,
Сгэы кыдшыаан избоит акы иагарашэа.
Сара шыта, абар, ҭеа кэарак ахь сыруеит,
Салгап – иааиуа ари ашаха анысхашэа.

Ахѡахаха амоукэа сааигэа ишытазуеит
Гэыҭрак, зегь арҭыхап хэа сшыпшыз.
Макыана шыаҭақэак пхыака сеитатцуеит,
Ирзеитасхэоит абри аамта сызлапшыз.

Амшкэа ҭыпуеит ҭыықәреи лапкыа рыцшэа,
Акакала игьежыуа алу иаҭаҭсоит.
Сара сылапш изакэызаалак ак ытшэом,
Зегьы здыруеит – иахагыы сааҭсоит.

Аха изуам уи схы насыкэанажыыр,
Схэыцра салтцны сгылоит сѡеиханы.
Акы нхап, нас, аамта даҭеак ажыр.
Аетҭақэа кыдышэшэоит сханы.

Хѡык роуп иѡымтақэа ирыпхыо,
Ѣыҭыа иахэо рахауам.
Ахпатэи дхагоуп хэа ихэапшуеит,
Данцэажэалак дзыпхыаз рехэаны...

Убас сыбхыбаауан сара зны,
Уаѡы бахымбо ҭыара бнаганы,
Агэыр хэыч еипш, быстҭахыр сҭахын, –
Сыҭсы нарыццаны иеикэсыршэаз
Сцэахэақэа рыбжыара акэзаргыы, ҭыара...

Рхы исцәыкәгылеит амшқәа –
Избахьоу, издыруа бжъазт.
Сцалап, нас, сапхьаҕа схьампшкәа,
Сыҕсы ахьнырхалан ахац:

Исхьааз хара аҭада иҕоу,
Ара, алада, иҕоу сгәырҭаз,
Сыхшыҭ пырузааит цәҭантдәыҕа.
Адгьыл ианыууааз хәатцас...

Уажәоуп санаакәхх абартца,
Аштә уажәоуп санытҕьаз...
«Снымханда, снымханда, амарҕьа...»
Изака амтәузеи сызҕьаз!

Иҕам атәахеи аҕшыхеи,
Слымҕа итәҭуеит адтца:
«Уҕыхаз, уҕыхаз, уҕыхаз,
Уца, узхьымзас уахьза!»

Слымҕа саркьалбжьны итәсуеит,
Иааҭуеит зны идыдраны.
Абар, аҕшацәҕьақәа еиҕасуеит,
Уҕоу ара узцараны?!

Хаала, мчыла, дауышла...
Сеырҕәышны... аус ду нагзоуп.
Аха сышдәцеи слеиқәышла,
Амҭа санықәлаз иацоуп!..

Ирзеилмырго иҥоума амци аиашеи,
Ацәгҕеи абзиiei, ахҕааи агәырҕеи.
Урт зегь акакала
 нас иеилдмыршәшәашеи,
Ирыбжъазггы рбап ацәахәеи ацәахәеи,

Уажәазыхәан умтәан зегь капануа,
Имцхәу итцахәу хәа зегь шәо.
Уңсы ҥазар,
 уңсы ҥазааит макьана,
Умхьаңш-кәаңшцәо,
 умгәаҥцәо,
 умшәо.

Унеила аңсҥазаара азыблара уеаҥан,
Уқәымхан умала укәаџза аҥара.
Азы иҥырҥааз аңсызггы ңаҥҥатуа
Увара инықәшәар ҕалоит ңара убра.

Уара уңсҥазаара уалҥаам макьана,
Узиас неиуеит ахахәқәа рхәашо.
Уаџрала,
 ламысла,
 қәңарала уанамоу,
Ацәқәырҥаҥҕагь неиуеит уәаңхьа икәашо.

Хахәык уаннаҕьааит, иунылааит ашәыта,
Иахьакәым ңаџк укҕанажьааит ңара,
Идыр, уңсҥазаара усҕанггы ихыдам,
Дарбан усҕанггы уа узырңара!
Ухы ахьаз,
 узышьҥаз,
 узынҕьазггы рымбашеи,
Уаҥәызны ушыҕаз, узыҕаз рмыџуеи,

Ирзеилмырго иҫоума амци аиашеи,
Ацәгъеи абзиеи, ахъааи, агәырџеи!..

Сапшәымоуп хәа сааит, аха сымџасуеит.
Ара уажәы ишыҫоу зегъ нхоит:
Игәыҫацагаха аапынтәи аңша асуеит,
Амрагъ гәыҫацагаха икаңхоит.

Иахъеиңш,
 шьоук еиңылоит, шьоук еиңырцуеит,
Шьоук гәырџоит, игәырҫоит ҭа шьоукы.
Уара уеиңш,
 шьоук раамта баша идырзуеит,
Сара сеиңш,
 иахътәыуоит шьоук акы.

Ашьха ихалоит,
 икәсны инеиуеит арха,
Агәаџақәа иртысуеит шьоук уажәы.
Рымџа иқәла ицоит шьоук аҫакарха,
Илагылоуп наҫ шьоук асыршәы.

Нас, иубахъоу абаҫоу, зегъы рџашьоуп,
Ак ҫатоуп – иџеиуеит, аҭеак џоит.
Иузынкылом,
 аамта ацашъа ацашьоуп,
Уи сабаха исықәхан сыхнаџоит...

Исышьталан иааиуа рылаңш сытшәоит,
Схылџа-ңсылџан сџеиуеит сыхәхәаза.
Адунеи зегъ дара ртәала ирҭыңшәа,
Ицаа-ңшаауа ирышьтоуп зықь маза.

Аха уртгыы, ус ауп, наӳ имѳасуеит,
Ара уажѳ ишыӳоу зегыы нхоит:
Игѳыӳатцагаха аапынтѳи аӳша асуеит,
Амрагѳ гѳыӳатцагаха икаӳхоит.

Сыцаашаа-сыцаамшаа, дхызушаа-ипхызымшаа,
Акы станагалан, сагоит уажә хара.
Дыкоушаа-дыкамшаа, дсыцушаа-дсыцымшаа,
Ааигәа сангыы даацәырцуеит цъара.

Гарашәу ихааза слымхакәа иртауа,
Сгәы ркәандо акы сааимнадойт.
Самцагылахуп нас снапкәа ргәаан, –
Зыхьк ахьхьахәа сапхьа икатәойт.

Амши атдхы еилалоит, еилытцуеит,
Адарцалыкь сшашьтоу
иаацэыртцуеит зыркэик.
Нас урт аѳбагы иаразнак исцэызуеит,
Иххаза ахара цѳашькѳакгы сзакит.
Мшума, тхума, сеидру, сзыркараз,
Итатаза сылаиоуп сымала ашьац.
Саниалоу цыысьшоит сдухангы агара,
Сзалтцуам ацѳа, салтдыргы имшац.

Ажәџан кеикеиуа асаркьеиґш ицкыахуп,
 Сылахь икәшуеит амра ашәахәа.
 Арџашкәа, сааигәара иҗәеџошәа, ишәахха,
 Рышьтыбжь сгәатца иҗоуп иҗахәхәа.
 Дсышьҗоушәа иахәа кычаза мзанрак,
 Дцыркыҗуа дахьнеиуа збахын, сывчџоит.
 Арахь, ихалоит, ихалоит џада амра,
 Уиаз, уҗс шыала хәа тынч исхачџоит.

Схяхьгьы иҕазам ахьзи амали,
Гәнаха сымам, смаалықьуп зынза.
Ажәтыс ажәдан иалшәаны италоит,
Сара сахь иаауеит икәкәаза.

Сгәы акы ықәхан нас, ихьантахуп,
Сгылар сҕахыхуп, аха сиами, сқәацом.
Сханы ихахаза икнахау кәтахуп...
Иҕоу-иану хәа анаџс избазом.

Сыцәоушәа-сыцәамшәа, ипхызушәа-ипхызымшәа,
Сара саамта цоит икашышы.
Ус сарҕыхоит, иҕыцушәа-иҕыцымшәа,
Аҕыгәхәа иныкәсыз ацҕтазаара абжыы.

Сыбла нхызџар, еикәылоит амца агәгәахәа,
Сныҕәхапшуеит сара аҕәхәа ааигәаза.
Ацх иалсны иааиуеит жәабжык еиҕахәо,
Хара хәхь шыоук амџа иқәуп игәгәаза.

Исзеилкаауам арантә, азә дгәылоума, дсасума,
Аха усгьы, избоит, хә хәхь иаауеит.
Саси гәылеи хәгым, уи баацсума,
Цхагәанынза хкәацаб ара иҕаауеит.

Уажәы-уажә амцабз архнышына иахьынхалоит.
Иҕәашза аццышә иқәхаит саб дахьтәаз.
Лакәк цәыриган, хәычгьы дугьы халоуп,
Анцәа идырааит арантә хашьткәыцәаан хәхьагаз.

Ашта итытны хьызрацара идәықәлеит Нартаа,
Дныхәа-ныпхьо
сапхәа дцәыртцуеит Саҕанеи.
Схысхысуа саргьы срышьтоуп, аха сгәартом.

Ицъасшьоит, сара арахь сегьзалцуам рдунеи.
Сара сакәу цъысшьоит нас Сасрыкәа,
Нартәа, сашьцәа, гәгәала ахьта ианакы,
Рыцсы ҕысхит... Урт абас санрыхәа,
Сыесырцхоит, сахагылоуп, аа, мцакы.

Уарбак сама инеиуеит адгьыл атца,
Сахәа ткәыцәаа сырҕагылоуп уа адауцәа.
Шьха баацск аҕны аарла хахә дук сатцоуп,
Имаскырц саҕуп сышнеиуа Анцәа.

Лакәк аҕнытәи даҕа лакәк ахь снаргоит,
Азәы дҕырхуеит,
 ҕазәы игәыдцан уа дыршьуеит.
Ахтыскәа еицшыуп, ахтыскәа нтәом, сеиларгоит,
Амца абз архнышьна инахьнашьуеит.

Атх цацәазаап, саси цшәымеи ҕеибаргылоит,
Ахухухәа, ирбо сеидру, алакәа шуеит.
Сара арантәи акы сашьтуам, сыннакылоит.
Сынкахәыцуа ҕацхәа аҕхәа сыҕхәацшуеит.

Икоуп, икәрымгац макъана саб иргылаз
Ахыбра ссир, ацсуа кәаскәа – сара схан.
Сцазаргьы сара абрантәи зны сынкылаз, –
Уи ахан ахы сара сахь еснагь ихан, –

Сышьта ишхыцшыло ахаан иаацсашам,
Азцшра ахаан, агәра згоит, агәы цнатәом.
Аха сашәа еикәтәар, агәы мтыцсаашеи,
Саахынхәыр, ҕыцныхәа снаҕом, сархәацәом.

Игылоуп уи, хәаасгьы акы амазамшәа,
Апша ахашәышәуа, ахы ацәыхьчо афартын.

Уи зда цсыхэа амам акы анаджэа,
Сара аф сысуеит усқан, иаадыдын.

Сцақэахьеит сара арантэи амшынгы схылан,
Игьежхьеит акырынтэ сыблахат.
Аха иҕоуп, избоит сыҕба анзааҕарылогь,
Сыҕсы ҕызуа,
сызхынхалоу уи ахац!

Уцкэынцэоуп шырхэоз, даара акыр сааихьеит.
Сеиқэышла шәҕаҕха саагылеит саргы.
Абаа сызхымжэеит, аха акы саааихьеит,
Сыкэнушьацәкьартэ сыҕам зынзагы.

Ибазаргы цәҕам цьарак иааидкылан
Сзыхьаз, сызхымаз, аха уи ацынхэрас
Снеины еиҕа ҕыц мҕагы снангылоит,
Саҕхьаҕа зегь нхазшэа, сыззаауаз.

Иахьада уи сымбацшэа, амра цэырцуеит
ҕыц исзаатыз ашьхақэа рханза.
Пҕақэак ажәған ғәышҕа рышьҕа анырҕоит,
Рееидкылан ицоит дара ббаза.

Ицо-иаауа ажәдарақэа бжьалеит,
ҕыц ана-ара рытрақэа ҕартҕоит.
Адгьыл ҕыцуп, ажәған ҕыцуп, уажә рыбжьала
Ацар дгьыли жәғани ирыхьзоит...

Хэыцра ҕыцқэак хьааха сгәатҕа иҕысуеит,
Адгьыл алаҕш сныруеит иразза.
Уҕаз, ахәоит уи, егьырт зегь усым,
Унеила, ахәоит, еибгала, хараза...

Исытдасуеит мыч ғыцк, атынчра сцәызуеит,
Сахкыашоит қыд дук, сыгәгы ейкәыццоит.
Аха усгы сцоит, пхыақа сынтыцзуеит,
Амқан зны сцәыуоит, зны сыччоит.

Указ, схәоит нас, егырт зегь усым,
Унеила, схәоит, еибгала, хараза.
Сханы икыду ацқаә неилысуеит,
Рееидкылан ицоит дара база.

Сшыап иаткыаз ахахәкәа цеит агыға-агәгәахәа,
Аранза иаауа рыбжы аарлахәа игоит.
Саатәеит сеыртынчны, шыта акымзarak сахәом,
Анцаә ихәозар, ари амшгы ааилгоит.

Аладаг ааадаг ацқаә хыцзуеит,
Иагоит еибарбылгы ацша иаццаны.
Ацша амчгы ишнеи-шнеиуа иацәызуеит,
Ицоит иара убригы наф аезаны.

Сахыкоу еилкааткыан макыана исыздыруам,
Исыштаеө цысшыоит ихыцыз азкәа.
Аха ус аацхыа амраг аацәырцуеит,
Хара снарзыпшуеит сара архақәа, ахәқәа.

Сзынкыаз-сзынпаз макыаназы х-астом,
Сзынкыаша-сзынпашаг сазхәыцуам, избом.
Избом уи, арахь сызлааз амәахәаста,
Хәыцра хьантакгы схы иааацом.

Ахаракыра. Арахь, ара цша асзом.
Слымха итауеит жәақәак ашәаны.

Аамта са сзыҳәан араҕа имѡасзом,
Стәоуп, уи сырҕыхар, еихар хәа сшәаны.

Слыниет – дыздырит лыңшрала, лҕазшьала,
Їыанат ссир агәашәқәа аатит икказа.
Сеырба-еырбо, сеырца-еырцо сҕалеит,
Сҕамчы ашьтыбжь ахауаҕе иаргеит апҕаца.

Сҕаңхьа ишьтаз ашта ду цәыртцәан,
Саалаххит саины арахь амардуан...
Аѡны лаша ддәылтңны саңхьа даацәыртцуан,
Арахь санааиуаз агәашә дукәа аатуан.

Арантәи ханылеит инымцәазо амѡа,
Инымцәазоз бахчан чыанат хазтазоз.
Иҕамшәазо икыдын амра шамшамуа,
Дарбан нас хауа чыанат лаша иҕцаз?

Сынхьаңшны саахьаңшит, уаха акы ннамтцит,
Амѡа хазнылаз абацеи, ханым.
Цәхәыроуп, иқәсны ицазшәа ара амца.
Баргыи саргы хтысны хаауеит чыханым.

Хазшаз шәеибаргәаҕ хәа халахь ианитцеит,
Їыханым еилашыра хазтымтцуа хҕахеит.
Хаидызхәалаз аѡстаа дыбналан иеизеит,
Хаидызгаран иҕаз Анцәа дхарахеит.

Еихаб дамам, еитыб дамам,
Җәыш даздыруам, агаза,

Ахәшәтәырта жәларык җами,
Ишҗеикароу урт зынза.

Азәы ихъаа данаргәамтца,
Иантнахуа цәгъашәа иҗсы,
Апалатаҗ иркуеит амца,
Иеибаргәакуеит иара изы.

Аха ахъаа наҗ имҗасуеит,
Ишааигымхоз ачык...
Ауаҗ ду иҗәәкәа дасуеит,
Абри дарччан уаҗ хәычык,

Инеихлафуеит, инеихәлаччоит,
Инеилартцоит нас атәы.
Инеидтәалан дара тхаҗьюеит –
Ашә, абыста, ахыртәы...

Акарпыжә, ашынка, анаша...
Зегъы рзеиҗшушәа иршоит.
Иеитанеиҗаҗшуеит ианааша,
Зегъы-зегъ рхы-рҗы лашоит.

Азәы ихъаа изоит бааҗсыла,
Итахымшәа ргәы нирхар.
Ушҗаҗоу хәа инеихагылар,
Исымазам, имшуп, хар...

Снарылсуеит җсышәак рахәо,
Ргәабзиараз сҗаауа.
– Шәыҗазар, уара, ағъарахәа,
Сҗашәымтдан арахъ саауа...

Урыташыыцып урт ахышыҗоу,
Далыркь дырбом азә иаха.

Иеилаҳазаап, ашыбжышытахь
Ирзаазгоит урт алаха.

Аха сааихьан ыцъа ытцуеит,
Азә дафуп аеырхиара.
Нас инхазгы наф исцәызуеит,
Сагыафьцт арахь аара.

Аха усгы анафа-арафа
Срыниалоит сара лассы.
Избахьаз ауаагы абафоу,
Рышә сызхыцуам аказы.

Изтахыда аихаб хаха,
Хидикылом, иззазом,
Уныфналаргы ихы дфохом,
Днауфәпшыргы уибазом.

Даакәгылазшә зегы дхьбны,
Уи абрантәи данцагы,
Азә дувсуеит иеырхәафны,
Уимбазазшә зынзагы.

Ға кәарак ахь сымфыхыцуеит,
Уафа агәырғабжь ансаха,
Аха хьааума, сынахәыцуеит,
Хаидызкыло, мшәан, иаха?!

АМШЫНЦА

Агәтыха ананцам, аиаша ананцам,
Амшынца атахзам, амшынца мшынцам.

Изакәызеи, нас, иахәаз амшынца?
Изымышьчеит уи аиаша зынза:

Ирылаиңсон, уи ажәлеиңш ишон,
Аха иаахәуан, арахь иҫакшон.

Ахы иҫахон – дгәырҫо дыңшуан,
Аха ишибоз иалгон, иржуан.

Игәтца иҫаршәын, гәыҫрак тәахын,
Аха убри ахьдырзшаз рхын,

Иашьтан, иашьтан, еснагь иңшаауан,
Ирбомызт уи, игәтца иҫаңшуан,

Рылаңш ақәшәар, иҫаршыуан, таны.
Зегь ихъьон уи арҫыс мцаны.

Ииашазар, нас, абраҫа иахәо,
Адәы дықәын уи ҫымтқәа дыхәхәо.

Аха агәтыха анантцам, аиаша анантцам,
Амшынтца аҫахзам, амшынтца мшынтцам.

Сгәы иҫаз еиқәсырхеит, зегь ракәым, аиҳарак,
Иеизызган, ихьыршәыгәха икуп снапаҫы.
Аха исылшом, исылшом убомашыта даарак,
Сыҫхәарҫы сҫахым сара баша ауаа рҫы.

Сеибафон, арыц зымтәаз алагареиңш
Саақәхон, сажәа, сус анынтәа.
Амҫан ак сышыклахар, ахра ҫыбгар еиңш,
Цасҫы имаскырц сдәықәлон Анцәа.

Ажәҫан ак снаҫеит, адҫыл ак снаҫеит,
Сзынқьаз-сзынҫаз, сахьаауаз сызлаңшыз

Сыңсы җырхуан, акала срымшаҗеит,
Урт ракәһап сгәатца ейкәжәртә изыршыз.

Егъкамлазшәа ак схызгар сыхәмаруа,
Исгәйтәҗеон җеа зҗык сара еиҗа...
Сгәы иҗаз ейкәсырхеит, зегь ракәым, айхарак,
Ейкәырхашьак абамаз, нас, сгәы ахаҗа?!

Ишҗеитаху рнапы данырғылан
Дыркызар, бзиа дырбозар зегьы;
Иаңсышәа мацараха иңылан,
Ихырхәозар урт есқынгы!
Ишҗеитаху дырныхәар ачараҗ,
Ажәа дула, рхеиңш дырҗахны;
Ддыртәар хәтырла уи даара
Иахьырбарҗоу, аишәа аханы?

Айхабацәа ражәа дыхнахуеит,
Ражәа иҗахуп аиҗбацәа.
Дәагыланы иаҗәца данәахо
Иуаароуп ихеиҗо ацәа.
Иихәо акәзам ииуа, дәагылар.
Дкакоит, ихы ргәаирҗхоит.
Нас дызлааз амәа днанылоит,
Адунеи лахәуаз, иеирҗхоит,

Ихазыхәан аетцәа кыдҗаан,
Иааигарц дыкәҗоит есымша.
Изцозеи абас еиңшгьы икыдбан,
Иҗанатцахьеит уи игәы ашша.

Ирхәхьеит җыҗыкгьы дзырехәаша,
Ижьахьеит анахь җеа шьоукы.

Азэырѡы иеилыркаан дышбашоу,
Рѣарѡахѣит урѡ зегь ганкы...

Исыздыруам абас иахѡ дзамкуа...
Калашѡа амам, сыхаара, умбо,
Уаѡытѡыѡса уара дуѡахзамкѡа,
Арахѡ уара бзиа урбо!..

ѡАГАЛАНТѢИ АМШҚѢА СЫРГѢЫЛСНЫ

Азын хѡшѡашѡа ааины, абар,
сара сышѡ еиѡаалагылеит.
Икыдхаѣа ақѡа леиуеит,
зны аѣаанахоит асы.
Ашамѡазшѡа, ицырцыруа,
иѡаѡаѡсза аѡаа ныхшѡылеит,
Ажѡѡан лагоит азлагареиѡш,
асду леиуеит шѡѡа лассы.

Адѡы сызѡѡылом са сѡагылан –
иахѡантѡаракакгы аѡша асуеит,
Аѡнгы сызѡѡом, изурызеи,
сара сѣи снапи еиқѡѡа.
Ишышылаха, игѡѡѡѡагаха,
иаѡахзамшѡа аамѡа мѡасуеит,
Алахѡ еиқѡуп адунеи ду,
сгѡы акы иахѡѡом уажѡ зынза.

Икалазеи, акгы ѡамкѡа,
ауалыр еиѡш уи ѡаѡѡыма?
Бжѡра-быжѡѡѡа, адгѡыл аѡахѡ,
иаша иѡама сыззыѡшыз?

Сыкѡша-мыкѡша ауаа нѡѡама,
дыѡазамаи са сзы азѡы ма,

Дызуस्ताаалак – дықала, дөуза?
ара афы ықәсит, анцәиныс!

Истаху хәа, сызтаху хәа
адгыл кьакьа уаф данзами?
Ицәхәыраха иара шытоума,
ицәхәыраха, уи тыкка?
Иацеипш зынза са сдыргәакуам
рееишыа змами икацями,
Стәам иацеипшггы иахьа даарак,
иахьа даарак схы агәра га.

Издыруада, исымбазакәа,
исаамтазамкәа са сажәызар?
Мца сытцамзар шыта уаха?
Сыблит усқан сышбылра!
Ажәван афы абас иазхымтуа,
уи абасггы ашәы ашәызар,
Сдунеи акы ахыит усггы,
ак кәлеит ауп цьара ара.

Аха ус, абар, абар,
ацсы аағалоит гәыграк сгәатцан,
Ацәашь еипшггы снахьыпшуеит,
иакуеит ак аарлаҳәа итааза.
Стәашьа стәашьоуп, схашхатәароуп,
сара акраамта ара сеитатцуам,
Сеилагазарггы акәхап, рыцха,
схы сацәшәоит маза.

Сценцьыр илаҳаз ацшоума,
иаалыркьан акы саргылоит,
Сгәы аашәа-зызахуеит иаразнак.
сдақәа мчыла иааибарххоит.

Уаф дызныршәлам тагалантәи
мәа тацәык сеиха снанылоит.

Ақәа леиуеит ахырхырхәа,
аңша сәасыргы сәаххоит.

Схы сәахымкәа, сәәоит гәаныла,
сықәахәеит абас иагараан,
Исдылахәеит сара амшқәа,
ари амш аиха еицәаны.
Аха исхызгахәеит иагараан,
егькамлазшәа, ишсықәмақаруа,
Изызбазеи уажә аамтала
зегь рцыхәа абра иңцәаны?

Ақәеи аси нағ имәасып,
аңша еиқәтәап уацәызны ишнеиуа,
Икоума, нас ари азын
нағ рацәакгы изцараны.
Ажәәан цқьахап икеикеиуа,
амра гылап ишеишеиуа,
Адунеи ду саңхәа ицәырцып
сыңсы ғызхуа ааңынраны!

Зегь ажәабжықәа рыманы игәарлоит,
Аха аихарак ла лғы ирхәацәом.
Диоуп сара сан рыцхәа аарла.
Лыгәтыха қадыцқықәагы нцәом.

Амш ду лашараны иалңхоит
Хааира. Хаатәоит хамқәацо.
– Ишәымазааит амашәыр алңхәа, –
Лхәагәышьоит арантәи ханцо.

Шә-уск хазрылцуам, халцәызлоит,
Дәықәтәоит лгәы хзыңжәаны.

Есааира лыгәтыхақәа ирыцлоит,
Агәашә ахь дыңшуеит дшәаны.

Дзыцәом. Илылшом уи уаха,
Аарлхаәоуп атх дуггы шцо.
Сшәоит уи нас дыцәар хәа дтахан,
Гәтыхас шыта ахаан хкалымцо...

БЫЦХӘЫСНЫ, БЫЦСТАЗААРАН...

Схы ларкәны,
иатахызарггы сшьамхы арсны,
Саагылоит бара бәаңхәа, баалаша,
Сыгәтыхақәа, схәақәа наӀ ипхарсны,
Акара ацыбтоит, издыруеит, са сылша.

Сыбла анаахыст, бымраны баацәырцит,
Сыцстазаара ус бацын шытазы.
Амца салган сеикәбырхеит, сагыбырзит,
Ифыбхит даеа шәынтә сара сыңсы.

Аамта цон имѳасны, аамта уадаѳны,
Слахәыр алшон, аха сааигәара бымцоуп.
Сгәы бырѳыхон, башәа хаан слымха бтаѳны,
Бхәытхәытыбжьуп, бкәымшәышәуп, ба бмазоуп.
Ибыртысуан иаашаанза са сгара, –
Бсануп, бысхагылоуп, сгәы азхауеит.
ЕиӀгузеи, нас, бгарашәа аңсабараѳ,
Саныкамггы бмыткәмабжь сахауеит.

Бсыкәшоит, бсыззатәуеит, бсыцәшәа-зызоит,
Сназықәкысуа адгыл ба бзы ипшьоуп.
Быѳ мацара адунеи атыхәанза бсыццоит,
Схаткы кабыршәуам, бсышытазоуп, бсахәшьоуп.
Исзыбаазеит ахьырңар – сытѳаншыап арсуп.

Атцеицәа ахыгылос иҕаз ҫхьацаран.
Сзыцәшәоз хәа акрыҕазар, ипхарсуп,
Итабуп хәа басхәоит, схәыцқәа ран.

Итабуп хәа басхәоит, нас, быпхәысны,
Исҕагылаз, испырхагаз зеггы рцас,
Быпсҕазааран, бхааран, сгәатца бтысны,
Сахықәыбтцаз абри адгыл хатцатцас.

Иажәа злахиркәшоз акәны сахъзеит:
– Уаха илшом, дад, илшоз ҕаитцеит...

Сзыгхоз дыр, нас, сыҕҕа-ҕҕа саауан,
Сара исымаз, сизныз даҕа мҕан.

Зиасқәак срырхьан, изгахьан уахәақәак.
Ианызгахьан сымҕа ианыжылаз қыдқәак.

Аха сапхьаҕа ишьтан даҕа шәкы,
Уахь сара снейуан уажә сыццакы.

Сарпысын, сымчи схи рыгәра згон.
Аанҕасрада снейуан. Ажәҕан лагон.

Идыдуан, имацәысуан, ихыцуан азқәа,
Исышьташуа исышьтазшәагь збон алақәа.

Аха хар сымам, акыргы сааскьеит,
Сааскьеит ишсаҕаз, ҕьаргы сымқьақьеит .

Схьатцызшәа жәбома ҕьаракыр сшәаны,
Аха стәам сара ара сыхәжәаны.

Усгы аныкэиара акырза иацсоуп,
Усгы, исхэаргы, иззаргы, саацсоуп.

Урт ажэакэа арака саргы иаасыхъзеит:
–Уаха илшом, дад, илшоз кайцеит...

Аха игэгэоуп хэа сыкоуп аңашэ...
Аамта, уа уоума исзасуа ыаңхэа ашэ?

АХЭЫЦКЭА РЕИЦШ...

Ахэыцкэа реицш, асы сапылеит сыфны.
Иуархал шкэакэан саңхэа ишьталт асы.

Ашэа ыыцк сахаит сдунеи иахыфны,
Ашэа ыыцк еиҥагеит бара бзы.

Ас цыракэа еивагыежьюеит, ихэмаруеит,
Ахэылыхэа ажэоан иаҕышэшоит.

Ицшзоуп асы, аха усгы ишцаруеи
Адэ ицэхалаз? Срызхэыцуеит, сагырыцэшоит.

Ахэшҥаараҕы амца еикэуп агэгэахэа,
Ушахэшахэуа шыта аеҕэа ыеҕэатэаз,

Аха сара асы шкэакэа саҕэоит,
Асы шкэакэа леиуеит иахэа абас.

Дгэыргыан акэхап, азэы ахэафхэа дхысуеит,
Акихэа неикэҕыртүеит шыоук хазы.

Ахэыцкэа еивасны ашҥа шэынтэ иахысуеит,
Инеицэхасуа илоуп зегь асы...

Сыбла хызѡоит, адунеи зегь ꙗашкакароуп,
Уаха даѡак ыказам – асоуп.

Зны изгозар, ацкъара агѡра згароуп,
Асы шкѡакѡа злеиуагь уи азоуп.

Нырцѡи аарцѡи акы рхѡоит еигѡныѡны,
Иеилибакаара цъысшьѡит урт лассы.

Ахѡыцкъа реипш, асы сапылеит сыѡны,
Иуархал шкѡакѡан сѡацхъа ишьталт асы.

Бара бахьыꙗам акѡхап, нас, иахъала
Ак стахны хѡа сыказам рацѡак.
Иашароуп – сылбаауам, сеигьхалом,
Ирхалеит зегь иахъала даѡа цѡак.

Сажѡеи сашѡеи зынзагьы еинаалом,
Сцѡахѡакѡа абаꙗоу, урт еикѡшѡом.
Сеиханы арантѡ цъаргьы сыбналом,
Зѡытхѡаны арахъ иааиуагьы сацѡшѡом.

Ус сывамшѡа, сыццакзом аѡныꙗа,
Схы сыкѡыжъны араꙗагь сызтѡазом.
Саѡацѡа аацсазар акѡхап, иꙗам,
Сѡызцѡагь саха рымам, избазом.

АМЦЕИ АЦѡАШЫ

Ишахѡшахѡауа еснагь еикѡуп ахѡштѡара амца,
Еиѡажъуп аꙗыд дуꙗѡа хѡажжаза...
Амѡырꙗѡараѡ, нахъхъи, ацѡатцла амцан,
Ихаман алзынра ихѡзхашазгьы шыѡаца.

Избоит арантə, ахəштəара амца игəышпы атан,
Дынкахəыцуа сара саб дахьтəоу уажəы.
Ара азынра аґамрыцəґац ас уажəада,
Итцааны ишьтəоуп, узылсрым асыршəы.

Ашьталара иаамтан, аха хмыцəеит.
Инымтəазоз лакəк еиґеихəон саб.
Уи даналга, тынчрак зегьы иаххытəеит.
Деитанатцоит иара амца, ак хасаб.

– Иґахəатəуп, – лхəоит, – амца шьта уахала, –
Дəагылоит, нан, шəаала хəа сан.
– Ацəашьы бмырцəан, амəа азə данхалар,
Арахь дымəахытцып, – сахауан...

Аамта цеит. Саб дабаґоу, рыцха,
Жəохəынтə игəы иґəиаахьеит ашьац.
Аха слымха иташуеит иажəа ґыцха.
Сиоуп сазхəыцуа. Макьана цґья имшац.

«Амəа азə данхалар...» – иґоит иахьанза,
Еихсыґьранґы иґам уи абжьы.
Абар, еиґəуп агəґахəа хара хамца,
Ирбо цьысшьоит амəасцəа хцəашьы.

Исзымдыруа ахтынрак садынхалоит –
Агəылара, абраґа, ааигəаза.
Сымəахытцуеит уахьґы сара схала,
Еилибакаашьа шхамамґы зынза.

Бахкəажəа бара арахь баацəырцуеит,
Ибырлашоит сґацхьа ахтынра.

Аха нас сгәыҫрақәа зегь бырзуеит,
Сбацәажәан санаалго сызхара.

Ахтынра арахь хара ихадшәа,
Икамшәа хабжьара мазагы,
Изызбазеи исхәаз бақәшахәтшәа,
Аха арахь сыбхымкәа зынзагы?

Схы сықәыжыны афныҕа саахынхәыхуеит,
Сафуп сара араҕа абылра.
Аха усгы, газарами, сгәыгуеит,
Инытымшәеит сылапш бахтынра.

Издыруада, сцәажәоит нас гәаныла,
Бизыпшызар, ахкәажә, бара азәы?
Сцап усқан, ҕа мѡакы санылап,
Слылахәаша сықәтцып наҕ уатцәы.

Аха иҕам, иҕазам аҕакгы,
Инаццангы ибасхәо, ихатца,
Шьта быҕоуп, быҕоуп сахьцалкгы,
Ара сыҕа, сыҕа хараза.

Азәыр акридыруама сызражәы,
Сагьырҕазгы нас сара абра.
Быҕазааит, нас, быҕазааит, бахкәажәы,
Илашалааит назаза бахтынра!

Бымѡахытцышт зны аацынра бацны,
Баасҕаҕашт шыжык бшәахәаны.
Бызбоит цъара сытла бадацны,
Бѡатцкьоит бымцапшыны сымѡа аханы.

Бдыды-мацәысны ажәѡан бағалашт,
Быцсаатәха бызбап аашоны.
Блағырзны снапсыргәытца баншәалашт,
Бнасыхьзашт ма зны бқәыршаѡны!..

СѡЫЗЦӘА СЫЦНЫ ЗНЫ АШТА СААҢАЛЕИТ...

Сѡызцәа сыцны зны ашта сааҗалеит,
Дреигәыргәеит даараза саб, аха нас
Ғааитит, даасыхәаҗшны абасгьы зтаарала:
– Исзымдрит, изустцәада, баба, иахзааугаз?

– Исѡызцәоуп, – схәеит атакс, даамырцшыкәа,
Убасгьы нацыстеит сахьгылаз, сааччан:
– Смаҗра дтысуеит дҗалан азә сыкәа,
Аҗхәаҗа игылоу, уи азы думырцъан,

Сахьихәақәо ыкоуп, исзеигъхап хәа дхәыцуеит.
Деихалоит, деихытцуеит, сґаҗхәа дқьақьоит.
Егьи иахьа ма уатцәызны дысцәызуеит,
Ажра сзижуеит, иара даҗагоит.

– Аѡызцәа бзиақәа уцзаапеи, баба, –
Саб илаҗш нархиган дааччоит.
– Ацәҗа дырны ґеик ихасабуам
Ахҗатәи, санибо игәы еикәыччоит.

Стып дашьтоуп, икьалахьеит ицәа,
Зәыр дсаґазар, абри дегьсаґоуп.
Ижәлан дагоит аґәаґ ду хышхытцәан,
Аха ицәахырц даґуп, зегь акоуп...

Ус аума?
– Ус ауп! – Сѡызцәаґ аахәмаруеит.

Сажәә инаццан исхәәит җәә ажәәкәәк:
– Зык ант аҗыҗыи сәри хәитәруеит,
Сагахъан, урт самырхит җәәк.

Амца иақәлоит са сзы, иаҗахызар... –
Сышнеиуаз саатгылт сара абра.
– Акыр даҗсоуп, – ихәеит, – баба, аҗыза,
Аҗыза уишҗтал, иныж аихабра...

Арт зегъ уҗызцәан иҗалазар ашҗа –
Абзиа. Га думамкәә унхаргыи усырҗыон... –
Иҗсы җагәишъан. Хәихлафуан. Исхаштуам,
Дхалагылан уа сабгыи дыччон...

Аҗсеипш, ишҗеиуаз ахра илахаҳан,
Аҗҗа зымқәәцә уа иаахахеит...
Аҳаракырахъ иҗшуеит рыхқәә раҳан,
Аха ара шьюк аҗәәәә иҗахеит.

Срыцуп. Хшықәыц хәқәуп хара амәә,
Ахаҳәқәә хәҗқъан иҗалоит хланҗы.
Иқалап шьюкы ирбозар ишамуа,
Аха са схәҗцран сықам бзанҗы.

Шъәәә-шъәәәлә, ишсылымшо уаҳа,
Уанза сәәзәроуп. Хәипшызар сҗаххеит:
Аҗсеипш, ишҗеиуаз ахра илахаҳан
Аҗҗа зымқәәцә уа иаахахеит...

– Скарыжьуам усгы сықәхәан, –
Ихәан, дгылеит уи хара, –
Сара исусым, ағыгә-сыгәхәа
Рыхқәа еинырқьааит рызхара.

«Сара исусым», – амц анырхәо,
Шьоук ангылоу агәра го.
«Сара исусым», – уа уанхьырхәо,
Зыхәашьк са санадырго.

«Сара исусым», – адәы уцәхалар,
Аатра увахар цьара.
«Сара исусым», – азә дыбгалар,
‘Еазә дафызар ҳарцьара.

Дыпхәысзар – «Сара дсыпхәысым...»
Дхатцазар – «Са дсашьам...»
«Сара исусым», «Сара исусым»,
«Сара исусым», – есымша.

Дтахызааит, дфыزاز, дгәылаз,
Азәы дааицымхрааит бзантцы.
– Хара иахусым! – рхәеит иахьгылаз,
Зны, данаанахәа азы.

Ацлақәа рымахәқәа хахаза ажәѡан
Иаатцахеит, акәкәыхәа ирыцрыхо ацша.
Ғагалан сазхәыцуеит аамта сшаражәуа,
Ишагхо, ишагхо есааира сылша.

Схэыцуеит, макъана атцлақәа абақоу,
Азынра цааршәха раҭхьақәа ишьтоуп.
Адәы ицәхалеит рхала, еибаргәақәа,
Азынра ааиуеит. ҭагалангьы хьтоуп.

Мап, ирыздыруам аусқәа шыта ишцаша,
Урт анықоу, иахьықоугьы ароуп.
Анцәа идырааит уанза иназашоу,
Урт уажәнатәгы изеипшхызуа аапынроуп.

АҚӘАРШАҒЫ

Адгьыл ҕажәкуан, иалшомызт уаха,
Уи анақәа-арақәа ейқәыңцеит.
Җсы зхаз зегьы рсасақәа рахан,
Ажәған иатцапшуа игылазшәа збеит.

Ус ишнеиуаз ажәған еимаҳаит,
Апҭақәа аауан иббаза.
Адгьыл ҕажәкуан, иалшомызт уаха,
Ачхара хьцдит зынза...

Иаҕатәан шыта ажәған ашәыта,
Инатцакны идыдит, имацәыст.
Адунеиаҕ зегь җсеивгара рыҭо,
Апыққәхәа қәаршағьыкгы аакылст.

Еибаргәақәа, изышо иҗшымыз,
Рыҗсқәа ааивыргеит, цаны.
Ааишьа ацашьахеит, уи қәыршағьымыз,
Цәыкәбар-цәыкәбар зегьы ирыхъзаны.

Ахьта сара сцәа сантанацала,
Адуinei гәы азтамызшәа сымбеи.
Амла санаркны, цәгъала санхалеит,
Сгәы ахшәазшәа збеит зынза адуinei.

Бзиабарак мцаха зны исыцралан,
Адуinei еакала избеит, иаахәит.
Аха ишааз еипш уи анца ибналан,
Иахагь ахьта санаркит, слахәит...

Абзиа иацын ацэгъа, амц – аиаша,
Апстазаара зегъа ракака снарбеит.
Иахъа шыта иагъысхэоит: зынза ибашам,
Игэхыршэагам, игэхыршэагам адунеи!

Апстазаара сахэоит зегы арееиларц,
Иарцшзарц, еиднакыларц зегь цьарак.
Апстазаара сахэоит пхьака инеиларц,
Сапнагаларц үи даеа аапынрак.

Сара дысгәалашәоит шәарыцафшк, –
исхәарым уи ихъзи ижәлеи, –
Уахгы җынгы хабна дылан,
цсы зхаз зегы уа иниртәон.
Шьоуки ари рхы аарыхнахит,
ардәынакгы нхом хәа ижәлеит,

Ға шыоукыхгы, – дшәарыцаѡуп,
атцыс иаѡшәом, – ддырехәацәон.
Абна дылан иара дшылац,
ишәакъ харшалан, дшәарыцон,

Иахьа ахәхәахәа ара дхысуан,
уаха ахәхәахәа ана итиркъон.
Абгахәыцқәа иара дрытцан,
абгадуқәа иара дрытцан,
Лада дыкан, ҫада дыкан,
агеи ашьхеи еимиркъон.

Ус ишнеиуаз ишьтра ихылеит,
зәырҫы аагылт ршәақықәа нкылан,
Аибашьра калазшәа, аҕәҕәахәа
иахьа хәлаанза ахысыбжь гон.
Ашәарыцацәа ааспылеит
сара ашьыжь шаанза сгылан,
Ахәылбычеха сахьынтыцыз
еидарала ашәарахжь ааргон.

Агәы тыркъеит аҕсабара,
абнатоурақәа шәазызон,
Ахапы итаз ахапы итытцит,
зшьамхы иазымгаз ндыртцәеит.
Аб диҕыпшит аҕа дгылан,
иара убриггы шыта дшәарыцон,
Арахь алтцшьа уаха иақәшәом,
абна илаз наскьацәеит.

Мап, имцеит убас мацара,
азакәанггы араҕа мчы аман,
Азакәанггы араҕа мчы аман,
ишааиуаз даараза аҕарҕәҕеит.
Аха усқан ҕсаатә нхама,
бгахәычык абжыи шәахама?
Абна хырқәақәо инхама, –
ҳара хусқәагь еилахәеит.

Хымз ирықәуп, сара смаҭа
ардәынақәа ибарц ҳаицашьтоуп,
Ашәкәәҭада уи акраамҭа
ибап ҳәа сыҕазам ажьа.
Ардәынақәа ҭажьын ҳашҭа,
архыынақәа ҭажьын ҳашҭа,

Акәчарақәа реицш, ҳашҭа
иџуа иқәмыз урт, сашьа.
Ҥынчроуп. Абнаҭ абга уыуам,
ашьабысҭа усгьы иубашам.
Азоопарк ахь амџа ҳақәуп
хәыцгьы дугь ҳаццакцәаны.
Хреигәыргьоит шәарахи цсаатәи, –
ҳлакәушьап, мшәан, ҳашҭашоу, –
Хреигәыргьоит абна илаз,
шәакь мцала иныртәаны!

Сықәмызт сара зны абри адгьыл, аха насыцны
Сықәнагалт. Сыџшьапык срықәгьылт. Сгьацеит.
Адгьыл цшза, адгьыл кәымпыл иахьа сықәны,
Ицстатцаган хыхьынтә амра ду схацеит.

Схәыцуеит:
иҕазма зны убас еицш аамҭакгьы,
Абри адгьыл сықәымкәа, уи ацшзара сымбо?
Сызтаараха саацәыртцит,
иҕастоит зегьы ртакгьы,
Иҕоуп зхы снызҕьо, иҕоуп исынцо...

Сышьҭнахит, сакуп анапқәа сырныргьлан,
Сықәсуеит уи, адақәа иртаныҕкәо шыаны.

Снаңшы-ааңшуеит,
зегь збар сҕахуп сҕеынкылан, –
Сара арахь сықәнагаларан сығам ҕазны!

Ишқа, зынза уахау?!
Атаххәа схи иасуеит,
Сарҕыхоит, саргылоит зынза сеилыхха.

Арахь, иҕеыцхаҳараза, сханы ажәџан казказуеит,
Аетдәақәа гәеҕкаагаха еилаарцыруеит уаха.

Урт руаки сара сыхьзала иаттаршәуп ажәџан,
Сиетдәахә кыдуп схәоит саргы, сазыңшуеит.
Аха аамта иара убри аетдәагь аражәуеит,
Илкыдшәоит... Сгылоуп. Ахусухәа ишуеит

Ахара лақәакгы. Ҧаңхьа схи аасыргәыҕуеит:
Азә иетдәахә кыдшәеит, рыцха, ижжаза...
Исывсны инеиуашәа, аамтак сназыпшыхуеит,
Аха уи сагоит, саргы сагоит, агаза.

Издыруеит,
издырырц сҕахым, аха издыруеит
Абри адгьыл аҕны сшығамло уатцәы.
Сгәы кылнатцәоит, схи кылнатцәоит,
саруазыруеит,
Саханаргьежьюеит уи иахьа атцәы.

Уаха сарцәом, уатцәгы тынч саргылом...
«Уатцәы»! Ҧаңхьа – «Уатцәы»!
Сара истәзам.
Аха сгәы тагылом,
агәра сызгом зегьрыла,
Сҕалома хәа абри адгьыл аҕны зны зынза!

Исымбазакәә,
Мшәән, абастәкья аамта цама:
Схәыцкәә ракәым, смаҭацәә ирызхаит!
Сышлазеит убама, аха егьамам –
Сықәлак жәаха пхәыс дшааигаз саҳаит.

Сыҕоуп, ааи, макьана схаха-чахартә,
Саәеырбарггы цәгьа избазом маза.
Ачара сзахатәашам, цәсеипш, ҭаха,
Аха аныкәара сакәымтыц уахь зынза.

Икәло калап, уеизггы узахыңом.
Амала, сажәызар сара шьта,
Исхәало закәызеи, мшәән, сыбхыбаан?!
Истаху закәызеи сара еиҭа?!

Ибашоуп барггы ибхәало бажәызшәә,
Ажәтыс еипш, сааигәа бңырңырлап!
Барггы сарггы, сгәы иснаҭоит усшәә,
Хмаҭа ичараҕ хдыркәашар калап!

Бзиабароуп, ацстазаара сгәы ахәо,
Зегь сылшо, зегь сымчны сзырбаз.
Сҕаңхьа арҭашкәә еилаҭәеит агәгәахәә,
Ашәә хаак ахыҭ адунеи ду убас.

Цьарак сакуамызт. Салацшт аныхәә,
Ацстазаара аныхәә, ирзеипшыз зеггы.
Анцәа сиҳәар сҭахын ауаа рзыхәә
Ашықәсқәа мҭасларц абас даҕа зқыи.

Инымтээр сҥахын бареи сареи хныхэа,
Ибдыруеит, схеипш быгэра згон.
Аха ххан лаша шышьазаап ашышьыхэа,
Ххан лаша шнеиуа иахцэыбгон.

«Бсыцзар, абраҕагь егысыхьзом», –
Схэыцуан, саҕын ахжыара.
Избахьоу бакэзам, бгэыбзыгзам,
Иафуп хара ххан ашышьара.

Ихахьзеи хэа, ашэқэа неимысцаан,
Сындэылтцзар иаша адэахы,
Ихатцэон хфыцьегь, ацхэызба,
Хақэган хагарц уи азгьы.

Алакэаф еипш, цхыраарак сахэон,
Исҥахын бара беиқэсырхар,
Санаахьацш, стэазаап еиҥахэан:
Бысцэызит, иҕам бхабар!..

Бара исыжэыбтцаз згьызаап,
Еилагьежьюа, еилаҕео иаауаз.
Сақэшэеит, саниеит уи афыза,
Исхэоит ауп уажэ схыдаха суаз.

Исхэоит сшынбыжьыз мариала,
Ахьта сшакыз – сышлахэыз,
Зынза сыззыпшымыз жэеинраалан
Нас ҩацхьа арахь бышхынхэыз.

Быказ – азыхэашьқэа срыруеит,
Быказ – сыббап сыхраха.
Быбзиабаразар – быздыруеит,
Сҥахозар – баразэк сегьтарха!

Ҳабжъара
Ашьхақәа збом ицыџцыџуа,
Ҳабжъара
Амшынқәа табылгьо иҭаиам.
Иҕалазеи, нас, уаҳа ҳаигәныџуам,
Еиниашъа ҳмоуит уаҳа, иауам.

Сажәа лыңшаахқәа
Наҕ иалазт аҳауа,
Бара ибхәогъ аңша иснамырҳаит.
Иаҳа аҳара здыда, нас, ҳауа,
Ҳшеишьтаз, ҳаинымио, иахъанзагъы ҳааит!

Наҕ-ааҕ ҳаибаргоит башаза анызба,
Иҳахъзеи,
Еиниашъакгъы ҳамамзаап, ҳаи!
Уи агәра згеит, ишеицыз анызба
Сара сычкәыни бара быңҳаи!..

Мџамш! Исхәозеи уаҳа,
Ҳалгеит иахҳәаша хҳәан.
Быхцәы жәпа сахәәет исҕаҳан,
Адәыгбагъы дәықәлеит ихәҳәан.

Мџамш! Издыруеит, издыруеит,
Иҳәатәыз хәамкәа ишынхаз.
Лағырзушәа цәыкәбарқәак цырцыруеит,
Иазхаз, нас, сбыхәоит, иазхаз.

Мџамш! Адәыгба багароуп.
Нахъхы, бара бымџа аханза,

Ибзыпшу уаѡцас агәра игароуп
Сшыкамыз абрака зынза.

Сгәы иснаѡит даараза хаипшушәа,
Ихатцасны цәкәырпак еилашуеит.
Ажәѡан аґы амаалықыцәа пшушәа,
Уахь ҳахкәа раҳан ҳапшуеит.

Иаҳнаѡзеи усгьы ҳара ажәѡан,
Ҳзыкәгәыгшаз дҳамоума уа нцәа?
Адгьыл ҳаргәаґуан, ҳшыагьы ажәуан,
Ҳныласуа ҳцон аҳәынцәа.

Ишьтан ҳара ҳґапҳьа итыжаан,
Ихиан ҳара ҳзыхәан жрақәак.
Арака апсґазаара тышан,
Ҳапырцыр ҳтахын, аха иааг,

Ацьнышцәа ҳамѡа иангылан,
Уи атышахь ҳашцаша ҳдырбон.
Ҳхьатцыр, наґ-ааґ ҳааиґагылон,
Ацьнышыцәа анаххырц ҳақәпон.

Ианаму, ҳаацәырцит ҳацьнышцәан,
Ҳдәықәлеит дара ирапганы.
Ҳгәамхара ртыхәа аназпымцәа,
Ҳаипырцроуп еитах ҳаилганы.

Ажрақәа штыжаац итыжаауап,
Илашьцаза атышагь ґатәоуп.
Ацьнышцәа ҳрылан ҳзыпсышам,
Ҳхынхәит, ҳзышыґоу ҳара ҳтәоуп.

Башагъ ҳапшуеит, нас, цәѡанцәыѡа,
Иахцәызыз, ҳзышьѡугъы закәи?
Ажәѡанаѣ амаалықъ дыѡам,
Адгъылаѣ дыѡамзар уи.

УАЦӘТӘИ АМШ САЗЫЦШНЫ

Ианбыкәу уатцәтәи амш саназыцшымыз?
Сыпшын – сантәазгъы иаха сгәи цаны.
Иргәырғьаган, игәытқьаган – сымшқәа еипшымызт,
Аха урт зегъ сара истәын, цаны...

Санхәыңыз зны амѡадуахъ сыпшуа сгылан,
Сгылан ѣыѡцас ҳашта сшытқьара.
Абар, избоит арантә, уи снаныххылан,
Пҳьа сѣынасхоит – сеидру сзынқьара.

Сапҳьа иѡаз цкәынран, аапынрамыз,
Сыццакцәозар – ссирқәак сырзыпшын.
Аха сназыкәгылаз нас кәарамыз,
Аеитцыхны сапҳьа ишьтан амшын.

Рапҳьа уи анызбаз игазѣазуан,
Инахәы-аахәуа тынч атра итәиан.
Аха итцысны нас гәгәала апша асуан,
Ацәкәырпқақәа шытыцны арахъ иаауан.

Исхәаргъы иззаргъы, урт са сзы игәытқьаган, –
Инықәхауан сапҳьа ишәахха, ихәаш-хәаша.
Ацәа итәызон усқан, иашан, ага,
Аәазеикәымкит краамтагъ ара апша.

Псҗазааран амшын ахы снардырит,
Изныкымкәа сҗапҳьа уи цәкәырҗеит.
Изныкымкәа анахьгъы арахьгъы сырит,
Сархәыцит уи, саргәыгит, иснарбеит

Апсҗазаара ахаан ишнымтәо, амра шгыло,
Уи иахьа иташәаргыи ишташәара.
Ус анакәха, сымѡа еиҗа снангылоит,
Иарбан сара сымѡаҕ сзыцәшәара!..

Апхынра саңылоит, сааңынра наскьаган,
Иластҗаз җарҗаруеит, уи срашәоит.
Сҗәит, сеинылеит, сымшқәа гәазырхагоуп,
Ус бығь ѡеижьқәак атдлақәа ирҕышәшәоит.

Сышәхымс иаалагылеит шыҗа тагалан,
Ибжьоузеи нас – азынра ааигәахоит.
Иааиуа амшқәа сырзыңшуеит еакала,
Идыршәыи алапкьеиңш җәара скақәхоит.

Ихьанҗаза ажәѡан аңҗа хылоит,
Қәоума акы аҕаанахоит уажәы...
Нас-нас сара ңша тәытдәык саңылоит,
Сымѡа шиашоу илгоуп асыршәы.

Азынрагь наскьоит ус, ашьха ихытцуеит,
Сгәырҕо са саңылоит еа ааңынрак...
Сышыҗахьҕа инхаз сеитҗарызхәыцуеит,
Саңхьаҕа иаацәыртцуеит шә-зтҗаарак.

Исзыҕатҗо җыышшоит урт рҗакгыи,
Иаҗа еиҕу амѡа сназыңшуеит.
Исылыңсауеит сшааиуаз сара дакгыи,
Схәыцрақәа мшынха иааилашуеит.

Иаңсам – ицаз амшқәа ирыласырзуеит,
Инаскьазгоит мыткәмак рызхәаны.
Сыңсҗазаараҕ нас цәахәак аацәыртцуеит,
Уаѡытәыѡса ихы иҗамшәац цәахәаны.

Сыңшуп. Уи ңхьа снанагоит, саргәыҕуеит,
Цыңх исыгхаз снарҕатҗоит сынтәа.

Нахьхьи хара аарлагь снахьыңшыхуеит
Есааира арахь иааскьацэо сцыхэтэа.

Уажэақэеи уашэақэеи схырхуеит,
Саңсшэа иахагьы исгэадырқхоит.
Арахь ашэқэы уагьанырхуеит,
Шьюук ухьз еснагь идырххоит.

Уи усым. Ағыц иағагылоит,
Абзиа азэыршы иркэахауеит.
Аха ажэақэа зтэу инарцылоит,
Рашэагь хааза ирахауеит.

Унеиуам иумхэаша рыцхэо,
Амацаз инухам улша.
Аңь ду ахаангьы иазытцхэом
Иасыр, ейтасыргьы аңша.

Суцлан, хэыцраха исысуеит,
Иқаз, иқало збоит.
Ашьхара шыкоу имацэысуеит,
Агақа арахь ицэқэырқхоит.

Ублақэа уи амацэыс ашьта
Рыххалоит – амш еихыкказ.
Уашэа шыақакгьы снанашьтуам,
Ишьтыцуеит уи цэқэырқатас.

Уа иутэу, иаңсоу нықэашэала
Уааиуеит, иутэым узцом.
Даеазэы ифала уманшэалам,
Даеазэы имфала узцом.

Ажәлар иаңсоу акгы дырзуам.
Лағырзызаит, ргәтца итәшәп.
Абри адгыл зны уанаңырцуа
Иазныжь дача ажәак, дача ашәак.

– Шәышңакоу, сцаауеит, уара, уа сара сыда?
Ицаауама, амра шәхаңхома ихааза?
Акәтағ былгьома? Инхада? Иңсыда?
Акгы ыҕаму уа сара сышьтахь зынза?

– Зны ицаауеит, ифыртынха аңша асуеит,
Итақыңқыңыртә ңсы зхоу зеггы рцәа.
Амш еилгоуп зны, ажәған казказуеит,
Җшубац, ҳақәуп адәы ҳғәыргьатцәа.

– Ишңеизыҕоу уа агәылеи агәылеи?
Афыза изы афыза дразума есымша?
Ианеилало ыҕоума урт хыла-гәыла?
Ацәы ыршо дрылоума агәымха, алахша?

– Ишьтибахуеит шуҳәо, зны инеиҕагылоит,
Агәылеи агәылеи шнеиуа еицәынхом.
Аифызцәағ раҳәақәа тыхны инеижәылоит...
Җшубац, макьана ҳхы таҳархом.

– Аҳәса – сара адгыл исзықәыз лашаран,
Сдырпырхьан, сылажыны ицон аҳәынцәа.
Изеиңшроузеи иахьа? Изеиңшроузеи рыхшара?
Рылтшьяғ зысмоузеи, сымшқәа анынцәа?

– Ассирқәа цәырцуеит, рбара гәазырҳагоуп,
Зны уңсы тырхуеит, итарцоит уңсы.

Ирыхшаз рымѡагы убас ала инагоуп....
Ишубац, ишыѡаз инхоит иахъазы.

– Адгъыл аныѡыѡшра, аныѡэлара ныѡэан,
Рыцѡаран назаза уи ныѡыны аѡара.
Ѣсгарѡоу, гѡаѡроу уа шыоук рзыѡэа?
Ргѡы аѡэо, иасны иаѡума анхара?

– Ишубац, гѡаѡ-ѡѡаѡра нѡѡом шыоук рзыѡэа,
Аха ѡсы зѡоу зегь ирѡэо аѡоуп:
Адгъыл аныѡыѡшра, аныѡэлара ныѡэоуп,
Назаза аныѡырагы инымѡѡо гѡѡоуп...

СААѢАГЫЛТ ХРАѢАС

Сааѡѡеит, уара, ѡынѡажѡагы сырѡысны,
Ѣынѡажѡеижѡаба сааѡагылт храѡас.
Саашѡаѡеит абраѡа ак сгѡы ардысны,
Саашѡеит сара, аиашами, хѡыѡѡас.

Сѡаргыы ѡѡгыа избом аранѡѡи схѡѡѡны,
Аха, уабаѡо, аѡѡаѡѡа ѡарбѡоуп.
Сѡазар хѡа сшѡоит зынза сыбѡѡазны,
Мѡа затѡык ахра ду иаѡѡоуп.

Уи саамѡахеит азныѡазгыы схала.
Сѡынасѡахеит нас схы агѡра ганы.
Сѡынѡажѡеижѡаба – сыхра ду – сѡаѡалоит,
Исыѡѡарѡѡагыы сшѡахеит ибганы.

Хара амѡан аѡѡѡазаара хѡагѡышыон:
Шыоук аныѡэа рхыргон, шыоук – аазаб.

Сара сымшқәак даара иашагәышһан,
Аха уи уареи сареи иаазап.

Иаххәарым, аңстазаара, сышкаһаз,
Сышгылазгы ашәыта сынтцаны.
Нак хара дсыргылазеит сыңсцаәха,
Дааиуеит уи иахһанза иңсы заны.

Сара уара суқәныхәоит сәагылан,
Ухазгалоит, бирактас удсырбоит.
Уеилагәежһуа, умшынха зны успылан,
Уааиуеит иара усгы, уцәкәырпоит.

Амһан, аңхәыс леиңш, зны супсаһуан,
Ға шһоуки урғаччон, аха нас
Сыргәыбзыға уғааухон, уи сыхнаһуан,
Сылабжышқәа ҟхаддылон хәыцтас.

Гәашә дуқәак леидужһлон агәарахәа,
Саавахон аґенышыбжһон аган.
Сматанеиуа, уцхыраарак сахәон,
Сананыршәлаз, санаңһуаз удырган.

Исыздыруам, иашан, излаулшаз,
Исхаурштит уи уара ашьтахы,
Аңстазаара, ахьеиңш исызгәылшәаз,
Аңстазаара, исзызшоз сара ахы.

Пхәака иаауго арбан сара сзыхәа?
Зегь сүтома, исымухуоу зегы?
Уныхәаз, схәоит,
зкһынтәгы уара уныхәаз,
Уныхәаз, схәоит, Аңстазаара, уеизгы!

АСЫРШӘЫ

Апоема

...Адәы саақәхахит сара нас суазыруа, –
Дгғыли жәәани срыбжәхеит срыцәшәо:
Ажәәан иалахын алаҳәәқәа ҕыруа,
Адгғыл шытан абылфәы ахышәшәо...

Исабаха сылагылан шыамхахыы ахәа,
Иара ажәәангғы хәа-ңштәын иахәа.
Исыздыруамызт адгғыл шыта сызлахәоз, –
Амца зхысхәаз, аццышә иагахәаз.

Ҙыара ңлакгғы нымхеит ма машәыршәа, –
Схы знысҕыаша, схала санынха.
Зынза сшәомызт сара шыта сыңсыр хәа, –
Адунеи зегь шытан иқбаңтаха...

Сцәырҳаны сааңшызар, – амра гылон,
Игәыбзыгын, ихаан уи ашәахәа.
Сааигәа ңыара аңсуа гара гылан,
Смаңа хәычы дыңәан дҕахәхәа...

Саңхәа ицәырцуан иаңтәи амш гәҕкәага,
Иңшәаазшәа збеит ажәәан алақта.
Иамуит сыбла хызвар, сыесырдагәар,
Схәыңра азы-мшын слалашәеит еиңа.

I

Аҕа дааины Ҙсхәы ақыта даалагылон,
Аибашыра амца хгәыңдашт ааигәаза.
Аеага зкызгғы цеит уахь абңыар нкылан,
Ахәса аәны иааххәлеит иууаза.

Хара ҳакэын изырцэажэоз шыта ахабла,
Храцэаащын, аха ҳазегь ххэыцқэахеит.
Ғафкра-цэгъан, рыцҳаран ихгылаз ҳабла,
Аха ххэыцқэан – ахэмарра ҳтаххеит.

Иҳалшоз ала акы хнахон, акы ҳаахон,
Адуцэа реипш, ҳаицлабуан, зны ҳаисон.
Аха ианааҳау ҳара ахэмарра аха,
Ҳаибарыщны адэҳэыпш афны ҳаизон.

Ҳахэмаррагыи хэмаррас иалаз аҳа!
Ҳаибашьюан ҳа ҳтэала ҳаешаны.
Азэ далаагон ачықъра, инапқэа раҳа,
Шэақъцас лаба дуқэакгыи цшааны.

Илаигэыдахтзон уи алажэ афэфахэа.
Ҳнибартцэо ҳнеилалон ҳара нас...
Ахы иқэшэахын, ацхыраара азэ даҳэон,
«Цҳьафа!» ҳэа азэгъыи фитуан хатцатас.

Аибашьяра ааскьахьан араҳь Цсхэынза,
Ааигэаза, Афэа, бомбақэак пжэахьан.
Ҳара ҳтэала арафа аға даххэынчон,
Акырынтэ ҳара аиааирагь аагахьан.

Ҳабжыууааит ҳара Ҷенак агэарабжьяра,
Ахэыцқэа зегь ҳдэықэлеит ҳаиханы,
Ҳнадҳалазшэа ҳашнеиуазгыи абаагэара,
Адэҳэыпш афадхья ҳаақэахеит ҳшанханы.

Ауразоуроу зегь шытан арафа итыжаа, –
Рхы имфахо табиа дук ржуан.
Итаулан, уи ҳа ҳзыҳэа итышан,
Аха усгыи ҳгыланы ҳтапшуан...

Апхзы рфашы аҳэса иркын ажыга,
Ацыркант зфьозгыи, абар, ихэсан.

Дшыкоу моашыо ааигэа ихэра ихыган,
Хатцак дрылан урт, убригь дцыркыуан.

Аус руан игеакуа, цсааитакрада,
Ирдырхагамхо – рѣархаргыы си кѣеи.
Ахаблауааг рыдеизалт – изтѣада! –
Ахаблауаа – ахѣсеи ахѣычкѣеи.

Такәажәык уа, илысызшәа адабла,
Лхаҕы ыреицаҕыашәа акы лхәон.
– Ишәымбазаци шәара уаха атабаи?! –
Дцыркыпуга ахатца арахь дааскьон.

Азтаара атак җамтакәә наҗ иилиыцуан, –
Аҗаблауаа рускәә рахь ицеит.
Аухантәарак сара абри сазхәыцуан,
Самырцәазеит – гәәҗран исыхьзеит.

«Ус анакәха...» – рхәон анаҕа-араҕа,
Ражәа иара уаҕа иааҕахтэон.
«Ус анакәха...» Сара ари саргәакуан,
Ахаблауаа ари гәаныла иархәацэон.

Атабиа хәа ажра дузза тыжаа,
Ржыгақәа шытыхны ахәса анца,
Хайтәнеины хтапшуан хара «атыша»,
Ажәакгы азәы ихәомызт уа зынза.

Ахысыбжықәа шгац игон шьхатәыла,
Излархәоз ала, уақа аихаза тәон.
Дахьцалак дладырсуа ибоу шьамхыла,
Ага дхьатцуан, ахысыбжықәагь еикәтәон.

Шьта иаха аңсы аалалеит ақыта,
Харт хәмарраха ихасит, ччараха.
Аха аҗабиа хыцуамызт җа хабла,
Дамығны үи хзыниҗыызшәа аҗа.

Нахьхы амца акын макьана аҕҕаҕа,
Абьар ркын макьана еимларгәҕа.
Аҕаанахеит зны ақәа ара ахаҕаҕа,
Итәит аҕабиагь зыла ихыхәхәа.

Абыржәы акәын, иашан, уи антышаз,
Хаахықәтәалеит наҕ-ааҕгы хәешаны.
Дхархәазон, дырхәызшәа, азәы дзышо,
Хабналон наҕ, хааталон хаикәшаны.

Еибашьран, хашҕахәмаррыз, нас, уаха!
Ихәмарразаргь, аибашьра еибашьроуп.
Машәыршәа сара ҕенак аҕабиа сҕахаит.
Иахьа исылшо исыхьыз ахәароуп.

Ускан сара ак сылшогьы сабаказ, –
Сагьреитцбын хәа сыҕоуп, – схәыццәазан.
Исгәалашәоит, иаасхаххит игәаҕуа,
Аха сара, ахаҕа еицш схьанҕаза,

Азныказ атыша сылзаакәкәалеит,
Еибархьыусыууа хыхь иқәхеит ахәыцқәа.
Смадагь-мадашәо хыхь сыҕхәлеит,
Аха имааит зынзаскгы урт рыгәқәа.

«Уа-а», – сымшын сара, «ма-а», – сымшын,
Ахәыцқәа шәан, испырҕьон, игьежьуан.
Сҕаҕхәлеиуа саларшәын азы-мшын,
Аҕенышыбжьон сара уи сашьуан...

Сыцс иацшәмахах аҕәылапҕхәыс иахьанзагь
Лыцсы тоуп – илгәалашәоит зегьы.
Исыхҕьоит иахьанза сарггы амца,
Абасҕаамҕа мҕасны ианцагьы.

Ишьтоуп уи аҕабиа сапхьа иҕыжаан,
Сылапш иара уахь ҕапхьа исырхеит.

Аибашьра исзажын иара тышан,
Аха, насыңны, машәыршәә сеиқәдырхеит.

Сара сеиқәхеит, саламшәеит сара амца,
Аха усқан, ианкатәоз ашьа,
Дтахагәышьеит уара уаб Москва амцан,
Курск ихъзеит ахызатә са сашья.

Ихавгашәә игахын хара ашьамәә –
Ишиашаз аға итыфрахь иара цон,
Арахь сышьхатәыла ишамац иаман
Агәырәеи ахьяаи – урт азон.

Еибашьран, о, рыцхаран аракагы!
Ашьха қыта салаңшуеит, абар.
Дарбан амәә иқәу игәак-гәакүа?
Дарбан зынза икамгы зхабар?

II

Ғаха-ғымтрак ахатәоуп ағаәә,
Угәы тырзызо иасуа цша цәытәуп.
Адунеи алымха цыгәоуп, ак таәуам,
Иахыргазшәә, ақыта зегь тацәуп.

Нахьхьи хара аарла аләатәә әеиуеит,
Ажәәан иаатцагылоит ихәхәәза.
Ус анакәха, цсыцк цъара илеиәеиуеит,
Нахьхьи цъара, ақыта аханза...

Амәә иқәу имәә цәгья даркареит,
Ишьамхқәә лаитцааит уи уажәы.
Дныгәнысуа дахьнырыз ааигәә акәара,
Днылатәеит дымчыдаха асыршәы.

Хыхь, иаңхьака, дыздыңшыло наароуп,
Дынхытцроуп, иңсы ааитак, ҕа хэык.
Деигэыргъеит, ибан ардэынак, даара –
Иҕыкэҕыкэуа иаақэтэеит уи махэык.

Абра ҕара итагылоуп азлагара,
Иааигэамзаргы акэхап – ашьтыбжь гом;
Ма атцаа иахэынчазаап акэара,
Ишылагац еипш, ахухэа илагом.

Анцэа иакэхап ара иҕоу здырша,
Ишэазама, аҕааа аңсы азеит.
Ҕсы зхоу уаф диңымлазеит машэыршэа,
Ҕсышэак иара абранза имахэзеит.

Икалазеи, иара иеипш дцыркыңуа,
Ма азэ даацэыртцыр...
Илыкэшэзеи иахэшья?
Адырра литахьан, дкыпшэыпуа
Диңылара ҕыишьон Азфыбжьа.

Аамтацэҕья итагылоуп уажэ ақытаҕ –
Атэыла зегь гэаҕеит – еибашьроуп.
Иара ибжа имхуп, дызтахыда,
Изынхаз ҕхьака аарла агэагэароуп.

Иаха-иаха ахэыцра дтанагалоит,
Иаха-иаха ихэыцрақэа гэгэахоит.
Ҕара дрыткэоит уи, ҕара дыбналоит,
Асгы абас ипуеит ҕара, деихоит.

Еилахэашьза иаңхья зиаск дзыруам,
Еилаханто аңтақэа ихатэоуп.
Ҕлак амтан нас дышьтан дуазыруа,
Дыызхэыцуагы убрантэ ицара атэоуп.

Игәлалашәоит, днаргон итцагылан,
Днаргон аңсцәа рахь дыпхьазаны.
Аңсра ахаҗа алакҗа дхыпшылон
Абри ашыҗахьгы акырынтә уи, цаны.

Днепр иныруан, җенак абомба дажит,
Анцәа идырааит нас уи дызланхаз,
Еилаҗәыбаса илеиуан хани бааши,
Дызлалтцрыз, нас, амца дызлахаз?

Мцакы далцдыр, дназлашәоз җеа мцамыз,
Иңсы ахьнырхала иааигон ацаха.
Ибон, ибон, уи алтшыа имазамайт..
Иапхьа уажә зегь ыытҗьон имцаха.

Дагыныҗәаңшит уи ахәышҗаара амца,
Дынхыцызшәа дааҗалеит рышәхымс.
Уи аңхара иныруазаап иахьанза,
Ихы иҗазгы уи акәын иара хымз.

Агоспиталь. Хымз дузза – аиартә.
«Сыбҗа ңцәазшәа, абра сышыҗахәҗеит.
Иҗазами шәартә?..» Аха шәартас
Иҗаз иара иакәын. Абра интәеит

Аибашьра ду иадхәалаз ихтысқәа.
«Аҗныҗа...» – рхәеит уи дангыла, җенак.
Дшыҗалазгы хәашьа сзәтом усқан:
Мап, дымгәыргәеит, дымгәыргәзеит зынзак.

Дышхамлара здыруан уи цәәантәыҗа,
Амтәыжәәқәа иоурашәа сҗамлеит,
Аха, иага умхәан, уи «Аҗныҗа...»
Дахьтәаз иара уаҗа даашьақәхеит.

«Иамазами, – дразцааит, – уаҗа ңсыхәа?
Иҗазами, – дрыхәеит, – аҗеа мәәк?..»

Игәы айбашьрахь, ифызцәа рахь ианиха,
Дааилышшама, идыржәит з-фамѡак.

Дныкәарашәа ибеит уи, даадырныкәан,
Ифызцәа днарапызозшәа ихатә,
Аха ируам, ихы дырхеит аѡныка.
«Аѡныка», – рхәеит идгылаз еиҭа.

Аѡныка анакәха, игатәым, нас, аамҭа,
Аѡныка анакәха, абзиала хәаны,
Дымпшыкәа адәыгба дтәлеит уи ашамҭаз,
Иара дәықәлеит артәаахәа ихәхәаны.

Амѡа дықәхеит. Шака? ѡаха, хаха...
Ихәыцрақәа есааира еилаҭаҭоит.
Ацәа иқәхәан, дахьиоу ихы дызѡахом,
Ихьшәашәаза арахьгы аҭша индоит.

Деиҭаеҳәаҭшуеит уи ахәшҭаара амца,
Игәыҭашуеит уи зынза ихааза.
Адунеиаҭ уажә акы даргәамҭуам,
Ихьаам, акы ицрыхазом зынза.

Длырҭыхар хәа дшәазшәа, диҭырхагам,
Дыеҳәаҭшуеит ларгы аеҳәа лычезаны.
Аҭша аатҭра иавоуп аеырхаган,
Хьҭоуп, аха хьҭа ыказам, цаны,

Арака, амца ахьеикәу уажә агәгәахәа,
Арака, ихәычра агара ахьдыртцысуаз.
Иуазхәода шака жәабжь еиҭахәоу,
Шака лакә арака иуахауаз...

Иабагеи, нас, урт зегь? Икам, изуп,
Аҭх-лашә акәа иҭаршәны иагахьеит.
Ацәа иқәхәан, уи дызлымҭуа пхызуп,
Арахь, абар, аҭаа деикәанархәхьеит,

Иҗыркыакъан даҗаршәуп ашьха наара.
Аҗаа дагәоуп, уи уаҗгы дибом.
«Уарбан, уара?» – ус иахәхит зцаарак,
Аха игәи ихшыҗи еилдыргом

Иара иҗнытәи иртәху, дахыҗкоу,
Дахынтәауа, арантәи ма дахьцо.
Ус ажәак дарҗыхоит уи – «Аҗныҗа» –
Иблақәагъ аахитуеит дмыццакзо;

Агылара илшом уи макъана –
Дахыныҗәи аз асы дышьтанаршәит.
– Ари уара уоума, мшәан, Арсана?!
– Ахра! – ихәан... Наҗ-ааҗгы иаиҗаңшит.

«Арсана, злыҗха ҳаура, уара, Арсана,
Аарлаҳәа адәи иҗәыз игәагәо...»
Ахра иихәо издыруамызт макъана,
Дыҗамызт Арсанагъ иҗы еилго...

Амәа инықәлеит аҗыҗагъ нас аҗаахь,
Ақыта ахышьтаз, ашьха ашьапахы.
Итаңшуан акраамта җымт агәаа,
Асыршәи илагылан шьамхахы.

Агәырәа цәгъа алыҗуан урт ражәа,
Аха Арсана ихәомызт, акы изон.
Дааҗымтзакәа Ахра дцәажәон, дцәажәон,
Дцаауан уажәи-уажә. Ус ицон.

Инагәыдыҗшылт ус дара аҗсуа кәасқъа,
Интаңшит дара ахьа җны алакта.
Иага қәа асхьан, уи иага җша аҗасхьан,
Аха игылан ус, ишгылац, иара еиҗа.

Иагәытдаку җытқ изцар еибгала...
Абра иаиуан Арсана даашьақәхеит.

– Истахымызт ашта ас уталар...
Аха уан... Уи зеггы дхапхеит...
Ашта дныкәлеит Ахра игәы даатасуа.
Иахәшьа арахь дипылеит уа дыхәхәо...
Ари амш сара сзыхәа имфасуам,
Ихәатәуггы арака зеггы сызхәом.

Схәычын. Сындәылкәеит. Исхәо, изуа
Сзымдыруа наф, агәыларахь, сыпшуан.
Ашта дыкәын Ахра уа дкыызкызуа,
Игәастазггы –
аарла днеиуан уи, дцыркыуан.

Ашьапы икәгылеит нас арака ахабла,
Җыц ацсра калазшәа аәнаҗағы.
Хтанарпшуамызт иаххагылаз ажәәан абла,
Иазыхтуамызт уаха уи ахағы.

Исхамыштырц абцъартцас ражәа сытан,
Иеизаз җәа дунеикгы сыдмырбеи.
Шәипхыыз зегь наишьтарцон акытан
Еибашьрала еикәызгаз ани җеи.

III

Ашәкәы лоуан: «Шыри, быҗба сҗанда,
Игәхәаа скраны сыказма аҗа!..»
Ари дахыччон, лгәы пшаауан Асҗанда,
Даҗаатәалон уи лхы лгәырфаха.

Дхәыпызыпуа хәыцра гәартак дрылан,
Урт акаҗеипш иааины иаалхаҗон.
Зеггы иреигыыз дааины лапхәа дгылан,
Зеггы иреигыыз лааигәара дылбон.

Д'еырца-еырцо арахь ашта д'талон,
Дымѡахыцуан дара рахь сасра.
Ускан иара нахьхьи амца далан,
Алак'та д'тацшыртѡ иааигѡазан ацсра.

Илмахаит уи дшырхѡыз Днепр ахыкѡан,
Ицсы аарлахаѡа ишызхигаз зны Дон.
Исалам шѡкѡѡа арахь амѡа икѡын,
Урт' анлоулак, мацк лгѡы лырдон.

Атцх еикѡара ахажьын ара аѡаѡа,
Уи иалыцхан ихы-иѡы лашон.
Ицарыхѡцѡаза цѡара ибжьи аѡаѡуан,
Гѡыграла иара абри атцх лыршон.

Ѣацхѡа иааѡуан: «Шѡыри, быгба станда,
Игѡхѡаа скраны сыказма ага!..»
Ари дахыччон, лгѡы цшаауан Астанда,
Дагѡаатѡалон уи лхы лгѡырѡаха.

Иатцазамызт шыта лдунеигѡы хаара,
Дахьнышыталоз уи днахауан, даахауан.
Илызхомызт адунеиаѡ азѡы ицхара,
Адуanei дуззаѡ лымала длахауан.

Хыбрас ажѡѡан иман иара ускан,
Адгьыл аза дыкѡиан иршалон.
Ицстыхган ускан зынза аускѡа,
Еилагѡежѡуа, асытѡхаѡеипш, цхѡака ицон.

Ирхѡаз, аха ирзымгаз аз а'таца
Дзалцуамызт атцх-лашѡ ууаза.
Иара, Курск инеиуан еипш, длѡыбжѡазит,
Ицѡгѡахеит, аалгѡахѡит, слахьынц'а!

Ахра избахә ааџуан уарла-шәарла –
Хымз рахьтә абас зны, ианеихаха,
Ашәкәы еицарса има Арсана дгәарлон,
Арсана-ауаџызатә, дааҗсаха.

Ауаџызатә – уи зынза дуаџыбжан,
Иахьнырхалан иааигон иҗсы ахац.
Анаара днаҗылбаар, уи есымша
Дыџ дигьылон, днаидкьангы дымцац.

Иналирkit хәа шәкәы еицарсак ахала.
«Ишҗа, базыҗшума, нас, җеакгы?!» –
Ируа, ирхәо рзымдыруа иааидхалон,
Аха ибон, дыҗшын лара уеизгы.

«Астәнда хәыч, бара абзиа збаша,
Ашәкәы аџыха рymoума, еибашьроуп,
Аха еиқәыбцоит бара былахь баша.
Уатәгы даҗеак боуеит, зегь акоуп...»

Уатәы захьзыз Арсана аиартә даман,
Азытәкьа изыржәуа димамкәа, дзатәза.
Игәы бжьысхьан, иамамызт ак аҗама,
Ихьтәкьагы иҗахьмызт уи зынза,

Аха гәыҗрак иханы даргылон,
Җшьаала агәашә шыҗазгы днеихон.
Ишәыра шыҗыхны имџа еиҗа днангылон,
Дгәыҗшаа-хыҗшаа ашәкәы еицарсақәа игон.

Ахәы акәаҗра даақәгылон Астәнда, –
Ашәкәы еицарса аауазар хәа дыҗшын.
Ишанда, лхәон, ихәланда, лхәон, ишанда...
Зны ақәа леиуан, зны амрагь лхашын.

Ааҗын цеит, аҗхын цеит, тагалан
Абыҗ џеиҗьқәа леиуан иҗышәшәа.

Дкәәџа агәшәәџ уи дыңшын лхала.
Амза гылон – амра антәшәә.

Аеныкәнакит ус аџаа азын.
Атх-лашәкәә иаразнак иауцәахеит.
Ихымкәазо уи ақәа ацын, уи асы ацын,
Адәахьеипш әәнутқагы ихьтахеит.

Амџы ылызхуа дықазам ахатца.
Аәны иаага иуоургы – изыршьо.
Ирхәаз, аха ирымгац атаца
Дгылоуп леиха нкылан дыңхашьо...

Ишдалури, «ҳай!» хәа лыбжыы әтылцоит,
Лыгәтыхәкәә, лхьаакәә зеггы рцас.
Аиха илку шиашоу имәанылцоит, –
Дақәшәеит, шқалугәышьои, – хатцатас.

Агәкаҳара қалом хәа дхаха-чахоит,
Лара лхала иалцоит лхы дтқак.
Ари өахам, рыцқа, ари хахам,
Инылатәоит лиартагь лағырз-цак.

Ус ишнеиуаз зынза амкәыл қаҳаит,
Уатәашәпара ишьталт арақа асы.
Дахеит, дахеит, аха илылшом уаҳа,
Лқышә иқәкуп аарлаҳәа лыңсы.

Аәарқсит аҳабла, арахь ашәарта
Ашьтыбжь мыргазакәә иааигәахон.
Лан агәәкгы дамами аиарта,
Нак-аак аәын усқәа деимдырххон.

Дыңсызаргы сеидру хәа Арсана,
Асы цуа дынкылсуан иара иџы.
– Ҳай, амарца, сымчқәа зегь қацсама?! –
Иааихалашон Арсана ихы-иџы.

Дхәыцуан уи : «Ма уаха исзыршанда,
Срымбазакәа сцәытцәпсуеит абра...»
Аха ашәхымс данаахытцлак Астанда,
Днеины днаҕагылон иара апсра.

Ихәыф-цацәа аазшәа еибга-еизыда,
Ицсы ааталон, дгыларц итаххон.
Урт рахь ашәкәы зыда, изымыда?
Ицсыда? Инхада? Арсана дааилахон.

«Са сызцом, акакала еикәылоит...
Дача пытрак. Дача мацк ичха,
Шәкәы гәартак сыман нас сыбпылоит...
Аускәа абас икоуп, атыпха...

Иаха, пхызла, икалаз баханда, –
Лабҕабазгыы цыысшьахт, ихатца, –
Сгәырҕацәан сгәы аангылт, Астанда:
Агәашә даалагылахт аитцыбза!

Еигькамлазшәа, ацыкә-цыкә дыччахуеит,
Лафхәараха ист иаразнакы.
Хымпада, уа арраҕ ауаа «рчахуеит» –
Ицуп уи, дысзымдырт зынзагыы.

Аха нас иехитит иччарала,
Илафхәарала схы сгәы кайтеит.
Аматцурта аниба, акәаскыа дхалеит,
Ашта дтыцны шәара шәахыгы дцеит.

Дцеит шысхәоз, арахь деитаахынхәыхуеит.
Ашта дталоит, дшызбац, дкалаза.
Иара ашоура имоуп, са слахәыхуеит,
Дхахазагы дындәылцуеит, агаза!

Сшәакы ибан, икницааит иахькнахаз,
Дууаза абыркыыл днахкыеит –

Атықьхәа дегьхысит. Абацъар уаха
Изиҭахыз... баша иҭимырҕеит...

Иаргьы ашәақь икыми, уи азақәһап,
Анцәа ихәозар, ас ицом хара,
Аибашьра еилгап, дад, ус анакәха,
Ҳахьзап ҳаргьы ҳақкәынцәа раара...»

Арсана дцәажәон, хьаакәак имазамшәа,
Деиханы дҭагыларгьы иҭахшәа,
Аха зушәа, иашан, лақҕрыз цамшәа,
Цәыкәбарк изамҭа иқәкәыр ианкашәа,

Лцәа дааҭыпсааит лара дахьгылаз.
Арсана иңсы аавивигаахит иаха.
Илеихәеит нас, пшьаала, лнапқәа нкылан,
Q-ажәа затәык: – «Саҭабымҭан, сыпха...»

Аамҭа цеит, адәахьы анаатә асуан,
Азлагареипш, алу ду лагон.
Аха иҕалап хәа уи уатцәы иказказуа
Игәыгүан, уи аҭыцьягь агәра ргон.

Иакәымшәеит ари азынрак ацашьа,
Асы шьҭахацәеит, ишьҭахацәеит.
Арсанагьы игәы ирхатцон баша,
Илшом, ицара-аара атыхәа ццәеит.

Аха даҭеазә дыҕамеи дзыпсахуа,
Изықәгәыгуа дыҕам, дца, дымца...
Скаҳаргьы сҭагылап хәа наигәахәуа,
Амҭа уи днанагылоит дыгәгәаза.

Аҭны инхаз хыпшылон хара ишьҭа,
Ак ихьыр хәа ишәозшәа, ҭмырқәаца.
Дхынхәны уи даакылсит ашьыбжьышьҭахь,
Шьыжь арантә данцоз еипш, дыгәгәаза...

Ашәкә еицарсақәа лоуит нас Астандагь,
Дырзыпшын иахъанза лара хымз.
Ус игәырғо са дсасны дыстанда,
Ус игәырғо дхытцлааит шәа шәышәхымс!

Лыбла ихкыла илкын аухантәарак,
Дрыпхьо, деитарыпхьо иаалыршеит.
Даңымлацыт ас ааигәа ашара,
Ианааша иара амрагь аашеишеит.

Адунеи лымбеи, нас, җа блакала,
Лгәыгра аңсы талеит уажә иаха.
Җыңба ахацәа хара амца иалан,
Аха аңстазаара абжьами илаха.

Азәы ишуан: «Шьыри, бығба станда!..»
Адунеи атца далыхәхәа дааскьон.
Дыџ дипылар шңалтаху Астанда,
Дгъежы-хынхәуа ашта даатахон.

Егыи усгыи лашьа иакәын, Ахра,
Аџнаҗа зхагылаз, иззыпшыз,
Дыцхауан макьана аҗа – агәаҗра
Итазыргылаз, ашьарџаш казыршыз.

Аха агәыгра иаман уажә аиааира,
Астанда лгәатца, Арсана иџнаҗа.
Акы бацәымшәан, рымшын, ахахаира,
Хаипыларан хакоуп хара еиҗа!..

Ишаргәашоз азынра наскьаган,
Аҗаџауаа аңылеит җа ааңынрак.
Ааңынра ааңынран нас, игәтгаган,
Иазынкылом аамтагь еибашьрак.

Бҗыи иатәала аңсабара аџычеит,
Агәкәа арҗыхеит уи иаразнакы.

Иеиднартәалт инаган шыңа-шыңа,
Иднарбеит разкык урт, мөакы.

Рхы неидкыла маза еиҗахәйтхәйтүан,
Аеы ахы ахынашыуан ашыза аҗгы.
Агәкәа тынчмызт. Цәгәа урт хытхытуан
Иара убрака айбашыра адәаҗгы.

Аапынроуп, нас, иааиз азынра ашытахь, –
Асы иаттахан икам акгы цсырц.
Амра ахыта шыта шыаҗакгы иашытуам,
Ихышхыцәа аҗаанахеит асырз.

Амца иалоу жәылан цхьака инеиуеит,
Изынразааит, иаапынразааит, зегь акоуп.
Ацсра хышәашәа аблакәа кәеицеиуеит,
Иаҗагылоу рымәа атыша итгоуп.

Аамтацәгьоуп, агәырҗара нарха амам,
Агәырҗара нарха амам – еибашыроуп.
Азтаара кадыц – дыкоума, дтахама? –
Иахыцалакгы икоуп, изтаароуп.

Ашәкәы еицарсакәа амәа ишыкәыц икәын.
Арсана, урт мөанызгоз, нас еиҗа
Дымцалар ауазма уахь, уи адгьыл игәон,
Дазыцшын ашәкәы еицарса ихата.

Иагәаакылкәеит җенак уи, игәытшыааган,
Ашәкәы еицарса, иоухәаз иреицәаз.
Дныкәыртцеит деитыхны Арсана днаган, –
Ианеиликаа ихала уи дшыхцәаз.

«Абга сафеит, сафеит, – имшын, – абга.
Ахәызба цагә атаркт сыхәдацәа.
Инасыпын уи, уажәраанза исхабгар,
Аха иамуит, срыцхаимшыеит Анцәа...»

Дыкэын ус, акраамта дрызмыргылеит,
Дгылапхэагь уаѿ дыкамызт зынзас.
Ашэжэы еицарса ѿапхэа ибла ихгылан,
Дыкнитдон уи апхэашэа изыртэз...

Аитбы иакэын уаха зымра мгылоз, –
Зегь зыхзызоз, зегьы иреигьыз аитдыбза...
Аапынроуп, аха аѿа еипынчылом,
Ажэѿангы абла азыхтуам зынза.

Аиѿхаа дукэа агэарахэа еимахан,
Иртыѿуазшэа иааѿт хара хэжэабжык.
Итацэын, акгы ыказамшэа уаха,
Адунеи аахэит абас шыжык.

IV

Уи адунеи ипжэаша гэык азтанда.
Ипжэахэазаарын иагараан – иагарын.
Дгэакуа Арсана дихахеит Астанда:
Ажэала уи игэы калцаларын.

Дцаларын аѿныка, лан даагэатан,
Деицаахынхэуан – Арсанагь дылзыпшын.
Иахэантэарак, ари гэаѿо, ани гэаѿо,
Адырдхеипш рыбжэагьежэра даѿын.

Аапынра цагэышыеит иаапынрамкэа,
Апхынраха ицэыртцит аѿакар.
Арсана адэы даақэлеит ѿара дамкуа,
Иамуит баша – иѿахын акы дагар.

Даатэар, иара ашэшыраѿ даапсылмыткуеит,
Ахауа изымхо дыкэхоит уамашэа.

Ихәалоит уи ахәса реипш амыткәма,
Игәгы мацк убриала изырдошәа.

Шәынтә иеимидоит аштә ахи ацыхәеи,
Ихаштуам, аеарфыцуеит агәырәа.
Агәашә иаалагылоит хаз аеыхәа,
Аха иамам уи арахь шыта мәа.

Иааскьаны иаагылоит, уи дадыруеит,
Дахәацшуеит акраамта акгы мхәа.
«Дөыжәлом, баба, башаза укыркьыруеит...»
Иара цом, игылоуп ахәда тхәа.

Дахьнышьталаз ауха цхыз дибахуеит,
Иажәақәа ифьшәшәахуеит ахьхьа-хьхьа.
Егькамлазшәа, ацықә-цықә дьччахуеит,
Ацықә-цықә дьччахуеит уи ҟацхьа.

Аччабжь хара ахрақәа ирындахуеит,
Ауаа рацәа еизахт ираханы.
Дхалан ҟада ацакьаҟе дибахуеит...
Дөыхоит ус Арсана дцәырханы.

Ҷаха-Ҷымтроуп, аҶаҟа шытыбжь аҶыҟуам,
Ашәарахқәа рөырымзеит харак.
Ааигәа ахрақәа гылоуп ицыҟцыҟуа,
Икьамшәа нахьхьи шыақәтарак.

Амца иалоуп усқан афьрхацәа,
Ацсәаха рааигәара дкәашоит...
Иблақәа ирхылом уаха шыта ацәа,
Икьақьаза дышгәақуа иааиршоит.

Ицәеилахоит дахьышьтоу Ҷатәи жәытәи,
Ацабьрги амци... Ус, ихьзеит, –

Ашәкәы еицарсақәа рәит агәыбжъанытәи
Ахәаа наӀ иахытхьаз аихабзеи.

Аихабы дахънеихъаз аб идыруан, –
Варшава амтә хгылоуп хәа иџуан.
Егъырт аџыца бжъазит Дон ианыруаз...
Ишан ихәлеит, ихәлеит џаҗхъа ишан.

Иатәахызшәа тышак атә илтәхан,
Аха усгъы итытцрашәа, абар,
Аб дыҗшын, дыҗшын, аха уаха
Икамлазеит нас-насгъы рхабар.

Игәы азџагәышьон: даҟазныкгъы ихабгеит.
Даҟа џынтәгъы ихабгеит уи, цаны.
«Сафеит сара абга, сафеит абга!..» –
Ихы дацәажәон уажә хәытхәытла, изаны.

Изаны акәым, дықәгылан дыхәхәаргъы,
Дгъыли жәџани дагәан, иҟахан.
Иага иургъы, баша иага ихәаргъы,
Аҗсцәаха урт аџыцагъ игахъан.

Дтәауан нас: – Икоузеи Варшава?
Икоузеи Варшава?! – деилагон.
Дынкахәыцуа ихала арџаш даван,
Ахықәаҟ ихы икәаҟ даатәалон.

Иаатигалон патретқәак иара иҗыба,
Днарыхәаҗшны иаразнак итәахуан.
Драцәажәон даатгылан ашәаҗыҗап,
Ицхафыруа нас хәызбак ихуан.

Ирзеилмыргеит дызҟызи уи дзышьтази,
Ирыздыруамызт иахъанза иҗсы златаз.

Игәйрзызаган ға җынракгы мөасит,
Уи еигымкәоуп ға зынракгы шцаз.

Игәбзиара убас еипш иуашәшыран,
Днышътасыр, дызгыломызт ғазны.
Аха җаңхә днаҗалеит ашәыра,
Дҗагылазшәә, иашан, знык дыңсны.

Амра ангыло дталон уи ахшыыра,
Дхынхәны дҗағалон иантәшәо.
Амҗан җәара даататәон ашәшыыра,
Даалатәон ашыаҗра қашәқашәо.

Дыңцакуан, уи ишьтаһыҗа акы нхазшәә,
Агәаҗақәә дыртысуан деиханы.
Ихы даҗәәжәон ахатҗа дхагаһазшәә,
Ишыклаңшуаз аанхон ишанханы.

Амҗа дшықәыз, дхәыцуа арҗаш дшаваз,
Ихы дшахәытхәытуаз уи маза,
Ихәаш-хәаша ишьтарымтҗеи Варшава,
Иара убра дагылалазт аиҳабза.

Агәыбжәанытә даншәалт Освенцимҗа амҗа.
Иара убраҗа, Освенцим, дегьтахеит.
Адунеиағ уаҳа изамуа, изамуа, изамуа,
Арсана дкәәҗа адгылағ даанхеит.

V

Ашәҗәы даңхьон: «Шыри, быҗба сҗанда,
Игәхәә скраны сыҗазма аға!..»
Ари дахыччон, лгәы ңшаауан Асҗанда...
Уажә аччарагы лылшом шамаха.

Атцх-лашә ргәәҥгахеит – дышьталан,
Иазеитцыуам иара амшгы алакта.
АшәҖкәы еикәатцәәкәа аауеит арахь еишьталан,
Ахәкәа ахәхәабжь рыкәыуеит еиҭа.

Агәыҥра арахәыц-па дахьынхалоуп
Асҥафык тахеит хәа ахьлахауа.
Дзаламтцуа шәартәк далахалоуп,
Изхыцтрахоуп есаира ишазхауа.

Лаҥырзуп икартәо лыкәша-мыкәша,
Аҥсзы ана ирахан, ара ирахан.
Дааит Ахра, аха уи дуафьбжоуп,
Аиартә дамагәышьоуп абжеихан.

Егы дыҥам, зыхьз арбам макьана,
Дынхеит цьара, адгьыл аханза.
Иахьа дыҥам, дыҥазам макьана,
Уатцәы дыҥам, дыҥазам зынза.

Дыцкәынзамыз, еснагь игәы иапысуан,
Аха дҥәышын, дцәажәон иажәа ахы ат;
Акьалантар иафьязаз цсыуа арҥысын
Уи, хьзы змам, ирзымдыруа асолдат.

Иаафуан иажәа: «Шьыри, быҥба сҥанда...»
Ашәхымс даахытцуа лбон иахьа-уаха.
Дыпшны дгылан, дгәыгуан, аха Асҥанда
Илыздыруамызт уи дшылпылоз дбаҥаха...

Адәы дыкәуп краамта шәеикәатцәала
Абра, аҥафәф, аибашьра анлыхьза,
Наҥ-наҥгы деикәымшәеит лахьынцала, –
Дымцагәышьеит хатца уи зынза.

Арҥарацәа агхеит х-Аҥсынтәыла,
Аҥыпхацәа иишазгы мизеит.

Шәеикәатәала дталаҳаны дгылан,
Дниасны иара убас дагыцеит.

Дагыцеит лара хынѡажәа дыртысын,
Дычкәынзаха иа дынхеит ус, дад.
Акъалантар иаѡызаз псыуа арпысын
Уи, хъзы змам, ирзымдыруа асолдат.

VI

Иќалон Арсана аѡны даатәаргы, –
Аханатә аѡны даатәазаргы калон.
Аха дылцәытапсны дцап ипсы изаргы,
Имѡа имдыруаз, уахъ днагәагәалон.

Иидыруаз ыќан, рыцха, дахънеиуаз,
Хтысқәак наиархәон, акы дазцаауан.
Зны ицаауа, зны амра ихацеиуа,
Иеидара шытыхны аѡныќа даауан.

Мѡасѡык дихъымзар ауазма иара амѡан,
Датцамыз иеидара, рыцха, ахәатәы.
Урт аацәыригон имхәар ада анамуаз,
Рапха игылан ичкәынцәа ртәы.

Аитыбза ила далагон иажәа, –
Иара иакәгәышьоуп апха итахаз.
Изхәо, изымхәо, дгәаќуа, дыгәжәажәо,
Инымтәазоз жәабжыын уи дызлахаз.

Мап, ижәабжыынгы, дцомызт иеицахәо,
Дакуан, дашьтуан... Уазын, иуаз!
Зыпсы таз рахъ дќалон ағарахәа,
Иара дыпсызтгы урт аниуаз, –

Ицкәынцәа – ассирқәа, ацшзақәа, ахьырқар,
Амахәґағәґәақәа, изкәымыз шәара...
«Акыр каларызма ацсра шәысзахдырқар,
Шәышцаз еицш аґныкәа шәаакылсыр шәара?!»

Дцаауан, атак кәитцон иара итәала,
Дцаауан, кәцашьаґь абамаз атак.
Ишааиуаз ашәшыраґ ґымтзақәа еидтәалан,
Игылан нас рымґа иныкәлон еиґа.

Изышьтымхуа еидаран – ихала даныкәз,
Инымтәо сакарак данхалазшәа ибон.
Ихы иґахзамкәа даауан иара аґныкәа,
Бла иамбо кәтакґы цшыаала ихаґон.

Ихәыцра цәыршәаґақәа ирыкаґа хахан,
Дрылазар акәын дхәыцзыцуа шыґа.
Абас иахьакґы имґа ниртәахуан,
Абас дынхыцуан ґазныкґы ахәада.

Ихьшаз ихьхьан, абар, шыґа Аиааира
Ааигәахоит хәа аґаґа аныцшуаз.
Аґарыцәґьон ара азынра есааира,
Кәан илеиуаз, сын ирзауаз...

Дахьынтыцыз зны амкәыл ду каґаит, –
Иалаґан, уаґа иаахымкәеит асы.
Узырнымсуа аґрапарақәа еимаґаит,
Ацлақәа ґылан рымахә шыґассы.

Аґены омашәатцәкәа ицшзан ацсабара.
Амґа асы анықәґа – икам хәынтәа.
Иґьежы-хынхәуа иґалоит, ихәмаруеит,
Ақьаф ґоуп уи ас-быбыш рацәа!

Иґәырґама, ишәама, ардәынак ґықәґықәуеит,
Иаиалахәлоит, имґа цқьа инарбошәа,

Уи ианыцуам, ардэынак ҕықәҕықәуеит,
Зны – ааигәатцәкыа, зынҕы ихарашәа.

Цәахәак иқәлан ишааиуаз еилалон:
Ажәымтацәҕара – ахәлара – асы.
Дөеиуан уи аарла наарак дақалан.
Иеивигон аарла, гәакрыла иңсы.

Ишьтахька инижьхьан ишәартаз агәаа,
Уаа дабацоз, дцарҕы дхынхәны.
Ибеит уи иаразнак аңсцәаха дихаао,
Дгылазшәа иааигәа дааины. Длахәны.

Ддәықәлан, игәеитеит, илшазом уаха,
Илшазом уаха, иңсҕы аайкәыңчеит.
Иара убаскан иааигәатцәкыа аңсцәаха
Акырқырхәа ибжы тыган дааччеит.

Иеимнаркыеит уи абжы бааңс аҕааа,
Иеинкыеит, ахракәа ирғасит, иазхаит.
Ицон, иаауан уи аҕааа иаҕаауа, –
Уааытәыаа анахыҕы арахыҕы имахаит.

– Хаи, уара, сымчкәа астцәкыа икаңсама?! –
Дөеихеит мчыла дғагыларц зназы.
Аха шыта агылара илшом Арсана, –
Днылахаит дхыдыорны иаңхыака асы...

Ианааша, ажәван цқан – иказказуан,
Ашьхақәа ирывтцит амра ххаза.
Аха макыана ишасың аңша асуан,
Аңша асуан, уңыңта ғнахуа, ицдәйтцәза.

Асабеиңш иагон ас-цырақәа шытыхны,
Анаара итәвасуа иағамыз уажәы.
Иқәдыршәызшәа шыаршыаф кәашк еитдыхны,
Дзымқәацо дықәиан Арсана асыршәы.

Инапқәа акәырша икын иара ишәыра,
Аранза иааигазшәа иңсы ахтынцаны.
Шьашьалқәак ирықәқәо
цәыкәбарқәак цырцыруан,
Арсана иқәтәозшәа урт лағырзны.

Аиѡхаакәа иртысны, шәаңьхәара ауазшәа,
Аңша аҕаѡа дгьылқәа ирыхъзон.
Адунеи цшын нас атынчра ахатәазшәа,
Ишцац нахьхьи хара аибашьра цон.

АЖӘЕИНРААЛААҚӘА

1992–1995

АДӘЫ СААҚӘГЫЛТ...

Адәы саақәгылт иахьанза сҭакызшәа,
Сгәырғьойт иахьызбо амш еилганы.
Сышьҭахьҕа инсыжыт сҭызшәоз, сейкәызжәоз,
Исыжәлоз еикәтәашьа змам цәқәырҕаны.

Схы анраалашәа, арахь маза-аргама
Иаасырхәырц саҕын уа дунеик.
Абар, антәамҭахь инеит уи адрама,
Абар, уи салҭны, сықәлан саауеит!

Амрагь алҭақ иаалҭит имрамшәа,
Азныказ уи самырҭхеит, аха нас
Исхьынхалаз гыгшәыгракҕы сҕамжәа,
Сгәы ҭнашьаауа шыоук руаз,

Ахәы-ҭшза саҕаланы сҕеиуеит, саатгыло,
Үҭақәак сырзыпшуеит иббаза.
Схәыцуеит усҕы: шыҭа акҕы сазынкылом.
Үырхагакҕы соуам зынза.

Сцалароуп! Аха, схәыцын, сабацо?
Исыцда? Сызцыда? Сҕьалоу, сшаауаз?
Еидарак шыҭасҭан, ҕа еидаракҕы саҭалт,
Уи сыжәҭахырқәа ирзынкылом, аф аст.

Ахәы ҭшза сызхаланда, сахәомызт уаха,
Уантәи сыбжыы сыргарын... Газароу
Сыздыруам уи, аха сышьҭахь аҭсҭәаха
Дгылоушәагь сгәы иабоит, зегь акоуп.

Сара саамта цеит, уара, схәахуеит
Иара уаҕа, сыхшыџ ааимшәаны.
Анаџстәи шәара ишәусуп, дад, сахәом,
Иахьа сапыртцуам уи сацәшәаны,

Ижәдыруаз, инсыжыт спызшәоз, сеикәызжәоз,
Исыжәлоз еикәтәашьа змам цәкәырцаны...
Адәы саакәгылт иахьанза сҕакызшәа,
Сгәырҕоит иахьызбо амш еилганы.

16.11.1993

Иказ еилкаашьа амамыт усҕан,
Адуinei сҕаҕхьа ианаатуаз, санҕаз,
Еилыргашьа узырмто еиларыжьуан аусқәа,
Ажәлар рыбаҕа ҕхаха иззыпшуаз.

Игылан рнапқәа рзеинкьо агәгәахәа,
Рымшқәа мшымкәан идзырбаз, иҕактәыз,
Урт рҕаҕхьа цхыраарак иахәон,
Хәашьа амаккәа рбон ихәатәыз.

Иказ еилкаашь амамыт, иашан,
Иангәырҕоз, аатраҕ ианкартәоз ашьа,
Узынкьаз-узынҕаз акгы узымдыруа, баша
Уцхақәа ҕеикәарц анилшоз уашьа;

Рыбаҕа данамбоз амџан икаҳаз,
Дгылар – ианпыртцәоз илахь ада,
Ажәлар ангәакуаз, ианрылымшоз уаха.
Рашәақәа рыцхәо сангылаз схаҕа...

Амци аиашеи убас еиларџашьан,
Убас зегьы убартан, убасгы хлашәын...

Икәз еилкаашъа амамызт, иашан,
Сѣан сара усқан, сѣан, сагъажәын.

Амѡа сықәын усгъы ак ҳасабуа,
Сиетѡахә сыблақәа таа сшазыңшуаз,
Аамта иаргылеит убас еипш асаба,
Уи иахъанзагъы сзалтцуам уаѡтас.

1994

Ҳадгъыл ҳамакуа, рыцсқәа қымқымуа,
Рѣанаарха арахъ нцәа дызмам,
Аиаша иаразнак аҫы еиханакыма?
Иабакоу? Иабази? Атак саҳауам!

Ишатдәы-шатдәуа ақытақәа ирылҕяхъеит амца.
Шәкыла ахыбрақәа шьтоуп ирхәаша.
Анышә иамоума Аиаша иахъанзагъ?
Уи иахашәышәуа ицарцу аҫша?

Адунеи аѣардагәоу ма иамаҳама
Арт ахысыбжықәа – слымҳа цызхуа?
Атрагедиахъ ииаст, ижәба, уара, адрама!
Зыламыс иамфарц зтаху зегъ шәеиха!

Икоу еилышәкаа, ҳақәцара шбашам
Жәдыруаз, уацәызны, ижәдыр, зегъ акоуп...
Сѣаңхъа иаагылеит убасқан Аиаша –
Ацәгъеи абзиени шьта еилыргоуп...

Аха нкылашьак имам ақәылаѡ,
Ихы аниҕьоит уажәы-уажә атзамц.
Иқәихзарц дашьтоуп аргама ҳкәакәылах,
Цхырара инатарц иршаҕьоит амц,

Аха ашыапкэа кыафуп, иабаци,
Икыахэза рыбла иаахгылашт уатэы.
Итапсо лабжышуп макыаназы сгэатца,
Сыгэтыахэа иасхэартэгы сыкам азэы.

Насшэа апсеивгахагь соушт, саагэыгуеит,
Насшэа агэымхара ахы итасырцап
Исзаанагаз зегь... Ақэылафгы дхэыхуеит
Рахэтас... Дызфу зегь убар уеилагап!

Агара игароу сабикгы дишатом,
Ашта дантыцуа датцоуп аатэа...
Дахымхэыр дабацо!.. Абарткэа зегь гэато,
Дыкоуп уи, ажэванаф дыкоуп Анцэа!

17.11.1992

Апсра азэгы итахзам, аха апсрада
Даеа мѡак ыкамзар, уара узы
Хапсуеит хэа, урт, бнак реатан,
Инеиуеит, ргэы икылахо рыпсы.

Иаатгылан, акы рбазшэа ипшыхуеит.
Ак рахазшэа, иааилагылоит иууаза.
Атцх-лашэ иалоуп ачкэынцэа, ипшыхэуеит,
Ага дшыкоу рдыруеит ааигэаза.

Ашьха ишафаз икарахеит баапсыла,
Нас агэаѡа италеит иццакуа.
Рымѡа хьанта хкыамыз рапхьа сыла,
Ипуа ишнеиуаз иалагеит иакуа.

Ашамтазшэа рапхьа ишьтан Акаца,
Ааигэа алѡатэ ѡеиуан ихэхэаза.

«Уара уҳайтбуп, иґоу уасҳәәп, баба...
Уара уҳайтбуп...» – Иажәа хьантәза,

Ацкәын иахь даахьаңшит урт рґыза,
Игәы итәз иґы изамирхәәзо.
Русқәа шыґоу рдыруеит, афы имысааит,
Дцозар раґхьа дгыланы дымцо!

– Хәарылашәар... – иажәа хтәоуп араґагь...
Хәарылашәар, – аґак кәитцоит аитцбы, –
Идхәрбап урт баша ишалоу Аґәа,
Ишырку баша иаларґа рнапы...

Сара сакәзар, сышьтахьґагь сырцәыруеит
Гәмыста азиас. Нас арахь хәикәшәоит.
Хәарылашәар, урт шхәрхыша здыруеит,
Иамур – схызатә сара схы итәшәоит.

20.11.1992

Сыґсґазаара аихарак сышьтахьґа иныжны
Сшааиуаз, саакылсит убас бнакаґы,
Иарзанак сымш аагазґеазит, инышыны
Уи хушәа амшын ду. Анкьатәи сґеы
Сытднаххьан усґы аамґа ахаґа.
Издыруеит уи сақәтәаран сшыґамґы шыґа.

Абна бна тоуран. Ацла кьантазқәа
ґылан хыла иатцасуа жәәан.
Мәәхәастакґы збом, схы абазго?
ґхызу, ари лабґабоу хәа сґаауан.
Аха ґаха-ґымґран ара, сахьцалак,
Уцәа-ґшаала – иузтода аґак!

Саауамызт сара араһь, абнаршәырахь,
Сыхғы иҫамшәацызт ус еиҫш зынза,
Хәқәак сырхытуа, зиясқәак срыруа,
Мәакы сықәын, сцон хараза.
Агәыҫра ду сыман, мран сыззыпшуаз,
Уара араһь сабааугеи, Ҳазшаз!

Избеит сара ажәәан схағәғәазшәа,
Сымәагы нцәазшәа абас бнакағы.
Саанапшы-аапшит уақа, саашәазшәа,
Сагынатәеит нас сеизкәығы.
Сгәы сҫахәыцит акыр, сеикәашәеит.
Исзамур, саргы сгыгшәыгхар хәа сшәеит.

Уаәрамызт, саахәцын, гыгшәыгран сызлытцыз,
Сылсны саауан сара ашәа.
Пшаашәа амамкәа збеит сара исцәызыз,
Аамҫа сартәазшәагы абрака сеикәжәа.
Ахы сыкәыхшан саршәит ауп уи!
Шҫа исзыпшу аасахар кәмлари?

Уызтцаауада? Сааигәа уаә дыкам.
Ажәәан икәтәоу Анцәа дхарацәоуп.
Аәныка! Сгәы сыхоит аәныка!
Аха уахынтә иаәуагы еицәоуп:
Аццышә ыкәхауеит ашҫа, абылра
Иаәуп сара сәапхәа Ацсына!

– Иа, Анцәа срыцхашәа! – уа саауазыруеит.
Сгәы ҫнашәауа уи, сыбла иабаз.
Иказ, сызлытцыз, бзианы издыруеит,
Аха схы ҫыркәеит, сдырәашәеит абас:
Сара сара сакәзамшәа збоит иахәзы,
Сгәакуеит, исхыцрашәа збахуеит сыҫы.

Смаазаргы ауан сара аранза,
Иаашаз анзымаа арахь, иахьаатэыз.

Иалагьежьюа иалоуп урт амца,
Илалаз ицархэагь сшэоит, афы рмыст.
Агэра згоит. Агэра згом. Сеиқэшэацэам.
Сара сымѡа абрагь инырцэам.

Сѡагылоит. Сханы ажѡан ааимѡахуеит.
– Анцэа срыцхашьа! – схэахуеит ѡазнык.
Ац хырѡьаѡьа-цэыршэагақэа ахуеит
Аамта, сыңсы ааснаргазаргы аңсык.
Уи иснардыруеит иутэу, ихэатэу,
Абна ду илхэан сымѡа шгатэу.

Мап анакэха, иссахэлоит абраќа,
Исысны, агыгшэыг сыргап сыжэжэаны.
Сыңсы сыманы, абранза, сгэаќ-гэаќуа
Сааизар, сцарцу арантэи сшэаны?!
Ажэван бгозар, са сзыхэан ибгоит.
Сышьтахьќа иааиуа аѡар рыгэра згоит.

Сара сыңстазаара сышьтахьќа иныжьны
Сшааиуаз, саакылсит убас бнакаѡы,
Иаразнак сымш аагазѡазит, инышьны
Уи хушэа амшын ду. Анкъатэи сѡы
Сытнаххьан усгы аамта ахаќа,
Издыруеит уи сақэтэаран сшыќамгы шыќа.

24.10.1993

АИБАШЬРА АШЬТАХЬТӘИ МОНОЛОГК

Шәара ңстазаарак шәзалтуам, шәалазсо шәалоуп.
Шәнахәыргы-шәаахәыргы – ижәбартоуп иарак.
Сара усқан, аңсаатә еиңш сыхиаалан,
Ажәдан салоуп, иауеит сахьцалак.

Сара усқан сыкоуп, сагьыкам арака,
Сыззашәа шәыкоуп – сагьызуам бзанты.
Саргәакуеит шәзыргәакуа, сияанза изыргәакуаз,
Ирхәаахо уатәызны, ирыцрыхоз иацы.

Сара хабәцәа, урт рабацәа срыцуп,
Иахәтәизам, ииасыз аамтеиңш сышлоуп.
Сажәуп, сажәзоуп, аха сгәоутәтәкьар – сәыцуп,
Уааигәара сыкоуп – сәызоуп, сықәлоуп.

Улаңш сытшәоит. Саацәыртцыргы саха
Азәгы имам, избоит, шәеилахоуп.
Арахь, сыхәда иахамшәац хәа ашаха,
Ифуа шыоук сышытоуп, – раңыза дсагоуп.

Уи дагоуп ари адгьыл сзыкәгылоу,
Исымакуа , акырынтә икеиңтәеит ашья.
Аха сыңсәәаха арахь җаңхәа дқәылоит.
Амца ҳкуп уаргьы саргь, сашья.

Уи саблит, иудыруаз, арака сыңцышәха,
Иахәа акәым, акырынтә сара скаңсахьеит.
Иаха санҗәжәкуаз исмоуит азыжәха.
Иаха санҗәафыз исиааит – срыңкьахьеит.

Аха сыңсы ыкәтцуа кәмлеит с-Аңсынтәыла,
Иныжъзан саңырцны сзымцеит Цабал.
Ғың игылоз ңара амреиңш сырдылон,
Сызыркьаз ахра ссахьан санхалт.

Ақкәынцәә, агәышмәәқәә, рыңсы ацака сыкан,
Саргыы старшыт енак Гәымста.
Иеикәхаз срыцны саакылсуан аоныка,
Ақәпара амәә снангылон еиҫа.

Ахьта сакит сара амәән бааңсыла,
Амла сакит – сгәы ахәыц еиәнатәөн.
Цәхәырак сықәнакны аңслымзра сылан,
Исхагылаз ажәән лагон зны – ихәәцәөн.

Дгьылгыы жәәангыы сара исағахазшәә,
Урт срыбжәхеит – схәәҫытәкьон, схәәҫы.
Аха иаахәуан сдунеи тшәә нас-нашәә,
Иаразнакгыы амца иәәлңон са сәы.

Рашьын уи, арт иаабахьоу ҫымызт,
Сызгоз сара арантәи хара, хараза.
Инымтәәзоз амәә. Ацаара иаҫымыз
Ҳажәән ианкыдшәәз етәәк жжаза.

Сашьцәә! Ҳлахәхьан, аха дааираны дыкан,
Датәамба, ихаргылаз аган ахь азәы.
Уи дыңсҫыхын, уи арңыс, Сасрыкәә,
Ҳазҫеихар, ассирқәә илшашт уатәы.

Нартаа сырцеиуп, уи иааигәә с-Сасрыкәәоуп.
Икыдысцаап ажәән схәтәтәкьагь етәәк.
Ҳайдгылап, схәыцуеит, ҳайдгылап, ҳаицныкәап.
Дҳамоуп усгыы ҳарт иахьа нцәәк.

Ҳаңхьака ишьтоу, ҳашьтахька инҳажьыз,
Ҳазлалаз, ҳазлыцыз, шьта арантәи ҳахьцо...
Зегьы срызхәыцуа, саргәәкуа аңша иасыз,
Мәәкы снықәгылт. Интәом, интәәзоз...

Уи саанагеит аранза қәңарала,
Уи иснарбеит... Исхаштма иснарбаз,

Сгәы иснаҗозар анаѡстәи мариала
Сара исоурашәа? Кашыррам нас-нас.

Згәы зыртынчыз ирцәызуаз рыҗсы ақәтан
Шьоук арахь ианарга, шәычешәырҕәыш,
Иеилышәкаа, изықәпоз урт рхазы ақәзам,
Хаҗсамхаргы, арыцхақәа, инкахан иҗсышт.

Исхаштыр калома: зегь җартдон ахшыырахь, –
Аҗсы ахәыц иахьынхалт Аҗсынра, –
Агәы еиҕәыржәарц иаҕын, дад, Ешыра,
Иалцып хәа иҕадаз ас абылра.

Сахьцалакгы сбылуан. Дад, саҗсыуан,
Сыҗсит, сыбзахеит, иаахәзеит адунеи.
Аха аҕа имѡа җырцәеит абжыуаа,
Абзыпқәа еибашьрала изхытцран иаауеит.

Срылоуп убарт – инхазгы иҗахазгы –
Хажәѡан хызтыз, хшыам еиқәзырхаз.
Иҗахьзеи хгәыла абас дышхаҗазгы
Хзымдыруа! – схәахуеит уа сара нас.

Аха иаадыруан, зегы-зегь аадыруан...
Ари хдунеиаҕ иҕам маза.
Мыждарақә Егры азиас уи дыруан:
Иҗыхәа шыҗарчылан ауп дыѡны дышца...

Иацтәи амшқәа сызрылцуам, сдыркароит,
Иҕоуп сгәатца иҗоу, иҗахаз –
Аатра давоуп аҕацәҕа дмақаруа,
Дгәыбзыгшәа арахь дааскьоит иара нас.

Амшгы ааилгеит – амра гәыбзыҕуеит.
Сшәоит сара усгы: амш еикәашәоит.
Салоума аҗхыз – ишызбо сыҗсыхуеит!
Исыхьызгы здыруеит – сгәы сахаҗжәоит.

Иарбан хэшәу, нас, симкәйтцжәан аңсцәәхә,
Адунеи лашахь иаша саазгаз?
Сгазахом сара, ижәдыруазаанит, уаха,
Сыңсыр сыңсит ауп шыта хатцатцас,

Абжьарак адгьыл сзықәлом стәитәыхны.
Сара икастцалароуп ара зегьы ртак...
Рымахәкәа ғғәыхаа, арахь рыхкәа шытыхны,
Избоит Гәмыста ахықәан цлақәак.

14.11.1993

Еибашьран хара хазлазгы. Акәкәәхәа,
Ашья нкаршуа, ахысыбжькәа мгаз,
Хусқәа шәартан, ацхыраара хәхәон,
Зажәа рмахаз хауп ха хәхәауаз.

Уи – аңхьаза. Адунеи аеардагәан,
Иаххаңеит хара убас еипш кәтак,
Ахауа хзымхо, уафы химбазакәа,
Иахзыкамцазакәа уаха акы атак,

Хьзыда-цәада хныбжьахәаша хцашан,
Хәхәәеран хәкан аамта ацәкәырца.
Аха цәахышыа хәа амам Аиаша,
Уи аацәыртцит арахь лабҗәба.

Аха усгыи ырылгеит шыоук амған,
Хәикәхеит шыоукгыи абас аға ицас.
Ираҳаит, ирбеит зегьы аргама
Ускан хзызгылаз, хәкәңо хаззаауаз.

Еибашьрамызт уи, уара утәала,
Икан, ихәеит, арахь излеицәаз.

Амшын ухыршәлан унышь хәыч уантәалан,
Уихаштызшәа, угәы иунаҗон, Анцәа.

Шаҕаф хавшыааз.. Иеиҗоухәаргы ихарҗом...
Ибжъаззеит иҕамкәа уаха рхабар.
Сықәтәоуп, иҳәеит, сеиҗашәышәуа абартҗа,
Хаибашыцәан хәа ус уажәы, абар,

Ашҗа иааҗалоит абҗарла еиқәныхны,
Уара иухәо ажәак раҳауам.
Идырхәыз ихыҗит аҕәадагы ифыхны,
Ицсы ицаз шыҗа уаха иаауам.

Афырхацәтәҕыа ааианҗа ибжъазуеит,
Имҗарсны иагоит даҕа уск.
Сара иааира сзымгазаап, схьацзеит,
Сыҕамшәагы жәба, афы амыст.

Аха мәа ыҕазам уахь шәназынгыло,
Шәаахыаңшны, шәахынтәааз уаха изымбаз.
Еибашыран, иҳәеит, ҳаргы ҳазҕагылаз,
Убри ауп, иҳәеит, шәаргы шәеиқәзырхаз.

02.04.1994

Сҗон сара абрантәи шыҗа аргам –
Сахымаара, Зибнаҕа, наҕ...
Абасала инҗәон уи адрама,
Сзалҗрашәа збон, саҕьаргәаҕт.

Исыҗәеҕоз зы-хәашықәак срыуан,
Иҕалон сырхәаҕыргы урҗ нас.
Ишышҗалан иааиуаз дыздыуан,
Уи ақәын зегь реиҳагы сызшыуаз.

1994, март

Нкылашыа сзатама аамта шыамхы-лас.
Саргыи уи, зегь реипш, исыцэцеит.
Ҥагалантэи амшқәа сгәакуа сышрылаз,
Сышлеит, абар, сышлазеит!

Ихьшәашәаза сапхьа ишьтоу зынрами,
Саапсеит сара сшааиуаз, срыцәхеит.
Антәамтахь инеиуеит сыпстазаара драма,
Сытхқәа ауцәахеит.

Аха усгыи сапхьаҕа хәи-пшзак
Аацәыртлоит, ахара, амра аҕаццоит.
Уи даҕызбаауеит смата хәиц, сқәипшза,
Сыргәыргыо акраамтагь дыччоит.

1993, азын

Хақәтцуеит асцена. Егьагзам, егьагзам,
Ихашьтархх, илеиуеит шәҕапхьа апарда.
Хақәтцуеит. Ус дук хапстазаара нақәцан,
Хаапсеит, дад, хқапсеит хара шыта.

Хабашәтаху иааиуа! Шәықәгылт шәшыаппынтда, –
Ишәаамтоуп, асцена шәаакәлар – шәкәашоит.
Хабашәтаху харт! Иаххароуп шәызхьымзаз,
Иаххароуп шәахьымзаз! Хқьидқәоуп – шәхәхкьашоит.

Уи ауп хара ихархәо ижәуагыи ишәхәогь.
Шәаххыццакуа шәгылан. Абар, шыта, абар,
Агәхьаа мкыкәа хатәамбакәа иаххышәхәо,
Шәааихьеит асценахь. Уи ныжьны хазцар, –

Кашырран нас шәара шәзыхәан, иныхәан,
Шәықәлара шәықан асцена шәмацәыс.
Иага жәа гәымха шәхәарын хара хзыхәан,
Шәара ианышәтәха адунеи шьтарнахыс.

Аха уи уаарагәышьоуп. Шәымжәылан.
Хцамтаз ишәасхәар стахуп сара акы:
Ашаха лахаршәны аамта узынкылом –
Шәара шәышьтахьгы игылоуп шыоуки...

1994, март

СХЬАЦШЗОМ

Афы ықәсаит, уаха сышьтахька схьяцшзом!
Сгәы сфеит сара схы санағаз.
Акгы сызлылан дыкам уи ацшза...
Уи лума, еакума сышьтахька инхаз?

Ихьаау инасыцу мчыла сназпыртыз?
Имцоума сызлытыз? Иахьанза исыцроу?
Иарбан исырзыз амџан, исмырзыз?
Сдәықәызма уахь сара сасуа акьаброу?

Зегы срызхәыцуеит. Истахзамкәа исырфьцуеит
Исмыхәо, имчыдоу, ишааиуаз иажәыз.
Сахьақәак сацхьа ицәыртцуеит, иагьызуеит.
Иахьанза урт сара ашә еицш ишысшәыз.

Ишьтастоит исшәыхны. Избом агәытгага.
«Ухьацш!» – исыцрысит сышьтахька инхаз,
Аха савалан сцоит сара ага,
Сышьтахька схьяцшыр стахымкәа зынзас.

Ари амш сара сгәы анахымшәа,
Цсеивгарак соушан, сымџаггы мшуп.

Издыруеит, снейуаз издырыр сҕахымшәә,
Сышьҕахьҕа инсыжыыз зегь саҕхьаҕа иҕшуп.

24.11.1993

Сара дсыцын уи шыыбжаанза. Ашыыбжышыҕахь,
Амшқәа анеилга, иҕсы анига маҕк,
Машәыршәаҕы ирхом са сашҕахь ишьҕа,
Иахьизеиҕу ҕара дыҕоуп, уа дыҕахьҕ.

Исыздыруам уаҕа уи дахьынзарнаало,
Аха, издыруеит, ҕенак дыбналан дцоит.
Дцоит уи уахь, иаҕа иахьыманшәалоу,
Ара дырхаштырц ҕытрак уаҕа иҕсы изоит.

Аха ишимам здыруеит хытҕаахышыаҕь,
Азәы димбар, ҕазәы дибап, диахап.
Зны исхьаан – дҕызан – сахьинижуаз,
Избоит уи шысзеиҕу уажә иаҕа.

Аха сшәоит арахь деиҕаанагар хәә,
Зны, ишнеи-шнеиуа, амшқәа ааилахәар.
Даатҕагылашт, агәхьаа мкыкәа иахьа исархәо,
Даатҕагылашт, еҕҕамлазшәә, уи смахәар.

Аха усқан сара сыҕам, дад, араҕа, –
Зегь акоуп, иҕа, иҕам сыҕсы, –
Исзеилкаазом усқан уа узыргәаҕуа,
ҕьаргыы сыҕам адунеиаҕ уара узы.

1994, җеруал

РИГА СГЭАЛАРШЭО

Сара аража ссасуп, аха Рига
Саргэыбзыгырц иафуп – исфапхоит.
Ари ацкэын смажа хэыц Ника
Дааража диеипшуп, арахь иеирххоит.

Аха иан акы нталхэан илымжа,
Ифызцаа ахьыхэмаруа шыкоу дыприт.
Хазтатэоу атцла, сымфашьозар, шымхан,
Аха ашымжагы арахь иаазгари!

Сара саашьоуп илакэхаз: машэыршэоуп
Схы ишааташээз Рига. Ихатца,
Ара уаф дыпшымызт. Скалеит сара ссиршэа –
Ианызба ажалакь ас иууажа.

Ауаа срылан, исытцасны зхыцрак
Сагон сара, атцакьеипш, уахык.
Сгэы иснатеит сыказшэа сызран
Сшавоу мацара Даугава ахыкэ.

Сышьтахьжа инсыжхьан иныжтэыз иахьанзагы,
Азы ыкэршэан сыкэжа саауан.
Зегьы сзеипшын, иагыскын сара амца,
Сахьымаара сцацэкьаргы ауан.

Убаскан ауп Рига саналнахыз схэыцрак,
Ллакта сынтапшызшэа исзыпшыз нцэахшак.
Укам хэа санахэеит ахааназгы узран,
Исзасит Даугава ахыкэан еа цшак.

Исыздыруам рахэыц пак абра сзахьынхалаз,
Рига агэра зызгаз лассы.
Ицхызар ари, ицхызынггы салаз,
Иааивнагап даеа цытрак сыпсы.

Сналалейт уи нахыс Рига сыхәмаруа,
Амшқәагь дәықәлейт ара иңырцәаны.
Иаакылсит ҳаиңырцра аамтагы, Мара,
Сгәы иснаҭо сцахуашәа арантә сыхтәаны.

Иҕоу еилкаашьа изаҭазом Ника
Иеиңшу аңкәын хәың – истәхым ацара.
Исхьынхалоушәа збоит сара Рига,
Сысцахуагь адыруашәа арантә сышцара.

1994, ңеруал

Аөнқәа ргеит илеилаңыххаа...
Ашҭа шытоуп ицәағәаны.
Имҭахыңит танкла ауха.
Ишырзыңшуаз ишанханы,
Ахысыбжьқәа агәгәахәа игеит.
Хәыңгы дугьы еибадыргеит.

Абри ашҭаҕны, ашәшырағь,
Афы лнахауан җыңхак.
Дсыздыруамызт уи, дыздыруан,
Сыбла дамбозшәа зынзак,
Арахь даара слызгәыкны,
Сгылан саргы аҗәца кны.

Ускан саргы смышлазаңызт,
Самбылзаңызт лағырзык.
Ашҭа дҗыңны дымнаскәаңызт,
Дымцазаңызт дырны зык.
Ускан арантә /хаңсқәа җан/
Иҳазгәамҗеит азәгы атанк.

Усқан ныҳәамыз, кашырран,
Угәы тгәырғьон уахьыпшлак.
Абри аштәкны, ашәшьыраҕ
Аҕы лнахауан тыпхак.
Ихы итәшәозма уаҕа азәы
Ажәџан шхақәхауаз уатцәы!

12.01.1994

АГӘРАГАРА

Сханы ажәџан ааихыккомызт,
Снеиуан сылахь еикәцаны.
Дахьцалакгы лыгәра згомызт,
Лыгәра згәцәкьомызт, цаны.

Ихәатәыз акгы схәазомызт,
Адәы сықәын сәахахан.
Слышьталаргы сызлыхьзомызт:
Аңша даццеит.. лыгәра аган.

1994, март

АГАГА

Инеиуеит сыгага абрантәи ибналан,
Итагьежьуа уа итахеит ахәыста.
Ақалақь иалахуп нас иара кьалан,
Ирыздыруам усқан сахьыкоу схаҕа.

Сахьыкоу... Сыкоума ус цьара араҕа?
Азәгы сибазом сара, азәгы сияхауам.
Зегьы сышрышьҕаз ңаса сгәак-гәәкүа,
Сыбжьазит агәыр еиңш. Сцом, сагьауам.

Сыгагоуп ус адә иқәһаз макъана,
Уи сара сакәзам, сакәзар – сгагоуп.
Инытакшәа баша уцаауеит: «уеилагама?»
Сгагоуп, схәоит, аа, зегь акоуп...

Анцәа иңьшьоуп иара уигъы, аамтала,
Сыгага кьалан ма иахьынхаз.
Сара срыццеит ахымца иафалаз,
Сҗахеит, ихәеит, урт ахьтаһаз.

14.02.1994

УШӘАНЫ...

Иапхьо даныҕам, Пушкингы уакәзааит,
Имакуа уцәырцааит, иаххәахып, Толстои –
Иҕам уиҕызоуп, иудыруеит, аф асааит,
Башаза азыхьгы кәеикәеиуа иумтои, –

Изуржәуада уи?! Уқәнакт ацәхәыра.
Уаңхьаҕа инеиуаз цеит, узрыхьзом.
Ушьтахьҕа мѡаҕам – иумам ҕаахәыра.
Аамта уаркареит, уахагы узцом.

Аха уҕамлац уара астәҕьа, хәарада,
Ахәатәы уман, иуман аутәы.
Угәы укыдхоит – уи акгы унаҕом.
Ихьаауп уахьықәһаз ас уара адәы.

Усгы гәыҕрак угәатца иарҕыхоит
Иасыз аңша. Маҕк уааихыккоит.
Ушьтахьҕа ишьтахуп хахә дук аңҕыа,
Аңша уажәақәа уҕытцаан иагоит.

Уи ахахә уқәтәоуп уара ухәжәаны,
Иуҳәо уаҕы имаҳазар хәа ушәаны.

17.03.1994

САХЬЫНАҢШУА...

Дыхцөышааза
Дтакны дрымазшәа ахапы,
Уажә арахь даацөыртцит акахпы.
Дныхгыла-аахгыло,
 Уи убас арахь даацөыртцит,
/Дызлакатцөкьаз
 Ицаз амшкәа иахцөыртеит/,
Улеилахап такас,
 пхәыс дааумгацзар – пхәысс.
Дылхынхалт ишызбоз аеадхәыс.
Ларах, лара агөықәха.
 Илхуа лхы ахә,
Сыкоуп лгәы изцазшәа ана зөырпагә
Игылоу ачкәын.
 Уи лхы ипнакоит
Амалгы шимоу.
 Кәалаау акы икакоит,
Имодазаап,
 Иеикәагь тахәтагарза,
Ихы рахан дыцапшуеит абарта.
Лхы еилажәжәа, уака җа кахпык
Дықәгылахуп. Длымоуп уи абык,
Данургәаа –
Акәкәахәа душыклахысуеит.
Акахпы егы акахпы длапысуеит:
Акәарагь ихаршәуа, лара цас
Днаихәаччоит акәалаа зөы итахаз.
Иаразнак урт лапшылагь иааибадыруеит.
Ахцөышаагьы азмах арахь дыруеит
(Лхы лжьоит – азмах ус узтыцуам).
Иааидахәлеит җыц, аха ирзырҗыцуам
Акымзарак – ус изома азы-хәашь!
Урыхәапш, уара, урафымсын, урыхәапш,
Рыхцәкәа еибаркәкәуазаап урт ааиҗахар!

Хәәтә ыкамшәа шызбоз сара уаха,
Ифааихоит арахь даеа җадабагьк.
«Ашыапахь, – ихәоит уи харантә, – ашыапахь!..»
Уара идыр шыта уи закә шыапоу!
Ицоит дара нас икаҗа-чаҗо,
Рацәак уафы иахьиҗархастам шыкоу.
«Бымгәарлар бабацои уаха афныка!..» –
Руазәк гәаныла арантә слықәмақаруеит.
Ус машыынак сафькоит. Ихәархәаруеит.
Иахнамгац хәа икоузеи, уацәшәап,
Аха ирыхәеит:

арахь дақәлаанза аб.
Зегьы ықәнагеит акәа итаҗсаны.
Амашыынажәгы збеит сара ихсаны.
«Атыша дтамхазтгы, – схәыцуан сара нас, –
Рацәа дмаҳәын акәалаа зфы итахаз...»
Иан даҗьуеит уи,
иаб ааигәа дхәацәоит.
Ант акахҗцәа руазәык
Уацәы ихлырцәоит.

19.03.1994

Пытк узузар, пытк узхәазар,
Уҗсы ааивыга, иааузырха.
Аха җа цәык улнахәазар
Аамта – удәықәлоит уҗшаха.

Уи, уанҗаз еипш, уцәа аркьалоит.
Җхьака удәықәлоит уеиханы.
Иказамшәа ара аламала
Умч зқәымхо, иутахханы.

Иахьа, уатцэггы ус унеиуеит,
Дшыкам шудыруагь зынзас,
Зеггы ирхаанхо адунеиаф,
Зегь зызуз ма зегь зызхээз.

16.02.1994

Исыхъзеи, акымзарак сгэы ахэом,
Акалашэа сыкоуп иахьа...
Рфаархеит ус, еижэибатца, агэгэхэа,
Изхыцраха, арахь ауахьад.

Инкылатэуп! Сырфахаит – сыпсрыма,
Имфыхызгарц сықөңап, сыхэхэаны...
Аха ирымам, о, нкылашья рымам,
Сыргоит сарггы наф саххэаны.

Исахаз шытыбжумашь? Уи бжызуеит.
Иага ыкоуп арафа исмахаз.
Еилкаашья амам, еилыскаарц сабацо
Иуахьаду иаамтоу сызкэхэаз?!

13.03.1994

Даатэеит уи абас –
иеыркэышны, иеырзажэны,
Адунеи амаа идыркышшэа, газа...
Агъара схын сара амра ца сашэны,
Енак саакылсит арахь сыекынца.

Усқәак сыман, сырхыццакуан даарагь.
Сақәтәазшәа ағәра сымнажәо сөы,

Зеггы снaрылсны, сеикәләфха, сыхәмаруа,
Ус сынхаңалейт иаша иа иҫы.

Сеигәйргәейт уи игәра ахьыргаз. Дагынаган
Убра дахьдыртәаз, аха, аф аст,
Избахьаз иакәмызт... абас... иеырпагьан...
Игәастейт исхәазггы цқьа ишимаҳаз.

Анкьатәикәа цәылхуа зны игәараз,
Ицъасшьейт, дтагылейт иаразнак ркәал!
Иара ирбгазшәа даацәажәейт баагәарак,
Иҫы итазшәа дыштәаз ахампал.

Ихы дахцәажәахуан нас уи «Хара» хәа,
Ситцапшуа стәоушәа ихы ижьон, агаза...
Сцейт наҫ уусқәа нсырхейт хәа наиахәан,
Сықәымло арахь шыта зынза.

22.04.1994

Иага схаштып, имфасып, исцәызып,
Иага уымкәа, ихәамкәа исцәынхап,
Аха арт амшқәа, сымпсыр, рыедырҫыцып,
Ирзызурц ҫазнык зегь хасаб.

Салтып, сацәцап ари амца,
Ажәәанггы еилгап зны сханы.
Сеыргәылаҳәан сцап наҫ сзыргәамтцуа,
Скалар сара абра сеикәханы.

Пхыз бааңсуп сыцәа зырҫьало,
Гәәкроуп, гәырфәоуп сызхәәҫуа.
Уцап уара абрантәи убналан,
Ихыцны азқәа арахь ианаауа.

Аха икоума, гәанылагғы, цашьа,
Ушәаны акәзаргғы, ухьатңны, шыафак.
Настәи уа уусқәа анбашоу, –
Иузхәашам: «Сагаит сызгалак...»

Уабацо, дад, ҳацкөынцәа ангылоу,
Алакта иантаңшуа дара аңсра...
Аамтала шыоук цазаргғы инкылаз,
Урт ахәом наҕ-наҕгғы Аңсынра./

Саңхьоит, иступ шыоук рсиа.
Ирзыуеит зегғы-зегҕ хасаб.
Исхаштрим сара ацәгьаг абзиаг,
Сзынхозаргғы убриала сынхап.

23.03.1992

ИБЖЬАЗЫЗ СИЗХӘЫЦУА

Уахь дынхазамашь, дзымаауа уаха,
Алашьцара илахәлашәа ицаз?
Дрыцҳахеит уи, дыгәнаҳауп, дыгәнаҳа,
Ақәрахымза – абри злахьынтцаз:

Адгғыл гәытбаа анықәлаха имазеит,
Ажәфән дацампшит, гәаҕ, изхара...
Даацәыртын абраҕа, иаразнак дабацеи,
Дабагеи уахь уи, хара?!

Амфәқәа ркыма? Иҕамкәоу аашьа?
Ацҳа тапцәама дызқәыз?
Аха иҕазар адгғылаф иашак,
Дшыхынҳәуа уи, анцәиныс!

Апстазаашьа иақәшәо дақәшәоит аңсышыаг,
Идыркышам иафстаацәа атәы.

Амра җашәаргы – имгылар аушам,
Иарлашашт җадгыл уатҗы...

24.09.1992

Ишҗаҗалеи ус?! Икамҗашаз каҗаит,
Иузылгаран иҗам араҗь аҗынҗәә.
Ах, ирыҗоузеи анҗ шаҗа гәнаҗа, –
Зегь зауз, аха дзырзыз Анҗәә!

Амци Аиашеи убас еиларҗашьоуп,
Ахәәхәә риашан иргылоуп убас,
Угәы каҗап. Иеилкаам җахьагаша
Ари амҗа, митәыҗәгьа җзырбаз.

Изуҗҗәәда зҗыбаҗәә мҗәыз, уара, ибжьалаз
Иааҗарҗәуеит җәә зынзаск адунеи?
Урҗ ирҗиуеит инагәҗасны хә мариала,
Ахааназ ара иазынхашаз музеик.

Сзыхзызоз иасны аратҗлеиҗш ирҗәыбеит.
Иеимырҗәеит иаразнак уи сшазыҗшуаз.
Аиааира аагеит җәә игәырҗан ишҗыҗоит,
Аныҗәә рымоуп абаҗҗа иазшаз.

Идемократҗәоуп урҗ зегь иахьала,
Уатҗы иахьагаша идырааит Анҗәә.
Җрыманы идәыҗәлар – амҗан җабҗалоит,
Җзылҗрангы җаҗам ахаан аҗынҗәә.

Ахәҗәә шҗыҗуеит, – җусҗәә анҗаҗәкаҗа,
Исыҗәлошәә збоит сара ауҗә.
Иабаҗоу, нас, еиҗау даҗәа гәнаҗак:
Аҗәрышь иаҗсам ауаҗ ихә!

15.09.1993

Иара иакэын, амееи, икамхашаз,
Ихнаѡшаз аамта ацэкэырѡа-гы.
Адэы дыкэуп дшыкэыц иахьа баша,
Азэы ихьаак изнамгазо игэахьы.

Уахьынтыцуа уи дышьтоуп дкыдбажэха,
Унаивс наѡ, икоуп ѡа мѡакэак.
Дѡытцыззар, иааихэоит ѡара ашэха,
Имцаирсуеит дакэшэаргы жьыхэтэк.

Ихы азыхэа, ицсы азыхэа дыкоуп,
Икоуп баѡлашала данчогы.
Игэы каршэны уи даауеит аѡныѡа,
Рыгэхьаа икымкэа уаха дзырѡогы.

Изымдыруа дыѡам цэа ихазамкэа
Дшыкэдырхало, знык данырѡашэа,
Аха днеиуеит иара амѡа дамкуа,
Иеырееиуа, акыргы иеырѡашэа.

«Лыгэнаха узымгааит!» – рымшуп хацэак,
«Улышьтаргалар акэын!» – ѡа хэсақэак.
Изгэатом хэа урт ргэаѡ иѡатэоит,
Рышэи ишьта ихыцуам дахьцалак.

Давоуп иара усѡан ашақэ дасуа,
Дылхоит насшэа акраамта шэык.
Атыпхацэа ирышьтаз икэасқэасуа,
Дналыдтэалоит днеины... ѡакэажэык!

Иѡхэыс рыцха лааста дтакэажэыми,
Дышлахьазар, уи дкычуазар шыта,
Еиқэатэаза, ишэушэа цкыкгы лшэыми,
Аарла аччаѡшь аатѡалт ллакѡа.

Анцѣиныс лхатца адамра хыла
Дшалырсьхоу, сѣашьоу ма – дтыцьхау,
Иеинасыңхо рбеит дара ааидыххылан,
Анасыңқәа иара абри реихау.

Сацѣыхара, амарцѣа, ируа, ирхѣо,
Иеикѣнаган –
иеибацшааит, шыта иеицыз.
Лыччабжѣ ааоп аранза акыркырхѣа
Акгыѣ зкѣымыз, аз иагаз апхѣыс.

Деитан – дагеит. Ус ауп, сара уаха
 Җак сыздырам. Сөашьом – дыхькәыршәан.
 Аха ауаф гәымха итыша дтаҳан,
 Дызтымтгәышьеит. Уа рыбгыцкәа пжәан.

Уи арахь акраамта дымсахытцлон.
Сара сахь. Ицон лыгэгы пжэаны.
Дыбналомашь, схэыцлоит, амееи пхызла,
Слымха уи дантаџло дашэаны.
1994, март

Дызшаз дисасын, дахкәажәын,
Дразын, иссирын лҕазшыа.
Ахаҕы лаша лнапкәа кәашәын,
Лзамҕа икәпхон ашыа.

Рыцсқа еилахеит, мѡақы ишықәыз
Еицыртыша рмоут хаз-хазы...
Уи анбаказ? Уи анбыкәыз?
Зеггы мѡаскәеит наӳ лассы.

Игылмырхеит, рыцха, лхатца
Хаара-бзаарак – дызлашаз.
Ишьта анымхалеит азаза,
Уи данцоз арантәи нас.

Ихәлазамызт, нас, иагышамызт,
Лзамѡа инықәсуан лағырзқәак.
Сынижыит хәа, мап, дашшуамызт,
Дыцәхалеит хәа лхьаан қәак.

1994, март

УАСИАТҚ АЦЫМХӘРАС

Ухы ба шыта арақа уацшәыман.
Сара схәы згахъеит, исфахъеит.
Сымѡасуеит нақ сыхәрақәагы сыман, –
Имгъеит, урт сыхәрақәа мгъеит.

Адәы унықәла, дад, зеггы рґыцны,
Сара сажәеи суси цәахыз.
Урт умырзын. Мышкызны ихәрыбгъыцны
Ухәра инақәларггы ауеит, анцәиныс.

1994, март

Анышә нақәхәхәан нақза иуцәахыхуеит
Ауаа ирыцдакшәа иумоу мазак.
Ушазыпшым уи уахазны уарґыхоит,
Иунаґоит ирґыцынггы дцак.

Азәггы имоузац, ахәоит уи, газа,
Ауаа ирцәыцәахзан имоу маза!

1994, март

Адэыҕба бага, амшын бхызла,
Банха-бнымха, бца-бымца,
Лабҕаба бызба ма ҕхызла,
Ибымоу хьзык ауп – Слахьынца.

Адэы бықә, бара ажәџан бала,
Дгыли жәџани брыбжьаха,
Аҕсы ҕабҕоит сажәеинраала,
Беиҕаагәылыҕхеит уаха.

Исзаабгаз илакә, идрама,
Бшакәхалакгы – бҕа, бажәы,
Бара боуп, бара, аргама
Сара исыхәлаччо уажәы.

Ибҕахы-ибҕахым – быбжьазуам,
Аҕша арахь бысзаанагоит.
Сгәы базноуп, сыҕсы бацуп,
Быхьз еиҕах сеиланагоит.

Сааҕсахьеит, рацәак сызныкәом,
Бызбан – аҕырра сҕаххоит.
Зегь акоуп уи, сыҕа-сыҕам,
Сыҕсы шбышьтагьежьуа инхоит.

1994, март

СХЫ СГӘЫ АЗҢАМКӘА

Исзыҕшаауам схы сгәы азҕазҕо,
Еибгала сшалҕызгы еибашьрак.
Цәа рхазамкәа, икьантазза
Иаагылт саҕхьаҕагь цлақәак.

Сара сеицшцәкы, рыбжа рымхуп,
Ихәуп – рымахәкәа җыжәжәоуп.
Адәкәа срықәхазшәа сеицымха,
Схы санаалыцшуагы уажәоуп.

Уажәоуп сара икоу, икам,
Ибжыхәаша ицаз зынза,
Сандыргәакуа, арахь, аоныка,
Санаақәлазгы сыгәгәаза.

Аоны схәахит, уи абакоу!
Амца салацшуеит – иакыз,
Сара истәымызт усқан Акәа,
Сыхгы стәымызт, анцәиныс:

Зны сзыхызои иалахәмаруан,
Ирыцкьон сыцсы зыграз...
Гәмыста азиас усгы хәруан,
Сгәыгуан, хгәыргъарын нас-нас.

Ицарымызт аамта абасза,
Хгәы тарчаца, хкәаханы.
Икалап уи, схы сгәы азтәзцо,
Сгылап сеицны, сеицханы.

Сазыцшын ари, хәарада,
Зыгәра умгашагы агәра згон.
Дааскьон ага арахь, сымшато,
Сдунеигы аахәуан, ибгон.

Шьтахька инхаз угәы тнарзызоит,
Цхьака икоу цкы еилкаам.
Ари хдунеи аеанарҗыцуа,
Сылахама сара агәам?

Изсымамзеи ашәа ахәаха?
Изгада сажәагь сыҕааны?
Изахмоузеи, мшәан, атәаха?
Хусқәа шпқалои ҕааны?

Ихазшом амал инрыжбыз,
Хара иахтәыз, ихацәгаз.
Деилагеит абахта иҕрыжбыз,
Дҕахәатәхеит иара зынзас.

ҕычроуп-қәычроуп, еиҕахысроуп.
Хрыцхашья, схәоит, Анцәа!
Иахьцатәым хазҕу хысхысроуп,
Халахт, хзылтцуам ахәынцәа.

Иарбану, нас, схы сгәы азтатцо!..
Азәы сишьтоуп: ухынхәы!..
Деилырхт иқәланы дҕъантазза,
Сгәыла даақәхеит аҕәыцәхәы!..

02.07.1994

Сахьынхалоуп ицаз, аха изымцаз
Иацтәи амш. Сықәгылоуп дәык.
Иеиқәуп ҕара сапхьяҕа сымца,
Ипшуп ҕара уахь сара стәык.

Салахеит зы-хәашьк сызмыруа,
Сзалцуам акраамта апылхат.
Рахәақәа хуп ицырцыруа
ҕнышқәак. Ғаартуеит: «Уҕәхат!..»

Пхызумашь избо? Ма илапштәашәароу?
Сықәнакшоит убас аамтакы,

Саахьатцроуп – исылгоит – сацәшәароуп.
Ирызхәыцтәуп араҕа шыта шәкы.

Аха исымам рацәакгы ахәыцха,
Исытблаауеит сьдгыл сзаазаз.
Сгәытцхақәа ирыццо ҕа гәытцхак,
Саршлеит сара аамта зынзас.

Арт амшқәа зиясха исфәтәоит.
Арт атцхқәа схагылт еихашәы.
Иабазы сзықәгәыгуа афырхацәагь,
Уаф дыҕамеи сааигәа уажәы?!

Сзацәцанда, схәыцуеит, аамтацәгьоуп.
Изулак сзырында аз-ҕы.
Зегы санрыхъзашагь иахьатцәкьоуп.
Сусқәа еикәуп хәдацәахьы.

Урт сырхьыгза, сматанеиуеит,
Сымчқәа сзырха, зегь Хазшаз!
Ғаныла дәык сықәланы снейуеит,
Цардакгы аатит сшазыцшуаз.

Ашәшьыраф, аратцлақәа рымцан,
Схәыцра сназыцшуеит даҕазнык.
Сахьынхалоуп ицаз, аха изымцаз
Иацтәи амш. Сықәгылоуп дәык.

23.03.1994

ИАШЬЫМ РНЫХӘАҒА

Иныхәаз урт, зхы зтәны адгьыл иқәу,
Згәы цқыза ажәван иатцәцшуа, иашьым.
Ирылымшо арбан, нас, иахьымцоггы абыкәу,
Зымға тбаау ахацәа, зус хәашьым.

Ражәа ажәоуп,
инагзахароуп знык ианырхәа,
Узықәгыгша роуп, ицом иахьасуа аңша.
Иакәым картцом ахаангы, цасхәа ухьырхәом,
Имәа ркуеит иахьнеилак алахша.
Иашьым ныхәаз,

иашьым ратәца сәахоит,
Сыҗерымпытжәаны сааит арахь иашьыз.
Иашьу роуп узмыхәо, арахь иуҗағағо,
Инаигәыдтаны иашьыз роуп ауаҗы дызшыыз.

Арыжәтә акәым,
ахыдара иашьыз роуп
Хадгьыл арахь иқәхаз ибҗағо.
Бзиала шәабеит хәа хаззыңшыз роуп
Бңарла хара ихажәлаз, хтазырхоз.

Иашьу ихада хы имбазозаап уаха,
Длашәуп – иаңхьа дталахьеит азмах.
Аха дҗаитцан җызас уи аңсәәаха,
Абаагәара ихы анкьоит еиҗах.

Иашьым – уи дырхәынцоит, шыта дабацоз,
Җаңхьа баша иҗеиҗоит – имәа цтәоуп.
Иашьым иоуп арака афырхатца,
Уи дуаҗоуп, уи са сзы дынцәоуп.

Иахьарнахыс иашьым ирымаз ажәа,
Рыхкәа ртәыми, ражәеи руси еиқәшәоит.
Аныхәаҗа шыску, иашьым сышрыхцәажәо,
Хыдарак сияаины сашьыр хәа саашәоит.

Иныхәаз, нас, зхы зтәны адгьыл иқәу,
Згәы цқьаза ажәәан иатцаңшуа, иашьым.
Ирылымшо арбан, нас, иахьзымцогы абыкәу,
Зымәа тбаау ахацәа, зус хәашьым!

1994, март

Арт ачкэынцэа ирыцсыхэо дырны
Сыказар – цсразма шыта сыцсра.
Илеиуа ари азы-хэашь ирны
Ицазтгы дара арантэи ишцара, –

Срыцэцатцэъязшэа збарын исхынхалоу,
Ахѡахаха сызымто, лутас
Исышъахаз – схъаа, сгэала, –
Сханы ажэѡан каххаа исызымрбаз.

Аха ишлиец илеиуеит азкэа хыцны,
Исыхэлатэоит уажэы-уажэ цэқэырпақэак,
Срылахауеит хтысқэакгы рѡырѡыцны,
Исышъклаѡеит згъушэа сахьцалак.

Арт ачкэынцэа иргоит идмырхэазаша
Уахэақэак-бгаццэагақэак. Иаацсеит.
Шьоук рыхьчаргъ зны ихыцны имцашеи,
Иаахэзар хэа сшэоит ускан адунеи.

Ацэгы збеит. Сара абзиагъ сақэшэеит.
Сара избаз, изгаз сызсырхоит.
Арт ачкэынцэа ршыа уаха имықэшааит
Ари адгьыл. Иазхоит, уара, иазхоит!..

Ахысыбжықэа иааѡуа сгэаѡы иткэацуеит,
Иахъа шэынтэ сахыцоит сыцсраны.
Цстазаарак ѡахцэар – дунеи дук бжъазуеит.
Иќам уи ахаан ихынхэраны!

04.12.1992

Ихы хам уи арантәи афныѳа,
Цьарггы ихы хазам иахъазы.
Ибла уаф дамбо, ихаштны дахьыѳоу,
Ақалақь далалан днеиуеит аңсы.

Днеиуеит ишьтахьѳа инижъызггы ихымкәа,
Иапхъаѳа иѳоуггы изгәамто зынза.
Ихы итахымкәа, ауааггы дыртахымкәа,
Идунеиажә данхалеит абас дыгәгәаза.

Ауаа дыртахымкәа... Иузитом җыпныхәа,
Иауазеи ауаа дыртахымхартә, цаны,
Аха бзиа итахым ихазыхәа –
Дахәаҗәра иѳоуп җәра ихъзаны!

Амра җхоит – иатцазам хаарак,
Ашәа аафәуеит – иашәам иара изы.
Днеиуеит ахатца идушәа харак,
Ақалақь далалан днеиуеи аңсы.

Царта имамкәа ибозар – дабацо?!
Ишьта схылан сахънеиуа сицәшәоит.
Сара сакәзар, ных, уи ахатца?
Сымш абаѳоу! Лассы амра җашәоит.

07.05.1995

ИАХЪХӘЫЗ

Иахъхәыз дыпхастам, иагарыла
Ихцәажәаз – ажәала дырхәыз, –
Хавараҗ дааины даагылоит,
Дыпхастам, иудыруаз, иахъхәыз.

Ихараз иҗажьюа уангыла,
Усқан ахааназ шәмеихәеит.
Усқан акгы дыннакылом,
Ухаҗа уахьирхәеит!

06.04.1995

Аңсҗазаара сарааңсеит, саркареит.
Сара сара сакәзам – сартәеит.
Саманы ишдәықәыз сыркәруа, –
Схы кны абрақа саатәеит.

Иарбан еидароу сызтымҗуа?
Иарбан кәтоу сызтаһаз?
Избеит исзааигәоу сахьымҗо,
Ицазгы шцаз – ишсағаз.

Амҗа санылар – сынқаһап,
Стәазар – стәанхалап зынза.
Аха ысылшом, ысылшатәкьом уаха,
Мҗа змоу, уманшәалаз, уца!

Сынхоит сара арақа, сахьаатәаз,
Наунагза схы сазынхоит.
Исиааилап, сыриааилап зны схьаакәа,
Сышнеиуа – сәагылар сҗаххоит.

Дарбанушь усқан сзыргыло, –
Макьанатәкьа скахар зымуа?
Схынхәыр – ицаз сзаңылом,
Сцозаргы – ысымоума мҗа?

02.05.1995

Апша сақәтәоуп, – схы сақәитми, – сцароуп, сцароуп,
Дгыли жәџани срыбжьыууааны, хараза.
Сеиқәпах сызмаз санампыцкыа, зны сназароуп
Сыңсы гәакуа изышьтаз рахь сыкәкәаза.

Сара избароуп уака икоу – уа мшацшароуп! –
Ихытхәау дунеик сналалойт лассы.
Ижыатәызар – дача шәынтәгы схы сжъароуп.
Ҷа мџак ыкам шыта иахьала сара сзы.

Лакәми, цхызми иара усгы хазлагылоу,
Истахуп иахастар уи аргама дача цәак.
Шәныжышъа сымам – сзеипхызуа дача тәылоуп.
Аамтагъ сымам сара арахь рацәак.

08.05.1995

АЦСЦӘА РААИРА

Рџаархеит ацсцәа гыланы!
Сшәазаап сара нцәа.
Аха нас, сырцыланы.
Сиашъапкуан Анцәа:

«Адуinei аахәгышьыозаап,
Срыцхашъа, саашат;
Ахтысқәа срыламзгәышьыозар –
Сеигзарым сылша...»

Исхәара сџашәомызт,
Ианаагыл иааигәаны.
Сзон, аха сагышәомызт,
Ианызба иразқәаны.

Хәыңғы дугғы еизигаган,
Иңшуп ишанхашә.
Зыхәдацәақәа цибакааз
Урт ырыцәшәашә,

Нак, ганкы рыченәтаны,
Пытрак рыңсы рзеит.
Иааңшуан реыртатаны,
Меиирак карымцеит.

Ашәымтак ауп. Аамталашәоуп.
Иаашанхазаап. Нас,
Нак-аак амца рфалашо,
Инибартцәон инхаз.

Зегғы иреиңғыз ишьталан,
Дтаркит амацәаз.
«Ишәымоу зегғы ишәтала!..» –
Дышьтырхит иреицәаз.

Ихъз дырцәеит, дықәхәаны
Дкарыжыт ырынцәахәыз.
«Шьта хара уахныкә!» – хәаны,
Дкәахәаны инеихыст.

Идырбгеит иргылаз зегъ,
Иргеит ихәаш-хәаша.
Идәықәлеит аңсцәа гыланы,
Арахъ ихәцәгәышуа.

Иеиқәхаршәахуааз, хәоударан,
Хаилархәазеит, аф рыст.
«Хара хакәу, – рхәон дара, –
Шәара шәакәу иңсыз?!»

01.04.1995

ЗГӘЫ ЦАЗ

Саңхьака игылоу дызбom.
Сышьтахька усгыи уаф дыкам.
Сықәнакт ацәхәыра. Сабацо?
Сназлахаз уск еилгазам.
Дамроуп ҕныс исзыңшу.
Аҕныка сышьты, нас, аҕныка!
Ара шыта уафы ситахзам.
Ара шыта цьаргыи сатахзам.

Аңсҕазаара ссирхашт.
Аха атц еикәа ҳалоуп.
Уатәтәи амш...
Ҷазәи изыхәа икалап.
Сара азәзатәык истәу
мышқәак шысхьынхалоу
Иара абрака исыргылоит акәаң.
03.05.1995

АҶСРА ААХАБЖЬАГЫЛААНЗА

Абрака дтәан уи,
Абырқьхәа татын кадыць дахо,
Дхацыччон,
Датцашьшь ихацижәуан афы.
Ҷымт даатәалон уи
Зны арахь даахҕахахон,
Исхәап ихәар –
Дихәомызт уафы.
Аха ҳара ҳаиха ахаан ихәомызт,
Уаиршьуамызт ажәа.
Игәи ианас,
Сыршьит, сҕадырхеит ҳәа уи дыхәхәомызт.
Абжеихангыи ихы мҕаңигалон хәыңцас, –

Иаабахъоу имбацшәа ма имаҳацшәа.
Адунеи ду ғыц иааиртуашәа...
Дцалон уи зны-зынлагь дыбжъазшәа,
Хабжъара дыказамзаргыи ауашәа.

Аха нас даацәырцуан длахғыхза,
Цьаргыи дшымцаз,
 Хагәта дшыкоу аахарба.
«Шәара ишәыцу – дыкоуп,
 Акгыи ихъзом,
Дуафуп шәара ишәеипшхаз»... Нас, ишца,

Хара дҳаипшны даабон уи зегьрыла,
Хара ихәиғъу ыкоуп җаңыара!..
Иахъа шьта, уи абра дангылам,
Зегь Хазшаз ҳаҗеимцааит ҳғазара!

Хара ҳабаказ, ных, иаргыи дабаказ!
Ататын дахо
 Дтәан арахь ҳагәта.
Зны-зынлагь ҳнасуан уи икәакәа,
Дҳацыччон,
 Җык ҳаҗижәуан еиҗа.

Иара иныхәан,
 Уи ҳаргыи иахныхәан, –
Ишьтыхны ихәман ҳааиуан Ауафра.
Аха иаадырыц уи дахьынзаҳхыҳәхәоз
Иааҳабжъагылеит,
 Җнак,
Иаакылсны аңсра!
02.04.1995

АЖӘЫМҢАЦӘҒА ИАЖӘА

Сажәымҗа цәҒәхеит, дад. Схы сҗахымкәә
Ауаа срылоуп. Сыңсы җоушәа. СгаҒаха.
Истахуп ақәа ауазаар – уаха ихымкәар,
Асы ауазар – са сзы илеирц ихахәха.

Сажәымҗа цәҒәхеит, дад. СыгәҒы бажәхеит.
Саңхәа, сышьҗахь азы ықәршоуп – садыргеит!
СхаҒахара сыҕоуп, уара, сғашәхәа!
Иаахәит, уара, иаахәзеит адунеи!

Сыфны-сгәара ргеит, нахьхьи, иццышәха.
КәтҗаракҒы нымхеит. Гәашәк ағам.
Иршьын ирфеит иара убраҕа сыжәхьак,
Иргеит, иршеит иныфналан сҗам,

Сымхәцә, сқәардәқәа... Анцәа ириҗаз – ирбаз.
Нас ауп инхаз амца анадыркыз.
Сшьа кәапеила иртаҒышьеит схьырҗар,
Аха урт саҒьыршьит, афы рмыст:

Изалымҗит амца. АиҒаб ила
ИдырцәҒьарц рәазыркит слахьынҗа.
Дук мырҗыкәа аҒәабжьанытә Мыркәыла
ДҗахаҒышьеит. Насшәоуп аитҗыбза

Ихы анақәитҗаз Ақәа. Уа сынхама.
Ана – сашьцәа, ара – сахәшьаҗацәа.
Сҗаауан жәымҗацәҒьа: «ҒаҒра рҒама?»
«Ақәа рҒама?!» Сиашьапкуан Анцәа.

Сыҕазма зегьрыла салаззап хәа.
Хык сара сазымгеит, сара анышә!
Сыҕазу, ханааилга, афныҕа сҗап хәа,
Снахылапхәа жәымҗацәҒьа уи сыфныжә!

Сажәымта цәгәхеит, дад. Сусқәа башан.
Абри адгьыл сықәхеит сгагаха.
Сыңсы злаҭоу – уаха араҳь дызбашам
Зны снышәынтрагь сымазкуаз аға.

06.04.1993

...Снауҳьыңшит. Унеиуан ганкы уеаҭан.
Уңсы еикәурхоит. Арахь ижәылоит ар...
Изыузымдырзеи, еиғьуп уи, хәарада,
Аеыңныхәа уагар ааста, хык уагар.

12.01.1993

Аңсуаа зегь ҳаизазшәа збалоит уа, Лыхнаштаҭе,
Лыхнаштаҭе, иахьахазбо ҭазнык хлахьынтда.
Хара иаххаштуагь Лыхнашта иахаштуам,
Иагәыҭакны иамоуп уи зықь маза.

Урт зегь, уңшыр, уаҭәызны иаргамоуп,
Улымхақәа нкыдта – адунеи ду иархауп.
Лыхнаштаҭе асценаҭе ицоит ҳа ҳадрама,
Ахтысқәагь иаххысхьоу ахтысқәа иреихауп.

Аңсуаа зегь ҳаизазшәа збоит сара насшәа –
Ныхәоу гәрәацәгьоу ҳаизызгаз уа, Мықә?
Уафьтәыҭса дцәажәом арака хтахазшәа,
Хтаңшуазаргьы аңсра абла, тышак ахықә

Ххықәгылазазаргьы. Аамталоуп. Хрыбжьыуаап
Сциллеи Харибдеи. Хрызцап ҭа мышқәак.
Изыхәашьха ирыҭдалан иаиуаз абжьыуаа
Ҕсоунза инеины ишьтырхт абирақ.

Сара сеикәнажәоит ицшыоу азы ахьыржәуа.
Иахьдырхәашьуа, инеин иахьтагылоу абас.
Акгыы җамлеит хәа сыҗоуп машәыршәа,
Акгыы җамлеит! Зегь җалеит! Иазырхаз!

Җапхьа җазхыцтраха хнықәлоит Лыхнаштә,
Җапхьа җаизигагоит җарт зегьы Мықә.
Иахзырхәазгыы ххаштуам,
иахзырузгыы ххаштуам.
Пхьаҗа хҗынаххоит җадгыл ханықәу.

Җаизеит цсыуа шыа злоу зегь, җайдгылеит,
Даҗазнык, даҗа шәынтә җазхәыцт хлахьынца.
Анцәа ихәмеикуам усгыы Ацсынтәыла,
Җазәы ихәзиҗом шыта ахаангыы зынза.

Җадгыл хазына җазшаз ихазыхәан
Имаз акакәын. Уи илацш ахуп.
Шәеитеиза, изыхьчаз. Ихәмоуп аныхәа.
Саргыы уа акы сҗәәқәрц сҗахуп.

13.03.1994

АЦСРА ИАНАДАМХА...

Уахьцалакгыы
Даауҗагылоит уажә ацсцәаҗа,
Иц хырҗьаҗьа, иахәа кьагәа кны.
Иацәшәаны мацарагь шаҗаџ тахаз
Жәдыруама атыша җара хҗкны!

Угәуҗанзамкәа
Уи ашәхымс даахыцүеит,
Дааухьынхалап иара уаҗа уихәәҗырц.
Аамта умоуп мацзак, сназхәыцүеит,
Ухы уахә умцшыкә, нас – уеырз.

Дарныгынгы дыкам уи, аңсцәаха,
Узицәцашам уи арантә уеыргазаны.
Икнырцаауа аҳәеипш духакнахауп
Уахьцалакгы. Дааиуеит дымцаны.

Дааиуеит
Умѡа шпитцәазгы урдыруа,
Ашәакь мца ужәтцә, деиханы.
Аңсра ахыкә уаахыкәгылеит, узыруа,
Ажәѡан бганы илеиуеит уханы...

Сгәы тнашьаахьеит сара аҳәса рцәыуабжь,
Сыңсы тнаххьеит рмыткәма. Иазшәырха!
Иахьахымгы ыҕоуп лакгы уыуа,
Инагәйдцаны уигы ишыт аға.

Ҳанхарақәа аццышә саба рхаҳаит,
Азы ыкәршан дахысит дахьахьаз...
Уахьцалакгы
Даауҕагылоит уажә аңсцәаха,
Уаргы саргы хтәаран иахлахьынцаз.

Уаргы саргы еибашьран ҳазлиааз,
Иахзыҕалеит ҳшааиуаз ҕа еибашьрак.
Ихәашьза илеиуеит ҳара ҳаамта азиас,
Ҳамгар акәын ҳақәхәан, аха иааг,

Абзиеи ацәгьеи аман, еиларѡынтуа,
Ишаанагоз, ҳаргы иаххыст, ҳагоит.
Рапхьа иахәлагалан ңьара изымтәоз,
Аамта азлагара ду лагоит.

Ҳаңсҕазаара зы-хәашьха ицарыма,
Уаҳа акгы иаңсамкәа, иҕыкәкәаны?
Ианбыкәыз, нас, сара тәыс санрымаз
Агәымхақәа? Шьаҕақәак снагәагәаны,

Схы ышытысхуеит.
Псроуп ара санкаха!
Ацсра анакәха,
Исмоузар даҕа мѡак,
Сиҕагылоит снейны саргы ацсәаха!
Изшәарым уи хадгыл хәыч ахақ.

Сара соуп издыруа, игәаламшәозар,
Иахнагаз иахьанза. Ацәа итазас.
Саңьал ааигәахааит, ацсра сацәшәозар,
Ахацәа роуп сара сгәы кәзцаз.

Сара сапхьагь урт ацсра иапылеит.
Ишраҕәаз еипш, ижәылан, хатцатас.
Дышыны дааргеит иахагь хатцак, сгәылак,
Хатца гәымшәак. Гәымшәак. Шьоуа ицаз.

Иашьцәа хѡык ацсра иапылт Ешыра.
Ахы цаҳәцаҳә икәшәеит иара Гәма.
Агәра згоит Гәымста лассы хшыруа,
Акәа шааго, ацсра хшапыло ма.

Ауаарашәа ханхароуп, ма хапсыроуп
Хара, ацсра ианадамха, хьзла.
Ахьатцырта сымам, насгы ирдырроуп:
Иузеибаркуам шьта аусқәа мцла.

Адунеи ҕакала ихьз ахәароуп
Ашьа илагылан иааиуа аныхтә.
Шәнаскьа наҕ! Ажәа рымоуп хәруаа!
Иауам ухы итүхәаргы атоурых...

14.02.1993

ИРХӘЫЗ

Сыхәра гәғәәцәоуп. Иҫалап сара уаха
Ари амра сымбаргғы. Иҫалап.
Ичалаа иҫһазаргғы башаза аңсәәха,
Сааңшып, саатәап, иаасычһап.

Иудыруазеи срыцәцаргғы, саагәығуеит,
Арт алажәқәа, сааигәара ишуа.
Аз-нырцә шыҫоу ҫазныкгғы снаңшыхуеит,
Саһышыҫтоу исһашәышәуа аңша.

Сшыупхәоуп исхытңны ишцазгғы, хәарада,
Ҳаршыаҫһеит урт, хташәеит рмацәаз.
Зыңсы згазгғы дҫалеит азы иеәтан,
Сара соуп ирцәынһаз индыртәаз.

Амш сазыңшым, аңх-лашә саргәаҫуеит,
Схәаа шсызхымго уи санахьза.
Схәазаны аҫазаргғы, инсыжьракәхоит Аҫәа,
Аха уанза сиоуп ҫеһырқәаца.

Иҫалап урт араһь иааһынхәыргғы,
Исхысны ицаһьоу, сшыагғы казыршыз.
Ичһа, схәоит саһышыҫтоу, ичһа уаалахәыргғы,
Урт алажәқәаг ҫазнык урзыңшыз.

Итсырҫһаһеит ахқәа араҫа итсырҫһашаз,
Ҳаиҫагылан, зәырҫы аҫтеит сыңсы.
Иааһынхәыргғы, урт гәрғалааит баша,
Аңһәтәантәи аһы сымоуп сһазы.

02.04.1993

Макыана пхьацароуп – схы ргәығны,
Сеыркәышны ма сеыргазашә.
Ах, иауазтғы, сықәра инаыхны,
Инышьтастцар жәа-шықәса, җажәа!..

Аха аамта сатәуп. Исылахәмаруеит,
Инасҗаччо, схы сгәы азтәцә,
Сама инеиуеит наҕ, ахылағьарахь,
Саахынхәыргы – седроу шыта сахьцо.

Сышьтахька азы ықәыршоуп, иабакоу
Иңстәцагаз, уахьынтә сызлаауаз?
Инхеит уртқәа аргам аара уаҕа,
Уртқәа уаха испылазом, аф аст!

Ицәтәҕьарцу аамта схысны, сҗәыхны,
Сус-хәысқәа мбатәҕьакәа акашәа?!
Ах, иауазтғы, сықәра инаыхны,
Инышьтастцар жәашықәса, җажәа!..

07.05.1995

Ицеит хара ҳаамта. Утәаргы уахьтәыуо,
Уҳәхәаргы ухынхәы хәа, ицеит, зегь акоуп!
Аатцрақәа ирывоуп пша хьшәашәак уыууа,
Иеилкаауп узыршәаз уара: уаңьалгы ааигәоуп.

Цәцашьак амазар – уи уагьацәцашан,
Уңрышан, уқәлашан наҕ даҕа дәык.
Аха ицом уахь уеыхәа цашашо,
Аха иҕазам уахь уара утәык.

Уара иутәыз, угәашьамх зырҕыцуаз,
Амтәыжәџақәа узтәоз еснагь, узрабзас,
Улаңш иаатдоукырц уашьтоуп – иуцәызуеит,
Инылахагь наҕ ицоит дара нас.

Ушьтахька инхаз роуп урт, урыхьзароуп,
Ицаргьы иабацо – иааизоит угәаҕы.
џаңхьа амацәаз икылшәоит узара,
Ирашья, адәқәа цәыртәо, инеиуеит уеы.

Пҕхәызбак, – уи наҕ-наҕ дагьупхәысхоит, –
Умџа даангылоит, насыпла улыртәуеит,
Пҕстазаароуп нас, ак хьяахоит, ак усхоит,
Игьежьюеит, ихынхәуеит узлоу адунеи...

Иубаша убама? Иуаҳаша уаҳама?..
Ах, сара агәаҕгьы сымшқәа сцәынтәоит.
Аха усгьы аңстазаара ҳаман.
Ихаман. Иаҳзымхеит. Убри сархәацәоит.

09.05.1994

САРҔЫСРА СҒАГЫЛАН УСКАН

Харантә снашәхьыңшит. Аҳауа анысзымха,
Снатәахит, маңзак иааивызгарц сыңсы.
Имтәыжәџақәа брытқакны бнеигон агәымха,
Дыбналан дцон уи арантә хәылқазы.

Иара – иара иакәын, бымтдарсны бигашан,
Бигашан, бымариа аниоу, хараза,
Аха сархагон, иамазма еилкаашья,
Сара абас сахьынбыжьюаз, газа.

Сыбхыбаан сыңсыргьы ҕалон сара уаҕа.
Архәара шәнавазит шысхәоз, еиҕа

Снашәхыпшыхуан – сшәышьтан сгәәк-гәәкуа,
Сшәыхъзар – дысшыргы ауан, хәгеитә.

Ус, арахъ даасәпшызар сызхымызоз, –
Пхыззаап сызлазгы! – уи сара соуп!
Хәилацәан хәидгылоуп цсәцлақәак рымтан,
Дгьылгы жәәангы зшоу хара хзоуп.

04.06.1994

Сықәтымтаз – сықәзаамтаз – сгәы табмырчаңан,
Сылапш лкәыбымкьан иааиуа нцәахшак.
Апсцәәха ифәаихахьейт ицқәа хырцаба,а,
Исзасрангы икоуп иаарласны цшак.

Уи сагааит сара, атцыхә еипш, сышьткәыцәан,
Иахынтәаафран икам уаха схабарк.
Саацсами, сынтахан наунагза сыцәап,
Икалап ишанаха цхызқәакгы збар.

Икалап цхызла зны афныка схынхәыргы,
Мцәыжәәқәак соуны сыпрыргы еазнык.
Избап, избарым ма адунеи ду аахәыргы,
Скалап сара уака сиеиғымкәа цсык.

Аха уанза, аха, аха уанза,
Сылапш сзылкәыгом арака нцәахшак.
Салахаит, салцит хәа сшыказ еиҭа амца,
Дәқәакгы снарықәгылейт, сасуазшәа ашақә.

Иқәцуа – иқәзаауа – ицсымтаз дархагоит
Абгьыцгы – тагалантәи амш ифәнаршәаз.
Сара исыцасны идәықәлаз сабаго?
Бара бахъ ауп! Ба бкнынтәигы игаз!

Сеикәнаршоит уи, сықәнагоит цәхәырак,
Цьара стәнажьуеит, цьаргы сытәнагоит.
Аха усгы афныҕа схынхәыроуп.
Уи абрахь, бара бахь, саанагоит.

Сықәнакшазаргы, псаатәушә зны ажәдан
Саланатқазар сахьнеиуаз лапшык,
Сгәы табмырчақан – иаразнак саражәуеит.
Еиғьми, иҕало мацк баазыпшы...

08.05.1994

АТЦХ ИАЛОУ

Нара илыхьзнызфьлоит

Дхәапца сҕәәкәа дыкәтәоуп уажәгы Нара.
Амәа хәкәуп. Ғылтуам уи дшәаны.
Сқыпәаха сшәәц сағәми наарак,
Стысуеит гәәәк, сааиуеит сыхәжәаны.

Иахҕагьежьуаз хәирпланк цеит иҕалан.
Амшын ду иалашәазар уи хәхәтас?
Иашьклахысуан. Харт мәакы ханхалан,
Иаабон ажәдан кыргы ишахҕағәғәз.

Уи хәкәхар хәа сшәон. Ишатдахысуаз,
Сыҕан иргахьазшәа ирығғаны.
Сақәшәомызт рацәакгы исхәоз, изуаз,
Ианылагоз ажәдан ду сханы.

Нара лакәзан сара хәаас исымаз, –
Агәытҕьа иагоз, аха ғымт иаауаз.
Инымтәозшәа збахуан пхәҕа сымәа,
Қәан илеиуаз, кырцхын исзауаз.

Атцх салан сара нас сыгәжәажәо,
Ахәхәабжь аетә кыднаршәон ааигәа.
Адунеиаф зеггы убас ихшәашәан,
Исытыңсаазшәа збон зынза сшыапқәа.

Аха амаалық дықәтәан сара скәәкәа,
Мцакы ахьеикәыз днагатәын уаха.
Амәа ҳақәын. Атцх ҳалан ҳгәәкәуа,
Амацәаз еипш дҳакәыршан ҳаға.

Исызхымгоз Нара лакәын. Нара
Исылтомызт зцааракгы шыта зынза.
Изызбазеи саргы исыдны харак,
Ҳахьалахаз ҳара абри атцх лашәза?

14.02.1993

АИБАШЬРА АШЬТАХЬТӘИ ЗЫНРАК

Зынроуп. Ҡны еигрыккак дықнаршәуп.
Ашә ҫыж-мыжуеит. Ҫенцьырк ҫжәоуп.
Мцак абакоу? Ҡык абаржәуеи?
Дзырқхарызеи? Иаауа ашәоуп.

Агәылара акәхап уи ахьырхәо.
Уахь дындәылтыр... Аха, мап,
Ихьырымхәаша акы ахьихьырхәо
Днанагаргы – деилагап.

Иара усгы деилагоушәоуп
Ара аҫны дшыҫнахазаз.
Акы ихәақәашан инароушәа,
Ицсрагы цсразамызт нас.

Аха ахәартагь изтахуада –
Зегь зыргәәкәуа рхатәоуп.

Итшәахеит иахьак ауада.
Уадам – кәымроуп. Дыфнатәоуп.

Изалоузеи иара афны зегь –
Баша игылоуп еигрыкка.
Ех, иараби, җара җызак
Дызмазаалак!.. Уеилагап!..

Зынран усқангы, даахәыцуеит,
Днылахауа ддәықәын сык.
Дышрышьтафуаз шьоук ицәызуеит,
Иааигымхеит иаргы аңсык

Урт днарышьтаргаларц. Иамуит.
Чмазарак дышьтанагәеит.
Сааааиуеит хәа зынгы аргама
Дфагылеит, днагәагәеит,

Аха гәгәала ахьта илан,
Ишьапқәагь итцааит – ицахьан.
Краамта пенңырк дылагылан,
Дацапшгәышьон нас атуан.

Арахь ахысыбжьқәа еикәтәомызт, –
Шьоуп итыкьасо Гәмыста! –
Игәы дариомызт, дагьартәомызт.
Ихон, ихон уахь еиҗа.

Дангылагы – ңсрак ақынза
Днеиуан, ишьтахьқа дгьежьюан;
Аха далан иқәңоз рымца,
Иҗахаз рықкәынра дашьюан.

Дагьазымгеит уи дызгашаз
Ахы цахәцахә. Шьта ухәхәа,
Уекедқала, ухы ргәаша,
Ухәыцуагь уваз аңшахәа, –

Иҗаз ыҗан, иузыриашом.
Риашашы змам цеит, ицеит.
Иҗара еидара җәҗәуоп, дабашшуеи,
Уигыи изышытымхуа ихъзеит.

Еибашырами аибашыра ашытахъ
Иҗоугъ. Җазшаз, җаиҗәырха!..
Неишы изыҗамтцеит уи иаштахъ, –
Дыҗәмацәысны дцеит аҗа.

Аха имцахә усгыи имырцәап...
Акы днаха-аахошәа даауан.
Аенышыыбжьон шыоук еимыртцәан,
Шыта ирыҗсыхәоу иазтцауан.

Ихацәахеит аибашыра ашытахъ –
Аибашыра ашытахъ! – шыоукы убас...
Иахымбо җыара дашәта,
Ах, иаҗсаамхеит имш абазк!

Араҗа иибо дшаргәәтеиуа,
Деивнагоит ана иаҳаз.
Аха усгыи... даанеиҗеиуеит...
Дәаитцапшуеит хыхъ Җазшаз.

Ғәыҗрак дахыынҳалеит. Изуам.
Уи иахъанза даанагеит.
Мәакы дыҗәлахъан, дзанытцуам,
Шәынтә иааҳәуазаргыи адунеи.

Хәыцра хъантәқәак дышрылаз
Дзеилаҳаз, дзыцәцазгыи аҗсроуп.
Дызмыргыло, деидзыршәылаз
Аибашыра ашытахътәи зынроуп.

13.01.1995

ДАҲАРИ НАҲАРИ

Иеидтэалоуп ишьтибахыр ртахны.
Ирфеагышьоуп усгыы рыбзқәа хны,
Уеилагап урт ирхәо зегь уахар.
Дахар даалгар – дналагоит Нахар.

Изыпсуоггы мацзам – иеибарчехәоит.
Рхы шьтыхны иркуп, ргәы дыргәгәоит.
Ицкәынцәами – ирутар рыхқәа шәны.
Аха урт еидтэалоуп кыр иажәны.

Уажә избама рфыцъагь. Ианфеақәаз
Дапсамхеит азәы изыхәа чазә абазк.
Рцәа рхибахәо адәы икәын ес аашар,
Арахь Дахар дыкан, наф – Нахар.

Икаибажьюан уажәы-уажә иеихьзаны.
Зны – аргама. Зны – егыс, имазаны.
Дахар афхьа дгылар, уи шыапфаршә
Иимтар калозма уа Нахар!..

Абас иааиуан урт рчырланы.
Уажәы, абар, иеидтэалоуп ишланы,
Ишьтибахыргыы ртахыхны, аха иауам,
Рапхьақа икаххаа мөа гам.

Рышьтахьқа иаахьапшыр – ахәынцәа.
Рышьтахьқа ирхибаххьейт рцәа.
Уеилагап уахь иказ зегь уахар.
Дуафым уахь Дахар. Дыпсуп Нахар.

17.04.1994

ГҰЫНАМЗАРА-ХҰААГАРАК

Ашьамтлаҳәкәа сахьыркыз атәылахь иансыхо,
Уазтцаашт, хәарада, уаҕа исцәынхаз.
Уаҕа исцәынхеит, дад, сыгәҕаҕы шыгәҕыхаз,
Уаҕа исцәынхеит сара аамта исағаз,

Аха сизлиааз. Сызжыаз, сегьзырҕашыаз
Уи аамта схьынхалоуп иахьанзагь, иубоит.
Сыҕсы рылаҕан уа зыгәра згашаз,
Урт сыцрымшәар – наҕ-наҕгы сықәҕоит.

Пхыакшыа хәа рымам сзынҕьази сзынҕази,
Улашәызар – уртқәа унаҕстәиқәа ирбап.
Сара уа ҕыара сшыҕаз сымҕасит,
Сымҕа арахь иаагазамзаргь ҕалап.

Ус ухәаргы, игоу ҕа баагәароуп.
Сызну даҕа тәылоуп – убас иаадырхәит.
Агәра узымгошәа збоит – агәра угароуп! –
Аңхара ахьсоушаз ара саалахәит.

Агәықәха исмаахаша саахеит араҕагь,
Исаҳаит – иаңсышәашәа арахь – ҕа бызшәак.
Ак иаргәаҕуаз шәкы-зықь сдыргәаҕуа,
Изакәызеи, мшәан, дад, сызташәаз?!

Хгарта сымам, ҕыаргы саҕахыму,
Исхәо ажәагы агоит хара аңша.
Иара абраҕа иҕахтәозар, нас, сымҕа?
Тыша ҕаулазар анахь сызтаңшуа?

Издыруада, иҕазар усгы хынхәышыак,
Ускан сцарын сара уахь, сҕарахыы,
Аха иҳабжыахазшәа еиҕазбоит атыша,
Ухацоуп, уахың уи уахь, игәаҕы!

Исхәоит, аха издыруеит усгыы гәаныла
Аццышә шықәхахьоу сышьтахьҕа адәы.
Саазгаз амѡоуп, ҕаакы сагызанылом
Уахь сугаргыы – ихәоуп сара стәы.

Акы саргәырҕоит уажә ҕыц сахьахылаз,
Сылахьгыы даара ҕаакы еикәнатҕоит.
Сышьталар – краамта сзыцѡом уахыла,
Сѡагылар – схы схәыцраха сықәланы сцоит.

Сцоит, аха саҕхьа исзыпшузеи? Сабацо?
Снаскьоит игьазгьазуа шьхаакы саҕапшуа.
Ушьтахьҕа акгыы ыҕам хәа сазхәо «фырхатцак»
Саҕхьаҕа днеихьеит дақәтәан аҕша.

Еи, уара, арҕыс! Арҕыс шьамхы-лас!
Иуцәымцааит ашьхақәа ирхыѡны сыбжыы.
Сара саркарахьан абьярла узызгылаз,
Сыблақәа аапшуан, аха сшьын сара, сшьы.

Усывууаа уцарцаз, сухәоит, иудыруаз,
Иахьанза сышхыз сара абра сыцханы...
Ах, машәыргыы ҕамлонда, икьыркьыруа,
Амѡа ианылт ауахьадгыы рханы.

Зны-зынла, иссирми, аратәзам,
Салоушәа збоит сара алакә.
Хахә дук снықәтәахит сахақәа,
Сшааиуаз сынтахауа смагә.

Ажәѡан сахагылоуп еишьылза.
Аптақәа еилыцуеит маҕ-маҕ.
Ицахьеит сымчқәа зегь сылзаан,
Аха амра ҕазныкгыы икаҕцап,

Иаивызгап хәә /хыдароу?/ сгәыҕуеит
Еивтҕахаз, иргәәкү сыҕсы.
Үхьаҕа, мөа дук ахь, сыҕшыхуеит,
Сҕынасарц уахыҕы лассы.

Сышьтаһька инхароуп сзыргәәкүаз,
Сынхыцроуп сыҕсаанза ҕа хәык.
Саргәбыҕуашәа збоит сара араҕа
Сыжәоахыр иқәсуа махәык.

15.10.1994

Схы ахызбаауеит иҕыкка исхагылоу
Абри ажәван, иахъантәарак сызтацшуа.
Схы ахызбаауеит адгьылгы, сзықәгылоу,
Изхадыдхьоу, изхашәышәхьоу аҕша.

Ирыбжыызбааит дгьыли жәван и дәҕазныкыҕы
Убас еиҕш иҕаз цкәынцәкәак... Хазшаз,
Сгәы цшаауа даацәыругеит аныкыҕы,
Арантәи шыта тышоуп сызтацшуа.

Сналахауеит иацтәи амш сышиашоу,
Сҕаҕхьа амца хәытҕкьоит – еибашьроуп.
Ант ацкәынцәа хьатцны шытаһька ицашам,
Ибаагәаран аҕа изымгаз дара роуп.

Сыҕсы тырхуеит сара убас еиҕш хтыскәак.
Сеиқәхазаргы – ишыу рахь сыҕхьаза.
Арт ацкәынцәа ныжыны аҕәәаа узтысуам,
Узцом азы урны наҕ зынза.

Арт ацкәынцәа ацстазаара иазшоу роуп.
Ацстазааразгы игылт хацәынмырха.

Аха иңсылмыткуеит, уара, ишоуроуп,
Убас ишоуроуп – амца икуеит аға!

Ари амца изалымтцыз, сыццышәха
Шәыңсы аңаға җенак сарггы сынхеит.
Сабанзазцо, сарггы лассы снышәхап, –
Аха уанза... аңсҗазаара сҗаххеит.

Җенак иадамхарггы. Амца игылаз
Мцала ирцәан санаакәшәыргыл адәы,
Сарггы исҗаххеит ңара акала Аңсынтәыла
Маңзак снахәарц. Ирацәахеит сҗәтәтәы.

Җа хышә-шықәса ари адггыл сықәхазарггы,
Инцәом сара сҗәтәтәы, сүтәы нцәазом.
Сахьцаша ыкоуп сара шыҗа сызцарггы,
Аха шәара шәныжыны сызцазом,

О, ҳаңкәынцәа! Сара сакәмызт, дадраа,
Ари амш иаңылашаз, ианша,
Аңсҗазаара иаҗахын шәхбафхатәра,
Иаҗахын наҕ-наҕггы шәа шәылша.

Схы ахызбаауеит иҗыкка исхагылоу
Абри ажәфәан, иахьантәарак сызцаңшуа.
Схы ахызбаауеит адггылггы, сзықәгылоу,
Изхадыдхьоу, изхашәышәхьоу аңша.

16.10.1993

Уажәы-уажә «Аңшәма!» хәа хатцак
Җитүеит агәашәәҗ уаха.
Дындәылкьоит иаразнак аҗаца,
Аңшәмагь дфагылт дааңсаха.

Адгьыл атх-лашә ахаҳаит,
Сыкгы шытоуп ишьташы.
Дарбан изымааизо уаҳа?
Дарбан зыџн иамкыз уажәы?

Сабицәак ыцәоуп итаҳан,
Ишьтыхны иугозарггы рбом.
«Дсышьталан даазар аҗсцәаҳа?» –
Даахәыцуеит ахатца, дартәом

Атх-лашә иалыџуа, ихәаахаз,
Игәы тзырзызаауа абжы.
«Уҗәааха, дад, сыцкәын, уҗәааха...»
Аха атх цоит еикәышышы.

Дзыцәаран дыкоума атаца,
Дзыцәаран дыкоума аб!..
Икәылаз абжы аныбжәзуа,
Ашамтаз, урт ацәа иагап.

Уанза урт алоуп игәжәажәо
Атх-лашә. Ашамтазшәа аб
Дычча-ччо дгылоушәа агәашәаҗ,
Ицкәын затә җхызла дибап.

Сарггы истынхап хәа сыкоуп, нас-насшәа,
Цәаҳәақәак – зны ирхаштуа ажәақәак.
Ных, иаҗсазма, еснаг, сеилагазшәа,
Урт сахьрышьтаз сара сахьцалак?!

Ажәџан икыдҗаауп сажәак, етцәоушәа,
Ихьушәа, адгьыл итхуп еакы.

Скарцон зны зеггы сагъреицәоушә.
Среигъушәа снықәлон нас җә мѡакы.

Зыбларак салан. Гәаҗран исымаз.
Сыцәа сырқьалон. Сгәы тыпсаауан.
Анфысымтуаз ыҗан. «Дыпсымашь, дыпсыма?»
Атакс сара сымѡа санылан саауан.

Сҗаасхон сҗашашо, сақәтәоушә сҗеыхәа,
Снықәлон асцена – иаатынчхон азал.
Зыблақәа шаапшуаз ицәаз дсырҗыхон.
Ишхабжъазггы иарггы сарггы салқ,

Дыстынхоушә акулисаҗ даацәырцуан,
Слымҗа иҗеихәон убасггы ажәақәак...
Арахь, уацәызны, исымазггы сцәырзон,
Адәы снықәлон саҗсамкәа зынзак.

Умѡахь уца хәа мардуанк саҗармыжълеит,
Азәы ицхыраара даара истаххан.
Сацагылоушә збахуеит, сеикәышла,
Иара иахъанзагь ихьшәашәаза ахан.

Уи акы снаҗеит, еггы җакы снаҗеит.
Акы сархәхәеит, җакы сархәацәеит.
Шаҗа схәазггы жәдыруанда ажәада,
Ус мацара сымшқәагь аанцәеит.

Амацәыс ажәѡан аҗақхәа иаҗасуеит.
Саамацәыст ауп. Исызтода атак:
Истынхазеи, – сымѡаст, – истынхазеи?
Цәахәақәак – зны ирхаштуа ажәақәак!

АПЦРА АШЫТАХЬ

Ақәа шаххыкәкәоз анышәаза днаҭан
Хаахынхәит. Иара ида хааидтәалт.
Снаизхәыцит сзызхәыцлоз уажәадагь,
Сааитцагәгәеит, исықәхазшәа иуалк.

Ажәа дуқәак ихырхәааит ифызцәа,
Ишнеиуаз лмыткәма анааикәтәа иахәшыак.
Сара сазхәыцуан имшқәа ґахызтәаз,
Сара исахар сґахын акы аґак.

Ихы дзымґахо збеит сара иґазатә,
Лгәақра дахәаеуа дгылан иґґа.
Ипґхәыс дшықазгьы дыґамшәа рбазаап,
Уи лыхьз уажәоуп иансаґа.

Ихы шыґхны икымызт дуґылар,
Акы иамазшәа ибґа ґцәаны.
Ихы ибозшәа сыґан зегьрыла
Дызлақаз ааста еснагь деицәаны.

Аха уи цәахын, иара итәала,
Аха уи мазан ауаа рзы.
Аха узлақаз цәырган иааидтәалоит,
Идыру усми, знык уаныґсы.

Зегь рхәон арақагь аргама,
Аха, абар... дырхаштит ипґхәыс.
Инцәазшәа рбазар акәхап адрама,
Хәатәы ыґамшәагь наґ, шыґарнахыс.

Аха ихәамкәа инхаз ала, ажәада,
Ихәан зегь арақа. Иазхоуп.
Снаизхәыцит сзызхәыцлоз уажәадагь.
Сгәы арахәыцқәа акыр еибарххоуп.

Ипхәйс дгылоуп деитцалашә анаҥа,
Иналызхьапшлоит уи дахьцалак.
Саргы арахь, сахьаатәаз, саргәаҕуеит
Ипсы антәз исызиамхәаз ажәак.

06.05.1995

АКАПДАН

Уаф дазхәыцгәышьом сзызхәыцуаз.
Аамта исханарштит сахьцоз.
Сара шыта җьаргы сзызхьыцуам,
Ирмахәит, аф рысыртә, с-SOS.

Акгы аанагом сыхәхәаларгы
Дәеа шәы-шықәсагь абас.
Истахым зынза агәра згаргы
Изааҕәрылаз сыҗбағь сыштахаз.

1995

Уаха аңша аатра иавоуп иуыууа,
Сара сзыхәа адунеи зегь аахәит.
Мчыбжык афнутҕала сықәлацәа хәыуаак
Ацыхәтәантәи рымәахь инаскьаган схынхәит.

Сгәаҕуеит. Исхәаран иҕоузеи уаха.
Рышыта схыланы сықәха сцалашт.
«Шәеиқәлацәами?!» – даагәырҕоит аңсцәаха,
Дәғаҕха-ғаччо саргы даасыхьзашт.

1995

Скәәџа схы сеиҥаазынхахит.
Псшьара мшуп – иахьа мейшоуп.
Сназызхәыцыз – зны схынхәыхуеит,
Аус злоугьы сшыхынхәышоуп.

Акы саҥсамшәа сыбжьадырзышт,
Акраамҥа ироушам саха.
Иҕалатҕәкьоу заа исыздырзом,
Аха сауахоз башаза аҕа –

Сызхәартазгыы акы ыҕан, сҕәахуеит.
Сутҕахыр – арахь саацәырцуеит.
Сара стәыуоит – дара ччахуеит.
Изустҕаада? Наҕ рыедырзуеит.

Сымхынхәыр ҕалом: сыҕсы алан
Ари адгьыл. Зны сшыҕсышаз
Дырны сыҕәын саргыы аамҕала...
Аус злоу нас сшыхынхәышоуп.

1995

Иааиуа аамҕа сара истәымзаап.
Ахы сакәнахшашт лассы.
Сахьазаргыы – уаҕа стәымзаап,
Уахь ус ыҕамзаап са сзы.

Саахынхәыр ауанда, аф асгы,
Сналагылон сымш – Иацы.
Аха исзалои аамҕа ицазгыы:
Уахь азы ықәршоуп, азы!

1995

АХАҚӘИТРА ЗАУЗ

Исоуз хақәйтроуп, хыпшымроуп.
Саатытцызшәа сыкоуп хапык.
Исхалашо ицәырцызгыы сымроуп.
Шьта исыманы сцап сара стәык.

Исшәыз аназымга икәыжәкәыжәны,
Исыцрыхоит макьанагыы пшак.
Сыкоушәагы збоит, уара, ижәны,
Икастцар сҭахуп акы аҭак.

Арахь шәкы нхахузаап ҭакда,
Сдырхәеит – схаҭа сызҭаароуп.
Сөыхәа ҭаҭыҭаҭыуа санзақәтәа,
Икоу акоуп – ҭхьацароуп.

Аха сгәы ҭырҭхьахьеит кырза,
Сааитцасуеит ажәабжык саханы.
Саҭхьаҭа икоу сыздырзом.
Адәы иқәуп ҭык шьаханы.

1995

Исцәызыз сахынхалашан. Исцәызыз
Хнырхәышья хәа амамзаап – уешьы!
Иарбан уажә сыгәҭыхақәа зырҭыцыз –
Исышьҭалаз, исаҳаз абжыы?!

Уи сартәом, саргылом. Сеиланамгац,
Аха сыҭсы ҭнахуеит – ианыбжьамз.
Абжыы ааикәтәеит шысхәахуа еиҭамго,
Испырнагарц акәзаап ари амц –

Сызлагылаз, иахьанзагь ас сызлааиуаз,
Иара ус сегьшааиуаз – сызшьахаз.
Иҕазамшәа уаха иашак аиуа,
Изакәызеи слымхақәа ирахаз!

Исахаз саҳаит нас – исмаҳашаз,
Избаз еиҕа еиғым – сеилаҕсоит.
Сшахьынҳалац сахьынҳалоуп иашак,
Арахь сара сымтәыжәәқәа еикәаҕсоит.

Исцәызыз сназхьаауеит сара усқан,
Сыҕсы сгәы икылач еиҕагы.
Ицәгьахазар акәһап зынза аусқәа,
Сықәзызәзәо аз-ҕыы ианазхагы.

Иараби, сааашьяма, сажәзама,
Сеиҕаатәазар сгәы цаны, сшәашәа?
Ароль хада сышәымтан адрамаҕ,
Сагазарц шәтахымзар агәыпжәа.

1995

ЗАЖӘА ААДЫРХӘЫЗ

Исхәаз рмаҳаит. Исымхәаз ыршо
Ирыманы инеиуеит, абар, иазҳауеит.
Убас иазҳауеит, дарбан издырша
Изаҕарахашагь? Саргыы исаҳауеит

Сажәақәа аархәны, аха шыта мап
Рцәыскыр – аҕырҕырхәа ауаа ччап.
Исымхәаз схәазшәа убас агәра гоуп.
Уи саҕагыларц сгылт, зегь акоуп.

Исхәаз... аха сымам схататәҕкьагь,
Исымхәаз аҕыгәхәа сxy иананкьо.

Идыршоит, идыршоит,
идыршоит еиҭа ацәҭа,
Иҭоу ыҭамшәа наҭ изыцҭьо.
Акаҭа рҭаит урҭ – алада сдәықәлан,
Аҭада сцан – идыргылт ашьацхәа.
Ажра сзижуеит дааҭәымҭцзакәа сықәлак,
Ацәагәа ахышьуеит ҭазныкҭыи сцәахәа.

Исхәаз аҭша исҭәаналаз ажәамызт,
Ихьаан, игәҭыхан, гәыкала ихәан.
Сара стәала изамыз, урҭ шәамыз,
Изаҳаша ирахазтҭыи – иаахәуан
Сызлаз адунеи, дарҭыи усҭан
ҭакала ирбарын уа ибатәыз.
Аха еилаҭаҭеит сара сусқәа,
Еилыргашьаҭыи роуа збом шытарнахыс.

Ирыманы инеиуеит исымхәаз ыршо,
Ассир – саагылоит уи сацәшәаны.
Ирҭаххар – алаҭәым еипш иҭыржәоит
Ма сагоит сара зны сыхәжәаны.
Арахь, исхәаз... Исзыҭалаз лакәуп –
Уаҳа ҭнамҭазар – схыцәҭыаҭыи схым.
Исхәаз ажәа убас еипш еицакуп,
Схатаҭыи уи саҳарц сҭахым.

1995

ДЫҭСЫЗШӘА ҭХЫЗ ИЗБАЗ АХАҭА

Саҭьал ааизаап – иаасықәшәан сыҭсыхит.
Сеиқәыхьшәашәа сықәхуп – инҭдәеит сара стәы.
Суацәа, ссөызцәа аакылсын, иеилыхоит,
Исыргәамҭит: сдырееироуп – ироуит аутәы.

Ахәатәҭыи роуит аганаҭ игылаз,
Зыц сыҭахан саауаз есымша.

Сара сыда ари амш дахьапылаз
Деиланагар хэа сшэоит изхэапшуа.

Аеынкылашы дақэшэом, аф лысааит,
Лыпсы лылышэшэан, днықэдыриеит нақ.
Сгэы аақэандахеит мақк: сылтахызаап!
Дааргэыбзығзар цэгьам уи агэақ.

Илыцагылан даафнаргалт сахьықэыз,
Еиға иналылмышэшэар амуа лыпсы.
Сара сзыхэан леанылшыуаз анбыкэыз,
Аха, абар, абар, сара сзы

Дыңсыр акэхеит, ишызбо, аргама,
Сықэуп сара арахь емырқэаца.
Лара лакэзар ари – деилагама?!
Ауаа быхэапшуеит, схэап, агаза!

Хцас бназхэыцны бгэырџацэгьа бцэахыроуп,
Хцас бназхэыцны, схэоит, аха, мап.
Сархагоит еиғх, ицырцыруа,
Зфеазхо лылабжыш... Ных, уеилагап.

Сиоуп, сыңсит хэа сгэы сахапжэо.
Сиоуп сара агэақ, сфыхар хэа сшэо!
1995

Апшқа иеипш дыцэеит дынғхан.
Дышэмырфыхан, амарца, даапсоуп.
Апсшыаха иахтап – иахтозеи уаха! –
Ацабаа ду зибаз ха хзоуп.

Дыцэеит ахатца убас еипш дтаҳэахаа,
Наунагза уи дыцэеит убас,

Имоугэышьеит уаха акы ахэаха,
Шэкы зхэаз ха хзы, зқыи зхэаз.

Даеа уск хазыпшын, хагыаргэакуан,
Ихахар хтахын даеа ажэак.
Аха зегь хэоуп шыта арака,
Апсрала икатцоуп зегьи ртак.

1995

Сара исзалагэышьуозеи, дад, ихэеит, адунеиажэ,
Иаонахыз азэ иеипш, успыртны уца.
Ара пшахэак савоуп хэа снейдеиуа,
Адаы сыкэу цыушьоит, агаза.

Арт амшкэа шыта акымзарак сызрылам.
Ишоит, ихэлоит, аамта цоит ишцац.
Аха исыткаэалахэеит зегь рыла,
Сара сзыхэа уаха игылом шыац.

Даеа аамтан сара сымра анкыдыз,
Сымза ангылоз, сзаза аныхэуаз.
Ускан сара исымаз закэ насыпыз!
Изака сыз, изакэ қаз иауаз!

Ахахэ ауны иалгеит сара сзыхэа,
Сагеит, ихэеит, уи скэыбаса сагеит.
Саалагылар шпастахыз шэа шэныхэа,
Аха ажэфан ахухэа илагеит...

Срылан, ихэеит, иршыуаз, нас, еикэхашыа
Сымазма, сфызцаа анысцэынтцаа.
Сығенахуеит хэа сшахынхалаз иашак,
Сыларкэахаит акырынтэ ахэынтцаа.

Уи санылцгы ажәѡан схамацәысуан,
Исыцууаан адгыл цон цъара.
Нас ихысуан, нас агәгәәхәа ихысуан,
Нас ауп са санналаха абылра.

Салцит сара убригы, цкәынцәа гәартак
Рыцсра, рызра сахаанханы! Сышәшьы!
Исымамкәа сықәхеит зынза хгартә,
Сықәхәап схәан – ицахъеит сыбжы.

Изахауада уи газаргы!.. Сыкахушәа
Ауаа рахъ сынтыцит сгагаха.
Ари сзалцыр, ицсыша, абаа хызжәап!
Стамхеит сантахашаз, санынха –

Сынцәытасуа адәы сықәуп баша!
Уаргы сыкоу цыушьоит, агаза.
Сгәатцга цыртәеит цкәынцәак. Урт риаша
Рхы ақәцаны, сныжны ишпацеи хараза!

1995

Исхаштшәа сааиуан сшыцсыша.
Сархәыцит аамтак аасыхъзан.
Адунеи еикарастәыр стахгәышъан.
Иамуит. Уи газаран.

Адунеи еикарастәыр... Изуадаз?
Исызтаран икадаз мѡа?
Уѡнаршәыз хәа убрака ууада,
Уеацәыхъча хәа наф агәырѡа,

Инасыхан сдыргылон аганахъ,
Снақәтәоны исыцырхуан сеы.

Ираамтам хәә уртқәа макъана,
Мчыла инеихаргәалон сфы.

Саақәдырхон зны-зынла ацәхәыра,
Ирцәысхәаз схы инанкьаны.
Исырымтаргьы алшон җаахәыра,
Сыргар зынза наӡ сыцкьаны.

Аха саагәышьеит иахьанза,
Ицхыраара соун Анцәа.
Дарбан, нас, дарбан иахьа амца
Сыхзыжьуа – исҗазкьо зхәынтцәа?

Адунеи еиӡарастәыр хәә ишәаз роуп
Исышьталан иааиуа – имааӡсац.
Сара сара сакәны сымӡасроуп, –
Иаргьежьлааит уи шәыблахатц!

Амала, исгәалоу: егьнымхеит,
Саамта цахьеит – узахьзом.
Кәарак сыкәтәоуп сеитымха,
Азиасгьы сырны сызцом.

1995

Иеибарыӡеит абаӡа издыргыларц,
Мӡадук ихъз ахыртцарц икәӡахьеит.
Иӡхәыс ӡадыцъ аӡсцәа дларыларз
Дыжәгоит хәә шьоукы ргәы лфахьеит.

Сара уи дыздыруан: зны дысгәылан.
Иааигәара сгылахьан, стәахьан.
Иламыз идыруан иара, илаз,
Ихы акырцъара иеиталон гәыбган.

Изыкамтац гәалас иман усқан,
Иҗаиттаз шаңсам ибон раңәак.
Исирбон иңәеиңхыттаз иусқәа,
Дылахаашәагь дықан уи хәынцәак.

Иңьушьаша уи акәын – ихы идыруан.
Уажәы, абар, игылеит иңынхаз
Абаҗа издыргыларц иңырцыруа,
Рәаатцаркырц уи ишәшьырагь нас.

Иңхәыс ңхыз дылбаахузаап уахыла,
Агәаҗа дтоушәа, хәык ахь деихошәа.
Садырсит хәа ихәазшәа адамра хыла.
Дагахуазшәа дахыңәажәоз агәыңжәа...

Ах, уи дңәажәартә дыҗазтгы дәагылан,
Ихы нарықәк иреиңхәон иңынхаз
Дазырсуа дара шракәу идамра хыла,
Дара, дара шракәу иаҗахаз!

1995

ДТӘОУП ИХЫ ДАЗЫНХАНЫ

Абар уи ииңәогы:

Җсык сызлаиңгьу акгы ыҗам сара шыҗа.
Исфаша сфахьейт, изжәша зжәхьейт. Хәҗейҗа,
Дәәа хырзаманк ықәмхәр абри адгьыл, сыбзоушәа,
Адәы сшықәу снагәагәо, акгы саңсоушәа
Шысдырбо, абри ажәған схамхәр ибганы,
Ампыл сыман сымәасит ауп – хьыз ганы...

Амәа снанылар, еидараха схәыцрақәа сыман,
Испыло срыздырзом. Сықәлаңәа абаҗоу? Иңсыма?
Уртгы, са сеиңш, аатцрақәа ирывоу хазы?
Иазырхәозеишь аамҗа? Ишңаҗоушь урт рхазы?
Иаақәлар арахь, ауаа рахь! Асңәҗа убахьоу,
Рәырзейт зегьы! Аусқәа аныҗоу иахьоуп.

Иацтәи акгы иаңсазамызт рымхәеи, ишәмахаи,
Абзиақәа цәыртцит, абар, ағар ирызхаит.
Иац иказ, жәац иказ ықәхәан азы ианага,
Уабацари усқан? Уеилагоит ауп, дад, уеилага!

Сара сеиламгац. Сара сажәит ауп, уаха акагы.
Икоузеи цсык сызлеиғыу – сихәом азәгы.
Сыхгы сзахәом. Ухы уанзамыхәа уажәы,
Ақырқырхәа иухыччо, уалацәыртц уаб икәымжәы!
Иушәыхны икноухар – уаахьаңшаанза усгы ирзоит!/
Дыдрак еиңш, исхыкны, аамта абжы-цәгы тнацоит.
Сара исзынхоит сара исхәо. Убриггы схәазом.
Сыркәахап сара амәа санылар. Мап, саакәацом.
Стәзааит афны. Аңша асуеит, ишнеиуа иааикәтәап.
Цсратәҗыоуп хәа сыкоуп, схала исыргылар акәаң...

1995

ИАХЬА УС АУП

Ухы уахә! Иухәарыда,
Ухы уамыхәозар, газа!
Уақәымгәыгын баша ақыта,
Ақалақьгы шыта зынза.

Адгьыл нышәуп, акгы унаҗом,
Уңхзаша ара имкаҗәар.
Ажәфан иалыфруа збахьада
Амалахәа ма ашьақар!

Ашьха икоу, уаашәарыца,
Уара ишутәу азхатца.
Ага шыкоу унарыцца,
Уака уск уеахьыгза.

Анцәа уиҳәала ауахәама
Уҗагылан амала,

Аңсыз амшын итыңахуама
Уеилаҳаит хәә! Уца, икла!

Ухы уахә иахьабалакғы,
Иахьа шәынтә утың уцәә!
Иухаңгылом уара лакғы,
Акғы духәазом Анцәә,

Ухы уамыхәар. Ак хасабла,
Иңила, арахь ак аахә.
Уаарылагыл, дад, аҳабла,
Ухы уахә, дад, ухы уахә!

Ухы уахәар – аңкәа урыруеит,
Уара утәы иакуеит. Уңәңәаз!
Зых иахәаз иоуп, иумдыруеи.
Зылңха ҳаурағы дызхәаз!

1995

Уңсны укажьзарғы, иухыңан
Ицоит шьоуку рус ахь, зымәә;
Ицоит игәәк-гәәкуа, ихыңхыңуа,
Ишрымоугғы рныңшуа агәырәә.

Дкыңит сара издыруа хаңак,
Дхәеит сара издыруа ңхәыск, –
Ирзышьтымхуа реидара иаңоуп.
Иажәит урт абас, ишыңшыз.

Иззыңшузеи? Иңам Аиашоу?
Ибжъаыыз уәроу иззыңшу?
Зегь башоуп, рымшуп. Зегь башоуп!
Иңсышт урт ус, рыгәкәә шшу.

Изхьымз аз шырғәлоу, изыхъазгьы
Ргәы ахымкәа араҕа рацәак.
Аха, абар, абар, зегьы рцасгьы,
Мчылатцәҕыа инылтцуеит хәынцәак.

Дунеи лашак шыҕоу инеитатцуеит,
Уи ааигәахоит, иаакаццоит.
Ианналагыло – иеитазуеит,
Рааигәагы афыстаак дыччоит.

«Хаи, ура, цхызызма?!» – ихәахуеит
Ахатца, изхамтцо дызлаз.
Иабацо шыта, рыхкәа абахоу
Игәәҕ-гәәҕуа мацара иаауаз?

Ирымам атәахагы, аҕшыхагы,
Иеивасны изышытоу рҕатцоуп.
Изсыхәром рыхгьы ианзамыхәо,
Илашәхан – сахьышытоу рбазом.

Сыцсума, сыбзоума рыздырзом,
Исхыҕаны инеиуеит зымҕа.
Раҕхьаҕа зиаск изырзом,
Раҕхьаҕа ирымоума мҕа?!

1995

АДЫДИ АНЦӘА ИАНИ

«Амщәҕыа адәы шәықәнакыр, агәгәахәа
Ишәхадыдуа шәаақәхар шәара ҕенак,
Шәхәыцқәами, шәдәықәлап шәыҕны, шәахәап
Цхыраарак, – ианшәартоу шәахьцалак...

Усқан, – ирацәами дара араҕа, –
Хьацак шәәаатцашәк, – шәахьчоит есымша.

Анцәа иан д-Хьация-пқан, шәиргәәкуам,
Адыд шәхигап, иааикәиртәап аңша.

Анцәа иан д-Хьация-пқан, ижәдыруаз,
Д-Хьация-пқан сангы!» – даалашон.
Абас халхәон сан, исхагәыргәыруа
Исхагылаз ажәфангы аалашон.

Сгәы иснаңон Анцәа уахьтә сибазшәа,
Уи сара сихьчозшәа шыта – идьдыр.
Самырбаазо кәакгы лкьдхаҕазшәа
Зынгы уи сызцәымтц уара идьдыр.

Схәычымыз, агәра згон, еиҕаадыдыргы,
Исхылапшуаз дшыҕаз, уи азы
Хьацак саатцагылар акәын. Акыргы
Иааивнагон, аиашаз, нас сыңсы...

Ажәфан шәартоуп даара, исхамацәысуеит,
Агәыргәырхәа идьдуеит иахьа еиҕах.
Срықәымшәошәа сықәхеит исхәои изуеи, –
Ихьтңы арахь аҕаанахеит агәаҕ.

Еилкаашьа амам адгылаҕе хазлаҳаз,
Ажәфан ду схагылан илагоит.
Деиҕаацәыртцит иц хырҕаҕа аңсцәаха,
Сицәыбналарц сашьтоуп. Сеилагоит.

Саргы сусым, салазааит, сыхәхәахуеит,
Цкәынцәак адәы икәхеит, еикәшәырха!
Ишәхадыдуеит, дад, бааңсыла, схәахуеит,
Ахьацақәа шыҕоу, наҕ, шәеиха!

Анцәа иан д-Хьация-пқан хәа баша
Илхәалозма сан, саргы снеихоит.
Исзымдырзо уахь, сахьнеиуа, исзыҕалаша,
Санхәчыз еиңш, хыхьчарак сҕаххоит.

Аха, сыңшын, сыхъаца цәыѡѡажъза,
Амахәқәа зегъ ғғәыхаа, итқыығъза,
Ажәѡан иатцагылоуп. Амца нажәтцә,
Нас ашьапы иқәырқьеит зынза.

Нцәа дызмам арахъ ианықәнагала,
Аңсабарагъ иажәлоит – ирыцқьоит.
Уажә еиҭа схәыцхазшәа, ажәѡан дузза схала
Саатцахазшәа, сшәоит: итқьоит, итқьоит,

Иаақәымцзакәа ахқәа тқьоит арака.
Сара сзыхәа дхарахоу Анцәа,
Исхызгахьоу схарштны, ғыц сырғәақуа,
Сыланаргылт аамҭа цәгьак ахәынтцәа.

Шьоукы срыхәоит, ирмахар – сыхәхәахуеит.
Сара абасшәа исырхәлоит. Исыршоит.
«Анцәа иан д-Хьацияа-пҭан»-гыы схәахуеит,
Ғәыҭрак сгәатцан цәымзан иаалашоит.

07.01.1993

АЛИРИКАТӘ ПОЕМАҚӘА

АГӘЫ АҢКАРАЛА

I

Агәра игеит: дҗәышхом уи бзантыкгы,
Ихы атыңаҗ иааиуам, деилагоуп...
Уи лыбжы хаа геит ара җазныкгы,
Иара уи акәхеит, дцароуп, зегь акоуп...

Дышңақалеи, иараби! Иаразнак
Адуinei ду изаатит икказа.
Сыңшуп анылхәа, иарггы арақа дтәазма,
Деихеит, амҗа дықәлеит иҗекынца.

Усқәак иман – имам зынза раха,
Ихы иакәхша иҗеитцеит нақ, лаҗба.
Деилагар қалап уи, даҗа җаха
Ара дынхар! Амҗа дықәлароуп иахьа.

Аха иамуит, изалмыршеит иахьацәқба.
Акы давсны, җакы иамуит, дахқьашеит.
Имамызшәа ибеит акрыфахатцәқба,
Заа дышыталан, атцх ауцәан, имшеит.

Атцх далан, атцх далан ицәа қылан,
Дызлаҳаз дунеик, ибон, ахы лахон.
Җа дунеик датәын, дагәылаҳалан.
Лхаңыцқәа... Лыччаңшь... Деикәаңхон.

Игәалашәеит раңхьа ишеиднағалаз,
Игәалашәеит дныжьны нас дышцаз;

Далыхәхәа акраамта иңхыз хаа дшалаз,
Аха уи иахьанзагы ишмаз.

Лыччабжь аафит, атх иналкьан, акыркырхәа,
Игәы нтыңсаит, уи дааитанаргәҗеит.
Дцоит аргам! Агәхьаа икым изырхәо!
Иара иихәо: иамузеит, хмеихәеит...

Аха иеилам арахьгы хыла-гәыла,
Уеизгы-уеизгы дтәам дычхазаны.
Уаареигәырҗьап рашта унташылар,
Уаареигәырҗьап, уаарыташыыцп, цаны.

Илхароузеи Наала, Наала гәнаха?!
Ихь лыздыруам, илбац дылбазом...
Аха иамуит, иамуит, иамуит уаха,
Хаала ажәа хаак уаха изхәазом.

Иахьа агәала, уатҗы агәала, агәала...
Иахьа агәтыха, уатҗы агәтыха. Атаацәа...
Афны агәала фнахаит, иашан, Наала,
Хьаак иамам, Наала, цыхәацәа!

Итцалаз лыздыруам уи, аргам,
Игәы дкыдларц дашьтоуп дыхәшаха,
Аха арахь иааскьоит есааира адрама...
Дарбан, дарбан, дарбан дтазырха?!

Издыруада, днеилар дыргәыбзыҗуа,
Издыруада... Ижьара лтаххеит...
Иамуит, акгы амышәеит, акгы амышәа:
Цьара дыкоуп, уи цьара дынхеит!

Иеиднагалт ааигәа зны, игәы дагьалан.
Издыруамызт шыта дахьцоз уатҗы.
«Икоу басхәап, икоу басхәап, Наала...» –
Дналагон, дакәыцуан, шаңхьа атҗы

Уи дшахац дахамыз, дахазамызт...
Акгыы ихарам, димазааит аңхэыс.
Ари ахтыс калейт. Ицдит иахьа амыз.
Аеарфэыцит, лыбжьы анаага, ахтыс.

Идырт иаразнак: имамызт аңшышьа,
Дажазнык данимба – деилагон!
Ицазоааит имфа иаша атышахь,
Зегь акы акэын, даццон – уахь дагон.

Адыржаены дышит, шыжьынатц, акассахь.
Злыпха хаура, зегь зымчу Анцэа,
Ахатца абас еипш деилагаргы ауазаап,
Ажэван ахь деихон уи, дгэыргьатца.

Ажэван далаз... «Ах, сагамыз, Наала!..»
Дхьапшны арахьгы ихэахуан ажэақэак.
Имфа аркьяфьып ахаирплан, нас, ажэван далаз,
Рацэак нымхейт, шыта дааигэоуп зынзак!

Иееибитон Ахра ихала ажэжэахэа.
– Азы хыцма? – Ихатцалейт. – Ианба?..
‘Еа зцаарак имоурц ажэван дахэон,
Аха ифапхьа дгылан лабфаба...

Дгылан Наала. Наала лгэала датан.
Дазыпшын уажэ Наала азцаара атак.
Аха анфимт, деитатцаауан: – Уабацо?
Илыпсаашэа дгылан иара дак.

– Аусураф... – Дгылт ихы даажахан –
Ишцазури... Сцароуп... Напынцоуп...
Сынхарым хэа сыкоуп жаха-хаха...
Пшьаха реиха... Издырзеи, иацоуп...

Акы ихэон, арахь ҕагы дазхэыцуан.
Игэы дтацаажэон: «Нак атыхха птаа!..»
– Мшэан, уабацо?! – иазтаара даҕэытуам...
Злыпха хаура, зегь зымчу Анцаа!..

Итмыфрында, настэи нас иаабашан.
Наала гәфарак лоут иаразнакы.
Дшәеит, ибеит уажә Ахра иусқәа башан.
Аха ихәароуп усгыы иара акы.

– Барнаул! – Анцаа идырп ишифашәазгыы,
Аха усгыы знык ианифашәа,
Барнаулкоуп Ахра «ихы ахырхазгыы»...
– Барнаул?! – илбеит ларгыы омашәа.

Наала, Наала! Наала ус дузжьома!
– Акәа... Барнаул!.. Нас, аҳаирплан
Акәеи Барнаули ирыбжьоума?..
Ахэыц иеипш дыхталкит, дизцаауан.

– Зны – Москванза... Уантэи Барнаулка... –
Иихэоз иашатәкьоушәа даалҕагылт.
Иказаап ажәа ахеипш ианулкьо...
«О, бгыланда бнаган Барнаул!..»

Москва абакоу, Барнаулгыы абакоу,
Иара имфа Одессакоуп иахьхоу!
«Изакаэizei дкыдызкьо, дзыргәакуа?!» –
Лара дхэыцуеит. Иарах: «Шьта иазхоуп...»

Аха Наала дызлашәаз данаалом,
Лгэы иланахәо ҕеизам – илгәапхом.
О, дудыруа ҕушьоит, Ахра, Наала,
Ахра, Наала ара дынгылом, иазлырхом...

– Унаскызгап. – Иатахым. – Изатахымзеи?..
– Аблетгыы сывам... – Иихәара ифашәом.

– Аеропортаҕ иҕоуп Даҕеи Хыымцеи...
– Уи сымдыруеи...
Мап, дынхар хәа дшәом...

II

Одесса баша инеит ателлеграмма:
Аҳаирплан Москваҕа ахы архахьан.
«Иҕалаша, о, иҕалароуп, хырҕашьа амам...
Одесса са сҕалароуп, нас, иахьа...»

Хыдароуп дызҕеу зегь афырхатца! –
Скритик уажә даацәыртцуеит дыцәхауа. –
Ихы атыҕ итҕьама, мшәан, дабацо?!
Изакәызеи избо, исахауа!..

Апхәыс димоуп, зынза апхәыс маншәала,
Ифа иагым, ижәгыи иагым, иҕәынҕа...
Дабацои, нас, аҕенышыбжьон, дыбналан?
Хытҕьак дыџуа длышьталт агаза.

Пхәыс дышимоу лдыруамашь? – Илдыруеит.
– Дыҕоума уи дшиго агәра ганы?
– Уи аџыҕьаҕ ашьтам, хырџ азыруеит.
– Инхеит ухәар смаҕаи еилаганы!..

– Иара убас анакәхаҕь – еилдыргароуп! –
Зыгәхьаа скым скритик сиҕапшып. –
Урт еизхьит, игәәкуеит, иеибабароуп!
Иеибабароуп, настәи нас ирбап...

– Иҕоу уасхәап, – сажәакәа иҕахымхеит,
Исзымдыруашәа ибазаап уи аахтәа, –
Ас хандәықәла, хатәи пхәыси знымхеит,
Иххарбгаларц хәҕеуп хара аҕаацәа...

Иоухәарызеи, имоуп уи зегь ыкәтцан,
Зегьы ртыпқәа рзалхуп, иркәацом.
Иаргьы иуада дыфнатәами дчыгәза,
Иутәым иуам, иахьцатәымгьы дцом.

Дцом иапыртцаз җара акы дахыхәхәан,
Машәыршәа җара җкарак еилагам.
Ныхәоуп рхәан, днениуеит уи аныхәахь,
Уи инавган җаргьы имҗа гам.

Ех, итцозеи, уи дыбгыатуа дрылоуп.
Иахьа хәынтә еилихуеит сцәахәақәа...
Ахра, сухәоит, амҗан зны дупылар,
Иеилыркаа уи иамуа, иахьауа...

Мап, душыргьы днeизашам иахьамуа,
Зегьы рцас итцасуп, уара цас
Москвантә иаша уқәлахьеит уажә амҗа,
Уишьалааит азә хьдас, газазас.

Скритик, зынгьы ухәыдам, аха араҗа
Уҗашьеит, уара утәала акгьы ауам.
Уара утәала сдәықәлар, баша сгәакуеит, –
Ажәеинраала бзиагьы сзыҗуам!

Ус хандәықәла, иҗалап зынза хәцәхәыргьы.
Ажьагырҗага икылсуам зегь зынзак...
Иҗалап дынхаргьы, уи дхынхәыргьы,
Ихадароуп араҗа иара афакт!

Ихьаҗшкәаҗшуа адгьыл иқәыз ракәзам
Уи аазгаз иахьанза еиқәырханы.
Зегьы ирхыхәхәаз рымҗа нагзара ақәзааит!
Амреиҗш дара кьдуп са сханы.

Ицатәызар – урт акгьы иннакылом,
Ргәы итаршьран иҗам ргәы иҗоу.

Ихынхэтэызаргы рымѡа уаѡ дзапгылом.
Хъзуп ари. Ари зегь реихагь ихадоуп!

QYЦЬEI ДАЕА QYЦЬEI

1

Арантәи амшын ду агәыштә цырцыруеит,
Избоит, иахьа амра ҟхоит ихааза.
Схала сәыҭнаскит, уи шхыдароу здыруеит,
Исыхоит, исыҟхьоит, ирҟахуп хараза

Сыргарц сара арантәи ассирқәа шәкы-зыкъ,
Ассирқәа шәкы-зыкъ рхы сгәдырқхоит.
Иарбан шыацхәоу, нас, абрақа сызкызеи?
Абрақа срыздәылгом, абрақа сынхоит.

Сынхоит. Сазынхоит уи, снапала исыргылаз,
Иахьоума, итзозеи, сышътазкуа ашьацхэа.
Ажэақэа рхан лаша, ҕа цытрак саанкылаз,
Ацэахэа инашьтацсо стэоуп ацэахэа.

Сышнеиуа, исызгәәтом амшын ду цырцыруа
Нахьхьи цъара сапхъа иштаиоу ицәкәырдо.
Ахәыцракәа рзы-мшын, сахьыкоу сыздыруам,
Сахьыжәго сыздыруам санфьо, санырдо...

Дхарам сара сөйзү, датәүп дача уадак,
Иханза лашарак аркуп уа, сханы.
«Дтакуп» сара сөйзак, длеишеиуа дызбода,
Дакуп сара сөйзагь акы дырхханы.

Мцак ицрасит, иеиқәылт уи агәгәахәа,
Шәынтә дыпсуеит иахьа, шәынтә дыбзахоит.

Издыруеит уатцэы зны уи саамтагыи дшахэо:
Игэы ашыра еикэиртэарц, исахарц итаххоит.

Дызмырцэоз, дызкыз уи, ана, акаара акынза
Анеихатцакыа имто, дызмаз дшыаханы...
О, иарпхааит апоетцаа зегь рымца,
Иатахым даеа пхарак хдунеи ду, цаны...

Хтэан хара арака, аха анакатэи хныруан,
Иаадыруан, ацша асны, абгытцакыа ахыкашээз.
Арантэи амшын ду агэыштца цырцыруан...
Ихэлон, ишон. Ханхон хара абас...

Иарбан, нас, сшыза, анафс иахпырхагаз?
Иарбан ихахан хазгаз, нас, ихэа.
Икаэазеи, икоузеи, иамоузеи ага?
Хзавоузеи, сшыза, амшын ацшахэа?

Иарбан фартын цэгыоу иахзасыз иаразнак,
Изгаз хара хкаадкаа абас еилажэжэа?
«Фаразма, – стцауан сара насшэа, – фаразма?..»
Инхеит хара хускаа. Избон уамашэа...

Избон уамашэатцакыа, мышкала, мариала,
Атысхэ еипш хашытыхны, ацшахэа хахыгаз.
Игеастеит иаразнак – ха хускаа маншэалам:
Иаауан ацшахэала, иссирқан убас...

Ихэа уара, сшыза, ихэа уара ухала,
Иказма рывсшыа, иумбазшэа, егымхэа?
Иеицын дара ашыцагы, иатэызшэа жэеинраалак,
Рнафс уаф данзамшэа икарцеит ацшахэа.

– Стынчза сыкан, хара сыкан, сыкан схала.
Ихәа, уара узмыртәазеи, нас, ихәа,
Уабантыцуаз, сара сзыхәан, аңшахәала,
Сара уаха сықәлом аңшахәа!..

Сцоит уажәытәкә...
– Анна, сара схара...
– Уара хара умазам зынза...
Снапы зкыдаз, савалеит сыхәмаруа,
Аңшахәа сагеит сара агаза!...

Мап, ахара – уи сара исхароуп,
Икәтатәхозар, са икәсцап атак...
Сызлаухәо, уи хабжьара инхароуп... –
Исылылшьаауан Анна уаха сдак.

«Иарбан уи, – стәан сара скахәыцуа, –
Анна, ҳа хабжьара инхартә ибжьоу?
Иарбан бара ибцәызуа, сара исцәызуа,
Уаха хаштра зқәым арака, иңшьоу?..»

Ибгәаларшәа, исоут сара аеыцныхәа:
– Уара иубо сөыза лоуп – Мариам...
Ббатәуп бара бзиа абри азыхәа,
Аха саҕамыз, Анна, сгәы иауам.

Агәы ианамуа – нас аусқәа башоуп.
Анна кәыбца сбыхәоит, ибырха,
Иамаскуам, бара арака биашоуп:
Мариам сгәы лызцеит сара иаха.

Ибгәалашәоит, ныхәафәк аанкылан
Сахьгылаз – ажәеинраалақәа еихышәшәон.

Урт зыкызыггы дкөөџа саџхьа дгылан...
Аха сџыза... Схьатцит... Са сацџшџон

Сџыза илаџш... Лара жџак зылхьысма,
Лхы зазцама иџказ, нас, Мариам?
Зегь ааџшхьазма, Анна, ма итџахызма?
Иџказ иахьагь аилкаара мариам.

Игџггы азымџеит. Сџыза иџкоу издыруам,
Насыџ имоуп – димоуп Анџџахша!
Сдџықџлахма егьызқџым џаџхьа суазыруа,
Итџазаап сара схы џадыџь аџша!

Анна, ибыгу збом, зынза бхьыршџыгџуп,
Аха иузаџом, Анна, агџы адџа.
Схы сырхеит, Мариам лахь амџа сықџуп,
Сара уанза сзымназа, сназа.

Анна џџыбџа, хџашьа сзаџом, Анна,
Иџкоу шьџа иеилыбџааит, иазырха.
Рџееишьа змоу акрыџказар маџыана
Исырџееироуп, Анна, са сыгха...

Аха ари гџџаџџаажџароуп, иаргамам.
Анна слыџуп – сгџы дџџазоуп Мариам.
Асахьа шьџнахт ахџыс амџлодрама,
Аха адрамаџ иџкоуп, еитџазам.

Избеит хусқџа анаџс еилаџџџазшџа,
Еилыргашьа рмоуа урт зынза:
Анс лхџазшџа, арс лхџазшџа, сџџаџхьа дтџазшџа...
Бара сџыза бихџаџшуан бхааза.

Бара сџыза бихџаџшуан! Саргџыргџеит!
«Издыруада?...» Ашаха џынџтџ иџом.
Сара сџыза дырхьеит, Анна, дырхьеит
Ирыбжьаз азиас... џџазџ дибом.

Игәы исырхьыр сылшом сара сөыза,
Исафсыжып икоу зегь маза.
Ицәахын иахьанза, уи цәахызааит
Абра инаркны сымға аханза.

Издыруада, урт мышрақә иеиңылан,
Анасың ду рнаҭар уи мышрақә.
Иахьаго аабап, мѡақы ианылаз,
Даеа нцәашьак амоуп ҳара ҳлакә.

Инымцәааит уигьы, Анна, ахы ҳархароуп
Ажәѡан леины дгьылк иахьахашьшьым.
Иахьа цхароуп, иахьа амра цхароуп,
Ари амш иазысхәазом: имшым.

Адәахьы сындәылтцуеит сгәы ааикәхәалан,
Ицшзоуп адгьыл, ицқьоуп ажәѡан алақта.
Хәынаххап, нас, Анна, аңшахәала,
Ғыц ҳаиңылап уаҕа ҳара еиҭа.

Изуагьы ызааит, аха инхарц инхаша,
Икастар сҭахуп даеа шьаҕак.
Даеа зныкгьы, Анна, бааигәа стәашан,
Даеа зныкгьы ишьтысхуеит ныхәаҕак.

...Ҳаатәеит. Аресторан акыргьы ипҳьакын,
Ақалақь уи налган, ҳресторан.
Мариам дҳацны, Анна, ҳара абра акөын
Ааигәа зны ҳахьтәазгьы. Ауаа рацәан.

Исымхәаша ахьысхәаз, Анна, аброума –
Быхьз атыңан... Исҕашәахт «Мариам».
Аѡы сашьызаап усқан, сажәа сроума?
Сдәылтцит усқан: «Уаҳа арахь саауам...»

Аха араҕа, Анна, цәгьа иманшәалоуп.
Игылоуп ҳресторан хәыц аеиңхьак.

Барей сарей, акыргы цуеит, ҳайдтәалоуп,
Абра ҳцәажәоит, ҳцәажәоит ҳарт иахьак.

Иахпырхагаз хылә-ңсылдан хыхь ишпацей,
Акрынхазаргь – маң-маң инейлышәшәп.
Афеанахазшә тынч уи адгьыл ацахьтә,
Ихааза слымҳа итәшәуеит ааигәа ашәак.

Уи сыхнаху, саргьы ибасхәо жәа хаауп,
Азәы иахархәа сшәахуашәа, маза;
Стәара ңыышьоит сара абра җеа хаха,
Ари схәом сара, Анна, сҗеыргаза.

Игьамгьауа избоит нас амдан амза,
Атх иалаңсоит быччабжь гәык җыпны.
Икалап сара, Анна, саңсазамзар,
Уажә ҳахьнейуа ҳара абас ҳаиңны.

Адунеи таңә. Ҳагәгәаза атых ҳалан.
Афеа-җымтра. Шәпышьтыбжьык уаҳауам.
Бсымпытазыт бңон, бысгәйдсыҳәҳәалан,
Аха, аф сысыртә, җаңхәа исхәахт: – Мариам!..

Бсыдңан ба баангылеит наҗ иаразнак.
Сәы схыңсааит. Анна, бгәы нырхоуп!..
Анна, Анна! Аңхыз еиңш, зегьы мҗасма?
Абас ауп, Анна, сара схы саңоуп:

Бзиа избаз бзиа сылбагәышьом,
Бзиа са сызбаз, – о, саңсазам! –
Сгәы снархәуа сгылоуп дахьынсыжьуа:
Амәа уи данхалоит ианакәзам.

...Аннеи Мариами. Еилыңуан, еилалон.
Схәыцрақәа срылан. Стәан егьымхәа.
Избон дара афыңагь иатәызшәа жәеинраалак,
Иавалан иааиуан амшын аңшахәа.

1980, Амзара

АКӘАРАҚӘА

Еиуеиңшым ашықәсқәа рзы
иѡу ажәеинраалақәа

АКӘАРАҚӘА

I

Уафы ианимва, кәапешә иантсыркәкә,
Итабаит атахызаргы мышкы зны акәара, –
Иахъа зегы зныркы сара схы.
Адгыл икәугы, ажәван иалоугы,
Урт ирыбжыанакызгы схы итазон.
Суафын, суафуп сара, аринахысгы
Хыс сара исымоу ауафрууп.
Ауафра азыхәан ақәпара ду
Иафрухуп ауаатәыфса рфруых зегы –
Сара ффруых, уара уфруых,
Ламыс змоу зегь рфруых.
Уи афруых адакыакәа еихыршәшә,
Цкыа уагәылафшуа уфәахеи –
Акырфара сыфрууп, акырфара усыниоит.
Сара исеифшу иакәым, сара схата.
Исзымдыруз еилыскаарц амфә сыкәлеит.
Фәасхеит сымфә зкуаз зегы сыриаириц,
Еибашьрак салфыр, сналагылон фә еибашьрак.
Срабашьуан: амцхәара, амдырра, аилымгара,
Аиташьыцра, аиғара баафс, агәыпхтра...
Еикәпхъазашьа узрытом сзеибашьуаз.
Кәарак афнйтә фә кәарак ахь са сауан.

II

Гәйрғара мацаран иказ зназы.
 Агара сгаран. Сгартцит. Снылагылт ашыац.
 Ажәван шҗацқыз, адгғыл шҗашәтуаз!
 Аапынран. Хәычран. Лакта цәгъа сьдмырбеит.
 Апарҗалыккәа сыџуа срышьтан,
 Адәеиужь сықәын ашәтқәа еизыхәхәаны.
 Сара сакәызмашь, анаҗьалбеит,
 Адунеи ду абас агәра ганы,
 Ладеи џадеи адәқәа ирықәыз ишақьо?
 Акрыжәдыруазар уатәы зны сзыхдырқьо,
 Изалаго исыцәдырзырц агәрагара?
 Сааигәа игылаз рами сызцаауа,
 Сныхәа бжыызхыз дарбан ашьтахьы?
 Изызбазеи ихәхә мацаран ақәара?

III

Ақәара ахахәқәа хәыхәын сара сзы –
 Ахахә шкәакәа ссирқәа шытыпҗраауан.
 Алакә ақнеипш, иналалон урт ажәван,
 Сара сгылан сгәйрғьо сырзыпшун.
 Ашыацра сылсны сааиуан сара арахь.
 Ауархал иатцәа нсыжьуан сгәы шәахәо.
 Ахахә шкәакәа аашьтысҗаар сахьааиуаз,
 Ихәыхәха ажәван гәы иатцәа иазцон.
 Сара исықәкны изыршәда нас ахахә?
 Ианбақалеи ахахәқәа хахәханы?
 Даеакала избеит сара сханы
 Исхагылаз ажәван зыжь цамцам санџатцәш.
 Сшыцәаз сҗыхеит, сҗыхеит сара җенак.
 Ақәара иантәалт агәағ хыш-хытцәан.

IV

Аамта-азиас цон ембаха-ембафо.
 Исызхауан. Саван а́кәара.
 Сталон, стыцуан, сталон шапхьа азиас,
 Ахы сгәарпханы еилаеҕеон сшыапаны.
 Азсашьа сзыртцада, исыцәхасны
 Салазыжьыз роума ари азы?
 Сахәаерын, сагар сара агәыткьа!
 Схы агәра сымгар сҕанынасха, хәарада,
 Аамта-азиас, укаҕа сташәон,
 Схәыпы-зыпуа, сгәакуа, егьсызмышрееиуа.
 Иаха аҕыртынчны сзиас неиуеит.
 Саргыы сшәартам шыта иахьала,
 Сызсафуп, харгыы сымам, кәарак акнытә
 ҕа кәарак ахь снейеит сызсаны.

V

Агьыч иеипш, сышытахькьа схьапшуеит,
 Сышытахькьа схьапшуеит... сшәаны аума?
 Иҕоузеи, издыруада уака исцәынхаз?
 Хыдароуп, хәыцроуп, газароуп.
 Уаха акагьу? Акгыы ы́камкәоу уаха?
 Уахь иҕоуп зегьы-зегь: сзыхь
 Ахы ытцахит уака икәеикәеиуа –
 Ахы ытцахит уака Ауафра.
 Исцәымзында, амарцья, уи амған!
 Исаахаз ахахә ахы танарчачар,
 Сыуафра уи ала ибжахар, даҕазны
 Исзыкәыргыларызма ашыапы? Ашытахьы,
 Акаҕа анахаха, апсыз еипш, ахауа
 Иахәаҕыр алшон – еикәхеит. Уафрахеит.
 Шакаф рымч рымнакьыз уи ауафымра,
 Шакаф шыацәхныслаз, иагьымгылаз нас –
 Шәкәыкгы ианзалом, жәа-шәкәыкгы ирызхәом.

Ахаҳәкәа хьшәашәаза, ажәәан җыкка,
Аҗәара сықәхар сҗахым сара ахаан.
Кәарак җацәыргы, избап җеа кәарак.
Ецәак кыдшәар, абар ецәа гәартәк
Ажәәан иахьацдоу рыбла җыҗыҗо!
Аха са сиецәахә акәзар, хлаҳәада,
Икыдшәан хланҗы илеиуа ижжаза?

VI

Сара испыхьашәеит ауаа ирхаштхьаз,
Даара иҗеижыхахьаз, аҗ ирфахьаз,
Аха иаггырзымфаз, анап иадыргахьаз,
Нас җьара иҗаршәны иртәахыз,
Мамзаргы иахьыҗоу рзымдыруа ибжьазыз,
Ааигәа мра зқәымҗахыз – ашәахәкәа згәылыҗхоз,
Гәакрас иҗаз зегы ирхааныз,
Аццышә саба зықәтатаз,
Иахьатәикәа ирхаштыз, иацтәикәа зышьтаз,
Икәыртәаз, икәырхыз, ирзымхаз, ирзымхәаз
Рыгәҗыхәкәа зегь зынзалаз шәкәы ссирк.
Сахьынагәылаҗшыз – аҗхара-җхарахәа
Иеисуаз гәык ашьҗыбжь иаразнак иаасаҳаит.
Снаргәылаҗшит игәытҗьагаз хтысқәак хара.
Ишәышәит, иуазырит, итәәа-цәааит аҗша.
Шьоук рыбжьагылан аҗсреи абзареи.
Зхьыцран аҗәанахеит ахьаа, агәырәа.
Ацәкәырҗақәа ирызхымәаз бзиабарак,
Ацх-лашә иагәылсны, иааскьон иххаза.
Ацәашьеипш иакын уи,
Мцаны агәгәахәа еиқәылеит,
Испылеит сдунеи зегь мышкала иаархәуа.
Дгыли жәәани рыбжьара зегь цәажәеит,
Игәжәажәеит, игәыргәеит аҗсабара аҗҗхьа.
Абҗыцқәа еихышәшәон, сшәон урт сцәынтәар хәа,
Ацәахәкәа бырлашшәа сҗаҗхьа икаҗсон.

Ифежәкны инеиуаз, ацәхәыра ианхалаз
Аныкәә сиеипшыи – сшыпшымыз зынза,
Саниеит сара уи ацәхәыракны азыхь цкәа –
Ахааназ икоу, изкәым табара.
Ауафәтәыѡса иажәа – исхалашо амра –
Акәарақәа еимаздо нак-аак ицхаха...
Ашәышықәсқәа рнафьс, саныкам, мышкы зны,
Абаагәарақәа хыжәжәа еилазыжьуа уара, аамта,
Исзыпшыи зыхьтас ипгал сцәахәақәак.

VII

Сымѡа сабаго, схы абахоу? Ыанатка!
«Ыанаткоу?!» – Ыанатка. «Уазцар ыаханым?»
Зыбз ахы шышьаша азә дсазтәауеит цасхәа.
Дсагоума? Дсагамкәа, ус сѡыза дцаарым.
«Ыанатка? – иблақәа ирхызбаалт: – Ыанатка?
Ацхақәа хысхуеит, ихсыжьуеит азқәа.
Акы урыргы, уабанзацо, умѡа фәхысцәоит,
Иахьа акәымхар, уцха уатәы зны итабгоит.
Ужәѡан иахахап апта еилафынтуа,
Ухшыгә кылжәан иагап аҭакар...
Атышахь, атышахь, атышахь уасырхап!..»
Башаза угәыгуеит, агәымха, суцәцоит!
Ақытақәа аццышә рхажьын иацы зны,
Икәыбаса ақалақь дуқәаггы шытан.
Аццышә салтып хәа игәыгуадаз усқан,
Ажәѡан сѡатцапшып хәа ипшыдаз иацы.
Аха ццышәггы салтит, ажәѡанггы сатцапшт.
Сатцапш моу, салцәраан схалеит тәѡантәы!
«Ыаханымка!..» – умақарла уара.
«Ыаханымка!..» – угәыгла уара.
Ааигәа зны Венера икәсит сшыапы.
Венера пшза, с-Венера ааигәахеит!

VIII

«Улжъеит, улқатәеит Венера-акаҳды!» –
Ашәкәеикәатцәа сзиџит сара аңныш днатәан.
Суаџыми, аҕама сығрихәеит зназы,
Аха саахәыцын... Венероу? Ишңа?
«Венера! Венера улжъеит, улқатәеит! –
Аңныш дгәырғьон. – Бзиа улбошәа,
Дукәшон, дуззатәуан, ублақәа хылкт.
Дымпылуп арахь, дрымоуп деигәйдтцо...»
Уара ацәыршәага, уҕажә еихагәа!
Издыруеит аатцраҕ сгәырџа узагоггы:
Сыбзиабара, с-Венера лоуп ажәџан
Схазгалаз, исызтәаз сара амчи-алшеи.
Уи лыгәра сзымгар, угәыгуан ахыда,
Ажәџанггы адгьылггы мап рцәыкхарын.
Мап, уара аилымга, мап, уара агәымха!
Венера – убла хызкуа етцәоуп.
Ижжаза инеиуеит уи кыдшәан ианталагь,
Сыццышәха адгьыл ахь сҕаасхоит сарггы.
Цьанатуп араҕа, иудыруаз, са сзыхәан,
Уара иуеипшу агәымхагь даныз –
Сгәы ахзыршәаша азәггы дзыҕкалом сыдгьыл,
Уи ныжьзан ахаанггы сазцом ҕа кәарак.

IX

Атцхәеи амшқәеи мџасуеит еишьталан,
Сыдражәырц иаҕуп, сдыркачырц, сырчычырц.
Сыңстазаара зрашогь акакала ицәырцуеит.
Акы саңырцын, иааскьоит даҕаақы.
Сылағырз сзамџақәа ирықәкьаса идәықәлеит,
Сыбҕа архәеит, сареиңьт агәырџа.
Сышлеит усггы сшышларыз сара амџан –
Исыцрамсыз мцакы еибамкит цъара.
Зегь акоуп, атахызарггы саңьал ааигәаз,

Зегь акоуп, Мрагыларахь ихоуп сара сҕы.
Ари адунеи бзиа избоит иахьа иаха,
Апсҕазаара ахаара сҕы ишкыду ихәшахоуп.
Абри адгьыл сахшеит сара, абри адгьыл сатәуп.
Исзыпшуп... Исзыпшузеи нахьхь? Адамра.
Иҕахтәашт сҕатцәыҕатцәуа ицәырызгаз ажә,
Исзымхәаз сыгәтыха сгәатца иҕапсып.
Аха исхәазгьы маҷума, дадхеит.
Мышгашақә, аҕша цәҕьа иагарц исымхәеит.
Сгәыҕуан: иҕыкка инхашам нырцә-аарцә,
Аҕәарақәа рцәажәо даацәырцпы ҕәзәы!

Х

Хус рызбашт хара зны – игыло биҕарак,
Ирхәашт хара ихагу-ихабзоу – хазлашаз.
Дҕалап азәы – ҕәҕәала издырцаша ахара,
Дҕалап акгьы зхарам... Алу гьежылап,
Иалагап уи иазылаго, аамҕа абарбал
Рхысып адунеи амаа аамҕала издыркыз,
Ма изкытцәкьазшәа збоз. Ицахьоу дыртытып.
Апсҕазаара ашәкәы ссир абҕьыцқәа
Ирныпшылап, ҕаҕхьа акакала еихыршәшәаны.
Иааины харгьы иаахадгылап.
Рыцхароуп, псроуп, нас, хашьҕа рзанымхыр,
Хнапала еикәу хахәкәак дмыркәацар.
Иахьатәи хамра иахылтцуа ашәахәа,
Ипсҕатцаганы, аамҕа атзы хьшәашәа иалс,
Цьара азәы иҕаҕхарашәа, хамцарашәа
Иара харгьы тыша дук халҕахәаша –
Иахьа адгьыл ду хакәуп, гәыҕрала хтәуп.
Иахзеипшуп, ари адгьыл уаргьы саргьы иахтәуп.
Нас, избан, нас, избан, мшәан, иахьа
Азә имцахә ирцәарц дзашьҕоу даҕәзәы?!
Схы схәыцраха, сааины, аҕәара
Сеитцасуа, саакәгылеит ҕаҕхьа аҕәара.

XI

Аха арифмақәа срышьтам, машәыршәа
Сшааиуаз Ұ-цәахәак рхала иааикәшәеит.
Сара иахьа сзызхәыцуа даҕакуп.
Уи сазхәыцуан иацгы, сазхәыцуан жәацгы,
Аха иахьа зеггы иаха иаасцәеипхьыттеит.
Исцәеипхьыттеит еидкылашья змам адунеи.
Ҳаикәымшәеит, умбо, уареи сареи, сҫыза,
Ұ-рифма бзиаак реипш. Сзызхәыцуа ауаҭра,
Сзышьтоу ауаҭра, сзызку ауаҭра
– Аиааира зазымгазеи, ишуҳәара, сҫыза?
Ахы ыркаткато иаацәыртын агәаҕ,
Ҳабжьара ихыз уи ацха архәашеит.
Сара аарцә сынхеит, уара – нырцә.
Амца еикәылоит, ирцә, уара, ирцә,
Иаацәырҕьоит рифмақәак, сцәахәақәа еикәшәарц,
Ҳаргы еикәшәашьяк ҳауруп лассы.
Ас ҳҕанынахха, хуҫқәа еипхьытта
Иаахампытахоит. Иухәахьейт, исхәахьейт –
Ҳара адунеи зегь бзиа иаабоит,
Арахь иҳамам ҳарт еибабашья.
Иудыруаз, хҭашьейт, иудыруаз, зегь башоуп,
Ҳнапқәа еикәыршаны ҳара ҳанзымгыла,
Җсажәоуп иаххәо, иргом ҳагәрагы.
Адунеи зегь бзиа иаабал, аха, уааи,
Зны уареи сареи ҳнапқәа еикәхаршап.
Сара аарцә снымхааит, иацеипш, уара – нырцә.
Ахахә шкәакәақәа ҳәыхәқәан иқәдраап хҕәара!

XII

Амшын ҳаххалейт. Ҳашхәа дыршәуейт,
Ацысхәеипш ирыма ицоит ацәқәырқақәа.
Аха абри амшын дугы закәыхзеи,

Мѡақы ҳақəзар, иеикəыршазар ҳнапқəа,
Агəығра, ацəашьеипш, цьара иахзаркызар,
Иахзыпшызар ҳарт нахьхьи, ақəарафь.
Агыгшəыгқəа реипш, иаапкны, ицхлымуа,
Ҳара иҳадхалоит урт ацəқəырпақəа.
Апсцəзаара мшынуп усгы, иамам хəаа,
Иабыкəу, нас, ҳазхыцып хəа уахьгəығуа?

XIII

Сара издыруеит, уеизгьы-уеизгьы ҳазхыцуеит,
Сара сгəығуеит, сара акгы сацəшəом:
Сааигəа уқоуп, зынза иумымқьац угəгы.
Рацəазакгы цуам, амшын ҳаицхылеит,
Хгəаг закызгьы уара идь, иахқəанақьеит
Гəам-самс иара ихызгьы, аха, издыруеит,
Нахьхьи ҳзыхьгьы ытцхəраан ишаауа.
Амшын цəқəырпар – ишниуа иааиқəтəап,
Иахьа иқьашьызар, уи уатцəы ицқьахап.
Имқьашьааит ҳа ҳзыхь, уи ахьытцхəраауа
Ауафра дузза ашьха ршьапафəоуп.
Ҳара ҳзатцəқəам, амшын ду ихьпсалəоуп
Ауаа псығқəа, ауаа гəғəақəа – зегь еихоит,
Иеихоит пхьақьа, пхьақьа затцəык, ишəаз
Уи далгахьеит, амшын атцəхь дагахьеит.
Урзыпшы, нас, ҳапхьа инеиуа,
Уизыпши урт рапхьагыла. Рацəа дгəымшəоуп!
Ивагылоу ауаф псығгьы, уи игəымшəара баны,
Игəығра инаркыз ағəра иеаларпс,
Ихь хоуп ақəарахьы. Ақəарахьы!

XIV

Ҳара апхьа ҳгылан ҳааиуам,
Амфəа тгəыхаа ҳа иҳамгеит.
Ҳашьтахь иааиуа ақəыпш-цəа рхами,

Акы иацәшәарцгыы ргәы иҗазам.
Ирҗырхагоу наҗ ирҗырган,
Ирҗахуп зегы ираҗыргарц,
Ирҗахуп даҗа мҗакгы ылган,
Иаадыртырц даҗа дунеик.
Илакҗакуаз – урҗ амшын изхымлеит,
Ацҗаҗьейпш агәы ихыршәлоу – рыҗсы җазам.
Урҗ ирбом ишааиуа җа ааҗынак,
Урҗ ирбом, нахьхы, аҗәараҗы,
Аҗар ирзыҗшу аҗәараҗы – сгәы камыжыкәа,
Анеира сшазыҗшу сара схаҗа.
Ажыакца иафаз иацтәи адунеи,
Амца илаларыжын, идырҗәеит.
Иҗалаз сазхәыцуа саадырҗәеит
Уи иашьҗаланы зҗаазхаз ахҗыскәа.
Амца ацроушәа збоит сара иахьанзаҗь,
Ашәаҗшь ангыло, ажәван җбаа акалҗ.
Аха ирцәоуп са сызлыҗыз амца.
Уҗырҗынч, нас, рымшуп, ихьаам хьаас
Изыҗоуҗо арбан уажә иаҳа?
Иаххәап, сныҗәиап амра цара сәәтан,
Ускан, адунеи кәымпыл аҗны, җаны,
Иахьа аҗәтаҗь былҗьошәа схы зжыап!
Ғырҗынчшьа хәа сымам сара, мап,
Сылапш хоуп аз-нырцә, аҗәарахьы.
Иҗынчым, уаҗа иҗынчым аҗәара!..

XV

Адыд абжы еиҗәымҗәеит иага зундаз,
Иага зундаз, ажәван мыцҗьахеит.
Сгәы җцәаны, схы инысраало җышьа,
Аҗьныш җаҗхьа акаҗа ихәуеит.
Дыҗәам, дтәам, дгылам, ацәҗьа дырны,
Абзиа уи изаагом ихахьы.
Аха ижәлоит, ижәлоит цәҗәырҗа җык.

Атцыхэтэантэи арыцхарақәа ирхылтцуа агәаҭ
Ацънышцәа зегъ ықәхәан наҭ иагашт.
Сгәы рахатҭны ҟаҭхьа са саатәашт
Мра шәахәала иҟычоу сҭәараҭы...

1982, март

ХААХЫНХӘИТ...

Хаахынхәит хара ахәылқаз,
Ауаҟы хазына анышәаза днамадан.
Акака нхахтәалт,
Иаххәо хҭамшәо хәаиҭаҭшит.
Ауаа рацәаҟын иахьа араҭа, –
Аҟызцәа, ақәлацәа, ауацәа, аҭахцәа...
Азәы аладантә дааит, азәы – аҟадантә.
Дадартә дыҭатцәҭхьазма азәы,
Аха усҭы дааит.
Изымааз даҭәазәҭы, игәы хьаауа,
Игәи илаҭырзи еилатцәо,
Нахьхьы цъара дынхейт.
Иара убриҭы
Иахьа абра дыҭазшәа шәыҭхьаза.
Саныҭшылоит сара иҭсыз имҭа лаша,
Ишьклаҭсаз алабжышқәа рзы-мшын
Схыцәан сахәаҭеуейт, иара сарҭы
Инацыстҭоит уи азы-мшын лабжышк...
Схынхәны аҟныҭа саауейт,
Аха сышьҭахьҭа акы сыннакылоит,
Бжык сахауейт, исҭәлашоит хаҭык.
Аара сҭахым, ацара сҭахым,
Издыруада зынза аҭазаара
Сҭахымзарҭы сара иахьа?
Ауаа ирасхәо сыздыруам, схы саазынхоит.
Стәоуп сынкахәыцуа,
Аамҭа аасхагылт иууаза.

Арт ацәахәакәа рҕаархоит нас, –
Арифмакәа раха сывам, –
Аки аки еишьтаххы,
Пцтазаарак адакьякәа еихыршәшәо.
Анышәаза сгәы икәхауа цысшьоит,
Анышәаза агәгәахәа абжы саҳауеит.
«Аа, анацьялбеит!..» сгәы саатауазыруеит.
Сара сыҕамзаара зынкьярыдашь зны абас?
Икастцазеи уеизггы-уеизггы
Ауаа ргәы сацрало,
Уи тысшьаауа, сырхысуа сымцаха?
Мап, мап, сара ус акгы салаҕам.
Азәык-щыцьяк, сара сзыпсытцәкьоу,
Срымкәабакәа лабжышла, аха жәларык,
Иахьеипш,
Жәларык сара исыхьцәуо еилагыларым.
Аха иудыруазеи...

Хаахынхәит хара ахәылпаз,
Ауащы хазына анышәаза днамадан...

Ихәыцзоуп абри хадгыл,
Ихәыцзоуп абри хадгыл, цкья уаазхәыцыр,
Излахәмаруа мпылк иаҕароуп.
Убри азакәхап
Иарггы неигәыдтца-ааигәыдтцо,
Иеимакуа мацара ирыман изаауа.

Агәы гәгәа азтоуп,
Амбатә зегь алазоит, иашан.
Ишацәхасуаз,
Ишдыркәымпылуаз,
Ишаҕрагылоз ома зеггы ахтыргахьеит уи.

Азэы имџаан егы изгарашэа,
Ирзамуашэа анырбалак,
Рыблакэа џибахуан, ашы кадыршуан,
Ршыапкэа ирыкэџькыан еилахауан хагэха.

Рыџскэа ргэыџач,
Ихыибажэжэо ишааиуаз,
Ирџэылахаит акырынтэ ахэынтџэа.
Уи иаалгазшэа, инеишыклахауа аххыхэа,
Ирыма иџон ишыџыхуа, ишыџакшо.

Рыгэкэа еихшэеит,
Рычехэыржэеит, аекеэа реиџш игылеит,
Абард иаџрыхо аџьмакэа реиџш иахыынхалт.
Иркын – ирымпыџџьеит,
Иркын – ирымпыџџьеит еиџа.
Нас, уаха злоу иџсра убеит хэа,
Ихаџьџсыкыуа, рыџсы ргэы икылаханы,
Шыапџаршэа рзырузшэа,
Инеины џыџаха агэы рычэныкэрыжыуан шыоуки.

Икараха аган зэазџаз,
Уаха злам урџ ауаа рхаџыџан,
Иеижеибатџан,
џыџџарахагы уи баны,
Азэгы имџа, имџарсны иргарџ иаразнак,
џа шыоук ааиуан аџхзы рџашы.

Иахыкыдрымџьаџ хэа егыџкамыџт, иашан,
Икэымпылза сџаџхыа уи анааџэыртџ зны.
Сеилахаит, сашыџалеит,
Аха иаразнак иамџасны,
Сызхараџџьа анахэаџшхагы сымџакэа,
Арџэаа-сырџэаахэа еибархэжэо,
Адэеиужь икэлан инеиуа аеыџџкэынџэа реиџш,
Иеидшыланы ахшыырахь дара џон.

Иргеит, иргеизит,
Иахьыргазгы Анцәа идырааит хәа сшазыңшуаз,
Ишътаргьежьюа,
Ихьибажәжәо,
Еихьымз-еиңымзо ихынхәны арахь иаауан.
Сыбла ишабо,
Уажәымзар-уажәы иаашьтысцаап хәа сшазыңшуа,
Змахк ахықә ахь ирыцәцоит,
Ахәынцәа ахьдыртатоит уамашәа.
Даеазныхгы
Ишеибарңсуа асаба иадыргоит.

Иазхоуп, ура, иазхоуп, ишәцәыңжәаанза
Сыдгыл-сымпыл сышәт сара арахь!..

Варшавантәи Гдыниаҕа сымала сықәын сара амҕа.
(Иацы акәмызт, жәац акәмызт, маңк инеихауп.)
Имыццакзоз дәығбак сҕанагалан, уи тагәтасуа,
Интгыла-аатгыло амҕа иқәын бжьбаҕа саат.
Атәартагы уафы имоуа, агылартагы маншәаламкәа,
Издыруагы уаф дыҕамкәа, сыңшуан схы сазынхашәа.
Аҕар иртәыртәын авагон зегь, рыбжьқәа
гон игәыргьатцәа.
Аччабжь аафуан акыркырхәа,
исмаҳазаргы сара ирхәоз,
Укьатеиах ңызтәоз жәабжьын
сара сааигәара идырххоз.
Зынза абраҕа сыҕазамшәа, сгылазамшәа сынкахәыцуа,
Сниасызшәа сара абраҕа уаф изгәамтәо гаганы,
Икан – сыҕан, сыҕан – икан,
имыццакзоз дәығбак хаман,
Даргы саргы амҕа хәқәын. Саго салагеит ағәҕыҕь.

Ус, снапшызар, акәакъ ләатан, лыбла
гытбаакәа тырхаха,
Лқышә пшзқәа пстатқан, са сеипш лхы дазынхашәа,
Дзеигәырғьоз уара идыр, нас, лхафы
ықәлашо, дкәымшәышәза,
Уаф длымбозшәа, зегы лбозшәа, сара
сганахьшәа дааңшуан.
Сылаңш лыдхалейт иаразнак, сыңсы
лыдчаблейт данызба,
Сгәы ааисит атҳара-атҳарақәа,
схәыцрақәа неипхьыттейт.
Уажә саагәалтоу, уанза сгәатан, сара сахь лхы лырхазу,
Сара сеипштәкьа лара лыбла
иаахызбаалейт зцаарақәак,
Тәартәгь ыкам, гыларта моу,
аха угьы уахь снаскьашан,
Акгы схәашан, сара исхәоз
илзеилмырга ма еиллырга,
Аха лганаф, ихы ихәыцран, сара сеихагь дтанагалан,
Уажәы-уажәы дналызхьаңшуа, дымцәажәазо
дтәан ардыск.
Дылфьызоума уи, длашьоума, дылхатцоума ма җазәума,
Иеицааума урт машәыршәа, ҳа ҳаипш,
амфан еикәшәаны –
Сылаңш лкәызган, исмоут аңшырта, лара лыда
уаф дахымызт.
Лыбла змыжьқәа саарыххалейт иара
абра сырхәәҗерашәа.
Умбо, исгәалашәойт иахьанзагы, сындәылтыргы
зны истәхымхеи,
Аха арантәи сгәы самгейт, царта сымазаргь – саанхон.
«Бызуздашә, банацәалбейт?» – сцааит ианамуза,
лапшыла.

«Зегь аками» , – лхәеит лапшыла,
даасыхәапшын, ларгьы атакс.

«Бхы абахоу? Бзынцәахшада? – сеитатцаауа
сзон лапшыла. –
Ари былапш хаа гәыбзыгуа ифначчода зыфната?...»
«Зегь аками уара узыхәан. Зегь аками, зегь аками...»
Нас, ахәхәахәа даақәыпсычхан, дтәан
аганахьшәа дыпшуа.
Зегьы акы акәын. Зегьы акы акәмызт! Исызхомызт
сара ахауа.
Ларгьы дтынчымызт – усшәа збаху? – аха
дтәахын ләыртынч.
Изышьтымхуа еидарак датцан
уи лывараф арпыс рыцха.
Ихы иқәхан, ла дихаштны, дгьежьюа далан җәа дунеик.
Сылапш лықәхаит җапхәа ачалт еипш, датамхакәа
лхы дааҗахейт,
Зегьы лзеипшны, ләырцагьа, дахкәажәха уи даатәеит.
Сыпсы сгәы иаакылахазшәа анылба акәу, ләыргызмалны,
Бла тыхәала уи дысхысырц дшааиуаз,
лыччапшь аасхьыршан.
Адунеи ду шан җакала, сыкәмызшәа збеит са схала,
Исымдыруаз уи лбызшәала ма илмахауаз
сара сбызшәала,
Хәашьа змамыз ак схәарызшәа, сғынасхейт
уахь сытрысшәа,
Аха лылапш сааннакылан, саргылт сарсны шыҗатас...
Инеит хазтаз адәыгба ахьнейшаз. Лапшташәаран
уи дыбжъазит.
Варшаваҗа уи дхынхәыма, дахьааиз
Гдыниа дысцәынхоу?
Дыказамзу, са дысхәыцу?
Са шыпшугьы, ла дымцацу?
Шәынтә избахьаз налытцарз, атх далыхәхәа даауейт.

Сыбжыы насыргар сҥахымы. Исзымхәаз ма
шыта исхәашан,
Аха зегь башан сара сҥаҥхьа
ҥшыаала илеиуеит аҥарда.
Аҥсҥазаара ус хьанҥами, сара сымшқәа акы иарашар,
Деиҥаацәыртҥа ҥыышсҥоит амҥан уи аҥхәызба
ссир еиҥа.

1982, март

АҤАКАР

Амра кыдшәоит, амра кыдшәоит, сыхшыгә
кылнацәоит, абар,
Иҥеиҥеиуа адгьыл иқәуп, сыҥсы армачуеит аҥакар.
Аҥхзы сылхәаҥа шыжь аахыс, схуп аҥыра сцәагәо.
Сыҥсылмыткуеит. Аха усгьы
иқоуп сара сгәы зырғәгәо:
Анҥ ашьхақәа баша игылам, баша сыла иҥахәхәазам,
Урт ытҥаҥа ахьхьа-хьхьахәа
азыхьқәа леиуеит ицқьаза.

Адгьыл ҥажәкуа ишьҥаз араҥа, аҥакар бааҥс сауацәшәах,
Азиасгьы сцәыхарамкәа ицоит. Иаргылоит уи ашәах.
Ибылуазар ари адгьыл, амца ацралан ибылзартә,
Аҥакар ҥеиҥеиуа иқәхан, аихазатқәкьа нақ иҥартә,
Иҥсылмыткуа, иҥажәкуа ыцҥа,
Анцәа иҥацшуан хара,
Аха убасқангьы Анцәа иакәмызт
хзықәгәыгуаз, дад, хара,

Анҥ ашьхақәа баша ишгылам, урт ишхарто амч-алша –
Бзиа идырны хара иҳаман, хәҥа дҥахҥон дырхәаша.
Аҥхзы нкаҥо нас ҥаҥхьа адгьыл хара
хнықәлон хгәырҥатцәа,
Ахәитцәхәа иахқьон ажәла,
ханхацәан, дад, хцәагәацәан.

Ажәла гылон, ажәлар гәйргьон. Зқьынтә ифәихъеит ақата.
Ағъара санааххала, абри сазхәыцуеит иахъа еиҭа.
Амра кыдшәоит, амра кыдшәоит, сыхшыгә
кылнатәоит, абар,
Иңеиңеиуа адгьыл иқәуп, сыңсы армачуеит аҭакар.

Ҷаҳа-фымтрупп, тынчрупп сыхәша-мыкәша,
Машәыршәаггы җәара бгьык қәацом.
Исзымшәазо уал дук сара исықәшәа,
Стәоуп скахәыцуа, лассы арантәггы сцом.

Срыбжьыпшуеит арантәи дгьыли жәфани,
Сыхшыф җырны инеиуеит хараза.
Атышақәа зегь ирҭыган сымфәа аагами,
Скарахан стәами уажә зынза.

Сыңсы ааитакны сықәлашт сара насшәа
Инымтәазо амфә – сызлаауаз.
Истахыми зны исзымшәаз цқәа еиҭасшәар,
Исызгәамтәз гәастар, сара нас

Дгьыли жәфани снарыбжьысырц, сыуафрала
Зегьы рҶыхо, рхы-ргәы катцо.
Ари атынчра сара исмоуит ас мариала,
Ари атынчра ахьчароуп сзызцо.

Ари атынчра! Адунеи алымҳа кыдҭан,
Изрыфәеит убас ишанхашәа,
Икаҭәҕьоушәа уи аазқәылаз агәы кыдзаан,
Сшьапы иатҭаҭдәо
алабытдә ашьтыбжь иацәшәошәа...

Сара сзыхэан уи закэыхыз, амш анбзиаэ,
 Ма ус қыафшақә, са санықаз саапсаны,
 Сеааилқааны са сынталон Кәыдры азиас,
 Кәыдры азиас сыруан усқан сызсаны.

Кәыдры хага, Кәыдры қаға сытағарымуан,
 Скыдқо сама идәықәлон ацәкәырқа.
 Исылшарым, сзыррым, исзаурым хәа,
 Сгәы цаны санбатәахыз, ианба!

Атысхәеипш ақыд дуқәа анаркәымпылуаз,
 Апаққәа кәыцәаа уи анлеиуаз итқаны,
 Сөызцәа ирбарц стахымызт сара исылаз,
 Кәыдры азиас сеисон сыеқаны.

Ашьха зиас, ижәымдыруеи, усгьы ихьшәашәоуп,
 Иара хьшәашәан, ихнатцәартә еипш унацәа.
 Аха ахьта ма сакып хәа са сышқашәоз,
 Кәыдры еихыстәон, Кәыдры сыруан сгәырғатцәа...

Сеитәнеихит сара ааигәа зны, амшгьы бзиан,
 Иқалозма, нас, сегьтамло, ара сааны,
 Сеааилысхын, са сынхықәгылт Кәыдры азиас,
 Кәыдры азиас қақхәа сырырц сызсаны.

Кәыдры хага, Кәдры қаға сақхәа игәрымит,
 Ицон ишцац, ахақә дуқәа ирыхқашо.
 Сынзаагылан, сааилыцсааит, исзыгәағьрыма?
 О, дабақоу хәыцрак иалшоз зегь зылшо!

Сгылан, сыцшуан схәыцра азиас сырны,
 Арт ахақәқәа атәымыз ға кәарак.
 Ицаз хнырхәышәа уақа ишамам дырны,
 Шьта сылахьгьы сзеитцымхуа рацәак.

АҚӘПАЦӘА

Ашыац цәыртцәо, иеитагьежыны, иеидыпсыларц
Егрыгымхо, адәхәыпш иатцәа аханы
Урт ахьеикәңоз ирыхсырқан шпалшоз сылапш,
Урт еипыртыргыы ҕалозма иеитаханы!

Игылт, икаҳаит, ҕапхәа игылт, икаҳаит,
Апхзы рылхәатә ицон афыңагы уамашәа.
Ирылшомызт, аиашами, арпар уаҳа,
Аха азә иеиха мацзак ҕазә даншәа;

Ашыац цәыртцәо, баша ибеит хапсыра!
Ахыз атыңан иара иигахуаз, хыымзгын!
Ирывагьежыуаз ахәыцкәа зегь ҳаинкыа-еиныруан,
Ғапшуан, аха шыта иаҕәытыргыы хтаҳын.

Иеикәлацәан, ибжыасқәан, иуаа бжыисқәан
Ирымбацызт, уажә изфыз кәңаран.
Иабакылси усгыы ашытаҳыы ахтысқәа?
Атаз-чазхәа икаҳаит иеибаҕһан.

Адгһыл урт акит иагәыдыргәғәалан,
Анык леипш, адәхәыпш иатцәа аханы, –
Рымчкәа ахыныхша ахыырпар рыкәңарала
Рлымҳа интанахәарцгыы атахханы.

Амҕа уқәыз уеацәыхычо, ус унеила укааратцо,
Аха са исыздыруам усгыы уара уаңбал узлацәцо.
Анцәа уиашьапк, ауаа урыхәа,
ари адгһыл гәыраз нықә,
Угьежыы-хынхә, зегь аками,
зны уазнеип атыша ахықә.

Апстазаара згәы тнамкьаз, апстазаара зегь знарбаз,
Апсцәаха иашта дталар, дышцеипымлои хатцатас!
Дымѡасуазар наӕ дымѡасып, ирымхәеи, хдунеи уаароуп,
Аха, амра ташәазаргьы, уатцәы игылахуагь иароуп.
Хазтәарызеи, нас, гәырѡала, ҕе мѡа ахыӕказам гәынго,
Уатцәтәи амшгьы, хара хашьтахь,

пстазаарами иаанаго.

Апсра ӕадыцъ, уигьы мчы амам, наӕ имѡасуеит ахатә,
Иудыруазеи сара ари адгьыл сшыкәнагало зны еиҕа.
Сыпсаатәны аума, схаскьынхома,
саакәгылома суаѡханы...

Амѡа сықәуп, амѡа сықәуп, мрагыларахь схы рханы.
Зегьы мѡасуеит. Акгьы мѡасуам.

Аеарҕыцуеит адунеи.

Упацәа ыкоуп, уускәа ыкоуп, урықәгәҕа пхьаӕа унеи!

Акгьы сывам-исыхзым: сара исывам-исыхзыз
Уара иустеит, Аҕара, Аҕара-Ақәыпшра хәа захьзыз.
Уара ухаан сара сбеиан, амал сыван хәдацәахьы:
Уара усыван, Аҕара... Сыжәга,
сшәырыхнхә сҕарахьы!

Спъыба иҕамзаит акапеи, сара истәымхои адунеи,
Пынгылакгьы хәаас исышам, са срыбжьысп ладеи ѡадеи.
Ахәы схыцпы, азқәа срырып, сызтәарыма, сеикәкьашап,
Аетцәақәа еилаарцыруа, ажәѡан атцәа исыршап.

Схазыхәан акгьы сашьтам, акгьы еидыскылом зынза,
Сзышьтаз, аха сызхьымзас, – уааи, иеиѡахшап аҕатцә.
Аҕара атәылан барақьатроуп, изакәызеи хә хзеигзо!
Аха ара ипырузаап аамтә, ихазгәәтом уи шхәцәцо!

Настәи башан, нас иҳауз сцәагазшә збоит азы.
Схәыцуа сгылоуп, сара абасгыи уасхәар ами акранцы:
Уара ухаан сара сбеиан, амал сыман хәдацәахыи:
Уара усыман, Аҫара...
Сыжәга, сшәырхынхә сҫарахыи!

САРА СХЫНХӘУАМ

Адрама

Схынхәуам анысхәа, идыр, схынхәуам.
Сара, арахә реипш, иахьабалак сыхәуам.
Ашьац иатцәа зны араҫа иқашәқашәон,
Саннылала, уи сыреыи хәа сшәон.

Сара исшьацын усқан ари ашьац.
Санынтыц, санымаа, саныбжъаз, –
Дарбан са сдунеи зегь аазырхәыи? –
Дыпшны атәара лылымшеит аңхәыи.

Сара сыда иқәст араҫа аңша,
Зегьы еилахт, ицеит ихәаш-хәаша .
Еиқәыбгеит... Сара усшәа збоу?
Дсыздыруам, аңкәын, уа узцоу...

Сара, арахә реипш, иахьабалак сыхәуам.
Схынхәуам анысхәа, идыр, схынхәуам.
Сара сара сакәзам, уи хатца,
Ҡаңхьа арахь саакылсыи сыгәгәаза.

СЫМШИРА АҫНЫ

Сныхәаха, исыдушәа зызбозеи харак,
Хаарак затцамзи амра ашәахәа?

Ицеит сышықасқәа иреиғьыз реиҳарак!
Уи азоума, сатцоушәа збоит ауахәа.

Сәаңхәа сыңстазаара саркьан икнаҳауп.
Уи зегь анылоит, избоит еилыкка:
Смаалықьым, мап, аха сатцамлеит гәнаҳа,
Сааиуеит суси схи рыгәра га;

Амшә еиңш, атыфра стамлеит, ижәдыруеит,
Исызмыртцысызааит шәа шәзыҳәангьы абға,
Аха сычерымтакәа азы-хәашьқәа срыруан,
Дысқызоушәа иааигәара стәамызт саға.

Срыңсахит, сыржъеит, сырқьаңеит, иагьыбналеит
Сзықәгәығьыз, сығнашәқәа зны иззаасыртыз.
Аха агәағцәқьа иазкымызт жәеинраалак,
Схы шьтыхноуп иахьанза сымға сшаныс.

Иахьа жәахоуп, исныхәуоп март мза жәаха, –
Акрықоума ашықәс, иаакылсит еиңа.
Схы сазыншәыжь, уара, исымазам шәаха,
Иқалозар, ҳабжьара илашәышьт аңарда.

Игәастар сҥахуп сара исыгхаз, исыңлаз,
Ишәартоу ма амған схеиңш зыгәра зго,
Блеихақәысран шықәсы нақьак зхызлаз
Аамҥа амшын уатцә сара сахьаго...

Блеитцыхра имамкәа, днеи-ааиуа дығноуп иахьа ауада,
Ихы ихәыцраха, ңшьаала дгылан дыңшуеит адәахьы.
Деилызкаара дарбан, дгәытҥаган араҳь изаауада?
Агәхьаа зымкуада, нас, уи, аңенцьыр иасуа аңшағьы?

Атцлақаагь хырқаақәо игылоуп.
Рыцҳарак ыҕоуп арақа,
Ихызазо амахәгы ирықәкәә,
урт атцлақәа
ңшын еибаргәақуа,
Иңшын иара иеиңш, итан урт аарла рыңсы.

Иара иңсгы аарла итакьакьоушәа ибома даазқәылаз,
Азатқәра изнамуа дшыңшымыз,
имырбакәа, шыаңаршә?
Ибналама ифызцәа, ишааиуаз дырхаштма дызгәылаз,
Изыхиарыма, иага итаххазаргы, аринахыс
уаха инаршә?
Блеитыхра имамкәа, днеи-ааиуа дыџоноуп иахьа ауада,
Ихы ихәыцраха, ңшьаала дгылан дыңшуеит адәахьы.
Ииасыз амш хнырхәышьа амам, ацәгыагь абзиагь инатан,
Уи даалцит, абар, дгылан дыңшуеит... Уатцәахьы.

АХҚӘА

«НАУНАГЗА» 1985

Сышьтахьқа схаңшын...	5
Сееитцыхны сылаиоуп, итатаза, ашьац	7
Ерцахә цагъа асы ықәуп ицырцыруа	8
Сышьхақәа – сышьтахьқа	9
Саңхьақа – амшын	9
Ахахә	10
Аць	11
Александр Чачба – Монте-Карло	12
Ҡынҟажәа сыртысит	13
Алашарахь	13
Зны, ҳаб иңсы антагәышһаз...	15
Сақәатәуп, сақәатәым	17
Саақәлахыр ғыц адунеи...	19
Наунагза адгьыл ҳақәзар ҳтаххоит	20
Сыдгьыл	20
Атьхәтәантәи абгьыц	21
Бара сбызхәыцуа	22
Дахзышьтуамызт ихала агәашә ақнынза	25
Амзар	26
Аус злоу	26
Акамбашь	27
Ашкәакәа	28
Сысасцәа анца ашьтахь	28
Аамта цеит...	29
Нара	30
Сышһеиуаз салаҳаит иаша урт рымц	30
Освенцим	32
Сара сышьтахь сәымтақәа еихзыршәшәо	32

«Хаи, рыцха!..»	33
Гаха дыказам аоны	34
Амшынуаѡ	35
Державин изхэыцра	37
Аҕахмада иҕхыз	37
Арыш Гьедлач	38
Сгэы иҕақәоу зегь сырхьымза-срыхьза	40
Ирзызузшәа сыкоуп зегьы-зегь хасаб	40
Дзыхурҕьозеи, Каин, Авель – уа уашьа?	42
Ҕхызу лабҕабоу сара схаҕа исыздыруам	42
Сара амѡа хара сыман...	43
Мцла иеибарку, иаша зымхәац	45
Сашьны са сныѡналеит наҕ	45
Схы иҕаҕьежьуа иҕахахьеит уажәадаҕь	46
Сышҕашоу!	46
Аҕыхәтәантәи сымѡа санықәло, мышкызны	47
«Хақәгыланатц абри ҳадгьыл...»	48
Иҕьежьы-хынхәуа абыҕь ѡежь, тагалан	48
Дахьынтәааз сыздыруам, исылтеит агәтыха	49
Аҕсуа мамелиук	50
Санѡыҕцхаха	51
Ирацәахеит хаҕала сара исцәызуа	52
Ари сара соума? Ари сара соума?!	52
Зны-зынла ажәѡан	53
Ажәѡан иатцаҕсоуп еҕәа гәартәк кәеицеиуа	54
Ахьҕа уакып, уакып уара амла	55
Стәар стахымхеит зегь аасхыган	55
Саси цшәымеи	56
Есышьыжь сгылоит макьана	56
Анышә иҕоу адацқәаҕы...	57
Адәы сықәуп. Иарбан уаха	58
Алахәа	59
Абри адгьыл бзиа имбакәа...	59
Сгәысеанзамкәа сеаласхалеит	60
Адунеи бзиа исырбаны	60
Ааҕын иацу ажәеи ашәеи	62

Ассир, дантәыуозгы лнаалон!	63
Сацәцазар хәа ишәама, сышыта ихылан	63
Алакә	64
Схынхәит сзаазаз, сызлытхьаз ақытахь	65
Истахуп сара абри адгьыл сықәзарц назаза	66
Аңьнышцәа иракәфоз	67
Дынхандаз сәыза дысәызан!	67
Бжы-шьақы сырхытцуеит	68
Зегы уреиғыны анызбоз аамта цеит	68
Амш ишашьтаз атх иахацәеит	69
Ахынхәра	70
Сәыза иәыза – уи саргы дысәызоуп	70
Сәыза сиңыртын...	71
Амәа иртан, дамкит амәа	71
Иҕоу дырны, иҕам дырны	72
Агәыгра дукәа ансымаз...	72
Анна лааира	73
«Адгьыл еипш ачхара умаз»	74
Абаллада	74
Азәы сиеиғыуп схәом, амарца	76
Ажыа зымшәо	76
Ашықәс антәамтаз	77
Арахь	77
Азлагара	78
Алаңш	79
Амра убас ихаауп, игәыбзыгуп	79
Иахыа арәашкәа гәырғыарак рымоуп	80
Саҕацәа сыргәырғыарц сгәы итазам	81
Сытаҕа ибҕалаз ахахәкәа хәашо	81
Еиниашыа хәа хәмазам уаха	82
Уаҕа	83
Аңхәысеиба	84
Анкыа зны, иеибарыәуа ишашьтаз...	84
Бара банца	85
Хзеилгаз удыруама, цымхеит	85
Наунагза сыдгьыл ианхалашам сышыта	86

Ааңнынза	87
Адгьыл кәымпыл	87
Аңша	88
Асасааиртаҕ икәыршәыз абгьыц	89
Напхгаҕык	89
Акгыы рзеиламызт	90
Алашә ипхыз	90
Хыхь – ажәѡан, цаҕа – адгьыл, рыбжьара	91
Адәыҕба, маҕ-маҕ, итаҕәтасуа, итаҕәтас	92
Амѡа икәым	92
«Аапынра цеит...»	93
Дышәтышха даацәыртцит...	94
Ссарцу сыбжьазны	94
Изырхәон уи абасгьы: «Ибз иҕы изтақзом»	96
...Атаацәа зегь хаатәоит хаикәшаны	97
Ѳ-дунеик	97
Сыпсра сара сахаанумтәын, Анцәа!	98
СыхшыѲ, упырны уабацо	99
Сусқәа шәартахар...	99
Чкәынроуп узго аҕны удәылцаан	100
Ақәа леиуеит	101
«Сыпсы тоуп сара макьана»	102
Икыжуеит ахьяжь	104
Алашә иблақәа аныхты...	105
Уара утәаз, нас, уеыртынчны	105
Убасқак уи бзиа дықан	105
Исыздыруам, акрынхама	106
Дааигоит имтәыжәѡақәа дрытцак	107
Адунеи ду тацәуп, уаѲ данзамшәа	108
Асахьаҕыхы	109
Ауаѡызатә ихынхәра	110
Исзеилкаауам, амш акы агәалоуп	112
Дтәан ахатца...	114
Дәеа абри аҕара ныстыр, инысцуеит	115
Схәыцра атәылахь	115
Еидарак нықәхаит уара уқәақәа	116

Игәлалашәом уи шақа ихытца	117
Сышпацәаз иаха усғы срахатны!	118
Апхәыс дгылан амшын ду дхыңшыло	119
Хаивагылан ғымтзо хнеиуан	119
Ирылшозар, сара издыруа шыоуки	120
Издыруан ари абахча уаф дыштамыз	121
Иандәықәла акәу иахәа уусқәа умдан	121
Иеидгылеит еидгылашыа змамыз	122
Сара сыччабжь атх иалаңсон аххәахәа	122
Исымбацшәа иааигәан ас иахәада	123
Сқәыңшын, сқәыңшын сара усқан	123
Ө-зтцаарак Омар Хаиам иахь	124
Аңстазаараз	125
Федерико Гарсиа Лорка	126
Снапы сәахан, амашына	127
Хамәақәа еиңырцны иандәықәла хазы-хаз	127
Ашәғы ныдхалт агәарахәа	128

«АҒАХӘЫ» 1988

Абжы	131
Аишыцәа	132
Хтоурых адакыақәа еихыршәшәо	134
Асаркыал абжы	138
Дал аңста амца аңташуаз	140
Маршәан дарыкәа иңа шабат	141
Цабал ду абаағы	142
Диоскуриа салахын цхызла	144
Абзиабареи ацәымыгреи	145
Анаңалбеит!..	146
Герострат изхәыцра	147
Акоррида	148
Абар, хшәышықәса аңцәамтахь инеиуеит	150
Акатцәарағ	151
Сыцәап шысхәоз, иаразнак сабагеи!	152
Спартак	153
Өшәөык ахыырңар наскьаргеит ақытан...	153

Аңшәма	155
Алықса лашәриа	156
Насың сыман...	157
Ақытантә ақытахь	159
Иацы зны аштә хъытцт, ҳаицықәлеит амфә	162
Сан	163
Ажәфән иатцасуа арт ашьхақәа спылан	165
Агафә сшавоу ма абахчара сшытцоу	166
Иацоуп сара ажәфән санфатцапш	168
Инқыт	169
Ахәрәшәа	170
Сгәы ицоуп адунеиҕ акгы сацәшәарым хәа	170
Снахыкәшан сызцом, сахыпраан сызталом	171
Азынра хьшәашәа аштақәа иртахаит	172
Аҕаанахаз цысшьеит садырны	172
Азсашьа сдыртцарц, инасыцәхасны	174
Ғаха-ғымтраны дгыли жәфәни рыбжьара	175
Изака пшоузеи иара усгы	176
Одиссеи	177
Исымоу-исыхзу зегь шаны...	178
Аапын. Амра. Бгы иатцәала	180
Иацтәи арпыс, иахьа шыта сабдухан	181
Сналыхәаччеит сан атакәажә	182
Ижәдыруама сзеигәырҕо	183
Аныха-пшьа аҕапхьейпш, исхәоит сматанеиуа	184
Бзиа сылбом уи, издыруеит, издыруеит	185
Адгьыл сакуазма, ажәфән еимыздеит	185
Амфадукәа рҕыцуа, аханқәа ргыло	187
Срылсхьеит акырынтә қытағь қалақьгы	188
Арахь лассы-ласс сааиуам, сықәла	189
Хашта сантыцуаз абахчақәа еинылон	189
Адыд	191
Еихаҕәҕәоит есааира амшқәа еихало	191
Уцәарц улшоит ура угәы рахатны	192
Клеопатра	193
Салыхәхәа пхызк убас еипш салоуп	195

Алаф шаххәоз, аамта мѳасны ицазаап	195
Акаҭеипш хәыцра хьантак схаҳан	196
Аапынроуп, исѳоит абыца	197
Шьта уаха ҳақымггы дысмыхәо	197
Амѳа азхәыцра	198
Аккараҭ	203
Иуда	206
Аҭсра санымшәо	209
Сымала сыҭоуп	211
Анцәа сихәоит	213
Сгәы иамысзащәа	214
Ахахә дуқәа ирыхкьашо	216
Сыцәѳаншьап ахьарсу	217
Исхаштлакггы...	219
Иҭахаз иажәа	220
Изыцхьам	221
Ермантәыла сгәаларшәо	222
Еимагылан зны асы леиуеит ахәылыхәа	223
Сшааиуаз агәтынчра сцәызит зынза	223
Сара издыруеит...	225
Сара москва раҭхьа саднамкылеит	226
ҭагалан	227
Сыцсҭазаара зегь аҭсра иаҭаргылан	228
Ишымѳасра имѳасны хтыс мцозаап	229
Дамокл иахәа шахакнаҳац иахакнаҳауп	229
Агәнаҳа иатцоу	229
Ауаѳы – атәы – Анцәа	230
Ахтынрауаа, зтаарак сымоуп шәышкә	231
Сара сеипштәкьа измадаз зегь дырны	232
Лыткы грацкәынза, ажәытә уахәама	233
Убас дааҭсеит, убас дкаҭсеит иаразнак	234
Ажәѳан иатҭаз аҭҭакәа леиҭахәит	235
Сѳеизарггы сѳеины саагылт анысгәахәуа	235
Иѳежьхаз патретҭәак сцьыбақәа иртыхуа	235
Самыртәеит шыыбжәаанзагь, ҭаха снамтеит	236
Срыцхашьан абнара сатҭахт сахьылаз	237

Ацслымзра илган игоуп сара сышьта	237
Аетџақәа	238
Снеиуеит сымала абаҳчара сҭалан	239
Ацсра ашьтахь	240
Иахьагь сара ажәџан салан сыҭсаатәхан	241
Агәыр атҭа дкылҭан...	242
Ҟыҭа аџстаацәа	243
Агәхаштра змоу ауаџы	244
Агаза угазам хәа аниархәа	246
Дегьсағам уи, дегьысџызам	246
Иҭоуп уара ахаан исаноумыжьуа	246
Ацәхәыра иқәхаз	247
Ашҭа санҭыҭгьы, сышьта дхыҭшыло	248
Амра ангыло	249
Ахынхәра	250
Ижәшәа дыҭан, дыччон ақырҭырхәа	252
Ацшахәаҭы	253
Амшын	254
Аибашьра анцоз анаҭәаҭиа	255
Азынра ааскьеит абра аҭәараҭынза	255
Ацша	256
Сыбзиабара	258
ҭсаатәқәак шәахәоит ара иҭкарматцысха	260
Ибасхәоит	261
Уатәызны, уатәызны, аха ансоулак	262
Шәапышьтыбжьык атыгә-тыгәхәа	263
Хәипырҭымҭаз	264
Акьанҭақәа дрылахәмаруа	264
Бааџнаҭалт арахь, нас, аратәхап	265
Сықкәынра сышьтахьҭа иныжьны сандәықәла	266
Уаахәаҭшаанза ишҭацо амшқәа еишьҭалан	267
ҭхызла	268
Абхәаса	270
Ауаџы дызшыыз	271
Исызмырҭыхо	275
Авокзалаҭ	276

Сара исылшоз аазгагәышьеит	278
Уңсы ахаара уқыышә ианықәку акәхап	278
Аамтак ықан...	279
Уаала, ҳцап абрантә ҳабналан	279
Изыхдырқьаз азәгы издырзом	281
Сгәы ытыхо сғы иахәоит	281
Қара лымоума	284
Аңсабара ахызы ахыыршоуп тагалан	285
Леипш дабаказ ахкәыршә!	285
Сыцәоушә, сыцәамшә, схырсысуа	286
Сөызцәа хәа срылатәан рыгәтәтәкьа	286
Дәеазә игба шкәакәа бтахын	287
Стәыуар акәын, схы сықәыжыны, акыжыхәа	288
Азқәа хытцны, ихышхытцәан	288
Апаранхыча иахь	289
Ашықәсқәа цеит, ыфызцәагь абакоу	290
Сара арака зегы-зегь сырдыруеит	291
Ашәшырағь иеиҥатәеит абдуи амәтеи	292
Ибжәхеит, ихәеит, ҳабжәара	293
Амаакыра	294
Ари амш	294
Ахәатәхамтца	295
Сыфәеит, саңхәоит, сыкоуп сымацара	297
Аңстазаара ашахақәа еиланаршәуеит	298
Ишәахәо идәықәлеит арәашқәа хышхытцәан	299
Сөызак	299
Уафы издырамызт азын азы икәтәкьаз	300
Бара бкнытә – бара бахь	300
«Шәкәышқәаз, амарцәа!..»	304
Исыздыруам иказ шәартас	305
Сышуафә аасхаштыр –	305
Сышуафә аасгәалашәар	306
Сикәшәеит, – лхәеит, – сара ахага.	307
Аеага хахәқәак ырынкәоит, сагьарфыхоит	308
Уахантәарак лак аакәымтцзо иуыуеит	309
Игәастеит санааскьа: аусқәа мариамызт	309

Ихамбазакәа акәара хәыч ҳаитәруеит	311
Дунеи лашак иалашәеит илакәха	312
Сықан сара абра сыңсы ықәхан	312
Иаци иахъеи иаразнак иааиларџашъан	313
Схы шәсырбоит насың ду сыман	314
Амаалықыцәа срылахеит – имам азәгы гха	315
Ари амш азыжъ еиңш салагылоуп	316
Сдәықәлеит зны, сахьдәықәлазгы сназароуп	317
Уи ассиртәҟьа далашан	317
Ахкәажә	318
Ицаз, аха изымцо...	320
Амш азхәыцра	320
Март мза жәаха	324
џаңхьа ашәхымс даахытцт иеырмаалықыны	325
Ихьшәаны иеиниаз ражәеинраала	325
Аңсабара ахаҟа саңшааит, сама ицәыртцит	327
Баасцылеит ауп ус машәыршәа	328
Саңхьаҟа аңхынра шытамзар	328
Абна иаразнак бжьы рацәа ахыџит	329
Агәаҟ стәахуам уатәазын, еазназынгы	329
Аңхыз бааңс ашыҟахь	330
Еидарак шыҟаҟазар, ҳласымхо	331
Иеиңырцуа	332
Злыңха ҳаура, зегь ҳамџасуеит!	333
Сара иласто...	334
Ахаҳәқәа џаңхьа рҟаархахит аҟәҟәахәа	336
Тыңқәак збарц аҳәааҟ сынхытцит	337
Нас	337
Афырхатцаразы	338
Нарцъхьоу аңыр-ңаҟа	339
Аҟх-лашә салаңшуа сгылоуп	340
Амџасцәа рахь	341
Сынхацәеит	341
Сеимдан, цьаргы быҟамызт, бысхәыцит	342
Дцеит, дыҟазам шыҟа азыҳәа	342
Асы леиуеит аҳәылыҳәа	343

Сара саб ихы дахашшаауамызт	343
Акәара	344
Зны ҳайқызцәан, уск ҳағғышыан	345
Насыпумашь?	345
Саршәтит, анапсыргәытца саннарғылеит	346
Аиргъаа рахәшьа-затә леипш...	346
Икеикеиуа иаххагылаз ажәван ххыбран	347
Сара исымазам афыха	348
Иутахы-иутахым, гәалашәарақәак еилалоит	349
Амшқәа ааиласын	350
Мап, рәаархом урт рахәақәа тқәыцәаа	351
Ақсреи абзареи	352
Аәстаа имшынтца	354
Тәгалан ақытан	355
Азын, ахыта убас иафәлеит	356
Даақәыпсычхаит, даахәыц-хәыцит амхаңыыр...	357
Схәычын, абна сылахеит зны сқьалан	357
Аамтоу? Аамта ҳәа акрыкоума, цымхейт	358
Бара бқынза ибжъаз аиха бжьоума	358
Анасып	358
Кәыдры ахықәан	359
Сыцкәынцәа рахь	360
Уцәажәоит схәыцқәа шыта ихәыцқәамшәа	361
Сыпсҭазаара аихарак ныжьуп сышьтахь	362
Ицахьоугыи цәахышьа амам	363
Абзиабара	364
Сара аәада сахоит саазқәылаз	364
Амши атҭхи	365
Уажә амәа зегь ықәлеит ақытахь	367
Слымҳа ианаатас, сгәы иахәан	368
Сгәәтеиуеит	369
Ақәа леиуеит	370
Исгәалашәом схымәапгашьала сшықаз	372
Ажәван еипш, абри адгьыл сахагылан	374
Иудыруз	375
Анхаә иеипш, икара-уараха, итахан	375

Игәәкүа иажәа	376
Сөыза бзиа исанаимыжыуа	377
Мшынгы иссадымкылеит, жәәан цаулагь	377
Натали	377
Икәбакәшәо иеидтәалоуп, срыцашыцуеит	379
Быгәхьаа шыскым бдыруеит, краатцуеит	380
Сажәа	380
Акыпхьы	381
Аилыцра	382
Аамта җы-ццышәха иәаткьеит ашамтаз	383
Аән җыцкәа зегь шҗеипшу арака	384
Зегьы здыруа, избахьоу, ирхаану	385
Ицәажәоит акәа	386
Аҗар рыбжьы	386
Сухаршт, лхәеит...	387
Хәазеит, халцит хара қытак.	388
Бзиабарак иарлашәыз иажәа	388
Абырг имшкәа	389
Ари адгьыл	391
Ника, смаҗа хәычы	393
Дыкан уи, дтәан абрака ааигәаза.	393
Ихьаазгоит – сзымцеит сахьцашаз	394
Дуаә иашоуп, имоуп зегь дырны	395
Җапхьа хәыцрақәак сықәхаит еидаран	396
Уатәтәи иахьа усгы еилкаам, ихәздырзом	397
Сара кәрыжәаа срықәлазам	398
Хырқыаган акәымкәа	398
Сгәалашәарақәа	399
Аҗызцәа рханы	400
Халгеит, ихәеит	400
Аәныка сдәыкәнагалеит җапхьа ари амәа	401
Ирымхәац иухәаран икоузеи усгы	402
Уцстазаара мәасуеит...	403
Сыбжьазны сыказшәа	404
Ашыжь	405
Скараха сыкамыз, сыцәеит сынтахан	406

Ифымтақаа рыла	407
Аапынра ааизар	408
Дырдыруа ҕыыршыоит ана-ара дахыырбо	409
Хшааиуаз иаргы саргы хаилацэан	411
Издыруеит, ибымоуп, бангылоуп ҕа мөөк.	412
Дшатцэышатцэуа сажэеинраала ҕыцкэа днарылалт	413
Арт амҕееикэа аҕхьахэ згатцэҕьаргы исыртөм	414
Ажьабаакэа ишрылгахьоу здыруеит	414
Ақэа кылыфрны ажэвангы хазшэа	415
Схы санацэымшэо	415
Амхацыыр	416
Рыцсадгыл ааныжыны...	417
Сажэуа салагазаап, хаи, аф асит	418
Сгэы хьаауеит сара абрахь санаиуа	419
Саиуан иахьанза сгэакцэаҕуа.	420
...Нас аччабжы атцэуабажы леилазэоит	421
Хэык роуп ифымтақаа ирыцхьо	422
Убас сыбхьабауан сара зны	423
Рхы исцэыкэгылеит амшкэа	423
Ирзеилмырго иҕоума амци аиашеи	424
Сацшэымоуп хэа сааит, аха сымфасуеит	425
Сыцэашэа-сыцэамшэа, пхызушэа-ипхызымшэа	426
Сыбла нхызфар, еикэылоит амца агэҕахэа	427
Иҕоуп, икэрымгац макьана саб иргылаз	428
Уцкэынцэоуп шырхэоз, даара акыр сааихьеит	429
Сшьап иатцкэаз ахахэқэа цеит аҕыҕа-агэҕахэа	430
Слыниеит – дыздырит лыпшрала, лҕазшьала	431
Еиҕаб дамам, еитцыб дамам	432
Амшынца	433
Сгэы ицэз еикэсырхеит, зегь ракэым, аиҳарак	434
Ишцеиҕаху рнапы даныргылан	435
ҕагалантэи амшкэа сыргэылсны	436
Зегь ажэабжықэа рыманы игэарлоит	438
Быпцэысны, быпцэзааран...	439
Иажэа злахиркэшоз акэны сахьзеит	440
Ахэыцкэа реипш...	441

Бара бахыыкам акөхөп	442
Амцеи ацэашы	442
Исзымдыруа ахтынрак садынхалоит	443
Бымөахытышт зны аапынра бацны	444
Сөызцэа сыцны зны ашта сааталеит...	445
Апсеипш, ишөеиуаз ахра илахахан	446
Скарыжыуам усгыы сықәхәан	447
Ацлақәа рымахәқәа хахаза ажәван	447
Ақәаршаөы	448
Ахьта сара сцәа сантанацала	449
Хреигәырғыон абна илаз...	449
Сықәмызт сара зны абри адгыл	451
Исымбазакәа	453
Бзиабароуп, ацстазаара сгәы ахәо	453
Хабжьара	455
Мөамш! Исхәозеи уаха	455
Сгәы иснаөит даараза хаипшушәа	456
Уатәтәи амш сазыпшны	457
Уажәакәеи уашәакәеи сыхрхуеит	459
Шәышқакоу, сцаауеит, уара, уа сара сыда?	460
Саатцагылт хратас	461
Хара амөан ацстазаара хашагәышьон	461
Асыршәы. <i>Апоема</i>	463

АЖӘЕИНРААЛААҚӘА 1992–1995

Адәы саақәгылт...	491
Иказ еилкаашыа амамызт усқан	492
Хадгыл хамакүа, рыцсқәа қымқымуа	493
Ацсра азәгы итахзам, аха ацсрада	494
Сыпстазаара аихарак сышьтахька иныжьны	495
Аибашьра ашьтахьтәи монологк	498
Еибашьран хара хазлазгы	501
Сцон сара абрантәи шыта аргам	502
Нкылашыа сзатама аамта шыамхы-лас	503
Хәқәтцуеит асцена.	503

Схьацшзом	504
Сара дсыцын уи шыьбжьаанза.	505
Рига сгәаларшәо	506
Аөнқәа ргеит илеилапыххаа...	507
Агәрагара	508
Агага	508
Ушәаны...	509
Сахьынапшуа...	510
Пытк узузар, пытк узхәазар	511
Исыхъзеи, акымзарак сгәы ахәом	512
Даатәеит уи абас	512
Иага схаштып, имфасып, исцәызып	513
Ибжьаыыз сизхәыцуа	514
Ишпакалеи ус?!	515
Иара иакәын, амееи, иҕамхашаз	516
Дызшаз дисасын, дахкәажәын	517
Уасиатк ацымхәрас	518
Анышә нақәхәхәан наҕза иутәахыхуеит	518
Адәыҕба бага, амшын бхызла	519
Схы сгәы азтамкәа	519
Сахьынхалоуп ицаз, аха изымцаз	521
Иашьым рныхәәҕа	522
Арт ачкәынцәа ирыпсыхәо дырны	524
Ихы хам уи арантәи аоныҕа	525
Иаххәыыз	525
Ацстазаара сараапсеит, саркареит	526
Ацша сақәтәоуп	527
Ацсцәа рааира	527
Згәы цаз	529
Ацсра аахабжьагылаанза	529
Ажәымтацәҕа иажәа	531
...Снаухыпшит	532
Ацсуаа зегь хаизазшәа збалоит уа, Лыхнаштаҕ	532
Ацсра ианадамха...	533
Ирхәыыз	536
Макьана пхьацароуп – схы ргәыҕны	537

Ицеит хара хаамта	537
Сарпысра сҕагылан ускан	538
Сықаттымтаз	539
Атх иалоу	540
Аибашыра ашытахытэи зынрак	541
Дахари Нахари	544
Ғынамзара-хыаагарак	545
Зны-зынла, иссирми, аратэзам	546
Схы ахызбаауеит итыкка исхагылоу	547
Уажэы-уажэ «ақшэма!»	548
Саргыы истынхап хэа сыкоуп	549
Апсра ашытахь	551
Акапдан	552
Уаха ақша аатра иавоуп иуыууа	552
Скэаџза схы сеитэазынхахит	553
Иааиуа аамта сара истэымзаап	553
Ахақэитра зауз	554
Исцэызыз сахынхалашан	554
Зажэа аадырхэыз	555
Дыңсызшэа пхыз избаз ахатца	556
Апшқа иеипш дыцэеит дынтахан	557
Сара исзалагэышыуозеи	558
Исхаштшэа сааиуан сшыңсыша	559
Иеибарыџуеит абақа издыргыларц	560
Дтэоуп ихы дазынханы	561
Иахыа ус ауп	562
Уңсны укажызаргыы, иухыңан	563
Адыди Анцэа иани	564

АЛИРИКАТЭ ПОЕМАҚЭА

Агэы аңқарала	569
Ұыңыеи дача Ұыңыеи	575

АКӘАРАҚӘА
Еиуеиңшым ашықәсқәа рзы
иџу ажәеинраалақәа

Ақәарақәа	583
Хаахынхәит...	593
Ихәыңзоуп абри хадгыл	594
Варшавантәи Гдыниақа	596
Аҕакар	599
Ғаха-ғымтроуп	600
Сара сзыхәан уи закәыхыз	601
Ақәпацәа	602
Амџа уқәыз уеацәыхьчо	602
Акгы сымам-исыхзым	603
Сара схынхәуам	604
Сымшира аены	604
Блеитдыхра имамкәа	605

КӘЫЦНИА НИКӘЛА ҘАРАШЬ-ИҘА

АҘЫМҘАҚӘА РЕИЗГА

Ажәаҗатәи атом

Ажәеинраалақәа
Апоемақәа

КВИЦИНИА НИКОЛАЙ ТАРАСОВИЧ

Собрание сочинений

Том двенадцатый

Стихотворения
Поэмы

На абхазском языке

Аредактор Инна Аҳашба
Акорректорцәа: Хыма Аҳашба, Нара Кәыцниа
Компиутерла еиқәлыршәеит Наала Картозиа

Аформат 84x108/32 Атираж 300.
Икацә. акь. бгь. 19,5. Инықә. кь. бгь. 33.
Аҗатцапқа №